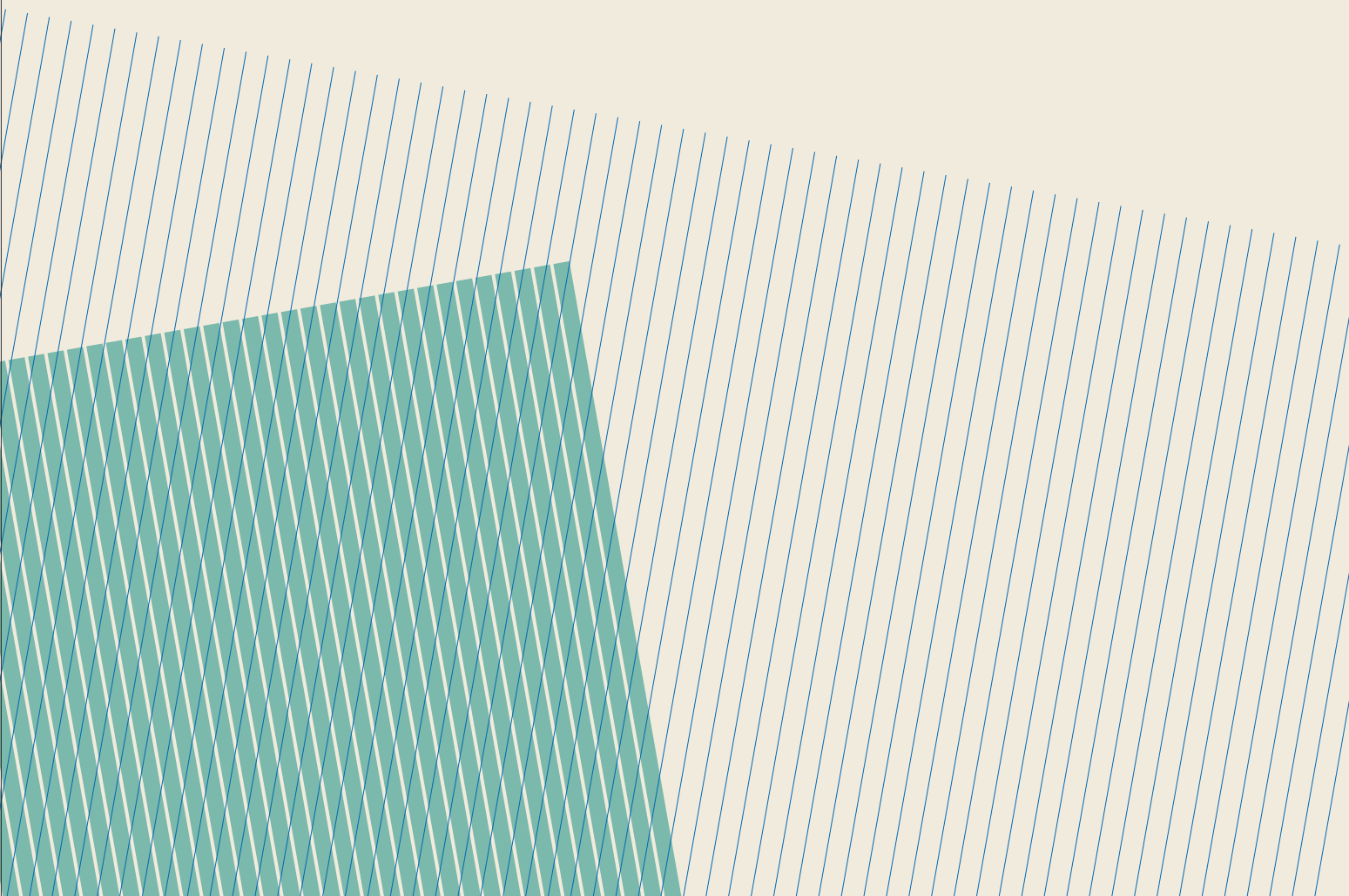

ENERGITILSYNET

ANALYSE

ANALYSE AF KONKURRENCEN PÅ DETAILMARKEDET FOR EL

Sammenfatning

Det er i år knap ti år siden, der blev åbnet op for, at alle elforbrugere fik mulighed for selv at vælge leverandør. Konkret skete det ved ændringer i elforsyningsloven, hvorved øget konkurrence blev udpeget som det centrale middel til at realisere de energipolitiske målsætninger om forsyningssikkerhed, samfundsøkonomi, miljø og forbrugerbeskyttelse.

Detailmarkedet for el omsætter i dag for ca. 43 mia. kr., men det må forventes at vokse betydeligt i de kommende år, fordi forbrugerne i stigende grad ventes at ville bruge el fra vedvarende energi til opvarmning og transport. Det er åbenbart, at det også af den grund er afgørende for samfundsøkonomien, at konkurrencen på detailmarkedet fungerer bedst muligt.

I praksis bliver konkurrencen som instrument rettet mod produktion og detailsalg på el-markedet, dog med den væsentlige undtagelse, at de mindre forbrugere er beskyttet af såvel selve konkurrencen, som af den særlige forsyningspligtregulering. Den beskyttende forsyningspligtregulering medfører, at et flertal af forbrugerne og de mindre og mellemstore virksomheder ikke har et tilstrækkeligt incitament til at handle el på det frie marked, hvilket igen bevirker, at der ikke udøves et pres på leverandørerne, der kan føre til innovation, produktudvikling eller til at levere el til lavest mulige priser.

Sekretariatet for Energitilsynet har på denne baggrund foretaget en dybtgående analyse af konkurrencen på detailmarkedet for el og for forsyningspligtreguleringen.

Analysen er aktuel, også fordi et flertal af partier i Folketinget i foråret 2012 indgik et nyt energiforlig, der - især på to områder - sætter fokus på detailmarkedet.

For det første betyder energiforliget, at energiforbruget i husstande og virksomheder på sigt skifter karakter. Fossile energikilder til opvarmning og transport bliver i stigende grad udskiftet med el, der i stort omfang bliver produceret på vedvarende energianlæg, især vindmøller, der har en svingende produktion. Det stiller – hidtil usete - krav til fleksibiliteten i måden, danskerne bruger energi på og krav om, at omlægningen bliver gennemført så omkostningseffektivt som muligt.

For det andet betyder energiforliget, at der skal gennemføres et eftersyn af reguleringen - og den tilhørende forsyningspligtregulering - på elmarkedet. Det kan i sig selv bevirke, at der efterfølgende bliver taget politiske initiativer på området.

Analysen fra Sekretariatet for Energitilsynet viser, at der er en række barrierer, der stiller sig i vejen for en effektiv konkurrence på detailmarkedet og dermed for innovation, produktudvikling og potentiel bedre udnyttelse af infrastrukturen. Regeringen og Folketinget har taget en række initiativer, der fjerner nogle af barriererne. Men der udestår fremdeles udfordringer, fremgår det af Sekretariatets analyse. De har alle udspring i træghed og lav mobilitet på kundeniveau. Den overordnede konklusion er, at det er tvivlsomt, om den nødvendige produktudvikling og innovation til lavest mulige elpriser kan fremmes med den nuværende regulering på forsyningspligtområdet.

En fortsættelse af en situation, hvor relativt få kunder benytter sig af det frie elmarked vil:

- Begrænse konkurrencen og dermed svække et centralt virkemiddel i ellovgivningen
- Begrænse effektivitet, produktudvikling og innovation hos elleveendørerne
- Begrænse produktudvikling og innovation i den industri, der skal levere intelligente elapparater til hjemmene og intelligent udstyr til kontorer og fremstillingsvirksomheder
- Begrænse produktudbuddet til forbrugere og kunder i det hele taget
- Begrænse omstillingen til uafhængighed af fossile energikilder, til større fleksibilitet i kundernes forbrugsmønster og risikerer at føre til store, ekstraomkostninger i nyt elnet - omkostninger, der i sidste ende bliver en unødvendig ekstraregning til elkunderne
- Begrænse lysten hos nye, kommercielle aktører til at træde ind på elmarkedet og tage konkurrencen op

På længere sigt kunne fraværet af bedre tilskyndelser for flere til at bruge det frie marked således medføre behov for større netudbygning og netforstærkning til at imødegå kravene fra den variation i elproduktionen, der følger af introduktion af en større andel af vedvarende energi. Det kunne øge prisniveauet i elprisens netandel sammenlignet med en situation hvor der var større fleksibilitet på efterspørgselssiden.

Energitilsynet konkluderer på baggrund af analysen:

- At den primære udfordring er at få aktiveret såvel forbrugerne som leverandører og analysen afdækker, at den nuværende forsyningspligtregulering ikke i tilstrækkelig grad tilskynder forbrugerne og de mindre og mellemstore virksomheder til at bruge det frie elmarked og reagere på prissignaler
- At en afskaffelse af prisreguleringen af forsyningspligtproduktet og en ændring af det nuværende bevillingssystem i sig selv må antages at føre til (en ønskelig og formentlig nødvendig) større mobilitet og motivere større kunder blandt husholdningssegmentet og mindre virksomheder til en fremtid med større fleksibilitet i forbrugsmønsteret
- At de mindre energiforbrugende kunder blandt husholdningerne næppe vil kunne adfærdspåvirkes i stort omfang, da deres forbrug ikke er fleksibelt. Af samme grund vil disse kunders forbrug ikke have den store betydning for fleksibiliteten i det samlede elnet.
- At en afskaffelse af den nuværende forsyningspligtregulering sammen med gennemførelsen af engrosmodellen vil fremme unbundlingen.

Det er forbundet med betydelig usikkerhed i detaljer at forudsige, hvordan markedet vil reagere på en afskaffelse af den nuværende forsyningspligtregulering. En deregulering vil isoleret set næppe indebære faldende priser på kort sigt. Sandsynligheden for, at priserne på kortere sigt vil stige er ligefrem højere, end at de forbliver uændrede. Prisstigninger kan imidlertid føre til en åbning af markedet og tilkomsten af nye indtrængende virksomheder vil sammen med forbrugerreaktioner kunne virke i retning af at redressere stigningen. En afvikling af den nuværende forsyningspligtregulering kan ventes at skabe grobund for større innovation, bredere produktvalg og efter al sandsynlighed på længere sigt medføre et større prispres.

Analyse af konkurrencen på detailmarkedet for el

INDHOLDSFORTEGNELSE

1 INDLEDNING.....	5
2 BESKRIVELSE AF ELMARKEDET	8
2.1 Produktion af el	9
2.2 Engrosmarkedet for el.....	11
2.2.1 Transmission.....	11
2.2.2 Engroshandel med el.....	11
2.3 Detailmarkedet for el	15
2.3.1 Distribution	15
2.3.2 Detailhandel med el	16
3 DETAILMARKEDET FOR EL.....	18
3.1 Udviklingen på udbudssiden.....	18
3.1.1 Antal elleverandører	18
3.1.2 Produktudbud.....	18
3.1.3 Prisspænd	20
3.1.4 Elregningens sammensætning.....	22
3.1.5 Koncernfællesskaber.....	23
3.1.6 Fakturering.....	24
3.1.7 Smart meters	24
3.2 Beskrivelse af forsyningspligten	26
3.2.1 Tilknytning til forsyningspligt ved flytning	26
3.2.2 Tildeling af forsyningspligtbevilling	26
3.2.3 Forsyningspligtprisen.....	27
3.3 Udviklingen på efterspørgselssiden.....	29
3.3.1 Indkomst og elforbrug	29
3.3.2 Indkøbsforeninger.....	33
3.3.3 Leverandørskift.....	33
3.3.4 Forsyningspligtens rolle.....	35
3.3.5 Gennemsigtighed og Elpristavlen	36
3.3.6 Flexibelt elforbrug.....	37
3.4 Afregningsformer	40
3.4.1 Skabelonkundeafregningen.....	40
3.4.2 Nettoafregning	41
3.5 Sekretariatet for Energitilsynets undersøgelser af markedet	43
3.5.1 Kvalitativ undersøgelse af udbudssiden.....	43
3.5.2 Ekstern forbrugerundersøgelse	44
4 KOMMENDE OG PLANLAGTE INITIATIVER	46
4.1 Datahub.....	46
4.2 Tredje afregningsgruppe	47
4.3 Engrosmodel.....	49

5 ANALYSE AF KONKURRENCESITUATIONEN PÅ DETAILMARKEDET FOR EL.....52

5.1 Efterspørgselssiden.....	52
5.1.1 Udgiftsandelen til el er relativt lav.....	53
5.1.2 Lav interesse og manglende kendskab.....	53
5.1.3 Fremtidige udfordringer i forhold til gennemsigtigheden på markedet.....	54
5.1.4 Nettoafregning afskærer fra billig el.....	56
5.2 Udbudssiden.....	57
5.2.1 Forsyningspligtreguleringen.....	58
5.2.2 Maksimal bindingsperiode.....	60
5.3 Fremadrettet vurdering af konkurrencesituationen på detailmarkedet for el.....	61
5.3.1 Forbrugermobilitet i dag.....	62
5.3.2 Forbrugermobilitet ved indførelsen af planlagte initiativer.....	71
5.4 Øvrige incitamenter til at skifte.....	79
5.5 Konsekvenser for forbrugerne af den manglende mobilitet.....	82

6 ANALYSE AF FORSYNINGSPLIGT85

6.1 Forsyningspligt og timeafregning.....	85
6.2 Fremtidens forsyningspligt.....	87
6.2.1 Graden af regulering.....	87
6.2.2 Ophævelse af prisreguleringen på forsyningspligtproduktet.....	89
6.2.3 Afvikling af den nuværende forsyningspligtregulering.....	102
6.2.4 Supplier of last resort.....	104

7 KONKLUSION107

BILAG109

Bilag 1 Udvikling i øvrige nordiske lande og Tyskland.....	109
Bilag 2 Kvalitativ undersøgelse på udbudssiden.....	118
Bilag 3 Ekstern forbrugerundersøgelse.....	127
Bilag 4 Uddrag af ny lovtækt vedr. bl.a. engrosmodellen.....	135
Bilag 5 Konkurrenceproblemer, der forventes løst.....	139
Bilag 6 Beregninger af forbrugermobilitet med udgangspunkt i prisniveauet i Vestdanmark.....	144
Bilag 7 Følsomhedsberegninger vedr. forbrugernes besvarelse af spørgsmål om deres krav til den økonomiske gevinst ved et skifte.....	146

1 Indledning

Det overordnede mål med lovgivningen og regulering af elområdet er at bidrage til at realisere de samfundsmæssige mål om forsynings sikkerhed, samfundsøkonomi, miljø og forbrugerbeskyttelse, som Folketinget afstikker. Et centralt middel til at fremme de overordnede mål er ifølge elforsyningsloven ”at sikre en effektiv anvendelse af økonomiske ressourcer og skabe konkurrence på markeder for produktion og handel med elektricitet”.¹

Detailmarkedet for el berører samtlige husholdninger og virksomheder i Danmark, og der blev i 2010 omsat for 43 mia. kr. Detailmarkedet udgør en central del af det samlede elområde. Det er derfor af afgørende betydning, at markedet er velfungerende, og at der herunder er adgang til et stort udvalg af forskellige produkter og lavest mulige priser for forbrugerne, så også detailmarkedet bidrager til realisering af de overordnede mål for elsektoren.

Den eksisterende regulering af detailmarkedet stammer fra 2003, hvor alle elforbrugere fik mulighed for frit at vælge leverandør. Denne regulering står overfor at skulle revurderes af et udvalg nedsat af Klima-, energi, og boligministeren. Nedsættelsen af dette udvalg er en del af den energipolitiske aftale af 22. marts 2012 mellem regeringen og de øvrige partier i Folketinget på nær Liberal Alliance.

Sekretariatet for Energitilsynet analyserer i denne rapport konkurrencesituationen på detailmarkedet for el med fokus på handlen med el og herunder den eksisterende forsyningspligtregulering. Rapporten er tiltænkt som et bidrag til at forbedre rammerne på det danske elmarked.

Fri konkurrence er som udgangspunkt godt for forbrugerne, hvis det foranlediger høj effektivitet, innovation og dermed lave priser til gavn for forbrugerne, og således er et middel til at realisere de overordnede mål på elområdet. En yderligere gevinst kan blive et produktudbud som i højere grad end i dag er rettet mod den enkelte forbrugers behov, og som kan bidrage til øget komfort for forbrugerne.

En velfungerende konkurrence er med andre ord et middel, der kan bidrage til at realisere de overordnede mål, jf. elforsyningsloven.

Regulering kan imidlertid være nødvendigt for et marked, hvis nogle bestemte forhold gør sig gældende. For eksempel er det på infrastrukturmarkeder som udgangspunkt ikke samfundsøkonomisk optimalt med flere parallelle udbydere. Der kan således være visse markeder, hvor der er et politisk ønske om at regulere markedet for at sikre de bedst mulige vilkår og/eller priser for forbrugerne.

I elbranchen er det dels samfundsmæssigt hensigtsmæssigt at regulere transport af el (elnettet), da dette er et infrastruktur- (og monopol-) marked, og dels er det politisk besluttet at regulere detailmarkedet for el, således at ingen forbrugere kommer til at stå uden el.

Da det politisk blev besluttet at liberalisere den del af elmarkedet, der vedrører leverancen af el, var begrundelsen herfor helt overordnet, at ”*gennemførelsen af det indre marked for elektricitet er særlig vigtig, for at produktionen, transmissionen og distributionen af elek-*

¹ Elforsyningsloven § 1, stk. 2.

tricitet kan gøres mere effektiv, samtidig med at forsyningssikkerheden og fællesskabsøkonomiens konkurrenceevne øges, og miljøbeskyttelseshensynet tilgodeses”.²

Samtidig med den politiske aftale om gennemførelse af fuld markedsåbning for elleverancer blev det besluttet at beskytte de mindre forbrugere ved fortsat at regulere en del af elmarkedet i form af forsyningspligtreguleringen.³ Begrundelsen herfor var, at denne gruppe forbrugere blev anset for på det tidspunkt at have ”begrænsede muligheder” for selv at udnytte de kommercielle muligheder, der opstod. I hvor høj grad der fortsat er behov for regulering af den del af elmarkedet, der vedrører selve elleverancen, kan der i dag sættes spørgsmålstegn ved.

For det første er der en træghed i markedet, som kan begrænse effektiviteten hos elleverandørerne. Det kan betyde, at forbrugerne betaler højere priser sammenlignet med en situation med velfungerende konkurrence. For det andet står markedet overfor den udfordring, at der skal udvikles en række nye ydelser, som kan understøtte implementeringen af den såkaldte tredje afregningsgruppe samt udbredelsen af produkter som bruger el i stedet for fossile brændsler. Der er risiko for, at trægheden i markedet vil hæmme denne udvikling.

Problematikken med den nuværende regulering må også ses i lyset af de kommende udfordringer for elnettet. For det første den forestående integration af store mængder fluktuierende vindenergi for at nå målsætningerne om uafhængighed af fossile brændsler. For det andet behovet for indpasning af elforbrug fra nye elforbrugende produkter, idet det forventes, at forbrugerne i høj grad vil udskifte deres fossile varmekilder med eldrevne varmepumper og deres benzinbiler med elbiler. Hvis denne integration ikke gennemføres hensigtsmæssigt – dvs. bl.a. via fleksibelt elforbrug – vil det betyde øgede omkostninger til udbygning af elnettets kapacitet. Disse omkostninger vil i langt overvejende grad overvæltes på forbrugerne i form af højere elpriser.

Til denne indpasning af store mængder vindenergi samt varmepumper og elbiler skabes et behov for, at kommercielle aktører i markedet – med adgang til at styre en vis andel af elforbruget – kan bidrage til at skabe balance mellem forbrug og produktion henover døgnet. Denne omstrukturering af elforbruget kan ikke håndteres alene via prissignaler, da der er behov for en *samtidig styring* af en stor del af elforbruget for i fremtiden at kunne sikre balance i elsystemet.

For at kunne tilbyde denne ydelse, er det nødvendigt med et differentieret produktudbud, der er tilpasset de enkelte elkunders behov og præferencer, fx i relation til graden af styring, der overlades til den kommercielle aktør.

Denne rapport analyserer konkurrencevilkårene under den gældende forsyningspligtregulering, herunder også under forudsætning af de kommende og planlagte tiltag på markedet. Samtidig vurderes det, om markedet under den nuværende regulering kan forventes at udvikle sig i retning af at understøtte målene om f.eks. mere vedvarende energi og fleksibelt elforbrug, samt om forbrugerne kan blive bedre stillet ved at reducere graden af regu-

² EU – kommissionen, Rådets direktiv 96/92/EF.

³ Elforsyningsloven, lov nr. 375 af 2. juni 1999.

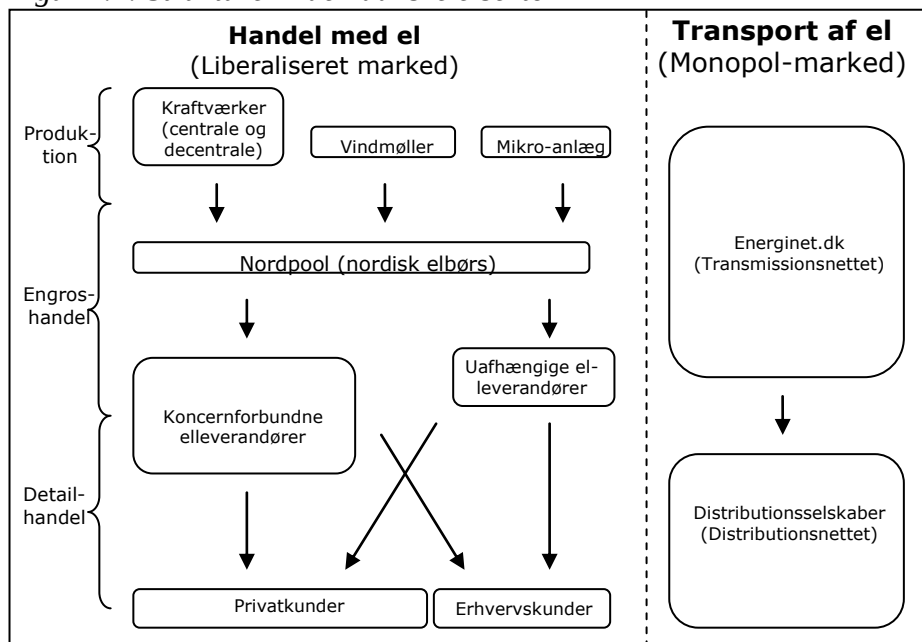
lering. Der redegøres for, at en reduktion af reguleringsgraden ikke vil være ensbetydende med, at forbrugerne fremover fratages sikkerheden for at kunne få leveret el.

2 Beskrivelse af elmarkedet

Elsektoren i Danmark kan opdeles i produktion, transport af el og handel med el. Både transport af og handel med el foregår på engros- hhv. detailmarkedet. Transporten af el foregår i engrosleddet via det overordnede net, det såkaldte transmissionsnet. I detailleddet transporteres el via distributionsnettet.

Transmission og distribution angår den fysiske transport af el, mens elleverandørerne står for selve handlen, og leverer dermed elektriciteten til kunderne.

Figur 2.1: Strukturen i den danske elsektor

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Historisk har hele elsektoren været monopoliseret, men siden 2000 har den del af detailsektoren, der vedrører *handel* med el, været liberaliseret. For forbrugere med et årligt forbrug under 100.000 kWh årligt dog først i 2003. Siden da har transport af el i distributionsnettet og detailhandel med el principielt været adskilt. I engrosleddet er transmissionsnettet på tilsvarende vis monopoliseret, mens engroshandlen er konkurrenceudsat.

Fra en forbrugervinkel betyder det, at selvom markedet blev åbnet i 2003, er det stadig kun muligt at skifte elleverandør, men ikke eldistributør. Derfor er det kun en del af elprisen, der reelt er konkurrenceudsat, da betalingen til netselskaberne samt afgifter, PSO mv. ikke påvirkes af konkurrencen mellem elleverandørerne. Elregningens sammensætning beskrives yderligere i afsnit 3.1.4 nedenfor.

Der omsættes samlet set for ca. 63 mia. kr. i elsektoren.⁴ I detailleddet alene omsættes der samlet for ca. 43 mia. kr.⁵

⁴ Danmarks Statistik, momsstatistikken (2010-data). Nettoomsætningen i elsektoren dækker over indenlandsk salg inden for produktion, transmission, distribution og handel med el.

⁵ Summen af omsætningen for distribution af og handel med elektricitet.

I dette kapitel beskrives i afsnit 2.1 produktionen af el, herunder betydningen af import og eksport. I afsnit 2.2 beskrives engrosmarkedet for el, herunder både transmission af og engroshandel med el. Endelig beskrives detailmarkedet for el i afsnit 2.3, herunder distribution af og detailhandel med el.

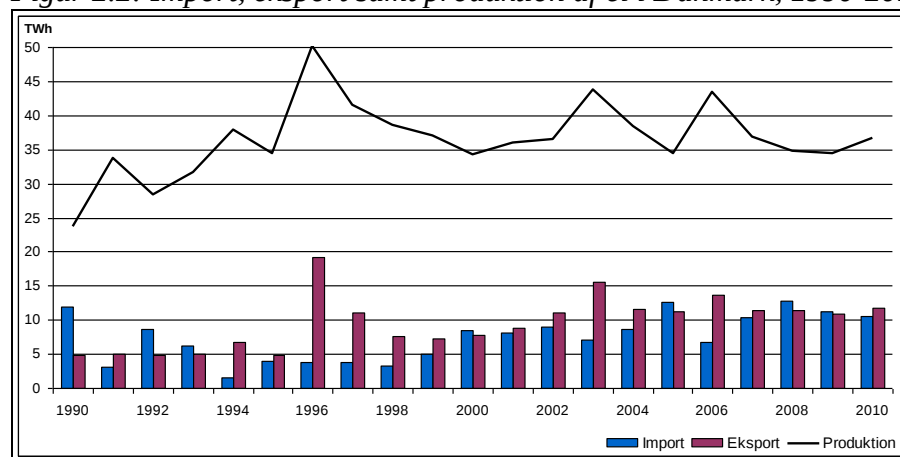
2.1 Produktion af el

Et særpræg ved elsektoren er, at elektricitet (endnu) ikke på effektiv vis kan lagres. Når elektriciteten er produceret, skal den således enten forbruges indenlandsk eller eksporteres.

Figur 2.2 nedenfor viser udviklingen i Danmarks elproduktion samt import og eksport af elektricitet i perioden 1990-2010. Det fremgår for det første, at kun en begrænset del af den danske elforsyning består af importeret el. Derudover fremgår det, at udenrigshandlen med el overordnet set har været stigende siden midten af 90'erne, om end der er udsving fra den tendens. Fx er eksporten ekstraordinært høj i årene 1996 og 2003, hvor det også ses, at produktionen er højere. Størrelsen af den danske elproduktion varierer således fra år til år, ligesom importen og eksporten gør det.

Elproduktionen i Danmark afhænger bl.a. af mængden af el produceret ved vandkraft i Norge og Sverige.⁶ Dette hænger sammen med, at de nordiske markeder er bundet sammen, og at el flyder (relativt) frit mellem landene. Dog kan kapacitetsbegrænsninger i transmissionsnetterne i den forbindelse spille en rolle, idet en høj strømproduktion i de nordiske nabolande ikke vil slå fuldt igennem til de øvrige nationale markeder, da al den producerede el i mange tilfælde ikke kan transmitteres. Herudover afhænger produktionen i Danmark også af vejret i form af mere eller mindre el fra vindmøller. Det fremgår endvidere af figur 2.2, at der stort set ikke har været nettoeksport de seneste fire år.

Figur 2.2: Import, eksport samt produktion af el i Danmark, 1990-2010

Kilde: Danmarks statistik, Statistikbanken, tabel ENE1N.

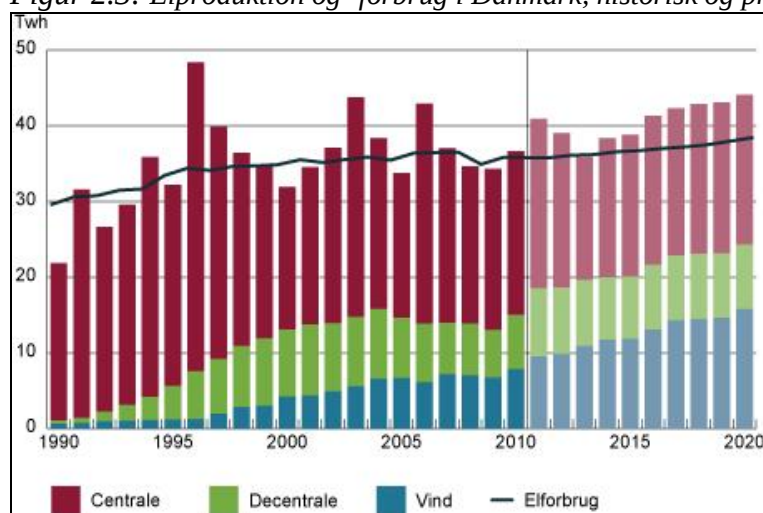
Elproduktionsanlæggene i Danmark kan overordnet set opdeles i tre kategorier. Det drejer sig om centrale værker, decentrale værker samt vindmøller, jf. figur 2.3 nedenfor.

⁶ Nordreg, Nordic market report 2011, s. 12.

Der er i Danmark 15 centrale kraftvarmeværker. Disse værker benytter i høj grad kul til elproduktionen, men der har i en periode været gang i en omstilling af de centrale værker til grønnere produktionsformer. I tillæg hertil er der ca. 600 decentrale kraftvarmeværker.

I begge typer værker udnyttes overskudsvarmen fra elproduktionen til fjernvarme. De decentrale værker anvender typisk naturgas, affald, biogas og biomasse til elproduktionen. Endelig er der ca. 5.400 vindmøller.

Figur 2.3: Elproduktion og -forbrug i Danmark, historisk og prognose frem mod 2020

Kilde: Energinet.dk.

Note: I Energiaftalen fra marts 2012 er det besluttet, at målet for andelen af vindenergi i elforbruget skal udgøre knap 50 pct. i 2020.

Af figur 2.3 fremgår det, hvor meget de tre produktionstyper hver for sig bidrager til den samlede indenlandske produktion af el. Som det ses af figuren, udgjorde produktionen på de centrale værker i 1990 stort set hele den danske produktion af el. Herefter er andre produktionsformer kommet ind i billedet, og udgør gradvist en større og større andel af den samlede elproduktion. I 2010 kom mere end halvdelen af den danske elproduktion dog fortsat fra de centrale værker. Særligt vindkraft forventes at udgøre en større del af den samlede elproduktion i fremtiden, jf. figur 2.3, hvor også forventninger til sammensætningen af den danske elproduktion er vist.

De 15 centrale kraftvarmeværker er ubetinget de største individuelle produktionsanlæg i Danmark. Hovedparten af disse værker ejes af Dong Energy. Vattenfall ejer dog tre af de centrale kraftvarmeværker (Nordjyllandsværket, Fynsværket samt Amagerværket), som tilsammen har en kapacitet på 1.892 MW svarende til ca. 25 pct. af den samlede produktionskapacitet på de centrale kraftvarmeværker i Danmark, som i 2010 var på 7.446 MW.

Tabel 2.1: Produktionskapacitet for centrale kraftvarmeværker efter ejerforhold (MW)

Ejer	Hele landet	DK1	DK2
Dong Energy	5.106	3.010	2.096
Vattenfall	1.892	-	-
Andre	448	-	-

Kilde: Dong Energy og Vattenfall.

Note1: DK1 er Danmark øst for Storebælt, DK2 er Danmark vest for Storebælt.

Note2: Kategorien "Andre" er beregnet som en residual ud fra en samlet produktionskapacitet på 7446 MW (7229 MW 2010, jf. data fra Dansk Energi).

Havvindmølleparkerne har endvidere en voksende betydning som individuelle produktionsanlæg. Fra 2009 til 2010 voksede elproduktionen fra havvindmøller fra 1.664 til 2.686 GWh, svarende til en stigning på 61 pct. Samme år steg produktionen fra landbaserede vindmøller kun med 2 pct.⁷ De danske havvindmølleparker ejes primært af en række store nordiske elskaber, bl.a. Dong Energy, Vattenfall og E.ON.

Koncentrationen er således høj på den del af produktionssiden, der foregår på de centrale kraftværker og i vindproduktionen, mens den er markant lavere blandt de decentrale værker. Sidstnævnte udgør, jf. figur 2.3, dog også kun en begrænset del af den samlede produktion af el. Samlet vurderes koncentrationen på produktionssiden derfor at være forholdsvis høj. Det vurderes dog ikke at påvirke konkurrencesituationen på den øvrige del af elmarkedet negativt.

2.2 Engrosmarkedet for el

Engrosmarkedet for el består af to dele. Det drejer sig om (i) transporten af el fra producenter til distributionsnettet (transmission), og (ii) engroshandel med el på den nordiske elbørs, jf. figur 2.1 ovenfor.

2.2.1 Transmission

Ledningsnettet transporterer el fra producenter til kunder. Nettet består af luftledninger og kabler på forskellige spændingsniveauer, og kan opdeles i fire spændingsniveauer. Adskillelsen mellem transmission og distribution er ikke helt fast. I Danmark betragtes 400-132 kV-nettet typisk som transmission, og benyttes primært til at transportere el over lange afstande.

Der har indtil nu været 12 transmissionsselskaber i Danmark. Det største af disse er Energinet.dk, som driver det overordnede net. De øvrige har været regionale transmissionsselskaber. Energinet.dk har netop købt de regionale transmissionsselskaber, så hele transmissionsnettet samles under Energinet.dk.

2.2.2 Engroshandel med el

Det danske forbrug af el handles enten via den nordiske elbørs Nord Pool, den europæiske elbørs EEX (handel med Tyskland) eller via bilaterale kontrakter, dvs. direkte kontrakter mellem sælgere og købere. Omsætningen på Nord Pool har dog gennem de seneste år været støt stigende, og således blev 74 pct. af det samlede forbrug i de nordiske lande handlet gennem Nord Pool Spot i 2010.⁸ Det svarer til ca. 310 TWh.

Der er mange producenter og elleverandører tilknyttet Nord Pool Spot-markedet. Både udbud og efterspørgsel er dog domineret af få store selskaber.

Nord Pool ejes af Energinet.dk samt de øvrige nordiske systemansvarlige virksomheder. Handlen med fysisk el på Nord Pool foregår på de to elbørser, Elspot og Elbas.

⁷ Energinet.dk: <http://energinet.dk/DA/KLIMA-OG-MILJOE/Elsektorens-miljoepaavirkninger/Elproduktion-i-Danmark/Sider/Elproduktion-og-forbrug.aspx>.

⁸ Annual report 2010, Nord Pool Spot.

Elspot er et dag-til-dag marked, hvor der handles el til levering inden for en given time den kommende dag. Elspot lukker kl. 12.00 dagen før levering af den handlede el. Aktø-

erne på børsen er elproducenter, handelsselskaber samt større industrivirksomheder. Disse købere og sælgere giver efter auktionsprincippet købs- og salgsbud (bestående af ønskede elpriser og -mængder) for hver enkelt time. Prisen fastsættes herefter som ligevægten mellem udbud og efterspørgsel.

Elbas er et såkaldt 'intra-day'-marked, der fungerer som supplement til Elspot-markedet, idet der kan handles på Elbas hele døgnet (frem til en time før levering). Formålet med Elbas-markedet er at sikre ligevægten mellem udbud og efterspørgsel, såfremt der sker ændringer i enten udbud eller efterspørgsel i tidsrummet mellem Elspot lukker kl. 12.00, og leveringen af el skal finde sted den følgende dag.

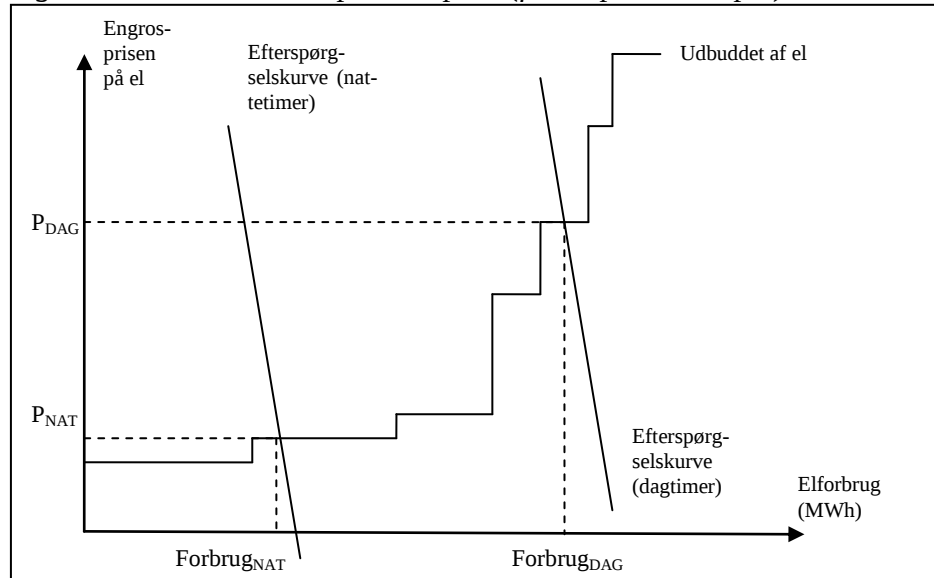
I tillæg til disse markeder findes også et *finansielt marked for el*, hvor der købes til fremtidige elpriser og handles med finansielle kontrakter til sikring mod prisudsving ved handel med elektricitet. Dette finansielle marked drives af selskabet NASDAQ OMX Oslo ASA.⁹ Derudover sikrer såkaldte balancemarkeder, at der er balance i systemet i det helt korte tidsperspektiv, herunder regulerkraftmarkedet og markeder for systemydelse.

Prisdannelsen på Nordpool

Nordpool (Elspot) beregner en såkaldt systempris for alle timer i det følgende døgn. Systemprisen er gældende for hele det geografiske område Nordpool dækker. Systemprisen beregnes under antagelse af, at der *ikke* findes kapacitetsbegrænsninger i områdets net, og den findes, som ligevægten mellem udbud og efterspørgsel aggregeret for hele det geografiske område Nordpool dækker. Systemprisen er således en teoretisk pris for hele området, og angiver derfor i praksis en gennemsnitspris. Prisdannelsen på Nordpool er skitseret i figur 2.4 nedenfor.

⁹ Det finansielle marked ved navn Eltermin blev 1. nov. 2010 solgt af Nord Pool ASA til NASDAQ OMX.

Figur 2.4: Prisdannelsen på Nordpool (forsimplet eksempel)

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Note: Illustrationen af den stykvis lineære udbudskurve afspejler, at der er forskellige grænseomkostninger alt efter produktionsformen. Fx vil grænseomkostningerne være højest på det tidspunkt af døgnet, hvor el-forbruget er størst, fordi man i denne spidsbelastningsperiode i stort omfang gør brug af kraftværkernes el-produktion.

Figur 2.4 afspejler, at efterspørgslen efter el er forskellig alt efter tidspunktet på døgnet, men dog forsimplet i figuren. Samtidig viser figuren, at efterspørgslen er forholdsvis uelastisk ift. prisen på el, dvs. den påvirkes ikke ret meget af udsving i elpriserne. Af figuren fremgår, at ligevægten mellem udbud og efterspørgsel på forskellige tidspunkter af døgnet medfører forskellige engrospriser på el, og disse afspejler i sidste ende prisforskelle for slutbrugerne henover døgnet.

Nord Pool opdeler det nordiske marked i 13 prisområder, hvoraf Danmark er opdelt i to områder - Vestdanmark og Østdanmark. Storebælt adskiller de to områder. Opdelingen sker på grund af kapacitetsbegrænsninger i transmissionsnettet mellem de 13 områder. Som nævnt er det disse kapacitetsbegrænsninger, der kan skabe prisforskelle *mellem* prisområderne. På markedspladsen Elspot beregnes en pris for hvert prisområde for hver time af døgnet. Langt størstedelen af tiden afviger priserne på tværs af prisområder. Såfremt der ikke var kapacitetsbegrænsninger på transporten af el, ville systemprisen, dvs. den teoretiske spotpris på elbørsen under en forudsætning om ubegrænset kapacitet være gældende i Danmark.

Prisen på engrosmarkedet afhænger således overordnet set af

- Efterspørgsel
- Produktion (udbuddet)
- Kapacitetsbegrænsninger i nettet mellem prisområder

Efterspørgslen afhænger bl.a. af vejrforhold, og elprisen er således typisk højere i vinterhalvåret som følge af en højere efterspørgsel i denne periode. Konjunkturerne i samfundet vil ligeledes påvirke efterspørgslen efter el, idet den erhvervsmæssige aktivitet påvirkes af konjunkturerne.

Efterspørgslen i løbet af døgnet er umiddelbart mindre elastisk, dvs. mindre følsom over for prisændringer for privatkunder end for virksomheder, idet det må antages, at virksomheder i højere grad kan omlægge energikrævende aktiviteter til nattetimer. Over en længere periode kan både privat- og erhvervskunder dog skifte til mere energibesparende produkter/produktions-former, og efterspørgslen henover døgnet er således på lang sigt mere påvirkelig.

På produktionssiden vil ændringer i kul- og gaspriser, vandmængden i de norske og svenske vandmagasiner, mængden af vind samt produktionskapaciteten på atomkraftanlæg øve indflydelse på udbuddet. Udbuddet bestemmes ligeledes af grænseomkostninger i de forskellige produktionsformer. Generelt vil grænseomkostningerne være lavere ved brug af vind- og vandkraft end ved brug af kraftværker. Derfor vil grænseomkostningerne være højest på det tidspunkt af døgnet, hvor elforbruget er størst, fordi man i denne spidsbelastningsperiode i stort omfang gør brug af kraftværkernes elproduktion. Idet grænseomkostningerne ved produktion af vind er meget lave givet at det blæser, samtidig med at der er økonomisk støtte til vindkraft, er vind meget konkurrencedygtigt. Vindproducenterne kan således leve med meget lave priser, da de vil producere, så længe prisen er højere end grænseomkostningen.

Som brugen af vindkraft øges, er det rimeligt at antage, at Elbas-markedet og andre markeder, hvor der ageres tæt på driftsøjeblikket, vil stige i betydning. Det skyldes, at vindkraft er en fluktuerende størrelse, som vil skabe flere ubalancer mellem udbud og efter-

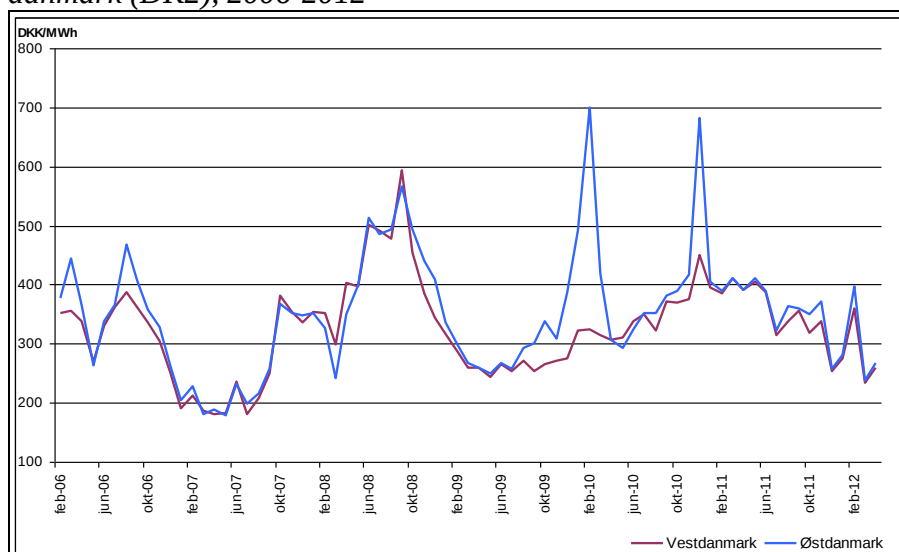
spørgsel efter dag-til-dag kontrakterne er forhandlet på Elspot. Sådanne ubalancer udjævnes som nævnt ved handel på bl.a. Elbas.¹⁰

Endelig afhænger priserne som nævnt af kapacitetsbegrænsninger i transmissionsnettet. Såfremt der produceres store mængder el på fx. vandkraftværker i Norge, vil prisen på hele det nordiske elmarked således ikke sænkes, da kapacitetsbegrænsninger medfører, at al den producerede el ikke kan transmitteres.

I perioden februar 2006 til februar 2012 har der været store udsving i elprisen i Danmark, jf. figur 2.5. Mest markante har prissvingningerne været i Østdanmark, hvor der i februar og december 2010 sker store midlertidige prisstigninger, som følge af kulde i kombination med andre forhold (i februar lavt vandniveau i de norske og svenske vandreservoirer og i december manglende kapacitet på udlandskablerne og fejl på atomkraftreaktorer i Sverige). Der synes dog ikke at være noget fast sæsonmønster i prissvingningerne.

¹⁰ <http://www.nordpoolspot.com/How-does-it-work/Intraday-market-Elbas/>.

Figur 2.5: Månedlig elpris på Nord Pool Spot i Vestdanmark (DK1) og Østdanmark (DK2), 2006-2012

Kilde: <http://www2.nordpoolspot.com>, market data, elspot prices.

Forholdene på engrosmarkedet vurderes ikke at spille negativt ind på konkurrencesituationen på detailmarkedet. Det afgørende er, at ca. 75 pct. af den handlede el handles på elbørsen, hvorfor der kun i meget begrænset omfang kan være tale om, at købermagt påvirker elleverandørernes indkøbspris. Handlen på Nordpool er således med til at sikre, at store elleverandører ikke på urimelig vis har mulighed for at udnytte deres position på markedet til at presse deres indkøbspris ned, hvilket kunne skabe en barriere for nye konkurrenters indtræden og mulighed for at få fodfæste på detailmarkedet for el.

2.3 Detailmarkedet for el

Detailmarkedet for el består ligesom engrosmarkedet af to dele. Det drejer sig om (i) transporten af el fra transmissionsnettet til forbrugerne (distribution), og (ii) detailhandel med el, jf. figur 2.1.

2.3.1 Distribution

Den del af nettet, som transporterer elektriciteten ud til forbrugerne, kaldes distribution. Som nævnt er der ikke et entydigt skel mellem transmission og distribution, men som hovedregel dækker distributionsnettet spændingsniveauerne 60-30 kV, 20-6 kV samt endelig lavspænding på 0,4 kV, som er den del af elnettet, der når mindre erhvervskunder og privatkunder.¹¹ Større erhvervskunder er i mange tilfælde koblet direkte til nettet på højere spændingsniveauer.

Der er i dag 75 distributionsselskaber i Danmark.¹² 19 af disse selskaber er små lokale transformerforeninger med hver få hundrede tilknyttede kunder. De øvrige er mellemstore eller store distributionsselskaber, hvoraf den største er DONG Energy Eldistribution med knap en million netkunder. Distributionsselskaberne er således kendetegnet ved store forskelle i selskabernes størrelse. Hvert distributionsselskab afregner transport af el med kunderne, men prisen kan afvige mellem netområderne, idet selskaberne har individuel prissætning afhængig af fx omkostningsstruktur og indtægtsramme mv.

¹¹ Dansk Elforsyning Statistik, s. 7.

¹² Pr. juli 2011.

Markedet har de seneste år været præget af mange fusioner og opkøb, og antallet af distributionsselskaber har som konsekvens heraf været faldende. Primo 2007 var der eksempelvis 110 distributionsselskaber. Antallet af selskaber er således faldet med 35 selskaber frem til primo 2011.

Tabel 2.2: Antal distributionsselskaber

Distributionsselskaber	75
Heraf transformerforeninger	19

Kilde: Sekretariat for Energitilsynet.

2.3.2 Detailhandel med el

Detailhandlerne (også kaldet elleverandører eller handelsselskaber), køber el på engrosmarkederne og videresælger den til de endelige forbrugere, jf. figur 2.1.

Elleverandørerne agerer i modsætning til distributionsselskaberne på et konkurrenceudsat marked. Der var i 2011 55 elleverandører i Danmark, som kan inddeles i tre kategorier alt efter, om de er forsyningspligtige, koncernforbundne eller ikke-koncernforbundne selskaber, jf. tabel 2.3 nedenfor.

Tabel 2.3: Antallet af selskaber inden for detailhandel med el, primo 2011

Elleverandører i alt	55
- Koncernforbundne selskaber	49
- Ikke-koncernforbundne selskaber	6
Forsyningspligtselskaber	33

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Forsyningspligtig el er den el, der leveres til kunder, som ikke selv har valgt en anden elleverandør eller som pga. kreditstatus ikke har mulighed for at indgå aftale med en anden leverandør. 86 pct. af de danske husholdninger og mindre virksomheder får forsyningspligtig el.¹³

Størstedelen af de danske elleverandører er koncernforbundne med et netselskab, dvs. et af distributionsselskaberne. Koncernforhold af denne type giver potentielt visse fordele til elleverandøren, hvilket behandles yderligere i afsnit 3.1. Den resterende andel af elleverandører er ikke-koncernforbundne. Der er i øjeblikket kun seks uafhængige aktører på markedet.

Kunder, der er skiftet væk fra forsyningspligtproduktet, kan via deres valg af elprodukt bestemme, om deres elprodukt skal have en fast pris i en nærmere aftalt periode, eller om priserne skal være variable og dermed variere dag for dag eller time for time.

Ved at benytte www.elpristavlen.dk (eller fx den nye prisportal www.skiftel.dk) kan elforbrugeren se, hvilke elleverandører der udbyder forskellige produkter. Endvidere er det på hjemmesiden muligt at få et overblik over, hvor store prisforskellene er dels mellem elleverandørerne og dels fra produkt til produkt. Udbuddet af produkter beskrives yderligere i afsnit 3.1. Elpristavlen beskrives yderligere i afsnit 3.3.5.

¹³ Dansk Energi, Opgørelse af antal kunder på forsyningspligt-el (2010).

Tabel 2.4: Elforbrug samt antal elkunder fordelt på kategorier, 2009

Kategori	Elforbrug	Andel af samlet elforbrug	Antal elkunder	Andel af kunder	Forbrug pr. kunde
	GWh	pct.		pct.	kWh
Boliger	9.495	29,5	2.753.700	85,0	3.448
Landbrug og gartneri	2.469	7,7	135.800	4,2	18.181
Industri	8.283	25,8	33.200	1,0	249.488
Handel, service, offentlige foretagender mv.	10.984	34,1	294.200	9,1	37.335
Andre forbrugere	934	2,9	22.700	0,7	41.145
I alt	32.166	100,0	3.239.600	100,0	9.929

Kilde: Dansk elforsyning statistik 2009 og Sekretariatet for Energitilsynets egne beregninger.

Størstedelen af elkunderne er husholdninger, idet de 2.753.700 privatkunder udgjorde 85 pct. af det samlede antal elkunder i 2009. Til sammenligning stod denne gruppe alene for ca. 30 pct. af det samlede elforbrug, altså et begrænset elforbrug pr. kunde. Den største gruppe elforbrugere målt på *mængden* er gruppen *Handel, service, offentlige foretagender mv.*, der i 2009 samlet stod for ca. 11.000 GWh ud af det totale forbrug på ca. 32.000 GWh. Det svarer til ca. 34 pct. af det totale forbrug. Industrien har derimod det største elforbrug pr. kunde, idet ca. 1 pct. af alle kunder på markedet stod for 26 pct. af det samlede elforbrug.

3 Detailmarkedet for el

I det følgende beskrives udbuds- og efterspørgselssiden af det danske detailmarked for el samt forsyningspligtreguleringen og afregningsformer. Sekretariatet for Energitilsynet har desuden inddraget en række internationale perspektiver, som fremgår af bilag 1.

3.1 Udviklingen på udbudssiden

Det er afgørende for konkurrencen på detailmarkedet for el, at de kommercielle aktører og forsyningspligtselskaberne konkurrerer på lige vilkår, og at der som aktør på det frie detailmarked for el er mulighed for at differentiere sig fra konkurrenterne, enten på pris eller på det produkt kunderne tilbydes. Tidligere analyser¹⁴ har vist, at der har været adgangsbarrierer ved, at netselskaberne som oftest er koncernforbundet med forsyningselskaberne.

3.1.1 Antal elleverandører

På elmarkedet er der umiddelbart et stort antal leverandører. Størstedelen af disse er imidlertid forsyningspligtleverandører, men flere sælger også el-produkter på det frie marked eller indgår i koncerner, der gør. I 2011 var der 33 forsyningspligtselskaber, hvoraf en del som nævnt også tilbyder andre produkter.

Der findes også 12 selskaber, der kun udbyder produkter på det fri elmarked og ikke har forsyningspligtbevilling. Der er imidlertid kun seks af disse selskaber – Aktant Energi (Modstrøm), OK A.m.b.a., Natur Energi A/S, Nordjysk Elhandel A/S, Vindstød og Switch.dk – som ikke er koncernforbundne med forsyningspligtselskaber og netselskaber. Disse uafhængige selskaber står overfor andre og flere udfordringer i markedet, bl.a. i relation til fakturering, da deres kunder modtager to regninger til forskel fra forsyningspligt-kunder, der alene modtager én samlet regning.

Antallet af udbydere synes *umiddelbart* stort nok til at understøtte konkurrencen på markedet. Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at der kun er seks leverandører på markedet, der ikke har koncernforbindelser til netselskaber og leverandører med forsyningspligtbevilling.

Forsyningspligtselskaberne har i gennemsnit alene ca. 2 pct. af deres kunder uden for eget forsyningspligtområde, jf. bilag 2, som gengiver Sekretariatet for Energitilsynets kvalitative undersøgelse af udbudssiden.

3.1.2 Produktudbud

Kunder, der har foretaget valg af elleverandør, har som nævnt selv indflydelse på, om prisen på deres elprodukt skal være med fast eller variabel pris via deres valg mellem forskellige produkter og produkttyper. Da el i sig selv er et relativt homogent produkt, der leveres i en ensartet kvalitet uanset valg af elleverandør, varierer de forskellige produkttyper imidlertid hovedsageligt omkring pris, leveringsvilkår og/eller kontrakttyper, hvor fx. risikovillighed og kontraktlængde, er afgørende for prisen. Der kan desuden i stigende

¹⁴ Konkurrenceredegørelse 2008, Konkurrencestyrelsen, juni 2008.

Detailmarkedet for elektricitet, konkurrence- og forbrugeranalyse, Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, november 2011.

grad være forskellige typer tillægsydelser til selve elproduktet, hvilket bidrager til øget differentiering på detailmarkedet for el.

Produkttyper

Der findes mange forskellige produkter, men overordnet set kan de indordnes under følgende karakteristika: Faste priser, variable priser samt specialprodukter.¹⁵

Ved *fastpris*-produkter fastlåses elprisen i hele leveringsperioden. Længden af fastprisperioden varierer, og ofte har én leverandør flere fastprisprodukter. Den aftalte fastprisperiode spænder typisk fra tre til 36 måneder. Da private forbrugere højest må bindes i seks måneder, har forbrugeren dog mulighed for at ophæve aftalen inden udløbet af fastprisperioden. Forbrugeren har således en ret men ikke en pligt til den faste elpris i den fulde leveringsperiode i det omfang, denne overstiger seks måneder. En række elleverandører finder, at dette begrænser produktudbuddet, da leverandøren er nødsaget til at bære en langt større del af den risiko, der er ved at udbyde fastprisprodukter frem for produkter med variabel pris.

Derudover kan der vælges produkter med *variabel pris*, hvor prisen varierer inden for et bestemt tidsinterval. Dette kan fx. være på kvartals- eller månedsbasis. Derudover kan der afregnes på timebasis. Dette gælder dog pt. kun for kunder med et årligt forbrug over 100.000 kWh. Kunder med et forbrug lavere end 100.000 kWh årligt (skabelonkunder) timeafregnes almindeligvis ikke. Baggrunden herfor er, at administrationsomkostningerne ved timeafregning vil være uforholdsmæssigt store, hvorfor det ikke vil kunne betale sig for kunderne at betale det abonnement, som timeaflyste kunder stilles overfor. Bindingsperioden for produkter med variabel pris ligger typisk mellem nul og seks måneder. Nogle variable produkter har indbygget et prisloft, således at elprisen aldrig overstiger en vis fastsat pris pr. kWh.

Endelig findes der en række *specialprodukter*, som indbefatter mere end blot købet af el. Der kan således købes klimavenlige produkter, hvor der fx. er sikret el fra vedvarende energikilder, bidrag til CO₂-reduktion eller til opstilling af vedvarende energianlæg. Der findes også elprodukter, som indeholder et bidrag til alment velgørende aktiviteter. Endelig findes der produkter, der både er klimavenlige, og hvor en del af prisen går til velgørende aktiviteter. En anden type specialprodukt, eller alternativ form for variabel elpris, kan fås ved at købe et produkt, hvor brugen af el om natten er gratis.¹⁶

Siden 2008 er der sket en markant stigning i antallet af handelsprodukter, der bliver udbudt, jf. tabel 3.1.

Tabel 3.1: Handelsprodukter i 2008, 2010 og 2012

	2008	2010	2012
Handelsprodukter	101	175	186

Kilde: Optælling fra Elpristavlen hhv. 3. juni 2008, 17. november 2010 og 5. juli 2012.

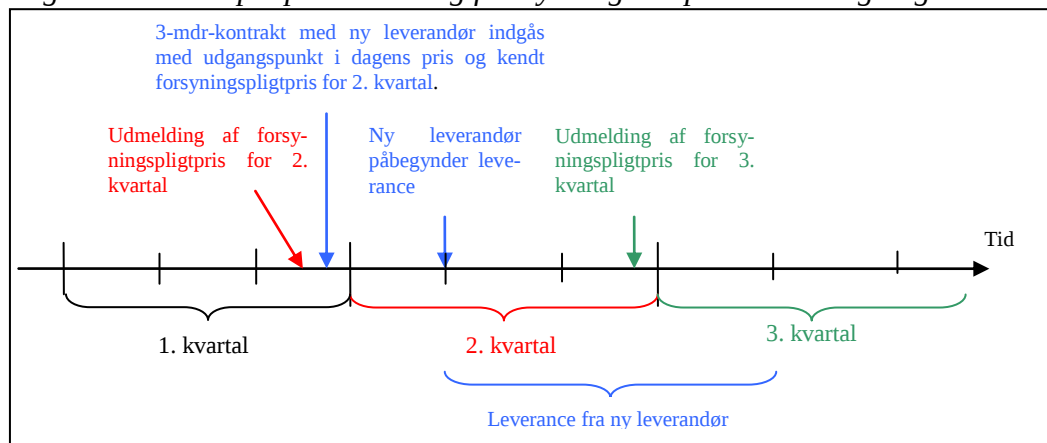
¹⁵ www.elpristavlen.dk

¹⁶ Et produkt med gratis el om natten kan alene sælges, fordi udbyderen har udviklet sit eget system til hjemtagning af forbrugerdata på timebasis. Et sådant hjemtagningssystem er endnu ikke udbredt på landsplan.

3.1.3 Prisspænd

En direkte sammenligning mellem forsyningspligtprisen og priserne på det fri elmarked er vanskelig. Det skyldes flere forhold. For det første er det ikke muligt på forhånd at sammenligne faste og variable priser, idet udviklingen i de variable priser ikke er kendt. For det andet kendes forsyningspligtprisen kun et kvartal frem i tiden.¹⁷ For det tredje kan der være en forholdsvis lang tidsmæssig forskydning mellem tidspunktet for valg af ny leverandør og det tidspunkt, hvor leverancen træder i kraft – det skyldes opsigelsesvarsel, indhentning af aftagenummer og praktisk håndtering af skiftet hos netselskabet. Af disse årsager kan en egentlig prissammenligning alene laves, hvis der er tale om et fastprisprodukt med meget kort bindingsperiode, og forsyningspligtprisen for det kommende kvartal netop er meldt ud. Selv hvis forbrugeren sammenligner et andet fastprisprodukt med forsyningspligtproduktet, kan denne altså i de fleste tilfælde ikke opnå et fuldt prismæssigt sammenligningsgrundlag. Hvis handelsproduktet fx. har en 3 måneders bindingsperiode, vil forsyningspligtprisen dermed skifte til et – ved sammenligningstidspunktet – ukendt niveau, jf. figur 3.1 nedenfor. I eksemplet i figuren overlapper leverancen fra den nye leverandør både 2. og 3. kvartal, og derfor også to forskellige forsyningspligtpriser.

Figur 3.1: Eksempel på tidsmæssig forskydning ved prissammenligninger

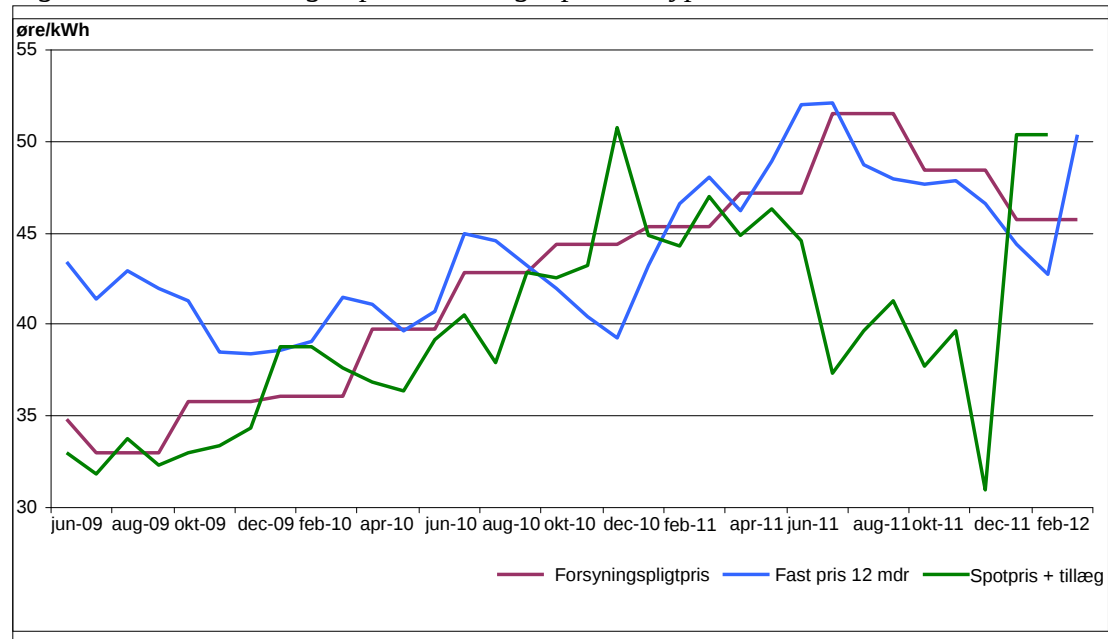
Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Forbrugeren har naturligvis mulighed for at sammenligne historiske priser, hvilket kan give en indikation af prisspændet, jf. figur 3.2 nedenfor.

Dermed er der reelt tale om, at der tages en ex ante beslutning om et leverandørskift, hvor man først ex post kan se, hvad konsekvensen har været. Det vil sige, at man kun bagudrettet kan sige, om leverandørskiftet har været fordelagtigt.

¹⁷ Forsyningspligtprisen fastsættes bl.a. på baggrund af den såkaldte grundlast, der er et gennemsnit af de daglige closing prices fra Nasdaq for forwardkontrakter for hhv. systemprisen og CFD-kontrakten hørende til indberetningskvartalet fra og med den første handelsdag til og med den 11. sidste handelsdag i kvartalet før indberetningskvartalet. I beregningen af forsyningspligtprisen indgår endvidere mark-up og profilomkostninger, jf. afsnit 3.2, hvor forsyningspligten beskrives nærmere.

Figur 3.2: Prisudviklingen på tre udvalgte produkttyper

Kilde: Dansk Energi.

Note 1: Priserne er beregnet for en typisk husstand med et årligt forbrug på 4.000 kWh.

Note 2: Figuren bygger på data for den rene elpris (tarif og abonnement), dvs. eksklusiv betaling til netselskab samt afgifter og moms.

Note 3: For produktet Fast pris 12 mdr. viser figuren for hver måned den pris, produktet udbydes til. For produktet Spotpris+tillæg angives engrosprisen med et tillæg på 3 øre pr. kWh.

Det fremgår af figur 3.2, at fastprisproduktet med enkelte undtagelser er dyrere end spotpris-produktet. Det afspejler den prissikring, som fastprisproduktet indebærer, og som forbrugeren skal betale for. Herudover ses det af figuren, at spotprisproduktet er præget af langt større prisudsving end fastpris- og forsyningspligtproduktet, samt at der i hovedparten af den betragtede periode er hyppige skift i, hvilket produkt der er billigst.

I tabel 3.2 nedenfor fremgår en sammenligning af forsyningspligtproduktet med en række forskellige produkttyper. De udbudte priser i marts måned 2012 er dels holdt op mod forsyningspligtprisen i 1. kvartal, hvor sammenligningen og beslutningen umiddelbart tages af forbrugeren, hvis leverancen skal påbegyndes i april, og dels mod forsyningspligtprisen i 2. kvartal, hvor leverancen sker, og den faktiske besparelse viser sig. Tabellen illustrerer den ovennævnte sammenligningsproblematik, idet forsyningspligtprisen i 2. kvartal er lavere end den var i 1. kvartal, hvormed den anslåede besparelse i marts reelt bliver betydeligt reduceret, og for nogle produkters vedkommende bliver vendt til et tab, når leverancen rent faktisk påbegyndes. En beslutning om at skifte leverandør er dermed næsten umuligt at foretage på et fuldt oplyst grundlag, for så vidt angår prisen.

Dog skal det bemærkes, at for de produkter, der har en længere leveringsperiode, kan besparelsen godt ende med at være større end anslået nedenfor, hvis forsyningspligtprisen stiger igen indenfor leveringsperioden. I sidste ende er det, som nævnt, først ex ante muligt at konkludere på, om skiftet i sidste ende har været økonomisk fordelagtigt.

Tabel 3.2: Anslået årlig besparelse i kr. i forhold til forsyningspligtprodukt

	Forsyningspligt-pris, 1. kvartal	Forsyningspligt-pris, 2. kvartal	Forsyningspligt-pris, 1. kvartal	Forsyningspligt-pris, 2. kvartal
Produkt	Privat		Erhverv	
Fastpris, 3 mdr.	585	180	15.500	5.400
Fastpris, 6 mdr.	535	130	13.355	3.205
Fastpris, 12 mdr.	365	-40	7.945	-2.204
Fastpris, 36 mdr.	215	-195	6.065	-4.085
Variabel pris	705	305	17.350	7.200

Note: De priser, der ligger til grund for tabellen, vedrører forbrugssted København, forbrug er sat til 4.000 kWh pr. år for Privat og 100.000 kWh pr. år for Erhverv baseret på et gennemsnit af de billigste priser fra Elpristavlen for hvert af produkterne i marts 2012.

Det bemærkes, at ovennævnte prisforskel for så vidt angår det variable produkt, kun gælder på selve tilmeldingsdagen. Såfremt elprisen er stigende, kan et produkt med fast pris vise sig at være billigere end de variable produkter og dermed et mere fordelagtigt valg end tabel 3.2 ovenfor angiver.

3.1.4 Elregningens sammensætning

Figur 3.3 nedenfor viser elregningens sammensætning pr. kWh for en almindelig husstand samt for en mindre virksomhed. Elregningen består overordnet set af betalinger til elleverandøren og betalinger til netselskabet inklusive moms og afgifter. Oftest sker opkrævningen for elleverancen via aconto-betalinger og en endelig årsafregning. Dog er nogle selskaber begyndt alene at opkræve for faktisk forbrug bagudrettet.

Til elleverandøren betales for selve elektriciteten samt abonnement. Til elnetselskabet betales ligeledes et abonnement samt for løbende brug af nettet. Sidstnævnte opdeles på posterne nettarif, net- og systemtarif for Energinet.dk samt overliggende nettarif (regional transmission). Netselskabet opkræver også PSO-afgifter (Public Service Obligations), som bl.a. går til støtte til produktion af vedvarende energi, støtte til drift af decentrale værker samt forskning i miljøvenlig energiproduktion¹⁸. PSO-afgiften afhænger af elprisen – i perioder med lav elpris er PSO-afgiften høj og omvendt. Endelig er det som nævnt også netselskaberne, som står for at opkræve moms og afgifter til staten.

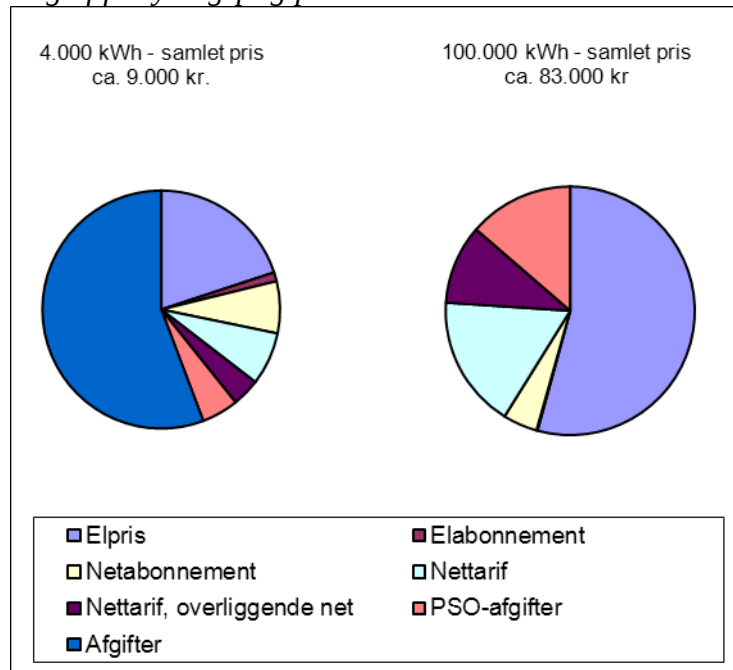
Det gennemsnitlige årlige elforbrug for en familie i et parcelhus er normalt omkring 4.000 kWh om året. Figur 3.3 viser, at for en sådan familie, der modtager forsyningspligtproduktet går størstedelen af betalingen for el til moms og afgifter og til selve elprisen. Herefter kommer PSO, nettarriffen og netabonnementet. De resterende regningsposter udgør hver især en meget lille andel af den samlede elregning.

Et elforbrug på 100.000 kWh er typisk for visse mindre virksomheder. I figur 3.3 er der taget udgangspunkt i, at virksomheden forsynes med forsyningspligtproduktet. Der skal gøres opmærksom på, at afgifter ikke er medtaget i eksemplet for dette forbrugsniveau, da størrelsen af afgifterne for erhvervskunder afhænger af, hvad virksomheden anvender strømmen til – for el anvendt til proces (dvs. produktionsprocesser) er der refusion af energiafgiften, og i nogle tilfælde også energispareafgiften (den tidligere CO₂-afgift), men for el anvendt til almindeligt ”husholdningslignende” forbrug betales der fuld afgift,

¹⁸ www.energinet.dk.

men for erhverv med et elforbrug på 100.000 kWh udgør dette givetvis ikke en ret stor andel. Herudover er den væsentligste forskel mellem elregningen på de to forbrugsniveauer, at det gennemsnitlige el- og netabonnement pr. kWh er væsentlig mindre ved det høje forbrug.

Figur 3.3. Elregningens sammensætning ved forbrug på 4.000 hhv. 100.000 kWh ved brug af forsyningspligtprodukt

Kilde: Dansk Energi, Elforsynings elpriser og tariffer pr. 1. januar 2012.

Note: Der er taget udgangspunkt i de gennemsnitlige priser på landsplan i 1. kvartal 2012 for en privatkunde og en erhvervskunde.

3.1.5 Koncernfællesskaber

En af forudsætningerne for effektiv konkurrence på detailmarkedet for el er, at de aktiviteter, der er underlagt et naturligt monopol (netvirksomhed), og de konkurrenceudsatte aktiviteter (handels- og produktionsvirksomhed) er selskabsmæssigt adskilt.

Den selskabsmæssige adskillelse skal sikre, at der tages de nødvendige konkurrencemæssige hensyn. Der må ikke krydssubsidieres mellem monopolområdet og de konkurrenceudsatte områder, fx ved at monopolvirksomhedernes kunder betaler for, at de konkurrenceudsatte virksomheder reklamerer eller sætter priserne ned for at blive mere konkurrencedygtige. Herudover er den selskabsmæssige adskillelse med til at sikre lige adgang til nettet og kundeoplysninger mv. for alle aktører i markedet.

Distributions- og handelsselskaber kan dog godt være forbundne i et såkaldt koncernfællesskab. Et koncernfællesskab er kendetegnet ved, at samme koncern ejer både distributionselskabet og handelsselskabet, men aktiviteterne i de to selskaber er selskabsmæssigt – og dermed regnskabsmæssigt – adskilt. Ved at være forbundne i samme koncern er der en række fordele for selskaberne. Bl.a. er der synergieffekter i form af dataudveksling til fakturering mv., hvilket betyder, at samfakturering er lettere for koncernforbundne selskaber. Den selskabsmæssige adskillelse er reguleret igennem elforsyningsloven.

For at hindre diskriminerende adfærd er der fastlagt regler om såkaldt intern overvågning. Reglerne forpligter koncernforbundne selskaber til at opstille et program, der beskriver virksomhedens tiltag for at forhindre diskriminerende adfærd, og virksomheden skal sikre overholdelsen af programmet, og kontrollere dette. Programmet skal sikre en reel adskillelse af monopolaktiviteter og kommercielle aktiviteter, og at selskabet fx. ikke favoriserer bestemte selskaber i kundekontakten, i adgang til nettet eller vedrørende oplysninger om kundeforhold.

3.1.6 Fakturering

Som reglerne er i dag, befinder man sig som elkunde i Danmark i to forskellige aftaleforhold for at kunne få leveret elektricitet – en aftale med en *elleverandør* om køb af elektriciteten, og en aftale med en *netvirksomhed* om transport mv. af elektriciteten. Elkunder, der benytter forsyningspligt-el, hvor leverandøren er i koncernfællesskab med netvirksomheden, modtager én samlet regning for leverancen af elektricitet. Tilsvarende for kunder, som skifter til et *andet produkt*, som også udbydes af kundens forsyningspligtleverandør. Elkunder, der skifter elleverandør, vil fortsat være nettilslutningskunde hos netselskabet, og vil dermed opleve at få tilsendt to regninger – én fra netvirksomheden og én fra den uafhængige elleverandør. Heraf udgør regningen fra netvirksomheden langt den største del af den samlede betaling, idet denne også opkræver en række afgifter mv., jf. afsnit 3.1.4.

Det har hidtil været muligt for elleverandører at kræve samfakturering via et frivilligt brancheaftalesystem, hvor Dansk Energi har udarbejdet et paradigma til en kontrakt mellem netvirksomhed og elleverandør. Imidlertid er der i den nuværende ordning både store administrative og økonomiske barrierer for samfaktureringen, hvorfor den i praksis ikke har været brugt.

Det drejer sig bl.a. om, at elleverandører er nødsaget til at lave bilaterale aftaler med hver enkelt af de netselskaber, som deres kunder er koblet til. Potentielt over 70 selskaber. Hertil kommer, at netvirksomhederne i Danmark opererer med meget forskellige faktureringsperioder, hvorved elleverancen og netydelsen kan have forskellig faktureringsfrekvens. Dette gør samfaktureringen administrativt tung og regningerne svært gennemskuelige for kunderne. Derudover skal elleverandøren stille sikkerhed overfor hvert enkelt netselskab for kundernes betaling af distributionsomkostninger samt afregning af afgifter, PSO mv. En relativt stor økonomisk forpligtelse, som langt overstiger elleverandørens eget mellemværende med elkunden. Garantistillelsen bliver dermed en væsentlig økonomisk belastning for elleverandøren.

3.1.7 Smart meters

Det er besluttet, at en langt større andel af energiforsyningen og især elforsyningen skal bestå af vedvarende energi. Energikilder som fx vindenergi er imidlertid af fluktuerende karakter, og vil skabe udfordringer for elnettets stabilitet i modsætning til de mere kontrollerbare elproduktionskilder, der primært anvendes i dag, og som let kan tilpasses forbruget.

Med større mængder vedvarende energi i nettet, skal systemet enten dimensioneres hertil via dyre kapacitetsforstærkninger, eller der skal flyttes forbrug fra spidsbelastningstids-

punkter til tidspunkter med lavere belastning i nettet. Sidstnævnte er på længere sigt en langt mere effektiv løsning, idet behovet for udbygning af distributionsnettene på den måde begrænses. Et centralt virkemiddel til løsning af problemerne med at indpasse de store mængder vedvarende energi i elsystemet kaldes Smart Grid.

Smart Grid

Smart Grid er et såkaldt intelligent elnet, og er en fælles betegnelse for de digitale, tekniske løsninger, der leverer elektricitet fra leverandør til forbruger, og som skal sikre stabil fremtidig elforsyning. Ved et intelligent elforbrug forstås dels et forbrug, der styres efter den aktuelle elproduktion, forbrugerens aktuelle behov, og at elpriserne og klimamålsætningerne i den forbindelse tages i betragtning. Derudover indebærer smart grid også en bedre udnyttelsesgrad af nettet.

Smart Grid dækker bl.a. over de tekniske løsninger, der effektivt kan koble forbruget med produktionen ved at indstille elforbruget i løbet af døgnet efter, hvornår der produceres mest el, og det dermed er billigst at bruge, dvs. hjælpe med at spare på energien, uden at forbrugeren selv skal ændre adfærd. Smart Grid kan altså bidrage til fleksibelt elforbrug, hvorved vindkraft i endnu højere grad end i dag, kan udnyttes som energikilde.

En forudsætning for, at Smart Grid kan virke optimalt er dog, at forbrugerne tilbydes priser, der afspejler den aktuelle produktion og kapacitet, og at de gøres bevidste om værdien af at flytte deres forbrug henover døgnet. Da samspillet mellem forbrugernes adfærd og systemets kapacitet og belastning er et afgørende fundament for Smart Grid, vil de såkaldte smart meters, også benævnt timeafregnelige/fjernaflæste målere, være et vigtigt element.

Timeafregnelige/fjernaflæste målere - Smart Meters

En time-/fjernaflæst måler muliggør tilvejebringelsen af incitamenter for forbrugeren til at agere fleksibelt, idet den med passende intervaller sender signal om forbrugerens aktuelle elforbrug til netselskabet.

Et af elementerne indeholdt i Smart Grid-strategien er, at alle elforbrugende apparater, som har et fleksibilitetspotentiale, der kan opveje meromkostningen ved en såkaldt styringsenhed, tilkobles en sådan. Denne styringsenhed kan i et eller andet omfang være med til at styre elforbruget. Dette kan enten være via prissignaler, hvor forbrugeren selv skal tænde eller slukke for sine elforbrugende apparater eller det kan være en fuld automatisering, hvor styringsenheden via signaler udefra tænder eller slukker for elforbruget, i det omfang det kan lade sig gøre uden at reducere forbrugerens komfort. Styringsenheden vil skulle leveres af en kommerciel leverandør. Og da den næppe leveres omkostningsfrit, vil potentialet for besparelser ved at reducere og flytte elforbruget, have afgørende betydning for, om den enkelte forbruger finder det økonomiske fordelagtigt at købe en sådan enhed.

Den fjernaflæste måler sender så oplysninger om det præcise forbrug på præcise tidspunkter, hvormed der kan afregnes efter dette. De fjernaflæste målere og styringsenheden er dermed kommunikationspunkterne mellem forbrugere og leverandører/netselskaber – måleren kommunikerer fra forbruger til leverandør og styringsenheden den anden vej. Den fjernaflæste måler er dermed sammen med styringsenheden afgørende for, at Smart Grid kan flytte forbrug til tidspunkter med høj produktion og væk fra spidslastperioder.

Ved brug af fjernaflæste målere kan forbrugerne få direkte adgang til deres forbrugsdata, og kan dermed få overblik over deres forbrugsmønster. Hvis den installerede styringsenhed indeholder fuldt automatisk styret elforbrug, så slipper forbrugeren for selv at holde

øje med priser, forbrug mv., og at skulle tænde og slukke elapparater. Besparelser opnås i så fald automatisk.

Smart meters understøtter altså udbredelsen og brugen af intelligent elforbrug. Det er forventningen, at udviklingen dermed også danner grundlag for øget produktinnovation på det fri elmarked. For elleverandørerne skabes der via timeafregning mulighed for at tilbyde kunderne en række nye produkter og services, fx i form af priser, der er differentieret henover døgnet, central styring og optimering af kundens elforbrug mv.

Det er imidlertid kommercielle aktører fx i form af et handelsselskab, der skal stå for at udbyde de ydelser og teknologier, der kræves, for at smart grid i relation til forbrugerne vil kunne udnyttes. Disse teknologier, og tilhørende ydelser findes endnu ikke, og udbydes derfor ikke på nuværende tidspunkt.

Der er både i Danmark og i mange andre lande igangsat en opgradering af elmålerne, således at de som minimum kan fjernaflæses. Dansk Energi har oplyst, at 60 pct. af det samlede antal målepunkter i Danmark (3.280.000) enten allerede fjernaflæses, eller er planlagt til at blive det.

3.2 Beskrivelse af forsyningspligten

I Danmark er der fastlagt regler om forsyningspligt. En forsyningspligtig virksomhed har pligt til, jf. Elforsyningslovens § 34, at levere el mod betaling til de forbrugere i bevilningsområdet, som ikke har benyttet muligheden for at vælge en anden leverandør, eller hvor en aftale med en anden leverandør er ophørt.

3.2.1 Tilknytning til forsyningspligt ved flytning

Når en elforbruger flytter til en ny adresse, vil kunden automatisk blive tilknyttet den lokale forsyningspligtleverandør, såfremt kunden ikke på forhånd har kontaktet den leverandør, der ønskes i stedet for forsyningspligtleverandøren. Dette sker uanset at kunden på sin tidligere adresse skulle have valgt en anden leverandør. Herom fremgår flg. af Energinet.dks markedsforskrift H1 vedr. leverandørskift:

”Såfremt tilflytter ønsker en anden elleverandør end den forsyningspligtige elleverandør, skal den pågældende elleverandør anmelde leverandørskiftet til netvirksomheden mindst tre arbejdsdage før tilflytning. Leverandøren oplyser samtidig netvirksomheden om tilflytters navn m.v.”

Forbrugeren skal således kontakte sin nuværende elleverandør i god tid inden flytningen, hvorefter den pågældende leverandør skal anmelde ”leverandørskiftet” til netselskabet forud for flytningen.

3.2.2 Tildeling af forsyningspligtbevilling

Forud for liberaliseringen købte forbrugerne el hos den lokale distributør/producent. Der var på det tidspunkt tale om et samlet køb af energi og transport. Ved markedsliberaliseringen og indførelsen af forsyningspligt, som sker efter bevilling, fortsatte de oprindelige

selskabers kunder med at være kunder i de selskaber, de havde været tilknyttet før liberaliseringen. Den pligt til at levere el, som monopolselskaberne havde, blev således direkte videreført i de selskaber, hvis disse ønskede at varetage forsyningspligtaktiviteterne i deres gamle monopolområde.

Forsyningspligtbevillingen, der udstedes af Energistyrelsen, dækker således et bestemt geografisk område, der i dag fortsat typisk svarer til distributionsselskabernes netområder. Dog dækker en række selskaber med forsyningspligt flere netområder. Forsyningspligtbevillingen for et område er hidtil blevet videreført til den, som allerede har bevillingen i området. Forsyningspligtbevillingen er indtil nu blevet udstedt for fem år ad gangen.

3.2.3 Forsyningspligtprisen

I forbindelse med liberaliseringen af elmarkedet og det deraf følgende frie leverandørvalg blev der sideløbende indført et prisreguleret standardprodukt til de forbrugere, der ikke brugte markedet. Baggrunden herfor var bl.a., at liberaliseringen etablerede et nyt marked for elektricitet, som var ukendt for de fleste forbrugere. Den nuværende prisregulering af forsyningspligtproduktet sikrer at de forbrugere, som vælger ikke at skifte leverandør, ikke kommer til at betale mere end markedets generelle prisniveau, om end der også vil være priser på markedet, der ligger under de regulerede forsyningspligt priser.

Inden liberaliseringen var forbrugerne bundet til den ene leverandør, der var i deres område, og der var således ikke noget marked eller nogen forbrugerbevidsthed omkring elektricitet som en vare, der kan handles frit.

Siden 1. januar 2005 har standardproduktet været forsyningspligt-el, der leveres af en række elhandelsselskaber med forsyningspligtbevilling (forsyningspligtleverandører). Mere end 86 pct. af husholdningerne køber et prisreguleret forsyningspligtprodukt, jf. afsnit 3.3.4.

Forsyningspligtselskabernes mark-up fastsættes som en maksimal bruttofortjeneste. Denne bruttofortjeneste skal dække omkostninger til lønninger, administration mv. Prisfastsættelsen skal herudover ske efter rimelige, objektive og ikke-diskriminerende kriterier. Prisen på forsyningspligtproduktet er fast, og fastsættes forud for hvert kvartal. Prisen på forsyningspligtproduktet reguleres af Energitilsynet, jf. det følgende.

Energitilsynets regulering af forsyningspligtprisen

Grundlaget for Energitilsynets regulering af forsyningspligtproduktet fremgår af elforsyningslovens § 72.

Boks 3.1: Lovgrundlaget for forsyningspligtreguleringen

§ 72. Prisen for elektricitet leveret fra en virksomhed i dens egenskab af forsyningspligtig virksomhed til ikke-timemålte erhvervsdrivende forbrugere og ikke-erhvervsdrivende forbrugere udmeldes kvartalsvis senest 10 hverdage før et kvartalsskifte af den forsyningspligtige virksomhed. Prisen skal modsvare markedets prisniveau for tilsvarende forbrugssegmenter og leveringsvilkår.

Sigtet med prisreguleringen af forsyningspligtproduktet er at sikre de forbrugere, der ikke benytter det frie marked, får elektricitet til priser, der modsvarer de priser, forbrugerne ville kunne opnå på det frie marked. Det er derimod ikke hensigten med reguleringen at

give forbrugere, der aftager forsyningspligtproduktet, bedre priser eller vilkår end de, der kan opnås på det frie marked.

Tilsvarende er det vigtigt at gøre sig klart, at reguleringen ikke sigter mod at beskytte forbrugerne mod stigende priser, da priserne på det regulerede forsyningspligtprodukt skal modsvare priserne på det frie marked.

Energitilsynet har udviklet en model for reguleringen af priserne på forsyningspligtproduktet, jf. boks 3.2 nedenfor¹⁹.

Boks 3.2. Regulering af forsyningspligtprisen (reguleringsmodel)

Forsyningspligtregulering

Forsyningspligtproduktet er et kvartalsprodukt, hvor selskaberne med forsyningspligt inden starten af hvert kvartal anmelder prisen for det kommende kvartal. Inden disse priser træder i kraft, skal de godkendes af Energitilsynet. I praksis betyder det, at Energitilsynet griber ind over for bruttoavancer på forsyningspligtproduktet, der er højere end de bruttoavancer, selskaberne kan opnå på konkurrencemarkedet. Reguleringen er skitseret nedenfor.

Regulering

Reguleringen foregår på følgende vis:

1. Energitilsynet beregner bruttoavancen (mark-up'en) for tilsvarende produkter mv. på det frie marked på baggrund af et gennemsnit af dagspriser for udvalgte el-produkter for hhv. DK1 og DK2. Fra de to gennemsnitspriser fratrækkes indkøbsprisen, som er givet ved dagsprisen for en forward-kontrakt for systemprisen og en CFD-kontrakt. Desuden fratrækkes profilomkostninger. For en given periode haves på dagsbasis en mark-up observation for begge prisområder i landet. Herudfra beregnes mark-up-grænsen, som bruges til priskontrollen, ved at tage medianen af samtlige observerede priser/mark-ups for perioden. Denne median er udtryk for markedets prisniveau i overensstemmelse med reglerne om prisregulering, dvs. mark-up'en. Mark-up'en udgør den tilladte bruttoavance for forsyningspligtleverandørerne. Mark-up'en gælder fremadrettet for en toårig periode og indekseres med et vægtet prisindeks mellem hvert kvartal.
2. Hvis et selskabs avance (mark-up) for et kommende kvartal er højere end den mark-up grænse, Energitilsynet har identificeret på konkurrencemarkedet, bliver differencen fratrullet i de anmeldte priser. Derved fås de godkendte priser.
3. Hvis et selskabs mark-up for et kommende kvartal er lavere end eller lig med den identificerede mark-up grænse, godkender Energitilsynet de anmeldte priser. I dette tilfælde bliver den anmeldte pris lig den godkendte pris.

Udsving i de godkendte priser mellem de enkelte kvartaler skyldes ændringer i grundlast (dvs. ændringer i de observerede priser for forwardkontrakter for systemprisen og CFD-kontrakterne) og profilomkostninger (dvs. leverandørens omkostninger forbundet med, at kundernes elforbrug ikke er fordelt jævnt over døgnet, måneden, kvartalet eller året samtidig med, at elprisen svinger time for time året igennem).

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Modellen bygger således på de priser for tilsvarende forbrugssegmenter, produkter og leveringsvilkår, som forbrugerne kan finde på det frie elmarked. Mark-up'en, der kan udledes, jf. beskrivelsen af reguleringsmodellen i boks 3.2 ovenfor, bliver sammen med beregningen af grundlast og profilomkostninger målestokken for bedømmelsen af de priser, forsyningspligtleverandørerne får godkendt ved den kvartalsvise priskontrol. På den måde bliver det priserne på det frie marked, der er med til at bestemme mark-up'en for forsyningspligtproduktet.

¹⁹ For en nærmere beskrivelse af reguleringen af forsyningspligtprisen henvises der til Energitilsynets afgørelse af 28. november 2011 om Fastsættelse af mark-up for forsyningspligtige elprodukter for perioden 2012-2013.

Reguleringen afspejler på den måde både hensynet til forbrugerbeskyttelse/sikring af rimelige priser til forbrugerne og hensynet til at gribe mindst muligt ind i det frie marked og prissætningen til skade for markedets funktion.

Prisreguleringen af forsyningspligtproduktet ligger derfor meget tæt på det frie marked og prissætningen her. Hvis der er en stærk og effektiv konkurrence på markedet, der presser priser og avancer ned, vil det også give lavere priser og avancer på forsyningspligtproduktet. Tilsvarende vil en svag konkurrence med høje priser og avance påvirke prisen for forsyningspligtproduktet.

3.3 Udviklingen på efterspørgselssiden

Detailmarkedet for el har siden markedsåbningen været præget af træghed blandt forbrugerne og dermed lav forbrugermobilitet. Der er en række forhold, som er særligt kendetegnende for netop dette marked, og som hidtil har påvirket forbrugerne negativt. Bl.a. kan det historiske monopol fremhæves, og hertil kommer en svært gennemskuelig prissætning, begrænset besparelspotentiale for små forbrugere og forbrugernes usikkerhed i forhold til besparelse ved et leverandørskifte.

De nævnte forhold har medvirket til at begrænse forbrugernes lyst til at gøre brug af det fri marked. Efterspørgselssiden har derfor hidtil ikke bidraget til en mere konkurrencepræget konkurrencesituation på detailmarkedet for el. Det er derfor vigtigt at belyse, hvordan efterspørgselssiden har udviklet sig de seneste år. Derfor belyses i afsnit 3.3.1-3.3.6 nedenfor: (i) Hvor meget elforbruget udgør af en husstands samlede forbrug, (ii) hvilken rolle indkøbsforeninger spiller på markedet, (iii) i hvor høj grad forbrugerne gør brug af muligheden for at skifte leverandør, (iv) hvilken rolle forsyningspligten spiller for forbrugerne, (v) hvor gennemslagskraftigt markedet er for forbrugeren, og (vi) forhold vedr. fleksibelt elforbrug.

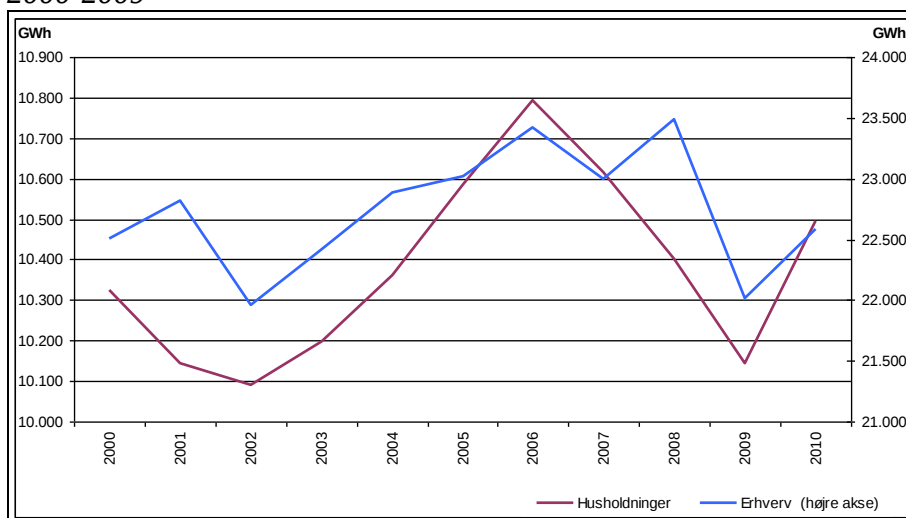
3.3.1 Indkomst og elforbrug

Udviklingen i det samlede elforbrug sammenholdt med prisen på el giver en indikation af, hvordan fokus på strøm som produkt ændres over tid, dvs. om det bliver et mere eller mindre betydningsfuldt marked. I figur 3.5 nedenfor ses udviklingen i det samlede elforbrug i Danmark i perioden 2000 til 2009 for husholdninger hhv. erhverv.

Det bemærkes, at det samlede elforbrug for erhvervskunder igennem hele perioden er omtrent dobbelt så højt som husholdningernes. Størrelsesforholdet mellem de to kundesegmenter kan være en medvirkende årsag til, at erhvervskundesegmentet tilsyneladende er mere interessant for en række af leverandørerne på markedet. Andre forhold som fx en høj kundemobilitet kan dog også være medvirkende hertil, jf. også afsnit 3.3.3 om leverandørskift.

Det fremgår af figur 3.5, at elforbruget i husholdningerne er aftagende i perioden 2000-2002, stigende i perioden 2002-2006 og aftager herefter igen indtil 2009. Periodens maksimale elforbrug findes i 2006, hvor der i husholdningerne er et samlet energiforbrug på ca. 10.800 GWh. Udviklingen i det samlede elforbrug afspejler således i nogen grad den generelle konjunkturudvikling i samfundet i perioden. Dog er stigningen i erhvervskundernes forbrug fra 2007 til 2008 i modstrid med den generelle konjunkturudvikling i samfundet på det tidspunkt.

Figur 3.5: Udviklingen i det samlede elforbrug i Danmark for husholdninger og erhverv, 2000-2009

Kilde: Danmarks Statistik, statistikbanken, tabel ENE1N.

Note: De to kurver skal aflæses på hver sin 2.-akse, og det samlede elforbrug for erhvervskunder hhv. husholdninger er således ikke sammenfaldende. Afbildningen med to forskellige 2.-akser illustrerer imidlertid de ensartede fluktuationer over tid i de to kundesegmenters forbrug.

Note: Graferne er ikke temperaturkorrigeret, hvilket kan påvirke deres forløb over tid.

Elforbruget pr. indbygger har over en årrække ikke ændret sig ret meget. Det gennemsnitlige elforbrug pr. indbygger er væsentligt lavere i Østdanmark end i Vestdanmark. Denne forskel kan skyldes flere forhold, men kan i høj grad tilskrives forskelle i erhvervsstruktur i de to prisområder.²⁰

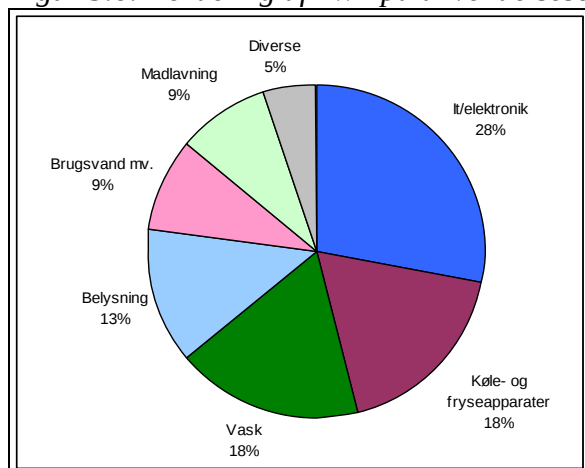
Det gennemsnitlige elforbrug pr. indbygger i hele landet har været moderat stigende fra 1989 og frem til 1996. I den efterfølgende periode frem til 2005 er der alene små udsving i forbruget. Herefter har elforbruget efter en lille stigning fra 2005 til 2006 været faldende som følge af den generelle konjunkturedgang. Overordnet er der imidlertid over hele perioden fra 1989 til 2009 ikke sket markante ændringer i elforbruget pr. indbygger i Danmark.²¹

Af figur 3.6 fremgår den gennemsnitlige fordeling af kWh på husholdningernes anvendelsesområder.

²⁰ Dansk Elforsyning Statistik 2009.

²¹ Dansk Elforsyning Statistik 2009.

Figur 3.6: Fordeling af kWh på anvendelsesområder

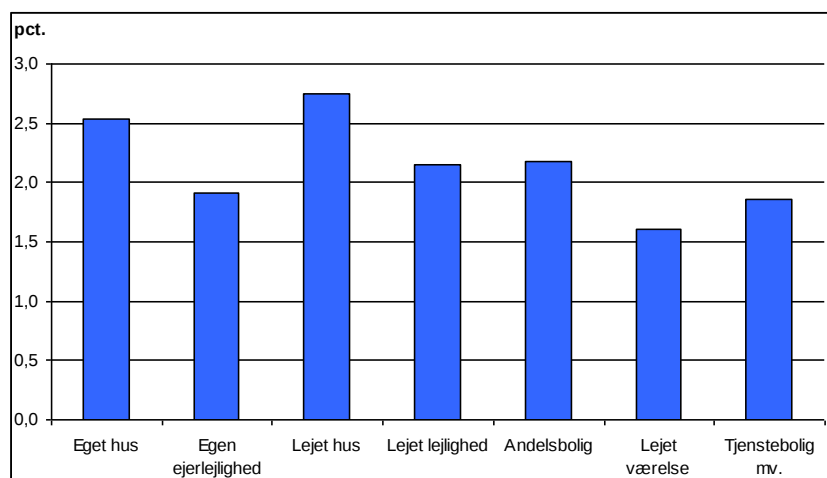
Kilde: www.goenergi.dk.

Det stabile forbrug kan hænge sammen med den sammensætning, der er af forbruget på anvendelsesområder, jf. figur 3.6. En stor del af de anvendelsesområder, som der anvendes elektricitet til, fx vask, madlavning og køle- og fryseapparater har karakter af livsfor nødenheder, hvor forbruget ikke i særlig høj grad ændres.

Jo mere et produkt udgør af den samlede husstandsindkomst eller af det samlede forbrug i husstanden, desto mere fokus vil forbrugeren alt andet lige have på det pågældende produkt.

Af figur 3.7 fremgår endvidere for en række forskellige boligtyper, hvor meget udgifter til elektricitet udgør i pct. af de samlede udgifter i husstanden. Udgiftsandelene til elektricitet spænder fra 1,6 pct. af de samlede udgifter for personer i et lejet værelse til 2,7 pct., hvis man bor i lejet hus. Figuren tegner et billede af, at produktet el i dag fylder relativt lidt i budgettet for en almindelig husholdning. Til sammenligning spænder udgiftsandelen til fx telefoni fra 3,0 pct. for ejerlejligheder til 6,2 pct. for personer i lejet værelse.

Figur 3.7: Elektricitetsudgiftens andel af det samlede forbrug efter boligtype, gns. 2007-2009

Kilde: Danmarks Statistik, statistikbanken, tabel FU5.

Der er imidlertid udsigt til, at antallet af elbiler og elvarmepumper stiger de kommende år. Den udvikling vil bidrage til, at el i fremtiden bliver et relativt vigtigere produkt for en række private forbrugere. Energinet.dk har i 2010 fremskrevet det forventede antal elbiler og varmepumper i Danmark, og selskabets forventning til udviklingen heri fremgår af tabel 3.3 nedenfor.

Tabel 3.3: Forventet udvikling for elbiler hhv. elvarmepumper

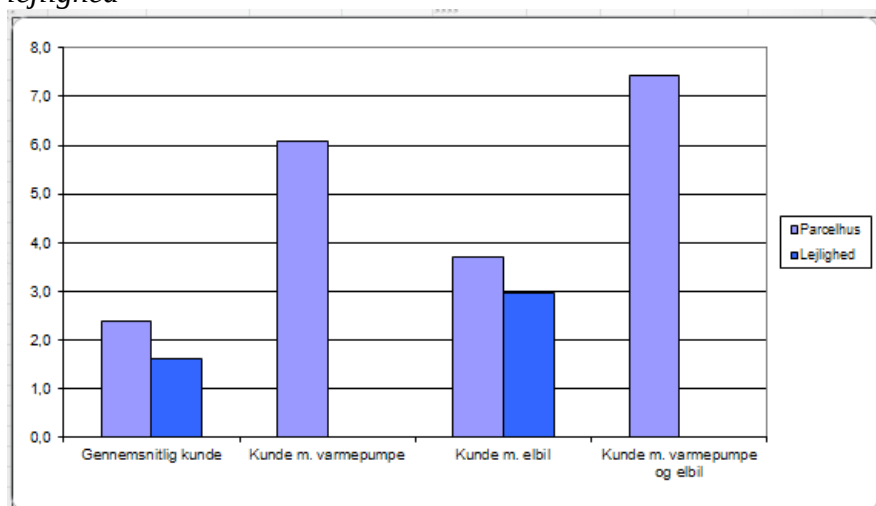
	År	2014	2016	2018	2020	2025	2030
El-biler	Antal	22.994	31.676	45.471	68.808	164.643	317.755
	GWh	51	70	100	152	363	701
Elvarme-pumper	Antal	47.360	87.883	131.063	178.624	319.367	450.831
	GWh	284	527	786	1.072	1.916	2.705

Kilde: Fremme af prisfleksibelt elforbrug for små og mellemstore kunder, Dansk Energi og Energinet.dk (2011).

Ved udgangen af 2011 var der 749 elbiler på de danske veje, hvilket var noget mindre end forventet. Dette kan hænge sammen med, at udbygningen af infrastrukturen til elbiler trak længere ud end forventet, og infrastrukturen er fortsat under udbygning i 2012. Visse aktører er dog nu kommet langt i deres arbejde hermed. I takt med udbygningen af infrastrukturen stiger interessen for elbiler.

I figur 3.8 nedenfor er fremskrivningerne i tabel 3.3 sammenholdt med figur 3.7 ovenfor. Af figur 3.8 fremgår således et skøn over, hvorledes udgiftsandelen for el vil se ud for kunder, der anskaffer sig en elbil hhv. varmepumpe eller begge dele. Der er naturligvis tale om et skøn, som bygger på en række antagelser om elprisen og husholdningens forbrug. Figuren illustrerer dog, at el for en gruppe kunder kommer til at betyde langt mere for husholdningens økonomi, hvorfor det må forventes, at der også vil komme større fokus på el som produkt for den enkelte kunde.

Figur 3.8: El-udgiftens andel af det samlede forbrug hos en typisk kunde i parcelhus hhv. lejlighed

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Note: Det er i figuren lagt til grund, at en typisk parcelhuskunde har et årligt forbrug på ca. 4.000 kWh, mens en typisk kunde, der bor i lejlighed har et årligt forbrug på 2.000 kWh. Udgiften til el er beregnet ud fra den gennemsnitlige elpris i 2011, som er opgjort til 219 øre pr. kWh. Elforbruget til varmepumper er forudset til at være ca. 6.000 kWh årligt og til en elbil ca. 2.000 kWh årligt.

3.3.2 Indkøbsforeninger

Der er særligt i 2011 og 2012 opstået flere indkøbsforeninger på det danske detailmarked for el. En enkelt af disse er et egentligt auktionshus, hvor den enkelte forbruger kan indgå i en større pulje af elforbrugere, som elhandelsselskaberne har mulighed for at byde ind på ved en auktion. Princippet for både indkøbsforeninger og auktioner er det samme, nemlig at en pulje af forbrugere er mere attraktiv at konkurrere om for udbyderne end enkeltstående forbrugere, hvorfor der som regel kan forventes besparelser i forhold til de priser, den enkelte forbruger selv ville kunne opnå. Hensigten er således at styrke forbrugernes forhandlingsposition overfor elhandlerne. Af tabel 3.4 fremgår indkøbsforeninger og elauktionshuse på det danske marked.

Tabel 3.4: Indkøbsforeninger og auktionshuse på elmarkedet i 2012

El-indkøbsforeninger	El-auktionshuse
El-Forbundet (ca. 9.000 medlemmer)	Get Through Power (ca.132 privatkunder og en række erhvervskunder)
Elrabatten.dk (ca. 3.500 medlemmer)	
ForbrugerEl.dk	
Tænk Strøm, Forbrugerrådet (nystartet)	

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Den service, disse foreninger leverer, kan på den ene side komme de forbrugere til gode, som selv har svært ved at gennemskue markedet. På den anden side kan den potentielt komme *alle* små forbrugere til gode, idet foreningen ved den langt større volumen, den repræsenterer, har mulighed for at forhandle mere fordelagtige priser, end den enkelte forbruger selv kan.

På gennemsigtige markeder, hvor konkurrencen er velfungerende, vil sådanne indkøbsforeninger og auktionshuse ofte blive betegnet som et overflødigt mellemlid, idet kunderne derigennem kommer til at betale for den service, som mellemmanden leverer oveni betalingen af elprisen. Det afhænger dog af, hvor fordelagtige priser foreningen kan forhandle til sine medlemmer. På et marked, som er svært for den enkelte forbruger at gennemskue, og hvor konkurrencen bl.a. af den grund er begrænset, kan disse aktører få en afgørende betydning, idet den service, de leverer, kan skabe særlig stor værdi.

Med flere og større aktører af denne type i markedet, vil forbrugerne alt andet lige kunne presse priserne mere. En af de markante forskelle på erhvervskundesegmentet og privatkundesegmentet på detailmarkedet for el har efter liberaliseringen vist sig at være de to gruppers mobilitet, jf. afsnit 3.3.3 nedenfor. Forklaringen herpå er formentlig den store forskel på potentialet for besparelser, der er grundet det meget forskellige forbrug, de to typer kunder har.

På detailmarkedet for el, hvor der fortsat er en stor gruppe inaktive forbrugere, kan indkøbsforeninger derfor være en del af løsningen. De inaktive forbrugere kan således forsøge at opnå en billigere elpris uden selv at skulle forholde sig ret meget til markedet eller træffe en række valg omkring produkttype, genforhandling af kontrakt mv.

3.3.3 Leverandørskift

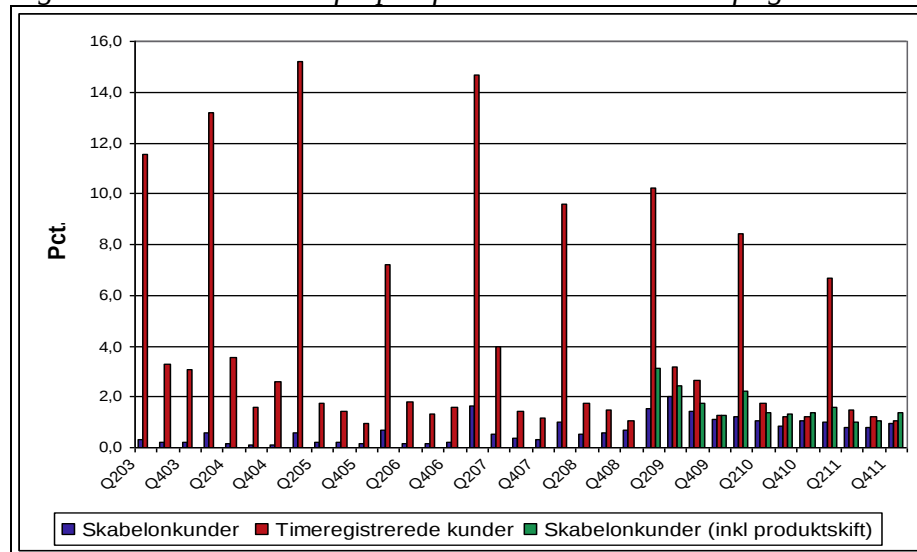
Private elforbrugere er set over en bred kam ikke ret erfarne i at skifte elleverandør. Derfor kan selve skiftet virke uoverskueligt og i sig selv komme til at virke som en barriere. Uanset om det reelt er vanskeligt at skifte eller ej.

Den proces forbrugeren skal igennem kan deles op i flg. skridt: (i) udvælg leverandør og produkt (fx vha. elpristavlen), (ii) meld skifte til den nye leverandør (her skal udfyldes få almindeligt kendte oplysninger om navn, adresse mv.). Derefter sørger den nye elleverandør for at indhente forbrugerens aftagenummer hos forbrugerens netselskab og håndtere skiftet i øvrigt.

Den brugerundersøgelse Sekretariatet for Energitilsynet har lavet, jf. afsnit 3.5 nedenfor, viser imidlertid, at forbrugerne er meget usikre på, hvilken besparelse der kan opnås ved et skifte, og at deres viden om markedet generelt er meget begrænset. Barrieren for den enkelte forbruger kan derfor opstå allerede ved punkt (i), udvælgelse af leverandør og produkt. Som det fremgår af afsnit 3.1 er en prissammenligning over tid praktisk talt umulig selv ved en sammenligning med forsyningspligtproduktet. Det kan derfor som uerfaren forbruger være meget kompliceret at danne sig det nødvendige overblik til at føle sig i stand til at vælge en ny leverandør.

Andelen af leverandørskift blandt skabelonkunder hhv. timeafregnede kunder fremgår af figur 3.9 nedenfor. Gruppen af skabelonkunder dækker over husholdninger og mindre erhverv med et forbrug under 100.000 kWh, mens gruppen af timeafregnede kunder stort set udelukkende dækker erhverv med et forbrug over 100.000 kWh.²² Skabelonkunde-segmentet dækker samlet set over ca. 2,75 mio. husholdningskunder og 0,48 mio. erhvervskunder.

Figur 3.9: Leverandørskift i pct. for skabelon hhv. timeafregnede kunder

Kilde: Dansk Energi.

Note: Opgørelsen dækker skift, der er registreret hos netselskaber, dvs. skift fra et selskab til et andet. Produktskifte hvor leverandør bibeholdes indgår kun i data for 2009 til 2011. Bemærk at produktskiftedata kun er indsamlet hos leverandører med forsyningspligt.

Figuren illustrerer den markante forskel på forbrugermobiliteten i de to kundesegmenter. Samtidig fremgår det, at der for skabelonkunder har været en relativ begrænset stigning i antallet af leverandørskift over perioden. Et gennemsnitligt niveau på knap 24.000 skift pr. kvartal ud af i alt ca. 3 mio. skabelonkunder er et begrænset antal, og det kan umid-

²² Der kan være enkelte private kunder, som har valgt at være timeafregnede, og som derfor indgår i den kategori, men andelen vil være forsvindende lille.

delbart tages som et udtryk for, at konkurrencesituationen for de små forbrugere kunne være bedre. Dette er særlig bemærkelsesværdigt, fordi gruppen af skabelonkunder som nævnt dækker over forbrugere med et årligt forbrug på helt op til 100.000 kWh.

Figuren viser desuden en klar tendens til at de erhvervskunder, der skifter elleverandør, som hovedregel vælger at gøre det en gang årligt i begyndelsen af året.

Det bemærkes, at data på leverandørskifte på detailmarkedet for el alene dækker kunder, der har skiftet fra en leverandør til en anden. Et skifte fra et produkt til et andet hos samme leverandør indgår således ikke i Dansk Energis kvartalsvise opgørelse. Dansk Energi har dog i 2009-2011 indhentet data for disse produktskift hos forsyningspligtige leverandører, dvs. ikke hos de uafhængige leverandører og øvrige, der ikke har forsyningspligt. Denne opgørelse er i den nævnte periode inddraget i de grønne søjler yderst til højre i figur 3.9 ovenfor. Billedet ændres dog ikke ret meget ved at inddrage disse data i opgørelsen.

3.3.4 Forsyningspligtens rolle

Dansk Energi har ultimo 2010 gennemført en større undersøgelse blandt de danske forsyningspligtselskaber. Undersøgelsen dækker 28 af de i alt 33 forsyningspligtselskaber svarende til ca. 85 pct. af markedet.

Tabel 3.5: Husholdninger på forsyningspligt

Kundens elforbrug (kWh/år)	Antal kunder på forsyningspligt	Andel kunder på forsyningspligt (pct.)	Forbrug på forsyningspligt	Andel af forbrug på forsyningspligt (pct.)
< 10.000	2.242.812	86,0	6.547.812	93,7
10.-50.000	81.859	60,6	1.236.839	66,6
50.-100.000	789	46,4	57.043	48,5
> 100.000	172	11,3	20.027	8,7
I alt	2.325.632	84,6	7.861.721	85,5

Kilde: Dansk Energi.

Note: Data er opskaleret til at dække 100 pct. af markedet.

Det fremgår af tabel 3.5, at langt hovedparten af de danske husholdningskunder fortsat er på forsyningspligt. Desuden viser opgørelsen den lidt overraskende sammenhæng, at det inden for alle forbrugsintervallerne er de kunder, med relativt lavt elforbrug i forhold til hele gruppen, der skifter væk fra forsyningspligt. Dette kan hænge sammen med, at de mest energibevidste også er mere bevidste om, hvilken udbyder de har.

Tabel 3.6: Erhvervskunder på forsyningspligt

Kundens elforbrug (kWh/år)	Antal kunder på forsyningspligt	Andel kunder på forsyningspligt (pct.)	Forbrug på forsyningspligt	Andel af forbrug på forsyningspligt (pct.)
< 10.000	223.833	66,3	824.887	58,2
10.-50.000	84.496	N/A	1.819.178	74,5
50.-100.000	9.724	41,4	694.858	44,1
> 100.000	12.083	34,3	2.983.940	17,0
I alt	330.136	68,6	6.322.862	27,5

Kilde: Dansk Energi.

Note: Data er skaleret op til at dække 100 pct. af markedet.

Af tabel 3.6 fremgår, hvor stor en andel af erhvervskunderne i forskellige forbrugsintervaller, der ultimo 2010 havde en forsyningspligtleverandør. Det fremgår af tabellen, at en markant større andel af det samlede forbrug er skiftet til et andet produkt end forsyningspligt sammenlignet med de tilsvarende tal for husholdninger i tabel 3.5. Tilsvarende er en langt større andel af den samlede kundegruppe skiftet sammenlignet med tabel 3.5, som dækker husholdningskunder. For så vidt angår de enkelte kunde grupper opdelt efter elforbrugets størrelse, er der et knap så entydigt billede. Mest bemærkelsesværdigt er det, at gruppen af erhvervskunder med et forbrug mellem 10.000 og 50.000 kWh pr. år i så høj grad har valgt ikke at gøre brug af det fri elmarked, idet 74,5 pct. af gruppens samlede forbrug blev forsynet via forsyningspligten. Det har ikke været muligt at afdække nogen årsag til dette mønster.

Det overordnede billede af at husholdninger i højere grad end erhvervskunder er på forsyningspligt dækker formentlig hovedsageligt over to forhold. Dels er der langt større økonomiske gevinster ved at skifte elleverandør, når kundens elforbrug er større, og dels følger det af den generelle omkostningsminimering hos virksomheder, at alle poster – og så elforbruget – søges minimeret, og erhvervskunder giver sig måske derfor i højere grad tid til at afsøge markedet.

3.3.5 Gennemsigtighed og Elpristavlen

Prisportalen Elpristavlen har eksisteret siden 2005 og er udpeget af Energitilsynet.²³ Der knytter sig til Elpristavlen en følgegruppe, hvor forbruger-, erhvervs- og brancheinteresser er repræsenteret. Energitilsynet er ligeledes repræsenteret. Dansk Energi er pt. ansvarlig for driften af portalen. Elhandelsselskaberne er forpligtede til at indberette priser til elpristavlen. Formålet med Elpristavlen er helt grundlæggende at øge gennemsigtigheden på markedet til gavn for forbrugerne. Derfor skal Elpristavlen bidrage til forbrugernes forståelse af markedet ved at skabe nem adgang til sammenlignelige oplysninger om elprodukter og -priser. Elpristavlen henvender sig primært til de mindre forbrugere, der har et årligt elforbrug under 100.000 kWh. Denne gruppe indeholder både husholdninger og en række mindre erhvervskunder.

Hjemmesiden Elpristavlen er opdelt i tre dele. På den første del kan forbrugeren søge efter produkter og priser. På næste del har forbrugeren mulighed for på en nem måde at orientere sig om hvordan Elpristavlen bruges samt om en række forhold omkring elmarkedet. Dette være sig fx om, hvilke typer produkter der findes, den historiske prisudvikling på forskellige typer produkter, hvordan man kan spare på strømmen, hvad regningen viser, hvilke elselskaber man som kunde har osv. Endelig kan man på hjemmesidens tredje del læse om prisportalens historie, hvem der står bag elpristavlen osv.

Der er naturligvis størst fokus på den del af Elpristavlen, hvor forbrugeren kan søge efter produkter og priser. Forbrugeren skal indtaste sit postnummer, sin boligtype samt om kunden er interesseret i faste eller variable priser. Herefter fremkommer en liste med produkter, der passer til de valgte kriterier. Øverst står som sammenligningsgrundlag forsyningspligtprisen i området. Nedenfor står de øvrige produkter sorteret efter pris med det billigste alternativ øverst. Yderst til højre på siden kan forbrugeren hakke af, hvis denne

²³ BEK 770 Bekendtgørelse om elforsyningsvirksomhedernes offentliggørelse af priser, tariffer, rabatter og vilkår.

har andre særlige ønsker til produktet, fx i form af særlige klimatilvalg eller særlige krav til leveringsens begyndelsestidspunkt.

Forbrugeren har ikke mulighed for at udfylde en blanket til skifte af leverandør direkte på Elpristavlen.

Indtil oktober 2011 foregik prissammenligningen ved beregning af en skønnet årlig pris for hvert produkt. Denne sammenligningsform byggede – som navnet tilsiger – på et skøn om, at prisen for de enkelte produkter ville være uændret over det følgende år, hvilket som oftest ikke var tilfældet. Prissammenligningen blev derfor ændret i oktober 2011.

Prissammenligningen foregår i dag ved, at der beregnes en gennemsnitspris for produktet i bindingsperioden, målt i øre pr. kWh. Den gennemsnitlige pris indeholder både selve el-prisen (abonnement og kWh-pris), betaling for transport af strømmen (nettarif og abonnement) samt moms og afgifter. Hvis der er indregnet rabat i det valgte produkt, er den beregnede gennemsnitspris i bindingsperioden lavere end prisen vil være efter bindingsperiodens udløb. Det understreges derfor på Elpristavlen, at forbrugeren skal være opmærksom på at undersøge eventuelle betingelser hos elleverandøren.²⁴

Ligeledes skal kunden være opmærksom på, at når et produkt sælges med en særlig rabat, så kan kunden ikke forvente at kunne genforhandle produktet til samme pris og vilkår, når perioden udløber.

Elpristavlen har i gennemsnit ca. 5.000 besøgende pr. måned. Til sammenligning havde eksempelvis teleprisguiden, som var en lignende prisportal på teleområdet, månedligt et sted mellem 12.000 og 30.000 besøgende.²⁵ Elpristavlens popularitet er altså begrænset relativt til den daværende teleprisguide. Dette kan skyldes flere forhold. For det første kan budgetandelen have betydning. Teleudgifter udgør en noget større andel af budgettet for alle boligtyper vekslende en del mellem de enkelte boligtyper. For folk i eget hus udgør elforbruget fx ca. 75 pct. af boligens teleudgifter, mens forskellen er noget større for personer, der bor i lejet værelse. Her udgør elforbruget godt en tredjedel af boligens udgifter til telefoni. For det andet må private forbrugere – uagtet budgetandelen – antages at have langt større interesse for telemarkedet end for elmarkedet. For det tredje kan det have betydning, hvis forbrugerne synes Elpristavlens anvendelighed er for lav, eller simpelthen ikke kender til dens eksistens.

3.3.6 Fleksibelt elforbrug

Som tidligere nævnt i afsnit 3.1 står elmarkedet overfor en udvikling hen imod at håndtere markant større mængder vedvarende energi i nettet. En af de helt centrale løsninger, der i branchen arbejdes hen imod, handler om at flytte forbrug fra spidsbelastningstidspunkter til tidspunkter med lavere belastning i nettet eventuelt i kombination med en reduktion af elforbruget. Derudover er udbygning af elnettet samt en fleksibel back-up-kapacitet på udbudssiden også en del af branchens løsninger. Som allerede nævnt i afsnit 3.1 har særligt husholdningerne, men også mange erhvervskunder et meget uelastisk elforbrug. Der er i praksis tale om en nødvendighedsvarer, som forbrugeren som hovedregel ikke kan substituere med alternativer. Mulighederne for en større reduktion af forbruget

²⁴ Elpristavlen.dk

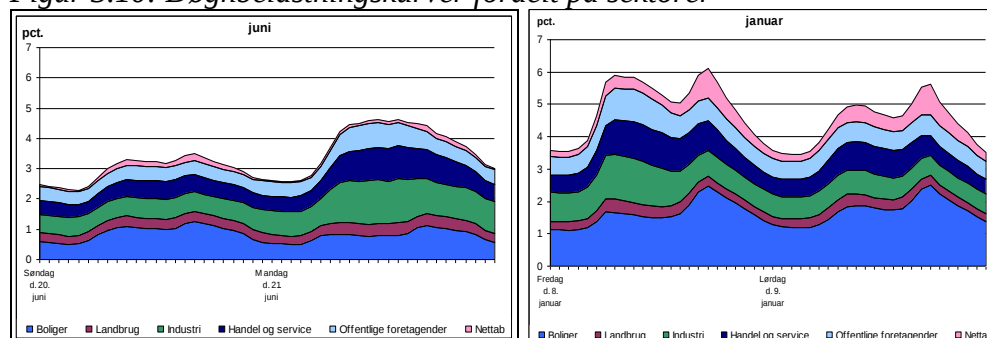
²⁵ Baseret på statistik over besøgsantal på teleprisguide.dk 2000-2002.

er derfor begrænsede. Såfremt der sker store prisstigninger vil elforbruget på længere sigt kunne tilpasses ved fx at skifte til mere energieffektive hårde hvidevarer.

Håndteringen af mere vedvarende energi i nettet vil derfor primært skulle løses ved at flytte elforbrug fra spidslastperioder til andre perioder af døgnet.

Figur 3.10 nedenfor viser, hvordan det totale elforbrug typisk fordeler sig time for time over døgnet. Figuren opdeler ligeledes forbruget på forskellige sektorer samt nettab. Spidslastperioderne ligger ret tydeligt i hverdagsdagtimerne samt i nogen grad også i dagtimerne om lørdagen. Det er i figuren en tendens til, at det langt hen ad vejen er husholdningernes forbrug, der er udslagsgivende i forhold til udsvingene i det samlede forbrug.

Figur 3.10: Døgnbelastningskurver fordelt på sektorer

Kilde: Dansk Energi.

Figuren antyder, at der er et potentiale for udjævning af forbrug henover døgnet, og at dette særligt gør sig gældende i vintermånederne.

Såfremt skabelonkunder fremover bliver timeafregnede, åbnes der som nævnt op for at flytte forbruget i spidslastperioderne ud på andre perioder af døgnet, idet forbrugeren dermed udsættes for prissignaler, som de kan reagere på. Det forventes, at forbrugerne vil kunne købe elprodukter, hvor automatisk styring af forbruget indgår. Den type central styring af forbruget er særlig relevant for forbrugere, der har fx elvandvarmer, elvarme, elvarmepumper eller elbiler, hvor forbrugstidspunktet ikke er afgørende. Andre produkter som fx køl og frys er i nogen grad fleksibelt, hvorimod anvendelse af el til fx madlavning, belysning, underholdning stort set ikke er fleksibelt. Forbrugerne vil også kunne vælge manuelt at flytte sit forbrug afhængig af de prissignaler, der modtages.

Segmentering af elforbrugere

Der er lavet flere undersøgelser af forbrugeres holdning til elmarkedet og deres eget elforbrug. Bl.a. har den daværende Elsparefonden gennemført en undersøgelse, som resulterede i en segmentering af elforbrugerne efter adfærd.²⁶ Undersøgelsen bygger på *holdningsudsagn*.

Elsparefondens segmentering resulterede i en opdeling af de danske elforbrugere i følgende fire typer:

- Idealister (41 pct.)
- Rationelle (14 pct.)
- Ubekymrede (15 pct.)

²⁶ Elsparefondens segmentering vedr. el-adfærd, Elsparefonden (2008).

- Livsnydere (25 pct.)

Idealister er motiverede til handling, men størstedelen handler ikke i overensstemmelse med deres gode intentioner. De skal konfronteres og oplyses, for at de agerer aktivt. De *rationelle* forbrugere er motiverede og opsøger selv besparelsesmuligheder. De *ubekymrede* er uinteresserede og ligegyldige overfor deres elforbrug, og det vurderes svært at ændre deres adfærd. *Livsnyderne* har ingen fokus på fællesskabet, men prioriterer sig selv og komfort. De ønsker ikke at gå på kompromis og sætter komfort højt.

Som det fremgår af afsnit 3.5.2 nedenfor har Sekretariatet for Energitilsynet fået gennemført en forbrugerundersøgelse vedr. private forbrugeres viden om og adfærd på elmarkedet, jf. også bilag 3. Den primære forskel på de to undersøgelser er, at Elsparefondens undersøgelse tager udgangspunkt i holdningsudsagn, hvor sekretariatets undersøgelse i højere grad spørger ind til forbrugerens præferencer, aktuelle adfærd og kendskab til elmarkedet.

Forsøg med dynamiske elpriser

En række netselskaber gennemfører i disse år de første forsøg med dynamiske nettariffer til skabelonkunder. Forsøgene kan være med til at indikere, hvordan private forbrugere vil reagere på fleksible elpriser henover døgnet.

Tabel 3.6: Udvalgte forsøg med dynamiske elpriser og forbrugeradfærd

Selskab	Forsøg	Resultater
DI – Energibranchen m.fl. (2009)	<i>Prisfølsomt elforbrug i husholdninger</i> Forsøg med fleksibelt elforbrug hos forbrugere, hvor forbruget styres automatisk, og forbrugere, som via prissignaler, selv skal flytte deres forbrug.	- Ingen signifikant effekt af alene at oplyse kunder om elpriser - automatisk styring har betydning for elforbruget henover døgnet - Økonomi spiller en stor rolle for forbrugerne - Høj grad af tilgængelig information om elpriser nødvendig.
Rambøll (2010)	<i>Energiudsigten</i> Forsøg med påvirkning af forbrugere i SydEnergis område til at flytte forbrug efter prissignaler. Repræsentativ gruppe forbrugere deltog. I alt 558 husstande som alle havde fjernaflæst måler. Virkemidler, der blev testet, er bl.a.: fleksible elpriser på hjemmeside, TV-spots/reklamespots med elpriser, spotprisaftale (90 husstande).	- Viden om markedet blandt forbrugere øges ifm projektet - Interessen for at flytte forbrug er ikke øget for gruppen, bortset fra den gruppe, der fik spotprisaftale - Spotgruppen forventer besparelser, men gør ikke noget aktivt for at tjekke priser, hvis ikke de har direkte adgang hertil via box med aktuelle priser installeret i hjemmet.
Dong Energy	<i>eFlex</i> Forsøg med påvirkning af forbrugere i Dongs område til at flytte forbrug efter prissignaler. Gruppen af forsøgspersoner dækker primært elforbrugere med varmepumper.	Der foreligger endnu ikke endelige resultater. De foreløbige resultater viser, at deltagerne i høj grad er motiverede for at flytte hhv. reducere deres elforbrug, dels pga. udsigten til økonomiske gevinster og dels pga. følelsen af at bidrage til ”noget større”, miljøet.
Energinet.dk	<i>EcoGrid</i> Omfattende forsøg med styring af elforbrug. Forsøget omfatter store dele af Bornholm. Forskellige grader af styring afprøves. Forsøget forventes igangsat andet halvår af 2012.	N/A

Kilde: Tabellen bygger på rapporter, som er tilgængelige på Energinet.dks energiforskningsportal (www.energiforskning.dk)

3.4 Afregningsformer

3.4.1 Skabelonkundeafregningen

Skabelonkunder er en betegnelse for alle de elkunder, som ikke bliver timeafregnet. Skabelonkunderne er først og fremmest husholdninger, men også små virksomheder med et forbrug på under 100.000 kWh årligt. Alle kunder med et årligt forbrug på over 100.000 kWh skal afregnes på timebasis, jf. Energinet.dks markedsforskrift H2. I modsætning til det timeaflåste produkt bliver elmåleren hos skabelonkunderne typisk kun aflæst én gang årligt.

Prissætning for skabelonkunder

Engrosprisen på el er præget af store fluktuationer i løbet af døgnet som følge af især efterspørgselsforskelle mellem nat og dag samt andre spidsbelastningstidspunkter, jf. afsnit 2.2.2. Afregning efter de faktiske priser er forbundet med store administrative omkostninger, idet der i så fald skal indhentes data for det løbende forbrug henover døgnet. På den baggrund er det i dag sådan, at afregning på timebasis alene er obligatorisk for de store elforbrugere.

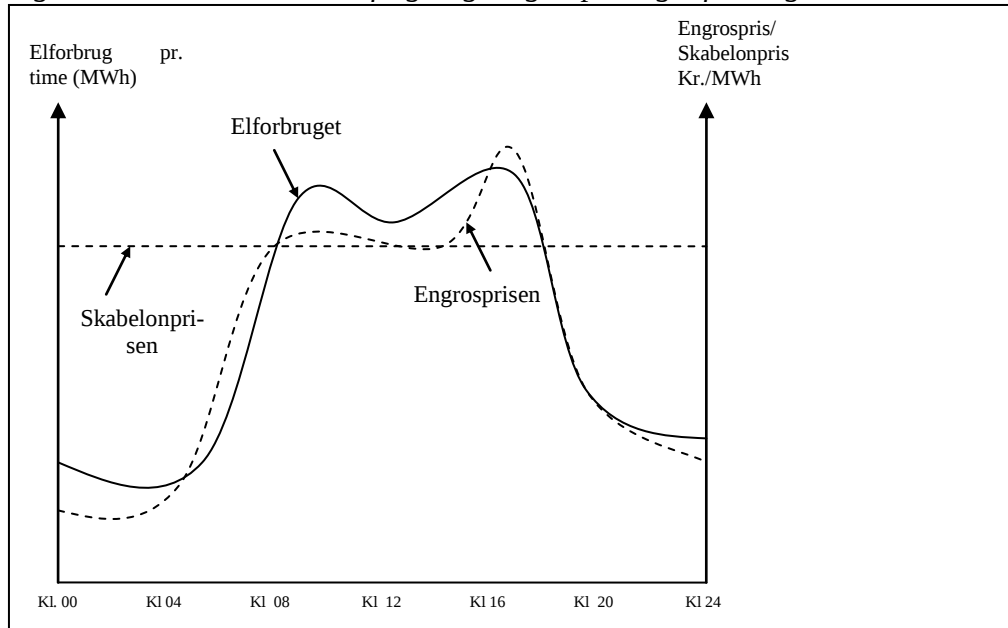
For at undgå omkostninger til hjemtagning af fx timedata for mindre kunder, har man valgt at afregne kunder med et årligt forbrug under 100.000 kWh efter en såkaldt skabelon. Via en række antagelser afspejler denne skabelon det gennemsnitlige elforbrug henover året samt den *gennemsnitlige døgnfordeling* af forbruget hos alle de mindre forbrugere. Skabelonkunder afregnes således ud fra en skabelon, som er identisk for hele netområdet. Afregningen er baseret på områdets residualforbrug, der er det samlede time-målte forbrug for området minus forbruget hos de timeafregnede kunder i området. Skabelonen er bl.a. kendetegnet ved en antagelse om, at kunden aftager større mængder el om vinteren end om sommeren og mere om dagen end om natten.

Figur 3.11 nedenfor illustrerer et eksempel på sammenhængen mellem den faste døgnpris for skabelonkunder, variationen henover døgnet i det samlede elforbrug og engrosprisen på el. Eksemplet illustrerer, hvorfor skabelonafregning kan være en fordel for de forbrugere, som har en relativt stor del af deres forbrug i højbelastningstidspunkter (dagtimerne og særligt morgen og sen eftermiddag), hvor skabelonprisen er lavere end engrosprisen. Omvendt vil det være en fordel for forbrugeren at være timeafregnet, hvis forbrugeren er i stand til at lægge en relativt stor del af sit forbrug uden for højbelastningsperioderne.

Skabelonafregningsordningen er gældende både for selve elprisen og for nettarifferne. Det afgørende er, at netselskaberne ikke skal hjemtage forbrugsdata for skabelonkunder mere end én gang årligt, hvorfor timeafregning af skabelonkunder næsten aldrig forekommer.²⁷

²⁷ Et selskab har dog introduceret et timeafregnet elprodukt. Dette kan lade sig gøre, fordi selskabet samtidig affotograferer forbrugers elmåler med passende intervaller, og på den måde indhenter forbrugsdata til brug for afregningen.

Figur 3.11: Skabelonkundeafregning, engrospris og elforbrug

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Note: Figuren illustrerer eksempler på døgnbelastning (elforbrug) og engrospris en tilfældig hverdag, og angiver således ikke en generel sammenhæng mellem engrospris og belastning af elnettet henover døgnet.

Skabelonkundeafregningen betyder således, at den enkelte kunde ikke vil opleve en økonomisk gevinst ved at flytte sit forbrug til timer med relativt lavere priser, og de har dermed ikke et incitament til at udvise fleksibel forbrugsadfærd ved brug af el.

Timeafregnede kunder, hvor selve elprisen varierer fra time til time, har derimod incitament til at agere prisfleksibelt, herunder udvise en fleksibel adfærd hvor forbruget – i det omfang det er muligt – flyttes fra timer med høj elpris til timer med relativt lavere elpris.

28

3.4.2 Nettoafregning

Der findes to typer af nettoafregning. Dels en afregning af helt små anlæg med en installeret effekt op til 6 kW installeret i boliger og anden ikke-erhvervsmæssig benyttet bebyggelse. Disse nettoafregnes på årsbasis. Dels en afregning af anlæg over 6 kW, som nettoafregnes på timebasis.

Her fokuseres hovedsageligt på nettoafregning for de små anlæg, da størstedelen af kunder med et forbrug under 100.000 kWh, som nettoafregnes, hører under denne del af ordningen.

Beskrivelse af ordningen

Nettoafregningsordningen for små anlæg er lovmæssigt forankret i elafgiftsloven. Det er en særlig ordning gældende for små anlæg (mikroanlæg) til elproduktion af vedvarende energi med en installeret effekt op til 6 kW pr. husstand eller i anden ikke-erhvervsmæssig benyttet bebyggelse. Ordningen blev indført pr. 1. januar 1998 og gjaldt oprindeligt kun for solcelleanlæg, men blev ved en lovændring i 2010 i forlængelse af

²⁸ For så vidt angår transporten af el (nettariiffen) er der en række netselskaber, som pt. ikke benytter sig af muligheden for at tidsdifferentiere priserne for kunder med et årligt forbrug større end 100.000 kWh.

energiaftalen fra 2008 udvidet til at gælde alle mikroanlæg til vedvarende elproduktion herunder også husstandsmøller – stadig med grænsen på 6 kW. Det er dog fortsat hovedsageligt ejere af solcelleanlæg, der benytter ordningen, og installationen af solceller er i kraftig vækst, jf. nedenfor.

Ordningen indebærer, at ejere af små anlæg til vedvarende elproduktion så at sige kan bruge elnettet som lager for den elproduktion, som anlægget producerer, og som ikke forbruges samtidigt. Når der er overproduktion tilføres denne elnettet, og når anlægget ikke producerer (nok), forbruges ”den lagrede” elektricitet ved træk fra elnettet. Ejere af sådanne mikroanlæg kan dermed blive selvforsynende med elektricitet fra vedvarende energikilder i det omfang deres overproduktion dækker eventuel underproduktion inden for afregningsåret. Ordningen kræver, at der er installeret en særlig type måler, som kan registrere både tilførsel til og træk af elektricitet fra elnettet. Herudover skal alle solcelleanlæg registreres hos Energinet.dk.

Afregningen sker årligt, hvor forbruget fra nettet fratrækkes den elektricitet som producenten (ejeren af anlægget) har tilført nettet. Der betales således kun for den mængde elektricitet, som overstiger anlæggets produktion samt for abonnementet. Dermed betales der heller ikke energifgifter, nettariffer mv. af den overskudsproduktion, som leveres til nettet. Overskudsproduktionen modregnes efterfølgende i den mængde elektricitet, som ejeren forbruger fra nettet. Dette er atypisk i forhold til alle andre større anlæg til produktion af elektricitet ved vedvarende energikilder, idet disse alene er fritaget for det forbrug, der sker direkte fra anlægget, dvs. når der er *samtidig* i forbrug og produktion. Dette krav om samtidighed stilles som noget særligt ikke ved nettoafregningsordningen.

Værdien af produktionen fra anlægget, som forbruges af producenten, svarer således til de sparede omkostninger, inklusiv afgifter, tariffer mv., til køb af en tilsvarende elmængde, dvs. den samlede elpris pr. kWh, hvilket kan være helt op til ca. 2 kr./kWh, svarende til ca. 80 pct. af den samlede kWh-pris. De resterende 20 pct. af prisen går som nævnt til abonnementsbetaling. Til sammenligning afregnes overskydende produktion, der *ikke* forbruges af producenten selv, til en fast afregningspris på 60 øre/kWh de første 10 år af anlæggets levetid, og 40 øre/kWh de efterfølgende 10 år.

Værdien af solcelleproduktionen er således også afhængig af producentens eget elforbrug, da værdien af elproduktionen ved eget forbrug kan være mere end tre gange højere ved modregning i eget forbrug end hvis elektriciteten sælges med særlig afregning. Ordningen giver dermed en markant bedre afregning til solcelleejeren ved eget forbrug end den almindelige afregning af overskudsproduktion fra solceller. Det kan altså betale sig for ejeren af solcelleanlægget at optimere størrelsen af sit solcelleanlæg i forhold til eget forbrug.

Som det fremgår af ovenstående, giver nettoafregningsordningen et incitament til at investere i solcelleanlæg (og andre mikroanlæg til produktion af vedvarende el), da de sparer alle deres omkostninger ved eget forbrug af den el, som anlægget producerer, hvilket for en husstand med et almindeligt forbrug på fx 4.000 kWh, som får dækket hele sit forbrug, sparer op til 8.000 kr. årligt. Baggrunden for dette incitament ved at være ejer af et mikroanlæg, er et ønske om at fremme udbredelsen af solceller og andre mikroanlæg.

Der er en række ulemper ved ordningen. Dels en række udfordringer for systemet, herunder elnettet, og dels en udfordring i forhold til en eventuel fremtidig indførelse af timeafregning af mindre elforbrugere.

For så vidt angår elnettet, har der vist sig at være en række udfordringer vedr. anlæggenes brug af elnettet, herunder bl.a. at anlæggene giver anledning til spændingsforstyrrelser, og at ejerne af mikroanlæg på grund af afregningsformen kun i begrænset omfang er med til at dække omkostninger til nettet.

Samtidig begrænser ordningen muligheden for, at disse forbrugere kan gøre brug af en eventuel fremtidig timeafregning. Timeafregning af kunder på nettoafregningsordningen vil begrænse muligheden for modregning af produktion og forbrug over tid, idet det i så fald alene vil kunne lade sig gøre inden for den enkelte afregningstime. Ved en eventuel fremtidig timeafregning af denne kundegruppe fjernes umiddelbart en stor del af det økonomiske rationale ved at investere i disse anlæg. Særligt fordi solcelleejere i stor stil har glæde af, at deres relativt store produktion i sommermånederne modregnes deres relativt store elforbrug i vintermånederne.

Udbredelse

Solcelleanlæggene under ordningen har indtil for få år siden sjældent været over 2 kW. Et anlæg på 1 kW giver typisk en årsproduktion på 800 kWh. Med et årsforbrug på 4.000 kWh ville der på årsbasis dermed kun være overskudsproduktion i ekstreme tilfælde, fx hvis huset stod ubeboet hovedparten af året.

Solcelleanlæg har opnået markant større udbredelse i de senere år, især pga. prisfald, hvormed tilbagebetalingstiden er faldet. Herudover ses en tendens til, at anlæggene bliver større (dvs. op mod grænsen på 6 kW).

Hvor der primo 2009 var i alt ca. 1.000 solcelleanlæg med en samlet installeret effekt på 3 MW (kilde: solenergi.dk) i Danmark, blev der til sammenligning installeret næsten 2.000 anlæg alene i 2011 (og knap 500 i 2010), og den installerede effekt var ultimo 2011 oppe på knap 11 MW.

Solceller er således i kraftig fremgang, og Dansk Energi vurderer det samlede potentiale til at være i omegnen af 160.000-170.000 anlæg.

3.5 Sekretariatet for Energitilsynets undersøgelser af markedet

3.5.1 Kvalitativ undersøgelse af udbudssiden

Sekretariatet for Energitilsynet har i forbindelse med analysen gennemført en kvalitativ undersøgelse af, hvordan handelsselskaberne oplever konkurrencesituationen i deres daglige virke på markedet. Undersøgelsen er dels gennemført som en interviewrække blandt de uafhængige elleverandører. Dels er der foretaget en spørgeskemaundersøgelse blandt alle elleverandører – både de uafhængige og de elleverandører, der er koncernforbundet med andre leverandører og netselskaber.

Hensigten med undersøgelsen er at belyse selskabernes oplevelse af konkurrencen, barrierer for konkurrencen på detailmarkedet for el, indførelse af datahub og samfakturering, forsyningspligt og elpristavlen.

Undersøgelsen viser, at der på nogle punkter er stor uenighed mellem de uafhængige hhv. koncernforbundne elleverandører, mens de på andre punkter er betydeligt mere på linje. Især er der stor uenighed om, hvorvidt forsyningspligten er en konkurrencehæmmende faktor, og dermed også om hvorvidt den bør fjernes. De uafhængige selskaber ser forsyningspligten som en stor barriere for konkurrencen på detailmarkedet, hvorimod de koncernforbundne selskaber ikke anser den som værende et problem.

Hertil er der stor uenighed om selskabernes oplevelse af Elpristavlen, hvor de koncernforbundne langt hen ad vejen synes den fungerer efter hensigten, hvorimod de uafhængige leverandører på ingen måde finder portalen anvendelig.

Derimod er der langt større enighed vedr. datahub og spørgsmålet omkring én eller to regninger (også betegnet samfakturering). Her er der generel enighed om, at både datahub og samfakturering vil være med til at øge konkurrencen på detailmarkedet for el. Derudover er selskaberne også generelt enige om, at skabelonafregningen hovedsageligt er en fordel for leverandørerne og en ulempe for kunderne, der ikke kan få de fordele, der er ved et fleksibelt elforbrug.

De uafhængige selskaber mener generelt, at konkurrencen fungerer dårligt, og nogen går så langt som til at efterlyse, at store udenlandske aktører træder ind på markedet, fordi de mener, at det kan være med til at skabe den ønskede dynamik blandt forbrugerne. De store kapitalstærke udenlandske energiselskaber kan satse mere på at få aktiveret de passive forbrugere. En sådan åbning kan ifølge de uafhængige selskaber også komme de mindre aktører til gode, idet der dermed måske kan skabes en større grad af interesse for markedet og de forskellige tilbud, der allerede er der i dag. Denne efterlysning efter mere konkurrence signalerer i den grad en form for magtesløshed, som de uafhængige aktører oplever i forhold til markedet, som det ser ud i dag.

Et sammendrag af hele undersøgelsen fremgår af bilag 2.

3.5.2 Ekstern forbrugerundersøgelse

Analyseinstituttet Epinion har på vegne af Sekretariatet for Energitilsynet gennemført en undersøgelse af private forbrugeres viden om og adfærd på detailmarkedet for el. Undersøgelsen indeholder en klarlægning af respondenternes kendskab til og viden om elmarkedet, forståelse og brug af elpristavlen samt viden om og benyttelse af muligheden for at skifte elleverandør.

Formålet med undersøgelsen er at få skabt et indblik i, hvilket niveau af viden om elmarkedet den almene forbruger har, samt hvad der skal til for at få forbrugerne til at skifte elleverandør og derigennem øge forbrugermobiliteten på detailmarkedet for el.

Der er flere faktorer, forbrugeren skal have kendskab til, såfremt denne skal kunne agere aktivt på detailmarkedet for el. Nogle af de væsentligste er størrelsen af husstandens elforbrug, hvilket produkt der anvendes, kendskab til netselskab og elleverandør samt hvorledes betalingen fordeles sig imellem disse to. Herudover er forbrugers risikovillighed

en medvirkende faktor set i forhold til valget om at gå ind på markedet samt valg af produkt.

Helt overordnet tegner forbrugerundersøgelsen et billede af et generelt manglende kendskab til detailmarkedet for el blandt en stor andel af forbrugerne. På den baggrund må forbrugernes svar derfor også tages med forbehold, idet en række af spørgsmålene kan være svære at besvare med en begrænset viden om markedet. Blandt andet afviger andelen, der har forsyningspligt, fra de øvrige kilder, der er til rådighed. Resultaterne af undersøgelsen kan dog på trods heraf give indikationer af forbrugernes viden om og interesse for markedet mv.

Et sammendrag af de mest centrale resultater af undersøgelsen fremgår af bilag 3.

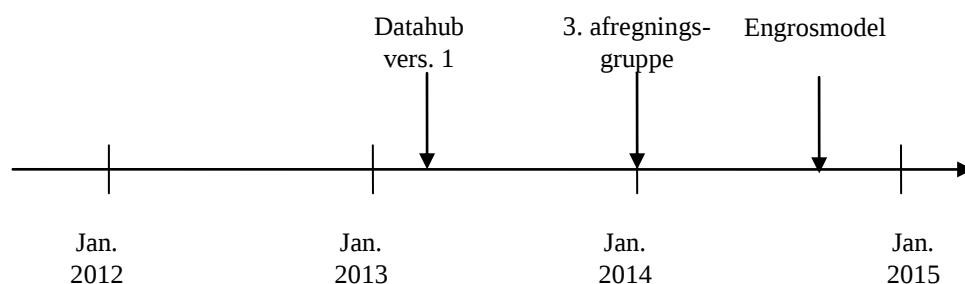
4 Kommende og planlagte initiativer

Der er planlagt en række initiativer, hvis primære formål er at forbedre konkurrencesituationen på detailmarkedet for el, jf. figur 4.1.

Følgende udvikling er igangsat på detailmarkedet for el:

- Marts 2013: Datahubben træder i kraft (version 1)
- Primo 2014: Tredje afregningsgruppe planlægges indført (Datahubben version 2)
- Oktober 2014: Engrosmodel for afregning planlægges indført
- Løbende: Udbredelsen af nye produkter med betydeligt elforbrug.

Figur 4.1: Planlagte initiativer på detailmarkedet for el

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Note: Udbredelsen af produkter med betydeligt elforbrug (varmepumper og elbiler) sker løbende og kan ikke placeres entydigt på en tidslinie. Desuden er der ikke tale om egentlige regulatoriske initiativer som ved de øvrige.

I afsnit 4.1-4.3 gennemgås kort de enkelte initiativer.

4.1 Datahub

En velfungerende udveksling af kundedata mellem aktørerne på markedet er ligeledes vigtig for et velfungerende marked. I dag er data spredt på et stort antal netvirksomheder, da det er de enkelte netvirksomheder, der står for indsamling og lagring af forbrugs- og stamdata samt dataudveksling med markedets andre aktører. Imidlertid er der en række problemer forbundet hermed. Elleverandører, der opererer i hele landet, skal nødvendigvis kommunikere med alle landets netvirksomheder for at indsamle de relevante oplysninger. Dette er en administrativ belastning for elleverandørerne.

De administrative og tekniske omkostninger, som elleverandørerne på nuværende tidspunkt står overfor, er omkostninger, som de skal have dækket, og der er kun ét sted at opkræve disse, nemlig hos kunden via højere priser. Derfor er det besluttet, at der skal oprettes en datahub, som udover at skulle håndtere ovenstående problemstillinger, også skal være kommunikationsmæssig brobygger til udenlandske markeder. Datahubben forventes at træde i kraft 1. marts 2013.

Datahubbens funktioner

Datahubben er et centralt register med egen database, hvor alle nødvendige stam- og måledata, herunder forbrugsprofiler og aftageenumre, lagres. Hermed er det hensigten, at dataudvekslingen mellem markedets parter gøres væsentlig nemmere, idet det kan ske gennem ét enkelt kommunikationspunkt. Datahubben vil kunne administrere transaktioner og kommunikation mellem alle elmarkedets aktører. Der kommunikeres dermed på en stan-

dardiseret måde og på lige vilkår for alle elleverandører – koncernforbundne såvel som uafhængige.

Da datahubben vil varetage al udveksling af stamdata, leverandørskift og udveksling af måledata til bl.a. afregningsformål, vil aktørerne ikke længere skulle udveksle data bilateralt, og landsækkende elleverandører slipper dermed for at skulle have en kontakthub til de mange lokale netselskaber. Samtlige godkendte leverandører og mæglere har dataadgang, så de kan indhente relevante kundedata i en tilbudsfasen. Dermed sikres en nemmere og mere effektiv udveksling af og adgang til stamdata og afregningsmåledata.

Endeligt vil datahubben bidrage til at sikre vandtætte skotter, da netvirksomheder og elleverandører udelukkende kommunikerer gennem datahubben. En netvirksomhed kan holdes uvidende om, at en uafhængig elleverandør indhenter oplysninger om en kunde, som har valgt at skifte leverandør. Sådanne oplysninger kan derfor ikke flyde til den koncernforbundne elleverandør, og det forhindres således at denne kan gøre tiltag til at hindre et leverandørskifte.

Tabel 4.1: Datahubbens fordele og udeståender

Fordele	Udeståender
Ét centralt dataudvekslingssted som medfører, at elleverandører slipper for kontakt med potentielt omkring 80 forskellige netselskaber. ²⁹	Ingen adgang for tredjeparter (arbejdes på denne funktion til 2. version af datahubben).
Bidrager til større adskillelse mellem koncernforbundne netselskaber og elleverandører.	Kan endnu ikke (iflg. de eksisterende markedsforskrifter) håndtere, at "elleverandøren flytter med" ved adresseskift.
Leverandørskift kan foretages via datahubben.	Håndtering af en eventuel tredje afregningsgruppe planlægges indført i 2. version af datahubben.

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

4.2 Tredje afregningsgruppe

Det er en forudsætning for at opnå det fulde potentiale af et smart elnet (Smart Grid og meters), at selv mindre forbrugere med et årligt forbrug under 100.000 kWh – primært den del som har enten elvarmepumpe eller elbil – i fremtiden kan timeafregnes. Timeafregning er forudsætningen for, at der skabes incitament til at disse kunder kan flytte deres forbrug – enten ved egen hjælp eller ved køb af en ydelse, hvori indgår automatisk styring af den fleksible del af deres elforbrug.

En udbredelse af timeafregning er afhængig af, at infrastrukturen for timeafregning er til stede. Dette gør sig både gældende i form af *målerudstyr* hos kunden (fjernaflæste målere) samt i form af en passende *afregningsmetode* for elforbruget. Mulighederne og udfordringerne i forbindelse med en udbredelse af timeafregning samt beskrivelsen af en ny 'tredje afregningsgruppe' er fremstillet i rapporten *Fremme af prisfleksibelt elforbrug for små og mellemstore kunder* udarbejdet af Dansk Energi og Energinet.dk i september 2011.

Det nuværende afregningssystem består af to afregningsgrupper:

²⁹ Såfremt der etableres datahubs i de øvrige nordiske lande, vil det fra 2015 kunne udvides til 400 nordiske netselskaber.

- 1. afregningsgruppe: Primært de timeafregnede kunder med et årligt forbrug større end 100.000 kWh.
- 2. afregningsgruppe: Skabelonkunder.

Timeafregningen foretages på baggrund af timedata om kundernes elforbrug, og indebærer derfor *højere omkostninger* til indhentning og validering af data end skabelonafregning. Små elkunder har i princippet mulighed for at vælge at blive timeafregnet, men dette vil typisk ske ud fra samme vilkår, som for de store elkunder i 1. afregningsgruppe, hvilket i praksis er en væsentlig økonomisk begrænsning, jf. nedenfor.

Ifølge de eksisterende markedsforskrifter for 1. afregningsgruppe³⁰ har den lokale netvirksomhed ansvaret for at fremsende validerede måledata til Energinet.dk senest den 3. arbejdsdag efter driftsdøgnet, og skal inden 5. arbejdsdag efter driftsdøgnet have rettet eventuelle fejl, hvilket i nogle tilfælde kan indebære teknikerbesøg hos kunden. Omkostningerne hertil dækkes gennem det faste elabonnement. Dette medfører, at kunder i den 1. afregningsgruppe betaler et årligt abonnement på op mod 5.000 kr. mod skabelonkundernes samlede abonnementsbetaling på omkring 500 kr.³¹ Den høje abonnementsbetaling betyder, at 1. afregningsgruppe og dermed timeafregning ikke på nuværende tidspunkt er et reelt alternativt for de små og mellemstore skabelonafregnede elkunder.

På denne baggrund foreslår Dansk Energi og Energinet.dk indførelsen af en *midlertidig tredje afregningsgruppe*, der ligger mellem de to eksisterende afregningsformer. Formålet med tredje afregningsgruppe er således at udvide muligheden for timeafregning for de mindre kunder ved i en overgangsperiode at mindske de administrative og tekniske byrder og dermed omkostningerne ved timeafregningen.

Det foreliggende forslag til indførelse af tredje afregningsgruppe

De eksisterende markedsforskrifter for 1. afregningsgruppe foreskriver som nævnt ovenfor, at forbrugsdata skal indsendes senest 3. hverdag kl. 10.00 efter driftsdøgnet, og at eventuelle fejl skal være rettet og gendelt inden 5. hverdag kl. 10.00 efter driftsdøgnet.³²

Omkostningerne til hjemtagning og validering af data kan ifølge forslaget til tredje afregningsgruppe overordnet set mindskes på to områder:

- Endelig data om elforbrug kan indsendes mindre hyppigt til Energinet.dk fx en gang om måneden.
- Mulighed for at manglende måler værdier i højere grad kan erstattes af estimater.

På denne baggrund fremsætter Dansk Energi og Energinet.dk følgende *konkrete forslag* til udformningen af den tredje afregningsgruppe:³³

- Timedata fremsendes senest fem arbejdsdage efter driftsmånedens udgang, hvis timedata foreligger
- For manglende målinger er tidsfristen senest 5. arbejdsdag i 2. måned efter driftsmåned – om nødvendigt må der her estimeres.

³⁰ Energinet.dk's markedsforskrifter. Se

<http://www.energinet.dk/DA/El/Forskrifter/Markedsforskrifter/Sider/default.aspx>.

³¹ Fremme af fleksibelt elforbrug for små og mellemstore kunder, DE og Energinet.dk, s. 6.

³² Fremme af fleksibelt elforbrug for små og mellemstore kunder, DE og Energinet.dk, s. 29.

³³ Fremme af fleksibelt elforbrug for små og mellemstore kunder, DE og Energinet.dk, s. 30.

Udfordringer ved indførelsen af tredje afregningsgruppe

Ved tredje afregningsgruppe har elleverandøren ikke i samme grad som ved 1. afregningsgruppe mulighed for at tilpasse indkøbet af el på engrosmarkedet til det aktuelle forbrug, idet data for timeforbruget først bliver tilgængeligt længe efter, at indkøbet er foretaget på engrosmarkedet. Dette øger den finansielle usikkerhed for elleverandøren, hvilket ifølge Dansk Energi og Energinet.dk alt andet lige medfører øgede forbrugerpriser i forhold til, hvis alle elforbrugere var en del af 1. afregningsgruppe.³⁴ Den finansielle usikkerhed bliver dog lidt mindre end den er, når kunderne er skabelonafregnede, fordi elleverandørerne (bagudrettet) får timedata for sine kunder, hvilket tidligere ikke har været tilgængeligt. De vil således fremadrettet få et bedre kendskab til timeforbruget hos deres kunder, når de skal købe ind på engrosmarkedet.

Derudover vil kunderne i den tredje afregningsgruppe med det fremsatte forslag teknisk set fortsat være en del af det skabelonafregnede forbrug i balancemarkedet for el, som indgår med en fast andel af residualforbruget. Det betyder, at de balanceansvarlige aktører på elmarkedet (eksempelvis elleverandører) fortsat ikke vil have mulighed for at bruge sine kunders fleksible elforbrug til at skabe balance i elsystemet.³⁵

Den tredje afregningsgruppe skal på baggrund af ovenstående problemstillinger formentlig ses som en midlertidig overgangsløsning frem mod en reel timeafregning for de små og mellemstore timeafregnede elkunder. I takt med udbredelsen af især Smart Grid, elbiler og varmepumper vil hjemtagning af timedata for selv mindre forbrugere være forbundet med langt større økonomiske gevinster, idet en stor del af de mindre forbrugeres elforbrug dels vil kunne bidrage til regulerkraftmarkedet og dels vil kunne afhjælpe problemer med spidslastperioder, hvor forbruget ellers ville overstige kapaciteten i elnettet.

Branchen har varslet en anmeldelse af tredje afregningsgruppe, men spørgsmålet omkring selve udrulningen udestår fortsat. Enten kan der foretages en fuld udrulning, hvor hele skabelonkundegruppen overføres til den nye afregningsgruppe. Dette vil kræve store investeringer i målerudstyr og dermed høje udgifter på kort sigt, men vil pga. stordriftsfordele indebære lavere gennemsnitsomkostninger pr. kunde. Denne metode vil dog indebære, at en stor gruppe kunder, som (endnu) ikke er interesserede i timeafregning, vil tage del i omkostningerne hertil.

Alternativt kan udrulningen gøres efterspørgselsbaseret, så tredje afregningsgruppe er et frivillig alternativ for interesserede kunder. Dette vil imidlertid medføre højere enhedsomkostninger og dermed højere abonnement for den enkelte kunde, som indgår i gruppen.

4.3 Engrosmodel

Folketinget har den 8. juni 2012 vedtaget et lovforslag om indførelse af en ”Engrosmodel”³⁶, hvorefter handelsselskaberne bliver de centrale aktører på markedet i forhold til forbrugerne på elmarkedet. Ændringerne får virkning fra 1. oktober 2014.

Handelsselskaberne bliver forbrugernes primære kontakt til elsystemet, og skal varetage alle markedsrelaterede opgaver. Forbrugerne vil kun modtage én samlet elregning fra deres handelsselskab, uanset om de køber hos et koncernafhængigt handelsselskab eller ej.

³⁴ Fremme af fleksibelt elforbrug for små og mellemstore kunder, DE og Energinet.dk, s. 8.

³⁵ Fremme af fleksibelt elforbrug for små og mellemstore kunder, DE og Energinet.dk, s. 9.

³⁶ Lov om ændring af lov om elforsyning (Engrosmodel), nr 575 af 18. juni 2012.

Handelsvirksomhederne køber net- og systemydelser af netvirksomhederne og Energinet.dk (en gros) og sælger ”leveret el” som ét samlet produkt til forbrugeren. Al kommunikation om måledata og andre forhold vedrørende konkrete aftage-numre sker via datahubben. Ophæver et handelsselskab sit aftaleforhold med en kunde, eller mister handelsselskabet sin registrering i datahubben, overføres forbrugeren automatisk til den relevante forsyningspligtige virksomhed i dennes område.

Ifølge lovbemærkningerne vil engrosmodellen fremme konkurrencen på elmarkedet, og det forventes tillige at styrke mulighederne for, at der udvikler sig et nordisk elmarked. Én samlet regning forventes at gøre det nemmere for forbrugerne at orientere sig på markedet og lette deres overblik over betalingen for elektricitet. Betalingstidspunkterne vil være en af handelsselskabernes konkurrenceparametre, og handelsselskaberne vil kunne agere med større effekt på markedet, fordi en større del af den samlede elregning vil kunne indgå i den markedsudsatte del af elprisen.

Modellen forventes derfor at fremme en udvikling af handelsselskabernes udbud, så de i højere grad end i dag imødekommer forskellige forbrugeres behov. Baggrunden herfor er, at handelsselskaberne vil overtage en række af de forbrugerrelaterede opgaver fra netvirksomhederne, og fordi handelsselskaberne vil kunne integrere betalingerne for net- og systemydelserne i deres tariffer. Da kommunikation mellem et handelsselskab og en netvirksomhed eller Energinet.dk om måledata og andre forhold vedrørende konkrete aftage-numre sker via datahubben, understøtter engrosmodellen endvidere adskillelse af netvirksomhed og handelsvirksomhed. Hermed bliver de koncernafhængige og ikke-koncernafhængige handelsselskaber ligestillet.

Modellen vil endvidere i følge lovbemærkningerne fremme udviklingen af nye virksomheder på markedet, fx. forbrugsforeninger og energiserviceudbydere m.v., som vil støtte forbrugerne i at opnå attraktive elpriser samt bidrage til at fremme energibesparelser og effektiv netudnyttelse gennem styring af elforbruget. Samtidig vil den teknologiske udvikling muliggøre hurtigere leverandørskift. Hermed gøre det lettere for forbrugerne at skifte til det for den enkelte forbruger mest attraktive tilbud på markedet.

Handelsselskaberne får en række nye opgaver. Som forbrugernes primære kontakt til elsystemet skal de varetage alle markedsrelaterede opgaver, herunder bl.a. informere om forbrugernes rettigheder i relation til forsyningspligt. Handelsselskaberne skal endvidere sikre forbrugerne adgang til deres egne måledata i datahubben, og de skal sikre en døgnbemandet service, som uden forsinkelse formidler kontakt til den relevante netvirksomhed eller Energinet.dk vedrørende nettekniske forhold. Handelsselskaberne afregner elafgifter med told- og skatteforvaltningen (hidtil netvirksomhedernes opgave), og handelsselskaberne skal derfor være medlem af en kollektiv garanti- eller forsikringsordning. Med henblik på fakturering af sine kunder indhenter handelsselskaberne via datahubben oplysninger om forbrug og tariffer mv. på hvert enkelt aftage-nummer, og loven fastlægger et ensartet regelsæt for handelsselskabets betaling for net- og systemydelser.

Energinet.dk skal udvikle datahubben i overensstemmelse med engrosmodellen. Handelsselskabet skal både være registreret i datahubben og være registreret hos told- og skattemyndighederne i henhold til lov om afgift af elektricitet. Netvirksomheden indberetter oplysninger vedrørende virksomhedens aftage-numre til datahubben. Handelsselskaberne

indberetter data til datahubben vedrørende identifikation af forbrugeren på et givent aftage-nummer, som handelsselskabet har indgået aftale med. Såfremt Energinet.dk afgør, at

et handelsselskab skal miste sin registrering i datahubben, overfører Energinet.dk handelsselskabets aftage-numre til de relevante forsyningspligtige virksomheder.

Med engrosmodellen forventes de forsyningspligtige virksomheder at få en mere begrænset rolle i fremtiden. Et eftersyn af den samlede regulering af elforsyningsområdet er besluttet, og det fremgår heraf, at forsyningspligtreguleringen i den forbindelse skal revideres.

Endelig vil netvirksomhederne med lovændringen samtidig få øget mulighed for prisdifferentiering for at styrke deres bestræbelser for at fremme en mere effektiv udnyttelse af nettene og forsyningssikkerhed gennem prissignaler til handelsselskaberne. Dette hænger nøje sammen med indførelsen af engrosmodellen, fordi netvirksomhederne vil have behov for at give handelsselskaberne så klare prissignaler, at handelsselskaberne får en egen interesse i at videreføre dem til forbrugerne.³⁷

Relevante uddrag af lovteksten fremgår af bilag 4.

³⁷ Det skal i øvrigt bemærkes, at forsyningspligtselskaberne vil have pligt til at gennemfakturere netselskabernes tariffer.

5 Analyse af konkurrencesituationen på detailmarkedet for el

Kapitel 3 samt bilag 2 og 3 tegner et billede af, at der er en række udfordringer for konkurrencen på detailmarkedet for el. I det følgende identificeres en række forhold, der i særlig grad hindrer den fortsatte udvikling hen imod en effektiv konkurrence på detailmarkedet for el, herunder tages også højde for de kommende og planlagte initiativer på markedet, jf. kapitel 4 ovenfor.

5.1 Efterspørgselssiden

Sekretariatet for Energitilsynets undersøgelser viser, at der på efterspørgselssiden er klare begrænsninger for en effektiv konkurrence på detailmarkedet for el. Overordnet er den største udfordring på forbrugersiden, at så få forbrugere vælger at skifte elleverandør. Det fremgår af afsnit 3.4, at 86 pct. af husholdningerne fortsat køber forsyningspligtproduktet, og at 14 pct. dermed har valgt en alternativ leverandør. Forbrugermobiliteten er således meget lav, og meget tyder på, at en stor gruppe forbrugere slet ikke tager aktivt stilling til deres elleverance.

Graden af mobilitet påvirkes primært af faktorerne *information om valgmuligheder, økonomisk incitament samt øvrige incitamenter til at skifte.*

Information om valgmuligheder dækker først og fremmest, at forbrugeren skal vide, at denne har muligheden for at træffe et valg om at skifte leverandør. Dernæst skal forbrugeren vide, hvor der kan søges information og vejledning (fx elpristavlen eller diverse indkøbsforeninger), og endelig skal forbrugeren relativt let kunne danne sig et overblik over konsekvenserne for så vidt angår pris og bindingsperiode mv. ved de muligheder, der findes. Der skal med andre ord sikres gennemsigtighed omkring priser, leverandører og selve skifteperioden. Samtidig er det helt afgørende, at det er tilstrækkeligt 'bekvem' for forbrugeren at skifte, at der ikke er for meget arbejde i det.

Det økonomiske incitament til at skifte opstår først, hvis der er tilstrækkeligt med penge at spare relativt til forbrugers øvrige økonomiske situation. Udgiftsandelen spiller derfor en afgørende rolle. Samtidig er det naturligvis individuelt, hvornår den enkelte forbruger finder, at det økonomiske incitament er tilstrækkeligt stort.

Udover det økonomiske incitament til at skifte kan andre forhold tilskynde forbrugeren til at tage aktivt stilling som eksempelvis et ønske om at bidrage til udviklingen af grøn energi eller at bidrage til andre velgørende formål.

Sekretariatet har på baggrund af sine egne undersøgelser identificeret nedenstående forhold, som kan være hæmmende for konkurrencen på detailmarkedet for el. Som det fremgår, er der et bemærkelsesværdigt sammenfald mellem de problemstillinger, sekretariatet har identificeret og de faktorer, der generelt har betydning for graden af mobilitet.

Det drejer sig om følgende forhold:

- Uigennemsigtighed omkring elregning (herunder to regninger)
- Skabelonkundefregning hindrer muligheden for timeafregning
- Fremtidige udfordringer i forhold til gennemsigtigheden på markedet
- Lav interesse og manglende kendskab

- Udgiftsandelen til el er lav relativt til forbrugerens samlede budget
- Nettoafregning afskærer fra udnyttelse af billig el via fleksibelt forbrug.

Sekretariatet for Energitilsynet vurderer, at de to førstnævnte forhold løses ved indførelsen af de allerede planlagte initiativer på markedet. Der redegøres herfor i bilag 5. I afsnit 5.1.1-5.1.4 gives en uddybning af de øvrige punkter.

5.1.1 Udgiftsandelen til el er relativt lav

Udover at kunne træffe et informeret valg er det også af afgørende betydning for forbrugeren, at der er et incitament til at skifte leverandør – enten økonomisk eller en anden form for tilskyndelse, fx udsigten til at bidrage til udviklingen af grøn energi eller lign.

Flere af Sekretariatet for Energitilsynets undersøgelser peger på, at den relativt lave udgiftsandel til el afholder en uhensigtsmæssig stor andel af forbrugerne med et forbrug under 100.000 kWh om året fra at skifte elleverandør.

For det første viser opgørelser over antal kunder på forsyningspligt, at kunder med et årligt elforbrug større end 100.000 kWh kun sjældent benytter sig af forsyningspligtproduktet, men i langt højere grad end mindre elforbrugere afsøger markedet efter det rette produkt. Forklaringen på denne forskel mellem de to grupper skal oplagt findes i, at besparelspotentialer er langt større for forbrugere med et forbrug større end 100.000 kWh.

Hertil kommer, som det fremgår af bilag 1, at der i Danmark og Tyskland, hvor forbruget pr. husstand er relativt lavt, også er et lavere antal leverandørskift end i de øvrige nordiske lande, hvor forbruget er højere.

Det lave forbrug, mange skabelonkunder har, betyder i kobling med de relativt lave forsyningspligtpriser, at en husstands udgift til el som regel udgør en meget lille andel af husholdningens samlede udgifter, dvs. at det fylder meget lidt i budgettet – typisk kun mellem 1,6 og 2,7 pct., jf. afsnit 3.3, hvilket selvsagt begrænser interessen for elleverandøren og dermed det økonomiske incitament til et leverandørskift.

Som det fremgår af bilag 3, har en række forbrugere angivet, hvad der skal til, for at få dem til at skifte leverandør, og her er økonomi den klart vigtigste faktor. For de fleste skal der en årlig besparelse på mindst 500 og nogle helt op til 750 kr. til for overhovedet at overveje et leverandørskifte, og næsten ingen vil skifte for mindre end 250 kr. årligt.

Det manglende økonomiske incitament ser således ud til at afholde mange forbrugere fra at skifte leverandør og er derfor en af de helt afgørende faktorer, der påvirker graden af forbrugermobilitet på detailmarkedet for el.

5.1.2 Lav interesse og manglende kendskab

Sekretariatet for Energitilsynets forbrugerundersøgelse, som er beskrevet i kapitel 3.5.2 og bilag 3, viser en klar og gennemgående tendens til, at almindelige forbrugere hænger fast i, at produktet elektricitet er noget, der kommer af sig selv, og hvor man som forbruger *ikke* er nødsaget til at tage stilling og orientere sig om valgmuligheder og priser.

Som et eksempel på den manglende interesse viser undersøgelsen, at færre end en fjerdel af de adspurgte forbrugere ved, hvor meget den rene elpris udgør af den samlede pris for

transport af el, afgifter og elforbrug. For så vidt angår produktudbuddet på elmarkedet, er billedet det samme. Adspurgte svarer 41 pct. af respondenterne, at de ikke har kendskab til et eneste elprodukt. Endelig er der ingen af de adspurgte respondenter, der kender til nogen af de uafhængige elleverandører.

De navne, der nævnes som top-of-mind elleverandører, er Dong Energy og SEAS-NVE. Selv disse to selskaber, som er blandt landets største, og som i øvrigt er aktive i andre dele af energibranchen, kan kun ca. 29 pct. hhv. 10 pct. af de adspurgte respondenter komme i tanker om. For så vidt angår respondenternes eget elforbrug ved ca. en fjerdedel af dem ikke hvilket elprodukt de har, eller hvad deres årlige udgift til el er. Færre end 40 pct. af de adspurgte forbrugere har kendskab til, at de har både en elleverandør og et netselskab. Dette billede bekræftes af de uafhængige elleverandører, som oplyser, at størstedelen af deres kundehenvendelser kommer fra forbrugere, som ikke forstår, hvorfor de modtager to regninger efter leverandørskift.

En sammenligning af sekretariatets forbrugerundersøgelse med den sekretariatet lavede i 2007 antyder, at forbrugernes kendskab til markedet set over en bred kam ikke er forbedret væsentligt i den fireårige periode. Fx er det færre af respondenterne i 2011-undersøgelsen end i 2007-undersøgelsen, der kender til muligheden for at skifte leverandør. Resultaterne skal naturligvis behandles med en vis usikkerhed, da undersøgelsen dækker et begrænset udsnit af forbrugerne, men det er bemærkelsesværdigt, at tallet ligefrem er *faldet*.

Forbrugersiden af detailmarkedet for el er med andre ord ikke modnet i den grad, der var lagt op til ved liberaliseringen af markedet. Når forbrugere fortsat tager leverancen af el for givet og ikke orienterer sig og tager stilling, er det en alvorlig hindring for den fri konkurrence om den del af markedet, som de udgør. Der er derfor behov for, at forbrugerne på den ene eller den anden måde oplyses og aktiveres, hvis konkurrencen på markedet skal fungere.

5.1.3 Fremtidige udfordringer i forhold til gennemsigtigheden på markedet

Hvis forbrugerne trods deres begrænsede viden om og interesse for elmarkedet alligevel skal agere aktivt på markedet, er det afgørende, at de oplever, at oplysninger om priser og produkter er let tilgængelige, således at der kan træffes et informeret valg. Ikke mindst, når implementeringen af engrosmodellen og særligt tredje afregningsgruppe vil betyde et langt større udvalg af forskellige typer produkter.

Pt. benytter relativt få forbrugere sig af elpristavlen, hjemmesiden har gennemsnitligt ca. 5.000 besøgende om måneden – til sammenligning dækker skabelonordningen over ca. 2,75 mio. husholdningskunder og ca. 0,48 mio. erhvervskunder. Det svarer til at ca. 1,8 pct. af alle skabelonkunder årligt besøger hjemmesiden én enkelt gang. Der kan være flere forskellige årsager hertil, og er ikke nødvendigvis et udtryk for manglende funktionalitet.

Som nævnt i afsnit 3.1.3 er det i praksis ikke muligt at sammenligne forskellige typer elprodukter. Det er ikke muligt på forhånd at sammenligne faste og variable priser og få et billede af den årlige besparelse, idet udviklingen i de variable priser ikke er kendt, forsyningspligtprisen kendes kun et kvartal frem i tiden, og fordi der pt. er en forholdsvist lang tidsmæssig forskydning på op til to måneder mellem tidspunktet for valg af ny leverandør

(sammenligningstidspunktet) og det tidspunkt, hvor leverancen træder i kraft. Prissammenligningen i tabel 3.2 illustrerer denne problemstilling. Den sammenligning af forsyningspligtproduktet med fastprisprodukter, som forbrugeren kunne lave i marts 2012, viser sig ikke at holde stik i det følgende kvartal, idet forsyningspligtpriserne på det tidspunkt er faldet – så væsentligt at det i det pågældende kvartal, for så vidt angår nogle fastprisprodukter, medfører såkaldt ”negative besparelser” ved skiftet væk fra forsyningspligtproduktet.

En egentlig prissammenligning kan således alene laves, hvis der er tale om et fastprisprodukt med meget kort bindingsperiode, og såfremt forsyningspligtprisen for det kommende kvartal netop er blevet udmeldt. Sammenligningsproblematikken kan fremover forstærkes af fx introduktionen af timeafregnede produkter, hvor den pris forbrugeren står overfor afhænger af dennes forbrugsprofil. Det bliver derfor afgørende, at forbrugerne har et værktøj, som bidrager til at skabe gennemsigtighed vedr. forskellige produkttyper. Herunder at forbrugerne præsenteres for forskelle mellem produkter i form af dels den grad af risiko forbrugeren påtager sig ved sit valg af elprodukt, og dels den potentielle gevinst, der kan være, alt efter hvilken type elprodukt, der vælges.

Hertil kommer at nye timeafregnede produkter med variabel pris henover døgnet vil blive svære at sammenligne på pris, da det vil afhænge af forbrugsprofilen over døgnet.

Endelig kan aconto-betalingerne og opkrævning via PBS være med til at sløre gennemsigtigheden omkring priserne, da det kan fjerne opmærksomheden omkring elregningen og de eventuelle besparelser, forbrugeren kan opnå. Imidlertid vil det ikke være via a conto-regningen, at prissignalerne fremover skal gives. Derudover vil en reduktion eller flytning af forbruget til billigere tidspunkter slå igennem på årsafregningen, og selv om en fysisk regning i hånden er mere nærværende for forbrugeren end en elektronisk årsafregning via PBS, må det forventes, at forbrugerne i nogen omfang er opmærksomme på denne, uanset om den alene findes elektronisk. A conto-betalingerne vurderes derfor ikke som værende et stort problem for prissammenligningen.

Den nystartede prisportal *Skiftel.dk* har indbygget den egenskab, at forbrugeren kan skifte elleverandør direkte via hjemmesiden. Derigennem bliver selve skiftet i praksis noget enklere for forbrugeren. Dette er naturligvis mere kundevenligt, men stiller samtidig større krav til graden af sammenlignelighed og produktinformationer på prisportalens hjemmeside.

Elpristavlen har hidtil været eneste prissammenligningsportal på elområdet. Medierne har i perioder sået tvivl om elpristavlens måde at sammenligne elpriser. Det kan have haft ugunstige virkninger for den måde forbrugerne opfatter elpristavlen. Der er fortsat enkelte dele af elpristavlens sammenligning, som kan være vanskelig for forbrugeren at gennemskue, men som samtidig er svær at håndtere anderledes. Det er tilfældet, når der er indregnet en introrabat eller lignende i det produkt, der betragtes. I disse tilfælde vil den beregnede gennemsnitspris i bindingsperioden være lavere, end prisen vil være efter bindingsperiodens udløb. Samtidig er der det problem ved sammenligning af prisen på denne type produkter, at den på elpristavlen angivne pris ikke nødvendigvis kan genforhandles, når perioden udløber.

På baggrund af ovenstående kan en række muligheder overvejes i forhold til at skabe større gennemsigtighed på detailmarkedet for el fremover. De nævnte forhold kan eksempelvis tænkes ind i det fremtidige arbejde med udvikling af elpristavlen.

Det drejer sig om følgende forhold, som bør overvejes fremadrettet:

- Forbrugerne gøres klart hvilke forskellige typer produkter, der findes. Dette kan gøres ved at opstille en række overordnede (ikke udtømmende) produktkategoriseringer.
- Forbrugerne hjælpes til at forstå forskelle mellem produkttyper i form af:
 - den risiko, man som forbruger påtager sig ved at vælge det enkelte produkt
 - den potentielle gevinst der kan være, alt efter hvilken type elprodukt man vælger
- Om det kan gøres lettere at skifte leverandør direkte via elpristavlen.

5.1.4 Nettoafregning afskærer fra billig el

Nettoafregningen har i sin nuværende form den uhensigtsmæssige virkning, at forbrugerne som afregnes efter denne ordning afskæres fra at udnytte muligheder for tidsdifferentierede elpriser. Dermed begrænses det økonomiske incitament til at flytte elforbruget til tidspunkter på døgnet, hvor el er billigere.

Under den nuværende skabelonafregning er nettoafregningsordningen imidlertid ikke et problem for konkurrencen på markedet. Såfremt skabelonafregningen afskaffes eller begrænses til at berøre færre forbrugere, kan ordningen skabe udfordringer for en eventuel fremtidig timeafregning af de mindre elforbrugere. Ordningen indebærer, at de forbrugere, der er tilknyttet ordningen, afregnes på årsbasis, og dermed har mulighed for at modregne sin produktion i sit forbrug over et *helt år*. Dette element af nettoafregningsordningen er helt centralt idet netop det forhold, at der ikke stilles krav om samtidighed i produktion og forbrug, har afgørende betydning for økonomien i at investere i et mikroanlæg.

Som det fremgår af afsnit 3.4.2, vil en almindelig husstand med et årligt elforbrug på 4.000 kWh under den nuværende nettoafregningsordning kunne spare op til ca. 80 pct. af sin elregning (svarende til godt 8.000 kr). Såfremt denne kunde i stedet timeafregnes og dermed alene kan modregne produktion og forbrug i den enkelte time, ville denne besparelse være væsentligt lavere.

Eftersom elforbruget ikke afregnes på timebasis, har forbrugere, der er tilknyttet ordningen, ikke mulighed for at reagere på timepriserne. Det er således ikke muligt for forbrugeren at være prisfleksibel, herunder at opnå en økonomisk fordel af at flytte sit forbrug fra tidspunkter med høj pris til tidspunkter med lav pris, hvorfor en stor udbredelse af ordningen kan hæmme den tilstræbte øgede fleksibilitet i elmarkedet.

En eventuel indførelse af timeafregning, for elforbrugere med et årligt forbrug lavere end 100.000 kWh, vil således *ikke* inkludere denne gruppe kunder, som netop adskiller sig fra flertallet af elforbrugere ved, at de faktisk agerer aktivt på detailmarkedet for el, idet de har valgt at investere i solcelleanlæg eller lignende.

I relation til den del af markedet, som nettoafregnes, opnås således ikke den gunstige virkning på konkurrencen, som en afskaffelse af skabelonafregning kunne medføre. Denne gruppe får ikke et øget incitament til at skifte leverandør, da de pga. muligheden for årlig nettoafregning reelt er deres "egen leverandør". Denne stadigt stigende gruppe af elforbrugere kan med den nuværende lovgivning om nettoafregning af mindre elforbrugere ikke bidrage til markedet for timeafregning af kunder med et årligt elforbrug lavere end 100.000 kWh.

Ydermere vurderes det, at der med en vis sandsynlighed er et forholdsvis stort sammenfald mellem nettoafregnede elkunder og den begrænsede gruppe af elforbrugere, som har sat sig ind i elmarkedet og agerer aktivt som forbruger. Samtidig sker udbredelsen af solceller og andre mikroanlæg i disse år med stor hast, hvorfor gruppen af aktive elforbrugere, der ikke kan få gavn af tidsdifferentierede elpriser, er stigende.

Det vurderes således, at nettoafregningsordningen udelukker de tilknyttede forbrugeres mulighed for at gøre brug af en eventuel *fremtidig* timeafregning.

Det er på den baggrund Sekretariatet for Energitilsynets vurdering, at nettoafregningsordningen inden for en kortere horisont bør ændres således, at:

- reglerne for fremtidige kunder med mikroanlæg ændres, således at disse kan indgå i en eventuel indførelse af tredje afregningsgruppe.
- kunder, der allerede i dag er tilknyttet ordningen, kan fortsætte under de gældende regler, således at disse ikke mister det økonomiske grundlag for deres oprindelige investering i mikroanlæg.

Det bemærkes, at der ved en eventuel ændring af nettoafregningsordningen også skal indarbejdes en løsning på de udfordringer, der er i forhold til at dække omkostninger til el-nettet, jf. afsnit 3.4.2.

5.2 Udbudssiden

Sekretariatet for Energitilsynet har på baggrund af sin undersøgelse af detailmarkedet for el tilsvarende identificeret en række forhold på udbudssiden, som kan hindre den fortsatte udvikling hen imod en effektiv og velfungerende konkurrence på detailmarkedet for el.

Det drejer sig om:

- Forsyningspligtreguleringen, herunder:
 - Tilknytning til forsyningspligt ved flytning
 - Tildeling af kunder (geografisk markedsdeling)
 - Den nuværende forsyningspligtprisregulering
- Koncernforbindelse og branchefællesskab
- Udveksling af data ved leverandørskift
- Problematik omkring to regninger
- Maksimal bindingsperiode på seks måneder

Sekretariatet for Energitilsynet vurderer, at en række af disse forhold løses ved indførelsen af de kommende og planlagte initiativer på markedet. Der er tale om tilknytning til forsyningspligt ved flytning, koncernforbindelse og branchefællesskab (hvilket de facto

vil betyde en yderligere unbundling mellem net- og handelsselskaber i forhold til i dag), udveksling af data ved leverandørskift samt manglende samfakturering. Der redegøres herfor i bilag 5. I afsnit 5.2.1 og 5.2.2 gives en uddybning af de øvrige punkter.

5.2.1 Forsyningspligtreguleringen

Der er som det fremgår tidligere flere forskellige forhold ved forsyningspligtreguleringen, der kan virke som en hindring for udviklingen af konkurrencen på detailmarkedet for el.

Overordnet vurderes det, at forsyningspligten i høj grad begrænser dynamikken i markedet. Tilstedeværelsen af forsyningspligten og den regulerede forsyningspligtpris begrænser forbrugernes incitament til at afsøge markedet, og dermed bliver forsyningspligten mere end blot en tilbagefaldsmulighed.

De enkelte ugunstige elementer af forsyningspligtreguleringen gennemgås hver for sig i det følgende.

Tildeling af kunder (geografisk markedsdeling)

Som det fremgår af afsnit 3.2.2 dækker en forsyningspligtbevilling et bestemt geografisk område, og der findes i dag kun meget få selskaber, der enten ikke selv har forsyningspligt eller er koncernforbundet med et forsyningspligtselskab. I alt findes der kun 12 selskaber, der ikke har forsyningspligt, og kun seks af disse er uafhængige af koncernforbindelser. Til sammenligning har 33 leverandører forsyningspligt.

På grund af den lave andel leverandørskift, jf. afsnit 3.3, kan tildelingen af forsyningspligtbevillingen i praksis komme til at virke som en form for geografisk deling af markedet, hvor de koncernforbundne netselskaber hver får tildelt kunder i et bestemt område. Den lave andel leverandørskift medfører, at forsyningspligtselskaberne har et stort og sikkert kundegrundlag, som vurderes kun i begrænset omfang reelt at være konkurrenceudsat. Derudover har forsyningspligtselskaberne som følge af deres koncerntilknytning en stærk lokal forankring.

De uafhængige selskaber påpeger, jf. bilag 2, at forsyningspligten hæmmer konkurrencen, da forsyningspligten virker som en ”sovepude” for de selskaber, der ud fra ganske få kvalifikationskriterier tildeles en sådan bevilling. Med andre ord kan forsyningspligtselskaberne i høj grad nøjes med at fokusere på deres egne lokalområder, fordi de ikke har behov for at markedsføre sig uden for deres egne forsyningsområder for at sikre sig en sikker indtægt. Dette understøttes af, at de koncernforbundne elleverandører i gennemsnit kun har ca. 2 pct. af deres kunder uden for koncernens netområde, jf. bilag 2.

Forskning viser dog også, at forbrugere, når de stilles over for en *defaultmulighed* frem for at være tvunget til selvstændigt at træffe et valg, i stort omfang gør brug af defaultløsningen, frem for at bruge tid på selv at orientere sig og træffe en selvstændig beslutning³⁸.

³⁸ Aarhus Universitet (John Thøgersen, professor på institut for markedsføring og statistik) har gennemført et forsøg (Improsume), som vedrører forbrugeres vilje til at lade eget elforbrug indgå i smart grid (dvs. central styring af dele af forbruget, så det indgår i regulerkraftmarkedet). Et af resultaterne var, at en markant lavere andel af forbrugerne ville lade eget elforbrug indgå, hvis det var en defaultmulighed at holde sit elforbrug ude af smart-grid-markedet, dvs. ingen central styring.

Forsyningspligtprisreguleringen

Som nævnt i afsnit 3.2 blev der sideløbende med liberaliseringen af elmarkedet introduceret et prisreguleret standardprodukt, som alle forbrugere har adgang til. Sekretariatet for Energitilsynet fastsætter en mark-up, der er det beløb pr. kWh, som forsyningspligtselskaberne maksimalt må tage udover engrosprisen (grundlast) og deres respektive profilomkostninger. Begrundelsen for indførelsen af en prisregulering var, at detailmarkedet for el på daværende tidspunkt endnu var ukendt territorium for de fleste forbrugere. Det prisregulerede produkt sikrer således, at forbrugere, der ikke har skiftet leverandør (eller produkt), dvs. forbrugere der formentlig ikke har taget stilling, ikke betaler mere for el end markedets generelle prisniveau.

Metoden til fastsættelse af mark-up'ens størrelse indebærer, at den pris, som forsyningspligtselskaberne skal udbyde el til, ikke afviger markant fra prisen på de kommercielle produkter, der udbydes på det liberaliserede elmarked, jf. Elforsyningslovens § 72, stk. 1.

I første kvartal 2012 var den fastsatte mark-up, dvs. bruttofortjenesten, på 4,6 øre pr. kWh.³⁹ Med udgangspunkt i en kunde med et årligt forbrug på 4.000 kWh svarer det således til en bruttofortjeneste pr. kunde på 185 kr. årligt. Dette beløb skal dække elleverandørens administrationsomkostninger, herunder bl.a. markedsføringsomkostninger. Det kan have den virkning, at de uafhængige elleverandører har svært ved at tilbyde priser, der ligger markant under forsyningspligtprisen. Ikke mindst fordi der er en helt afgørende forskel på de omkostninger, selskaber uden forsyningspligtbevilling (kommercielle aktører⁴⁰) hhv. forsyningspligtselskaberne må afholde.

Forsyningspligtselskaberne har som nævnt den fordel, at de får tildelt en stor gruppe (loyale) kunder, hvorimod de kommercielle aktører – for at tiltrække og erhverve kunder – er tvunget til at afholde omkostninger til bl.a. markedsføring, håndtering af flytninger via op til 75 forskellige netselskaber mv. I perioder, hvor engrosprisen er høj, kan de uafhængige leverandører undertiden have vanskeligt ved at matche forsyningspligtprisen, da denne er fastlagt forskudt på baggrund af et gennemsnit af priserne i det foregående kvartal, jf. afsnit 3.1.3. Problemet understøttes af, at den relativt lave forsyningspligtpris af mange leverandører betegnes som en hindring for konkurrencen, da denne er svær at konkurrere imod, jf. bilag 2.

Den regulerede forsyningspligtpris risikerer således at gøre det bekvemt for forbrugerne at lade være med at afsøge markedet for attraktive elprodukter og i stedet forblive på forsyningspligtproduktet, hvor de er garanteret et prisstabilt produkt til en – sammenlignet med det øvrige marked – rimelig pris. Samtidig har forsyningspligten den fordel, at elforbrugerne netop slipper for at bruge tid på at afsøge markedet og forholde sig til den usikkerhed omkring besparelse, som 60 pct. af respondenterne i Sekretariatet for Energitilsynets brugerundersøgelse angav som baggrunden for, at de har afholdt sig fra at skifte elleverandør.

Da det gennemsnitlige elforbrug pr. husstand i Danmark er relativt lavt, og udgiftsandelen er lav, bliver reguleringen af forsyningspligtprisen af ovennævnte grunde en af de alvorligste konkurrencebegrænsende faktorer.

³⁹ Sekretariatet for Energitilsynet, Fastsættelse af mark-up på forsyningspligtige elprodukter for perioden 2012-2013 (2011).

⁴⁰ Det bemærkes, at nogle elleverandører har valgt at lægge forsyningspligtaktiviteter og kommercielle aktiviteter i samme selskab.

Det vurderes, at denne konkurrencebegrænsning kan begrænse effektiviteten i sektoren, da konkurrencepresset ikke løbende tvinger selskaberne til at effektivisere i samme grad, som det er tilfældet i andre sektorer, hvor konkurrencen fungerer bedre. Samtidig bliver det også mindre påtrængende for forsyningspligtselskaberne at udvikle deres produkter og ydelser for at den vej at tiltrække kunder.

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen peger ligeledes på forsyningspligtreguleringen, herunder den nuværende prisregulering, som en af de konkurrencemæssige problemstillinger på detailmarkedet for el. Styrelsen anfører dog, at *”For at reducere risikoen for en kort-sigtet prisstigning, bør afvikling af selve prisreguleringen dog være det sidste, der bliver gennemført i forbindelse med en deregulering af markedet.”*⁴¹

Det vurderes som entydigt, at den nuværende prisregulering bidrager til at begrænse en effektiv konkurrence på detailmarkedet for el. Mindre entydigt er det dog, hvorvidt markedet kan modnes tilstrækkeligt under den nuværende forsyningspligtregulering, således at denne kan udfases, når forbrugerne ikke længere i væsentligt omfang gør brug af den. Dette forhold analyseres i afsnit 5.3-5.4.

5.2.2 Maksimal bindingsperiode

Der er i dag en maksimal periode på seks måneder i hvilken en leverandør kan binde el-kunderne – dette gælder uanset, om kunden har indgået en kontrakt på levering af el, der går ud over seks måneder, fx et 12-måneders fastprisprodukt. Kunderne kan dermed altid opsige kontrakten efter fem måneder, selvom kontraktperioden er længere.

Denne seks måneders bindingsperiode virker ifølge elleverandørerne, jf. bilag 2, som en barriere, idet der er omkostninger forbundet med at tiltrække og betjene nye kunder, og disse omkostninger kan vanskeligt dækkes ved den fortjeneste, der tjenes på kunden i løbet af en seks måneders periode.

Leverandørerne er nødsaget til at prissikre fremadrettet via såkaldte forward-kontrakter, når de udbyder (længerevarende) fastprisprodukter. Den maksimale bindingsperiode på seks måneder øger dog den økonomiske risiko, leverandøren påtager sig ved at udbyde længerevarende fastprisprodukter. Når en kunde indgår kontrakt om et sådant produkt, kan leverandøren ikke regne med at kunne afsætte den leverede mængde, som prissikres, idet kunden ikke kan bindes til kontrakten i mere end seks måneder uanset fastprisproduktets varighed. Dermed er der risiko for at produktudbuddet begrænses i praksis, og de udbudte fastprisprodukter med lang kontraktperiode er derfor relativt dyre, ift. hvad de ellers ville have været, hvis den maksimale bindingsperiode var længere. Flere af de uafhængige elleverandører har overfor Sekretariatet for Energitilsynet forklaret, at de undlader at tilbyde fastprisprodukter, der løber over længere tid, da det ikke kan gøres til en pris, der er attraktiv for forbrugeren.

⁴¹ Detailmarkedet for elektricitet, Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen (2011), s. 19.

5.3 Fremadrettet vurdering af konkurrencesituationen på detailmarkedet for el

En stor del af de forhold, som markedets aktører har påpeget i relation til at få en velfungerende konkurrence, er der allerede tiltag på vej til løsning af, jf. bilag 5. Dette fremgår ligeledes af tabel 5.1.

Tabel 5.1. Forhold der hindrer konkurrencen

Identificerede forhold	Planlagt løsning af problemet
Uigennemsigtighed omkring elregning (herunder to regninger)	Engrosmodel
Skabelonkundefregning hindrer muligheden for timeafregning	Tredje afregningsgruppe
Tilknytning til forsyningspligt ved flytning	Engrosmodel
Koncernforbindelse og branchefællesskab	Engrosmodel
Udveksling af data ved leverandørskift	Datahub
Manglende samfakturering	Engrosmodel
Udgiftsandelen til el er lav relativt til forbrugers samlede budget	- (men løses til dels for den gruppe, der investerer i elbiler og varmepumper)
Lav interesse og manglende kendskab	-
Fremtidige udfordringer ift. gennemsigtigheden på markedet	-
Nettoafregning afskærer fra udnyttelse af billig el via fleksibelt forbrug	-
Tildeling af kunder ved forsyningspligtbevilling (geografisk markedsdeling)	-
Den nuværende forsyningspligtprisregulering	-
Maksimal bindingsperiode på seks måneder	-

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Som det fremgår af tabel 5.1 vurderer Sekretariatet for Energitilsynet, at der også efter implementeringen af datahub, engrosmodel og en tredje afregningsgruppe vil være en række hindringer for konkurrencen på detailmarkedet for el. Det drejer sig om de syv forhold, der fremgår nederst i tabel 5.1.

De enkelte forhold er ikke nødvendigvis hver især afgørende for realiseringen af et konkurrencepræget marked.

Det analyseres nedenfor, hvilke af de nævnte forhold, der i sig selv udgør *nødvendige forudsætninger* for den fortsatte modning af detailmarkedet for el hen imod en mere effektiv konkurrencesituation med en højere forbrugermobilitet, herunder særligt en lavere andel af forbrugerne på forsyningspligtel.

Fælles for de nævnte forhold – bortset fra tildeling af kunder via forsyningspligtbevillinger – er, at de alle bidrager til at fastholde elforbrugerne i en passiv rolle. Det vurderes således, at det er en *nødvendig forudsætning* for den fremtidige udvikling af markedet, at der sker en *aktivering af forbrugerne*, idet de mange passive forbrugere umuliggør, at der over en bred kam åbnes op for den træghed, som markedet fortsat er præget af.

For så vidt angår de tre forhold den nuværende *prisregulering, tildeling af kunder via forsyningspligtreguleringer og bindingsperioden* på maksimalt seks måneder, har disse betydning for udviklingen af udbudssiden. De to førstnævnte forhold løses ikke af de planlagte initiativer, da de vedrører forsyningspligtreguleringen, som ikke pt. planlægges ændret. En mulig løsning på de udfordringer, disse forhold afstedkommer, analyseres i kapitel 6.

En maksimal bindingsperiode på seks måneder følger direkte af forbrugeraftalelovens § 25, stk. 1, hvoraf det fremgår, at forbrugeren kan opsige en aftale om løbende levering af varer eller tjenesteydelser med én måneds varsel til udgangen af en måned, når der er gået fem måneder efter aftalens indgåelse. Sekretariatet for Energitilsynet vurderer derfor, at der ikke er nogen umiddelbare løsninger på de konkurrencemæssige udfordringer, dette forhold indebærer.

Det vurderes samtidig, at der er forhold, som taler imod en ændring af den maksimale bindingsperiode på elområdet. Dels hensynet til at forbrugeren skal kunne komme ud af sit aftaleforhold i løbet af en rimelig periode, da der kan være uforudsete forhold, som forbrugeren på forhånd ikke var klar over. Desuden kan det også bidrage til trægheden på forbrugersiden, hvis forbrugerne bindes i meget lange perioder. Dels vurderes den maksimale bindingsperiode *ikke* at indebære en barriere for at opnå en effektiv konkurrence på detailmarkedet for el men alene en begrænsning i udvalget af produkter på markedet. Som det fremgår af Elpristavlen, findes der dog allerede i dag en del forskellige produkttyper.

Tilbage står, som en nødvendig betingelse for en videreudvikling af konkurrencen på detailmarkedet for el, at forbrugerne i langt større omfang end i dag aktiveres. En helt grundlæggende betingelse, der skal være opfyldt for at få en mere effektiv konkurrence, er således at forbrugermobiliteten øges markant.

I den resterende del af afsnit 5.3 adresseres spørgsmålet om forbrugermobilitet derfor. Som nævnt i afsnit 3.3.4, er der også en lang række mindre erhvervskunder, der er omfattet af forsyningspligtreguleringen. Problemet med manglende forbrugermobilitet er imidlertid en del større for så vidt angår husholdninger, hvorfor der i de følgende analyser tages udgangspunkt i denne gruppe.

5.3.1 Forbrugermobilitet i dag

Størstedelen af forbrugerne er som nævnt fortsat på forsyningspligtproduktet. Sekretariatet for Energitilsynets forbrugerundersøgelse viser, at udsigten til en økonomisk gevinst er den mest afgørende faktor, når forbrugeren overvejer at skifte elleverandør, idet 81 pct. har angivet dette som bevæggrund for et eventuelt skifte. Den næstmest angivne bevæggrund er muligheden for grøn strøm, som til sammenligning er nævnt af 23 pct. af respondenterne. Det er derfor relevant at analysere, hvilken rolle det økonomiske incitament egentlig spiller for valget om at skifte væk fra forsyningspligtproduktet. I det følgende søges dette belyst på grundlag af beregninger af forbrugernes tilbøjelighed til at skifte leverandør. Beregningerne er baseret på en række antagelser, som fremgår af tabel 5.2.

Tabel 5.2: Oversigt over analysens antagelser

Antagelser	Følsomhed/Perspektivering
Respondenter i Sekretariatet for Energitilsynets forbrugerundersøgelse er repræsentative for hele markedet	Epinions Danmarkspanel, som danner grundlag for undersøgelsen, er sammensat med henblik på at sikre repræsentativitet ift. hele den danske befolkning. De adspurgte i sekretariatets undersøgelse er fordelt efter både køn, alder, uddannelsesniveau og postnr.
Fuldkommen information og gennemsigtighed	I vurderingen af forbrugernes reaktion på yderligere opståede besparelser på produktet el antages, at forbrugerne kan gennemskue de økonomiske forskelle mellem de enkelte produkter. Antagelsen er ikke i fuld overensstemmelse med realiteterne på markedet, da forbrugerne netop tilkendegiver, at de er usikre omkring besparelsen, og fordi sammenligningen i praksis kun delvist er mulig, jf. afsnit 3.1. Det vurderes således, at antagelsen overvurderer antallet af forbrugere, der agerer på potentielle økonomiske gevinster.
Rationelle forbrugere	Tilsvarende vil antagelsen om rationelle forbrugere have en tendens til at overvurdere antallet af forbrugere, der skifter leverandør som følge af identificerede økonomiske gevinster, da der således ses bort fra hele usikkerheds-, trygheds og bekvemmelighedsaspektet, som i praksis vurderes at spille en væsentlig rolle på elmarkedet.
Det er lagt til grund, at respondenter, der i Epinions undersøgelse har angivet, at der skal mere end 1.000 kr. til, for at de vil skifte leverandør (den højeste beløbsmulighed, der fremgik af spørgeskemaet), faktisk vil skifte ved en besparelse på netop 1.000 kr.	Antagelsen kan have tendens til at overvurdere, hvor mange forbrugere, der reelt vil skifte ved en besparelse på netop 1.000 kr., da det må forventes, at en andel af disse i virkeligheden kræver en endnu højere besparelse end netop 1.000 kr., før de er villige til at skifte væk fra deres forsyningspligtleverandør. Som det fremgår af tabel 5.3 var "> 1.000 kr." dog den eneste mulighed, respondenterne havde for at angive, at den krævede besparelse er endnu større. Usikkerheden er størst for de grupper, som har et meget stort forbrug, men ca. 88 pct. af forbrugerne er placeret i de laveste fem intervaller (disse grupper repræsenterer samlet set ca. 63 pct. af det samlede forbrug).
Respondenter, der i Epinions undersøgelse har angivet, at de ikke ved, hvilken besparelse, der skal til, for at de vil skifte leverandør, er fordelt ud på de øvrige svarmuligheder (samme fordeling som øvrige respondenter fordeler sig på intervallerne med)	Det er vanskeligt at vurdere, om denne antagelse over- eller undervurderer antallet, der vil skifte. Problemet ved ikke at fordele disse respondents svar ud er, at de ellers vil fremgå i modellen som en gruppe respondenter, der uanset besparelsens størrelse, ikke kan flyttes. Dette vil formentlig ikke være realistisk.
Ved beregning af besparelse tages udgangspunkt i den besparelse, der kan opnås for en forbruger, der bor i Østdanmark.	Da priserne generelt er lidt lavere i Vestdanmark, kan denne antagelse medføre, at de økonomiske gevinster, som modellen beregner, er lidt højere, end en del af forbrugerne på det danske elmarked reelt oplever. Dermed bidrager antagelsen til at overvurdere antallet af forbrugere, der flytter sig. Se bilag 6 for en beregning med udgangspunkt i prisniveauet i Vestdanmark. En ændring af antagelsen ændrer dog ikke markant på modellens resultater.

Antagelser	Følsomhed/Perspektivering
Ved prissammenligninger er der taget udgangspunkt i hele året 2011.	Der kan naturligvis være mindre forskelle sammenlignet med prisernes relative størrelse i 2012, men eftersom forsyningspligtprisen fastsættes med udgangspunkt i forwardpriser i det foregående kvartal, er det væsentligste, at sammenligningen foregår over flere på hinanden følgende kvartaler. På tværs af år bør forskellen ikke være markant, såfremt metoden til fastsættelse af mark-up'en på forsyningspligtprisen ikke er ændret.
Alle, forbrugere er villige til at overgå til et produkt med variabel pris.	Det må lægges til grund, at en del af forbrugerne i praksis er mere risikoaverse, end denne antagelse lægger til grund, og derfor vil foretrække et af fastprisprodukterne, hvor den potentielle besparelse i forsyningspligtproduktet er mindre. Derfor kan denne antagelse overvurdere forbrugernes villighed til at skifte.
Forsyningspligtproduktet timeafregnes ikke.	Se afsnit 6.1 for yderligere herom.
Tredje afregningsgruppe implementeres for alle.	Det er endnu ikke endeligt afklaret, om tredje afregningsgruppe implementeres på hele markedet, eller om det alene vil være efterspørgselsbaseret udrulning.
Forbrugere, der ikke har skiftet elleverandør, vil ikke gøre tiltag for at reducere deres elforbrug som konsekvens af tredje afregningsgruppe.	Dette er en kritisk antagelse. Det vurderes ikke realistisk, at forbrugere, der ikke er aktiveret (dvs. ikke har skiftet elleverandør), vil tage særlige skridt – udover dem de allerede har taget i dag – for at reducere deres elforbrug, blot fordi de får en timeaflest måler (mange af disse har allerede denne måler installeret i dag). Måleren kan ikke i sig selv tilvejebringe nye oplysninger til forbrugeren. Disse skal hentes på hjemmesider, via Apps til smartphones eller lign. Samtidig er der på kort sigt ikke mulighed for automatisk styring af elforbruget.

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Som det fremgår af tabel 5.2 indebærer modellens antagelser, at modellen i nogen grad kan overvurdere, hvor mange forbrugere, der vil reagere på eventuelle økonomiske gevinster ved at skifte væk fra forsyningspligtproduktet. En perspektivering af denne model-egenskab følger ved gennemgang af resultaterne nedenfor.

Undersøgelsen viser, at forbrugerne stiller krav om økonomiske besparelser af en vis størrelse for at skifte, og at størrelsen heraf afhænger af deres årlige elforbrug, jf. tabel 5.3.

Tabel 5.3: Andel af forbrugere, der har tilkendegivet, at de vil skifte alt efter besparelsens størrelse (fordelt efter strømforbrug), i pct.

kWh/år	< 250 kr.	250-500 kr.	500-750 kr.	750-1.000 kr.	> 1.000 kr.
0-1.999	10	42	65	80	100
2.000-2.999	3	21	50	76	100
3.000-3.999	1	17	44	68	100
4.000-4.999	2	13	29	53	100
5.000-5.999	0	5	20	46	100
6.000-6.999	0	8	19	50	100
7.000-7.999	0	5	26	58	100
8.000-8.999	0	0	13	38	100
9.000-	3	6	9	18	100

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet (baseret på data fra Epinion).

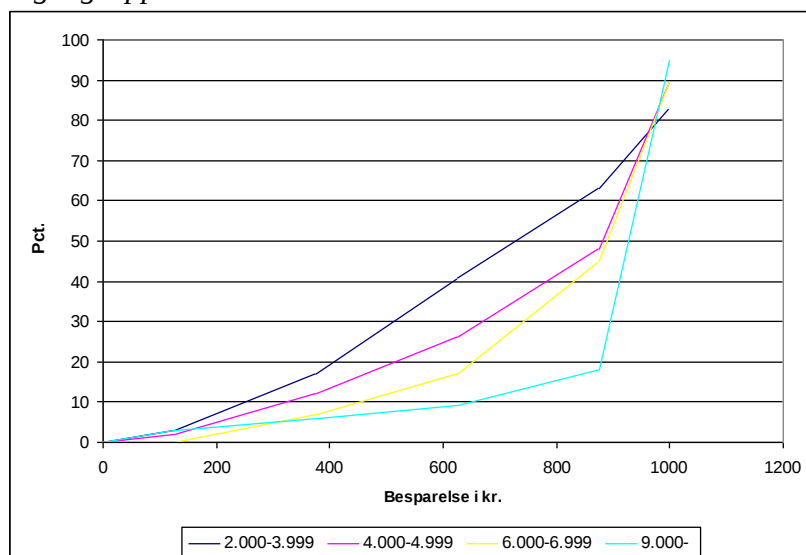
Note 1: En andel (mellem 5,7 og 16,7 pct. af de adspurgte i hvert interval) har noteret, at de ikke ved, hvilken besparelse, der skal til, for at de er villige til at skifte. Denne del af forbrugerne er fordelt ud på de øvrige grupper med samme fordeling som fordelingen af de øvrige besvarelser på intervallerne.

Note 2: Det er lagt til grund, at respondenter, der i Epinions undersøgelse har angivet, at der skal mere end 1.000 kr. til for, at de vil skifte leverandør (den højeste beløbsmulighed, der fremgik af spørgeskemaet), faktisk vil skifte ved en besparelse på netop 1.000 kr.

De procentvise besvarelser for hver enkelt gruppe forbrugere samt følsomhedsberegninger for svarprocenternes størrelser fremgår af bilag 7.

Fordelingerne for udvalgte grupper er desuden illustreret i figur 5.1. Figuren illustrerer, at jo større husstandens årlige elforbrug er, jo større er den minimumbesparelse i kroner, som husstanden er villig til at skifte leverandør for. Årsagen hertil kan være, at det er husholdninger med høje indkomster, der har et højt elforbrug, hvormed der skal en relativ højere besparelse til for at foranledige et leverandørskifte.

Figur 5.1: Fordelingen af forbrugerne efter deres villighed til at skifte leverandør, udvalgte grupper

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Ud fra prissammenligningen i figur 3.2 kan der beregnes anslåede besparelser ved sammenligning af forsyningspligtproduktet med andre typer produkter. Det er valgt at sammenligne dels med et spotprodukt og dels med et 12-måneders fastprisprodukt. Netop disse

to typer produkter er valgt for at illustrere de potentielle besparelser, der kan være alt, efter hvor stor risiko forbrugeren er villig til at påtage sig ved valg af elprodukt.

Der findes en række andre produkter, som afviger fra de nævnte, for så vidt angår bl.a. mulige besparelser og graden af risiko forbrugeren påtager sig. Det drejer sig eksempelvis om 3- eller 36-måneders fastprisprodukter, som på forskellig vis afspejler andre afvejninger mellem risiko og prisstabilitet.

Sekretariatet for Energitilsynets undersøgelser viser, at 36-måneders fastprisprodukter generelt tilbyder forbrugeren en mindre besparelse end fx 12-måneders fastprisproduktet.⁴² Til gengæld har forbrugeren sikkerhed for sin eludgift over en lang periode, hvor elprisen kan fluktuere og dermed bevæge sig både over og under det faste prisniveau, som produktet indebærer.

For så vidt angår 3-måneders fastprisprodukter kan denne type produkter i aftalens løbetid, potentielt give forbrugeren en større besparelse i forhold til forsyningspligtproduktet, end selv det relativt risikofyldte spotprisprodukt i visse perioder kan. Dette er bemærkelsesværdigt. Der er dog den afgørende forskel mellem 3-måneders fastprisproduktet og de øvrige produkttyper, at førstnævnte som regel ikke kan genforhandles til samme fordelagtige pris ved udløb, hvorfor besparelsen ikke kan opnås for et helt år ad gangen. Hvis forbrugeren ikke aktivt skifter produkt efter de tre måneder, flyttes denne som hovedregel til et andet produkt hos samme udbyder, hvor prisen ikke er lige så fordelagtig, men som ikke er tidsbegrænset.

Produkter, som alene løber over tre måneder, kan således ikke direkte sammenlignes med øvrige produkter, da de alene henvender sig til forbrugere, som er villige til at afsøge markedet hvert kvartal og eventuelt ofte skifte elleverandør for at opnå en løbende besparelse af den størrelsesorden, som gør 3-måneders fastprisprodukterne særligt fordelagtige. Da det vurderes, at disse produkter i praksis henvender sig til en meget begrænset del af elforbrugerne, er det valgt ikke at medtage dem i den følgende analyse, selv om de potentielt kan give anledning til forholdsvis store besparelser, såfremt forbrugeren kontinuerligt afsøger markedet og samtidig agerer rationelt på baggrund af sin søgning.

Der er ved beregningerne taget udgangspunkt i markedets priser i hele året 2011 for en forbruger, som er bosat i Østdanmark.⁴³

Sammenholdes prisudviklingen i 2011 med 2009-2010, fremgår det, at de anslåede besparelser ved et skifte til et produkt med variabel pris muligvis overvurderes i forhold til de besparelser, der kunne opnås i de foregående år, jf. figur 3.2. Det vil have den virkning, at forbrugermobiliteten muligvis overvurderes en smule i nedenstående.

Ved at sammenholde forbrugernes tilkendegivelser omkring besparelsens størrelse med de beregnede besparelser, kan det anslås, hvor stor en del af forbrugerne, der faktisk vil

⁴² Data fra Elpristavlen.

⁴³ Modellen er ligeledes regnet igennem med udgangspunkt i en forbruger, der er bosat i Vestdanmark. Se bilag 5.

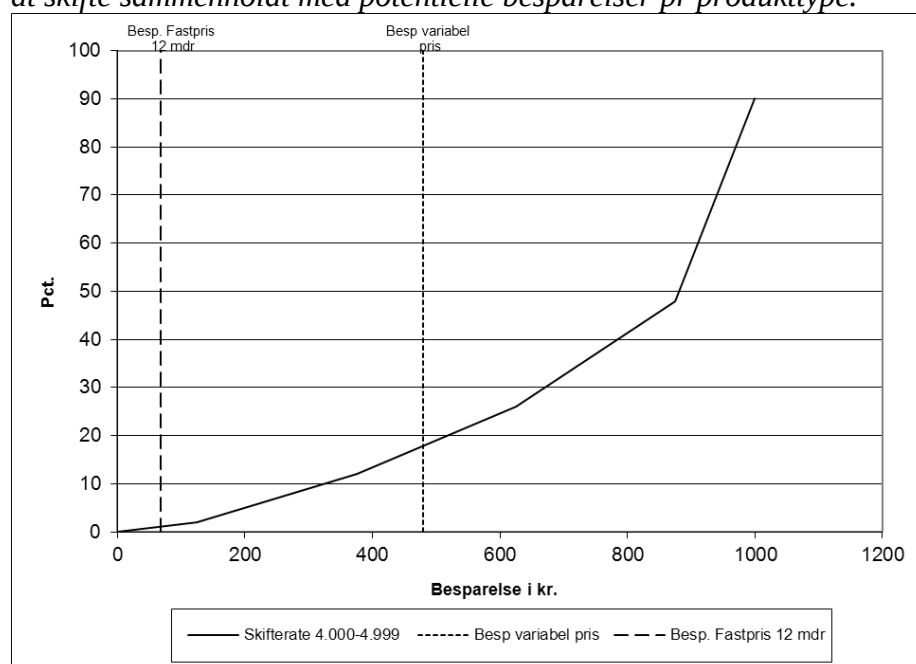
være villige til at skifte leverandør på baggrund af den økonomiske gevinst, de kan opnå. Det siger noget om den rolle forbrugerens økonomiske incitament spiller for forbrugermobiliteten og andelen af forbrugere på forsyningspligt.

Figur 5.2 nedenfor angiver denne kobling for kunder, der har et årligt elforbrug på 4.000-4.999 kWh. Som det fremgår af figuren, afhænger besparelsens størrelse i høj grad af, hvilken type produkt forbrugerne ønsker.

Hvis forbrugeren er risikoavers og derfor foretrækker et langvarigt fastprisprodukt, er den anslåede besparelse så lav (68 kr.), at stort set ingen af forbrugerne i gruppen er villige til at skifte leverandør.

Dette understøtter i øvrigt problematikken om den maksimale bindingsperiode på seks måneder, som de uafhængige elleverandører har påpeget. Det bliver for dyrt for leverandørerne at prissikre fremadrettet, fordi de ingen sikkerhed kan få i kontrakten med forbrugeren, udover den seks måneders bindingsperiode. Derfor bliver produktet ikke – fra en økonomisk vinkel – et *reelt* alternativt for forbrugeren. Dog er det naturligvis altid en afvejning mellem risikovillighed og besparelse, og fastproduktet kan derfor være et alternativ for den forbruger, som prioriterer en fast pris frem for besparelsen.

Figur 5.2: Fordelingen af forbrugerne i gruppen 4.000-4.999 kWh efter deres villighed til at skifte sammenholdt med potentielle besparelser pr produkttype.

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Note: Figuren er baseret på tallene i tabel 5.3. Andelen af forbrugere, der har incitament til at skifte i et bestemt besparelsesinterval, antages at ville skifte ved beløbet midt i det pågældende interval. Andelen af forbrugere er herefter akkumuleret, således at andelen, der har incitament til at skifte ved en besparelse i et bestemt interval, består af summen af dem med incitament til at skifte i det pågældende samt alle beløbsmæssigt lavere intervaller.

Af figur 5.2 fremgår dels villigheden til at skifte for forbrugerne i gruppen 4.000-4.999 kWh, og dels den besparelse disse elforbrugere kan opnå ved et skifte fra forsyningspligtproduktet til to forskellige typer produkter – 12-måneders fastprisprodukt og et produkt

med variabel pris. Figur 5.2 illustrerer samtidig, at jo mere risiko forbrugeren er villig til at påtage sig, desto større potentiel besparelse kan der opnås. Derudover fremgår det, at selv hvis forbrugere med et forbrug inden for intervallet 4.000-4.999 kWh, er villige til at påtage sig en vis grad af usikkerhed og vælge et produkt med variabel pris, vil det fortsat

kun være en meget begrænset andel af dem – ca. 13 pct. – der anslås at have udsigt til en økonomisk gevinst ved et skifte, som er stort nok til, at de er villige til at foretage skiftet. På den anden side står forsyningspligtproduktet, der ikke indebærer samme grad af økonomisk risiko for kunden, da dette kører med en stabil pris, der afspejler priserne i markedet.

Tilsvarende kan det beregnes for de øvrige grupper af forbrugere (de øvrige forbrugsintervaller), dels hvilken potentiel besparelse de står overfor, og dels hvor stor en del af dem, der på den baggrund vil være villige til at skifte leverandør på baggrund af de anslåede besparelser.

De anslåede besparelser fremgår af tabel 5.4, mens andelen af forbrugere i hver gruppe, som anslås at være villige til at skifte elleverandør fremgår af tabel 5.5. Der er dog tale om besparelser, der er opgjort ex post, hvor beslutningen om leverandørskiftet sker ex ante, jf. prissammenligningsproblematikken i afsnit 3.1.3.

Tabel 5.4: Anslåede besparelser for forbrugere af forskellig størrelse (kr.)

kWh/år	Antal forbrugere i gruppen	Gnm. forbrug pr. forbruger i gruppen	Besp. variabel pris	Besp. fastpris 12 mdr
0-1.999	1.202.661	1.191	128	18
2.000-2.999	497.627	2.520	271	39
3.000-3.999	341.995	3.547	382	54
4.000-4.999	235.195	4.565	492	70
5.000-5.999	150.459	5.581	601	86
6.000-6.999	94.670	6.602	711	101
7.000-7.999	59.346	7.634	822	117
8.000-8.999	39.756	8.656	932	133
9.000-	128.292	15.273	1.645	234

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet (data fra Epinion).

Note: Der er taget udgangspunkt i en forbruger i Østdanmark, som har et forbrug svarende til gennemsnittet i hvert interval.

Afvigelsen mellem forsyningspligtpriser og kommercielle priser er lidt større i Østdanmark end i Vestdanmark, hvorfor den potentielle besparelse er tilsvarende højere. Skønnet for den gennemsnitlige økonomiske besparelse, jf. tabel 5.4, er således formentlig lidt højere end den besparelse en gennemsnitlig forbruger på det danske detailmarked for el har udsigt til ved et skifte.

Tabel 5.5: Andel af elforbrugere, der har økonomisk incitament til at skifte leverandør, angivet for forskellige produkttyper (pct.)

Gruppe (kWh/år)	Besp. variabel pris	Besp. Fastpris 12 mdr
0-1.999	10	10
2.000-2.999	21	3
3.000-3.999	17	1
4.000-4.999	13	2
5.000-5.999	20	0
6.000-6.999	19	0
7.000-7.999	58	0
8.000-8.999	38	0
9.000-	100	3

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Sekretariatet for Energitilsynet har opgjort fordelingen af skabelonkunder på forbrugsintervaller. Denne fremgår af tabel 5.6.

Tabel 5.6: Fordeling af skabelonkunder efter deres årlige forbrug

Gruppe (Kwh/år)	Antal	Forbrug i alt (mio. kWh)	Gnm. forbrug	Andel (pct)	Akk (pct)
0-1.999	1.202.661	1.433	1.191	44	44
2.000-2.999	497.627	1.254	2.520	18	62
3.000-3.999	341.995	1.213	3.547	12	74
4.000-4.999	235.195	1.074	4.565	9	83
5.000-5.999	150.459	840	5.581	5	88
6.000-6.999	94.670	625	6.602	3	92
7.000-7.999	59.346	453	7.634	2	94
8.000-8.999	39.756	344	8.656	1	95
9.000-	128.292	1.959	15.273	5	100

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet (baseret på data fra Dong Energi Eldistribution, SE og EnergiMidt).

Ved at sammenholde indholdet af tabel 5.5 og 5.6 kan det *anslås*, hvor stor en del af de danske elforbrugere, der på baggrund af den faktiske prisudvikling i 2011 havde et økonomisk incitament til at skifte elleverandør. I analysen antages dermed, at forbrugerne før et skifte har *fuldkommen information* om den fremadrettede prisudvikling. Der er således som nævnt en afgørende forskel på den opgørelse af besparelser, der fremgår ovenfor og som beregnes *efter* perioden, og det sammenligningsgrundlag kunden har på tidspunktet for beslutningen om at skifte.

Den anslåede andel af forbrugerne, som finder det økonomisk fordelagtigt at skifte elleverandør, fremgår af tabel 5.7.

Tabel 5.7: Anslået andel af forbrugerne, der har et økonomisk incitament til at skifte elleverandør

kWh/år	Antal forbrugere	Antal forbrugere, der har et økonomisk incitament til at skifte	Andel af forbrugere, der har et økonomisk incitament til at skifte, pct.
0-1.999	1.202.661	118.945	10
2.000-2.999	497.627	103.853	21
3.000-3.999	341.995	57.532	17
4.000-4.999	235.195	31.199	13
5.000-5.999	150.459	30.602	20
6.000-6.999	94.670	18.206	19
7.000-7.999	59.346	34.358	58
8.000-8.999	39.756	14.908	38
9.000-	128.292	128.292	100
Sum	2.750.000	537.894	20

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet, simulationsberegninger.

Note: Besparelsen er beregnet ud fra forskellen mellem forsyningspligtproduktet og et produkt med variabel pris.

Det fremgår af tabel 5.7, at ca. 538.000 forbrugere, (ca. 20 pct. af de private skabelonkunder) havde et økonomisk incitament til at skifte i 2011, hvilket svarer til et samlet potentiale på ca. 85 mio. kr. i form af besparelser på el.

Det er interessant at sammenligne resultaterne i tabel 5.7 med det antal, som rent faktisk har skiftet fra forsyningspligtproduktet. Sammenligningen kan give indikationer om validiteten af de forudsætninger, der ligger til grund for beregningerne. Det fremgår af tabel 3.5, at ca. 14 pct. gruppen af forbrugere med årligt elforbrug lavere end 100.000 kWh, er skiftet. At det reelle tal er en smule lavere, end hvad det økonomiske incitament isoleret set kan forklare, stemmer udmærket overens med den store usikkerhed omkring økonomisk gevinst, der er forbundet med beslutningen om at skifte elleverandør. Sammenligningen må samtidig tages med det forbehold, at for de 14 pct. der er skiftet, er dette sket over en længere årrække, hvor besparelsesmulighederne kan have været varierende.

I Sekretariatet for Energitilsynets eksterne forbrugerundersøgelse har 60 pct. angivet *usikkerhed omkring besparelse ved skifte* som forklaring på, hvorfor respondenterne har afholdt sig fra at skifte elleverandør. Usikkerhed omkring besparelse er den forklaring, respondenterne i flest tilfælde har givet. Respondenterne er samtidig blevet spurgt, hvad der eventuelt kunne få dem til at skifte væk fra forsyningspligten. Hertil har 23 pct. angivet muligheden for et CO₂-produkt som en mulig bevæggrund. Det vurderes på den baggrund, at antallet af elforbrugere, som skifter elleverandør på baggrund af udsigten til en økonomisk gevinst, er noget mindre end ovenstående analyse skønner. Dels fordi usikkerhed omkring besparelse i høj grad spiller ind. Dels fordi en del af dem, der reelt foretager et skifte væk fra forsyningspligten, formentlig har en anden bevæggrund, herunder typisk udsigten til at bidrage til udviklingen af grøn energi mv.

Ovenstående analyse danner en ramme, inden for hvilken det kan anslås, hvilket økonomisk incitament forbrugere står overfor i forhold til at skifte elleverandør på detailmarkedet for el. Det bemærkes i den forbindelse, at ovenstående analyse som nævnt er baseret på en række antagelser vedr. forbrugeradfærd, prisspænd, fuld gennemsigtighed samt kunders fordeling på tværs af forbrugsintervaller mv., jf. tabel 5.3. Det vurderes dog, at analysen giver klare indikationer omkring de økonomiske barrierer, der i dag er i marke-

det ift. forbrugernes mobilitet og dermed bidrager til at forklare baggrunden for den lave andel af forbrugerne, som gør brug af det liberaliserede elmarked.

I det følgende inkluderes virkningerne af tredje afregningsgruppe, engrosmodel samt elbiler og varmepumper på antallet af forbrugere, som har en økonomisk tilskyndelse til at skifte fra forsyningspligtproduktet under de givne beregningsmæssige forudsætninger.

5.3.2 Forbrugermobilitet ved indførelsen af planlagte initiativer

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har i sin rapport beregnet det økonomiske potentiale ved at indføre timeafregning for skabelonkunder (tredje afregningsgruppe).⁴⁴ Dansk Energi og Energinet.dk har ligeledes analyseret mulighederne for indførelsen af en tredje afregningsgruppe⁴⁵.

Særligt førstnævnte rapport peger på, at investeringer i fjernaflæste målere mv. opvejes af en række samfundsøkonomiske gevinster ved timeafregning. Rapporterne har bidraget til at afklare fordelene ved timeafregning af mindre elforbrugere, som fremadrettet bliver en af grundstenene til udnyttelsen af et såkaldt smart elnet (smart grid). Hertil viser Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens rapport, at timeafregning af selv mindre forbrugere vil være et vigtigt skridt på vejen mod en mere effektiv konkurrence på detailmarkedet for el.

Det udestår imidlertid – så vidt Sekretariatet for Energitilsynet er orienteret – at få klarlagt, i hvor høj grad der under de givne forudsætninger vil blive gjort brug af denne type timeafregning, da dette er afgørende for i hvor høj grad de økonomiske potentialer, der er ved indførelsen af en tredje afregningsgruppe, kan indfries.

Det er derfor helt centralt at afgøre, om *indførelsen af en tredje afregningsgruppe i sig selv vil kunne flytte forbrugerne væk fra forsyningspligtproduktet*.

Det undersøges derfor i det følgende, i hvilken grad indførelsen af tredje afregningsgruppe sammen med de øvrige planlagte initiativer på detailmarkedet for el kan påvirke forbrugernes økonomiske incitament i en sådan grad, at de vil skifte væk fra forsyningspligtproduktet.

I tabel 5.8 gives en oversigt over hvordan de kommende og planlagte initiativer vurderes at påvirke forbrugernes incitament til at skifte elleverandør.

⁴⁴ Detailmarkedet for elektricitet, Konkurrence- og forbrugerstyrelsen (2011),.

⁴⁵ Fremme af fleksibelt elforbrug for små og mellemstore kunder, DE og Energinet.dk

Tabel 5.8: Planlagte initiativers betydning for forbrugerens økonomiske incitament til at skifte leverandør

Planlagt initiativ	Konsekvens af de planlagte initiativer	Information om valgmuligheder	Økonomisk incitament	Øvrige incitamenter
Tredje afregningsgruppe	Forskydning af forbrug til billigere tidspunkter	-	Større økonomisk incitament da kommercielle produkter alt andet lige vurderes at blive økonomisk mere attraktive ift. forsyningspligtproduktet.	-
	Reduktion af elforbrug	-	Lavere økonomisk incitament da udgiftsandelen alt andet lige vil reduceres som følge heraf.	-
	Mere information om eget forbrug til rådighed	Informationer om elforbruget kan gøre forbrugeren mere bevidst og der-af også øge interessen og forståelsen for markedet.	(indirekte, via reduktion og forskydning af elforbrug, jf. lige ovenfor)	Øget bevidsthed omkring grøn energi, fordi muligheden for fleksibelt elforbrug øger opmærksomhed på vindmøllestrøm mv.
Elbiler og varmepumper	Øget elforbrug hos brugere af elbiler og varmepumper (større udgiftandel)	De nye produkter må forventes at skabe større opmærksomhed om el som produkt.	Større økonomisk incitament da en gruppe forbrugere vil opnå højere udgiftsandel til el.	-
Engrosmodellen	Konkurrenceudsættelse af en større del af elregningen end i dag.	Øger forbrugers forståelse af markedet, idet forbrugeren ikke forvirres af to regninger, to ydelser mv.	Alt efter størrelsen af nettariffen i forbrugerens lokalområde relativt til resten af landet, er der mulighed for besparelser, når en større del af prisen konkurrenceudsættes, og visse forbrugere dermed kan opleve lavere pris på netydelsen, hvis de skifter. Eventuelle besparelser vil skulle dækkes af forbrugere i andre netområder. Derfor lægges til grund, at der samlet set ingen virkning er på det økonomiske incitament.	-

Planlagt initiativ	Konsekvens af de planlagte initiativer	Information om valgmuligheder	Økonomisk incitament	Øvrige incitamenter
	Mulighed for tidsdifferentiering af den del af elregningen, der er i dag er nettarif – til forskel fra i dag vil der ikke være regulering heraf, idet leverandøren kan afvige fra netselskabets eventuelle tidsdifferentiering.		Samlet set skal de samme omkostninger til netdelen dækkes på <i>kort sigt</i> . Der er mulighed for positiv indvirkning på forbrugernes økonomiske incitament på <i>lang sigt</i> , da det kan bidrage til at reducere behovet for udbygning af nettet over tid, og dermed reducere investeringsomkostning. ⁴⁶	
Data-Hub		-	-	-

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Som det fremgår af tabel 5.8 vil det i høj grad være forbrugernes økonomiske incitament, der vil kunne påvirkes af de planlagte initiativer. Dog kan de kommende og planlagte initiativer samlet set bidrage til at øge forbrugernes forståelse og bevidsthed omkring elmarkedet. Det kan muligvis få indflydelse på både interessen for såkaldt grønne elprodukter og interessen for at skifte elleverandør.

Der er således mulighed for, at problemstillingen omkring lav viden og lav interesse for elmarkedet vil reduceres. Det er svært at kvantificere, i hvor høj grad disse gunstige virkninger af de planlagte initiativer *i sig selv* kan aktivere forbrugerne.

Umiddelbart er det dog vurderingen, at de gunstige virkninger, der kan være af de planlagte initiativer på elforbrugernes økonomiske incitament, netop opstår som en kombination af mere information om markedet samtidig med et større økonomisk incitament til at skifte.

Sekretariatet for Energitilsynet lægger derfor til grund, at den primære virkning på forbrugeradfærden – og dermed på konkurrencen – kan måles ud fra virkningen på forbrugernes økonomiske incitament til at skifte. I det følgende fokuseres derfor på disse virkninger på forbrugernes adfærd. Der fokuseres på hvert enkelt initiativ for sig og de samlede virkninger af alle initiativer beregnes ligeledes.

Tredje afregningsgruppe

Indførelsen af en tredje afregningsgruppe er allerede behandlet af flere omgange.

Sekretariatet for Energitilsynet anser det ikke som en reel mulighed at indføre timeafregning af kunder, som fortsat er på forsyningspligt, da dette vil formindske forbrugernes incitament til at skifte væk fra forsyningspligten. Det er derfor sekretariatets opfattelse, at

⁴⁶ På længere sigt vil tidsdifferentiering af den del af regningen, der vedrører netydelser, kunne være med til at reducere omkostninger til udbygning af nettet, hvoraf der – ift. situationen, hvor der var behov for udbygninger – kan opstå en samfundsøkonomisk gevinst, som ved en velfungerende konkurrence på detailmarkedet for el kan komme forbrugerne til gode.

indførelsen af en tredje afregningsgruppe alene skal gælde de forbrugere, som *ikke* er på forsyningspligt. Spørgsmålet herom behandles yderligere i afsnit 6.1.

Derfor er det helt centralt at afgøre, om *indførelsen af en tredje afregningsgruppe i sig selv vil kunne flytte forbrugerne væk fra forsyningspligtproduktet*, idet forbrugerne ellers ikke vil kunne timeafregnes. I det følgende fokuseres alene på virkningen af de økonomiske incitamenters timeafregningen kan påføre forbrugerne. Øvrige incitamenters vurderes i afsnit 5.4.

Nedenstående er derfor under forudsætning af, at forsyningspligtprisen ikke timeafregnes⁴⁷, og at niveauet herfor heller ikke ændres markant pga. indførelsen af en tredje afregningsgruppe. Samtidig er det nedenfor antaget, at tredje afregningsgruppe implementeres for alle elforbrugere.⁴⁸

For så vidt angår det mulige økonomiske potentiale af *tidsforskydning* i forbruget, har Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen beregnet et samfundsøkonomisk potentiale på 381 mio. kr. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen vurderer, at forbrugere med et årligt forbrug under 100.000 kWh kan flytte ca. 12 pct. af deres forbrug til tidspunkter med lavere elpris, og at de i gennemsnit kan spare 21 øre pr. flyttet kWh.⁴⁹ Det er dog under forudsætning af, at de er *aktive* på elmarkedet. Som nævnt ovenfor er det kun en meget begrænset andel, der i dag er aktive. Ved at fastholde antagelsen om en gennemsnitlig besparelse på 21 øre pr. kWh, kan det anslås, hvor mange forbrugere, der isoleret set ud fra muligheden for at flytte elforbruget til billigere tidspunkter, vil få udsigt til en økonomisk gevinst, der er så stor, at de på den baggrund vil vælge at skifte.

Potentialet dækker både hele skabelongruppen, dvs. både husholdnings- og erhvervskunder. Sekretariatet for Energitilsynets model er baseret på en undersøgelse blandt privatkunder, og kan derfor ikke uden videre overføres på erhvervskunder. Det vurderes, at husholdningskunderne alene dækker et økonomisk potentiale på ca. 230 mio. kr. ud af det skønnede potentiale fra Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen.⁵⁰

Gennemsigtheden for den enkelte forbruger omkring hvad der kan spares ved at skifte over til et timeafregnet produkt vil i praksis være begrænset, hvorfor analysen her ikke fuldt ud afspejler den virkelighed, forbrugeren står i. Tredje afregningsgruppe betyder dog, at den enkelte forbruger – til forskel fra ved skabelonafregning – får adgang til forbrugsdata. Såfremt forbrugeren vælger at gøre brug heraf, er det formodentlig ikke urealistisk, at forbrugeren kan skønne, hvilke eventuelle økonomiske gevinster den konkrete forbrugsprofil kunne give anledning til, hvis timeafregning tilvælges.

Tabel 5.9 nedenfor angiver den anslåede besparelse, som forbrugere (med forbrug af forskellig størrelse) kan opnå alt efter hvilken type produkt, de foretrækker.

⁴⁷ Spørgsmålet om timeafregning og forsyningspligt vurderes i kapitel 8.

⁴⁸ Hvorvidt tredje afregningsgruppe implementeres for alle elforbrugere, eller kun for en mindre gruppe er endnu uafklaret.

⁴⁹ Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen (2011), Detailmarkedet for elektricitet, side 34.

⁵⁰ Sekretariatet for Energitilsynet har valgt at nedjustere det potentiale, Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har beregnet for hele skabelongruppen, for at det kan sammenlignes med resultaterne af sekretariatets model.

Tabel 5.9: Anslået besparelse ved muligheden for besparelser, når forbruget flyttes over døgnet

kWh/år	Gnm. Forbrug pr. forbruger i gruppen, kWh	Besparelse variabel pris, kr.	Besparelse fastpris 12 mdr, kr.
0-1.999	1.191	158	48
2.000-2.999	2.520	335	102
3.000-3.999	3.547	472	144
4.000-4.999	4.565	607	185
5.000-5.999	5.581	742	226
6.000-6.999	6.602	878	268
7.000-7.999	7.634	1.015	309
8.000-8.999	8.656	1.150	351
9.000-	15.273	2.030	619

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet (data fra Epinion).

Note: Der er taget udgangspunkt kunder, som har et forbrug svarende til gennemsnittet for gruppen af forbrugere i intervallet.

Besparelserne i tabel 5.9 svarer til, at ca. 653.000 forbrugere i gruppen af skabelonkunder vil få et økonomisk incitament, der er stort nok til at de vil skifte. jf. tabel 5.10.

Tabel 5.10: Anslået andel af forbrugerne, der har et økonomisk incitament til at skifte el-leverandør ved mulighed for at flytte forbrug og blive afregnet differentieret over døgnet

kWh/år	Antal forbrugere	Antal forbrugere, der har et økonomisk incitament til at skifte	Andel af forbrugere, der har økonomisk incitament til at skifte, pct.
0-1.999	1.202.661	118.945	10
2.000-2.999	497.627	103.853	21
3.000-3.999	341.995	57.532	17
4.000-4.999	235.195	67.199	29
5.000-5.999	150.459	30.602	20
6.000-6.999	94.670	47.335	50
7.000-7.999	59.346	59.346	100
8.000-8.999	39.756	39.756	100
9.000-	128.292	128.292	100
Sum	2.750.000	652.858	24

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet, simulationsberegninger.

Note: Besparelsen er beregnet ud fra prisforskellen mellem forsyningspligtproduktet og et produkt med variabel pris.

Den stigning, der isoleret set forudsiges som følge af muligheden for at flytte forbruget til billigere tidspunkter, er forholdsvis beskeden, idet den svarer til godt 4 pct. af alle husholdningskunder i skabelonkundesegmentet eller ca. 115.000 husstande sammenlignet med tabel 5.7.

Sekretariatet for Energitilsynet har ud fra ovenstående skøn over antallet af forbrugere, der aktiveres – og dermed har mulighed for at gøre brug af timeafregning – beregnet, at der kan *indfries* et yderligere potentiale på ca. 15 mio. kr. sammenlignet med potentialet i dag på 85 mio. kr., hvor skabelonkunder ikke timeafregnes. Samlet set svarer det til et potentiale på 100 mio. kr. i form af besparelse på udgifterne til el.

For så vidt angår *reduktion af elforbruget* som følge af implementeringen af tredje afregningsgruppe anfører Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, at formidlingen af timeaflest data kan påvirke forbrugerne til at reducere deres elforbrug, og at der kan opnås en samfundsøkonomisk besparelse på 303 mio. kr. som følge heraf. Til grund herfor ligger en

antagelse om, at alle skabelonkunder kan reducere deres elforbrug med 5 pct.,⁵¹ når de får indsigt i deres eget forbrug, og får indsigt i hvordan de adskiller sig fra andre elforbrugere. Danske erfaringer – bl.a. Rambølls forsøg i SEs område i 2010⁵² – viser imidlertid, at potentialet for reduktion af elforbruget pr. elforbruger muligvis ikke er helt så højt. For ikke at undervurdere effekten af tredje afregningsgruppe vælges i det følgende samme udgangspunkt, som Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har lagt til grund for sine beregninger.

Det potentiale for besparelser, der ligger i en reduktion af elforbruget, vurderes i praksis alene at kunne indfries af de forbrugere, som faktisk er aktiveret, dvs. de forbrugere, der har skiftet væk fra forsyningspligtproduktet. Det vurderes, at de kunder, der fortsat er på forsyningspligtproduktet – uanset adgang til detaljerede data vedr. deres elforbrug – ikke (til forskel fra i dag) vil bruge tid på at granske tilgængeligt timedata og agere herpå i dagligdagen. Informationerne vil ikke være tilgængelige på den timeaflæste måler. Informationerne skal indhentes på hjemmesider, via APP's til smartphones mv. Samtidig handler reduktion af elforbruget i høj grad også om at spare penge. Givet at den gennemsnitlige forbruger kan spare ca. 5 pct. af sin elregning ved at reducere forbruget, så vurderes det økonomiske incitament til at finde og agere efter de nye informationer, der stilles til rådighed med indførelsen af tredje afregningsgruppe, at være meget begrænsede.

En udvikling hen imod et gennemsnitligt lavere elforbrug har den u hensigtsmæssige virkning i forhold til brug af markedet, at en reduktion af elforbruget isoleret set også er med til at reducere den økonomiske gevinst, forbrugeren kan opnå ved et leverandørskifte, idet udgiftsandelen reduceres, jo mere elforbruget falder. Effekten heraf ses både ved sammenligning af danske kunder med forbrug af forskellig størrelse og af danske og udenlandske kunder, hvor fx svenske og norske elforbrugere, som gennemsnitligt har højere elforbrug pr. husstand, i langt højere grad er aktive på detailmarkedet for el.

Reduktionen af elforbruget betyder således, at der er udsigt til lavere besparelser. For at indregne effekten heraf på forbrugernes vilje til at skifte leverandør, er det gennemsnitlige forbrug i hver gruppe reduceret med 5 pct. pr. forbruger, der skifter. Der lægges her til grund, at kun de såkaldt aktiverede forbrugere, der aktivt har valgt at skifte leverandør, også vil tage skridt for at reducere deres elforbrug som følge af indførelsen af tredje afregningsgruppe. Det resulterer i en isoleret effekt af reduktionen i elforbrug på det anslåede potentiale på ca. -4 mio. kr., dvs. at forbrugerne vil spare 9 mio. kr. mindre, end hvis alle forbrugere var aktive.

Samlet set viser Sekretariatet for Energitilsynets analyse derfor, at der ud fra de økonomiske incitamenter blandt forbrugerne kan opnås økonomiske besparelser i forbrugernes eludgifter på ca. 96⁵³ mio. efter implementeringen af tredje afregningsgruppe.

Udbredelsen af elbiler og varmepumper

Husholdningernes udgiftsandel til el er relativt lav, hvorfor interessen for elforbruget, er lav, jf. afsnit 3.3. Udviklingen går i retning af, at en større andel af energiforbruget vil bestå af el, fx i form af elbiler og eldrevne varmepumper, hvormed den gennemsnitlige ud-

⁵¹ Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vurdering er baseret på studier af amerikanske elforbrugere (EPRI), som viser, at forbrugere typisk reducerer deres elforbrug med mellem 5 og 15 pct., når de får adgang til detaljeret forbrugsdata. Tallet er tættere på 5 pct. end på 15 pct. på langt sigt.

⁵² Rambøll, 2010

⁵³ Afrundinger gør, at der er en afvigelse mellem resultatet, og summen af de nævnte beløb i notatet.

giftsandel til el må ventes at stige i fremtiden. Udviklingen på markedet hen imod et højere gennemsnitligt elforbrug pr. husholdning kan muligvis – afhængig af hvilken type husholdning, der er tale om, og hvor stor forøgelsen af elforbruget bliver – i sig selv øge forbrugernes interesse og dermed incitament til at være aktive i markedet.

Det fremgår af figur 3.8 i kapitel 3, at udgiften for en gennemsnitlig parcelhuskunde til elektricitet i forhold til husholdningens samlede udgifter vil stige fra 2,4 pct. til mellem 3,7 pct. og 7,1 pct. afhængig af, om husholdningen har elbil, varmepumpe eller begge dele. En elbil bruger i gennemsnit ca. 2.000 kWh årligt og en varmepumpe ca. 6.000 kWh. Det betyder, at en typisk parcelhuskunde med en elbil vil komme op på et gennemsnitligt forbrug på godt 6.000 kWh, med en varmepumpe ca. 10.000 kWh, og med begge dele kommer forbruget op på ca. 12.000 kWh årligt.

Ifølge tabel 3.3 forventes der at være ca. 450.000 varmepumper og knap 320.000 elbiler i Danmark i 2030. Med udgangspunkt i ovennævnte forbrugsdata for varmepumper og elbiler, den netop nævnte fremskrivning for elbiler og varmepumper, og med antagelse om, at alle varmepumper og elbiler installeres i parceller med et gennemsnitligt forbrug, vil

mindst 450.000 elkunder flere end i dag dermed få et elforbrug på over 10.000 kWh årligt (elbiler i sig selv vil som nævnt ikke give et så stort forbrug).

Udbredelsen af elbiler og varmepumper vil således – for en begrænset gruppe forbrugere – kunne bidrage til at udgiftsandelen stiger, og at det alt andet lige bliver økonomisk mere attraktivt at skifte elleverandør. De realiserede skifterater, jf. kapitel 3, taler dog ikke for, at dette vil aktivere hele gruppen af forbrugere, som netop har anskaffet eller i de kommende år vil anskaffe sig varmepumper.

Eftersom denne analyse viser udviklingen på kort sigt, er der i nedenstående taget udgangspunkt i året 2016, og den forventede udbredelse af elbiler hhv. varmepumper i dette år. Desuden er det lagt til grund, at alle forbrugere der anskaffer enten elbil eller varmepumpe, som udgangspunkt har et årligt elforbrug i intervallet 4.000-4.999 kWh. Virkningen indgår i beregningerne ved at det antal forbrugere, der anskaffer disse produkter vil øge deres årlige elforbrug og derfor vil skifte til en højere gruppe, jf. tabel 5.11.

Tabel 5.11: Betydning af reduktion af elforbrug samt elbiler/varmepumper for antallet af elforbrugere i de forskellige forbrugsintervaller

Gruppe (kWh/år)	Antal forbrugere (i dag)	Ændring af fordeling af forbrugere efter elforbrug som følge af flere elbiler	Ændring af fordeling af forbrugere efter elforbrug som følge af flere varmepumper	Ny fordeling af forbrugere
0-1.999	1.202.661	0	0	1.202.661
2.000-2.999	497.627	0	0	497.627
3.000-3.999	341.995	0	0	341.995
4.000-4.999	235.195	-31.676	-87.883	115.636
5.000-5.999	150.459	0	0	150.459
6.000-6.999	94.670	31.676	0	126.346
7.000-7.999	59.346	0	0	59.346
8.000-8.999	39.756	0	0	39.756
9.000-	128.292	0	87.883	216.175
Sum	2.750.000	0	0	2.750.000

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

Note: Der er taget udgangspunkt i år 2016 for så vidt angår antallet af elbiler og varmepumper, og det er lagt til grund at alle forbrugere, der anskaffer enten elbil eller varmepumpe, som udgangspunkt har et årligt elforbrug i intervallet 4.000-4.999 kWh.

Virkningen af flere elbiler og varmepumper på antallet, der vil skifte elleverandør, fremgår af tabel 5.12.

Tabel 5.12: Anslået antal forbrugere, der har en økonomisk tilskyndelse til at skifte fra forsyningspligtproduktet, når udbredelsen af elbiler og varmepumper er inkluderet

Gruppe (kWh/år)	Antal forbrugere	Antal forbrugere, der har økonomisk tilskyndelse til at skifte	Andel af forbrugere, der har økonomisk incitament til at skifte
0-1.999	1.202.661	118.945	10
2.000-2.999	497.627	103.853	21
3.000-3.999	341.995	57.532	17
4.000-4.999	115.636	33.039	29
5.000-5.999	150.459	30.602	20
6.000-6.999	126.346	63.173	50
7.000-7.999	59.346	59.346	100
8.000-8.999	39.756	39.756	100
9.000-	216.175	216.175	100
Sum	2.750.000	722.419	26

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet, simulationsberegninger.

Note: Der er taget udgangspunkt i år 2016, for så vidt angår antallet af elbiler og varmepumper, og det er lagt til grund at alle forbrugere, der anskaffer enten elbil eller varmepumpe, som udgangspunkt har et årligt elforbrug i intervallet 4.000-4.999 kWh.

Ændringen i forbrugernes elforbrug som følge af udbredelsen af elbiler og varmepumper de kommende fire år giver, anledning til at i alt ca. 722.000 forbrugere vil have et økonomisk incitament til skifte elleverandør, jf. tabel 5.12. Det svarer til, at en større andel af det økonomiske potentiale vil kunne indfries, idet flere får adgang til en større økonomisk gevinst. Det forventes, at der nu kan indfries et potentiale på ca. 127 mio. kr. Forbrugere der anskaffer sig en varmepumpe vil få så højt et forbrug, at de ifølge modellen vil få et økonomisk incitament til at skifte elleverandør. Omvendt betyder anskaffelsen af en elbil ikke nødvendigvis så meget for ejerens elforbrug, at denne vil finde det attraktivt at skifte leverandør, og dermed blive en aktiv forbruger.

Samtidigt bygger ovenstående model på en forsimpning idet det er antaget, at købere af elbiler alene befinder sig i et forbrugsinterval svarende til et typisk parcelhus med et el-

forbrug på ca. 4.000 kWh årligt. Imidlertid virker det sandsynligt at også forbrugere med et lavere elforbrug vil anskaffe sig en elbil, hvormed sandsynligheden for, at en elbiler er aktiv i markedet vil være mindre, jf. tabel 5.12.

Engrosmodellen

Engrosmodellens indførelse kan have to virkninger på elforbrugerens regning, jf. tabel 5.8. Dels kan elleverandørerne konkurrenceudsætte en større del af elregningens komponenter. Dels kan elleverandøren tidsdifferentiere en større del af regningen, og til forskel fra i dag kan omkostninger til transport af el tidsdifferentieres frit, idet Sekretariatet for Energitilsynet ikke regulerer elleverandørernes priser.

Selve konkurrenceudsættelsen kan betyde, at forbrugere i netområder, hvor nettariffen er relativt høj, kan få reduceret deres regning med indførelsen af engrosmodellen. De bagvedliggende omkostninger, der betales til netselskabet, reduceres dog ikke, og det vil i så fald betyde relativt højere eludgifter til elforbrugere i andre netområder (hvor nettariffen hidtil har været relativt lav). Konkurrenceudsættelsen i sig selv vurderes ikke isoleret set at kunne skabe en samfundsøkonomisk gevinst i form af lavere omkostninger hhv. priser til forbrugerne. Derfor medtages dette element ikke i den videre analyse.

Muligheden for at prisdifferentiere denne del af elregningen frit⁵⁴ kan eventuelt bidrage til at reducere netselskabernes omkostninger til udbygning af nettet *på langt sigt*. På kort sigt kan afskrivninger på det nuværende elnet ikke påvirkes af yderligere forskydninger i forbruget over tid, og der opstår således ingen gevinst på kort sigt for forbrugerne som helhed. Dette element inddrages derfor heller ikke i Sekretariatet for Energitilsynets analyse, som ser på det korte sigt.

Effekten af indførelsen af engrosmodellen er som nævnt værdisat til nul, da effekten er svært kvantificerbar. Imidlertid skal den værdi engrosmodellen har ikke undervurderes, idet den som nævnt i høj grad bidrager til at løse de problemstillinger, der er identificeret i relation til koncernforbindelser. Da det ved engrosmodellen fremover bliver handelsselskaberne, der fuldstændigt skal varetage kontakten til kunderne, vil engrosmodellen i høj grad bidrage til, at kunderne vil opleve en unbundling af koncernforbindelserne mellem handelsselskaber og netselskaber. Årsagen hertil er, at de koncernforbundne og de uafhængige selskaber i højere grad ligestilles, bl.a. i forhold til spørgsmålet om én regning. Sekretariatet for Energitilsynets analyse ovenfor bekræfter den træghed, vi hidtil har været vidne til på detailmarkedet for el. Spørgsmålet er dog i hvor høj grad timeafregning og de øvrige, planlagte initiativer medfører andre elementer, som kan påvirke forbrugernes incitament til at skifte. Dette vurderes i afsnit 5.4.

5.4 Øvrige incitamenter til at skifte

I analysen i afsnit 5.3 forudsættes, at de forbrugere, som ifølge vores undersøgelser *ikke* har et økonomisk incitament til at skifte væk fra forsyningspligten, heller ikke vil påvirkes på anden måde, dvs. ikke vil øge sin bevidsthed omkring elforbrug i forhold til i dag ovenpå de kommende tiltag.

⁵⁴ Baggrunden er, at elleverandørens priser – til forskel fra netselskabets – ikke er underlagt regulering, herunder Sekretariatet for Energitilsynets metodegodkendelse.

Som det fremgår ovenfor, kan andre forhold end økonomi imidlertid påvirke forbrugermobiliteten. Dels kan der skabes andre typer incitamenter til at skifte end de rent økono-

miske, og dels kan øget information om valgmuligheder påvirke forbrugermobiliteten. Ikke mindst fordi usikkerhed i dag præger forbrugersiden af detailmarkedet for el.

Sekretariatet for Energitilsynets forbrugerundersøgelse, som er gengivet i bilag 3, tegner et billede af, at elforbrugerne har lav viden og interesse, at den vigtigste parameter hvad angår spørgsmålet om at skifte leverandør er økonomi, og at mange forbrugere er usikre på hvilken besparelse, de kan opnå ved at skifte elleverandør. Som allerede nævnt peger sekretariatets forbrugerundersøgelse på økonomi som den faktor, der er mest afgørende i forhold til graden af forbrugermobilitet. Det er dog et åbent spørgsmål, i hvor høj grad adgangen til yderligere information om elforbrugets fordeling henover døgnet kan påvirke forbrugermobiliteten.

For at perspektivere spørgsmålet om forbrugermobilitet inddrages her resultaterne af en række forsøg med elforbrugeres adfærd samt en spørgeskemaundersøgelse, det daværende Elsparefonden har lavet, som er mundet ud i en segmentering af de danske elforbrugere.

DI Energibranchen m.fl.⁵⁵ har i 2009 offentliggjort resultaterne af et projekt om prislefølsomt elforbrug i husholdninger. Forsøget resulterede i, at de forbrugere, som havde fået installeret automatikudstyr, der automatisk regulerede deres elforbrug (herunder bl.a. elvarme) i forhold til elprissignaler, fik reduceret deres elforbrug væsentligt. Derimod var der ingen signifikant effekt på elforbruget for de forsøgsgrupper, som alene blev oplyst, og som derfor selv skulle agere på prisoplysninger. En række kvalitative undersøgelser, herunder interviews, i forbindelse med projektet viste, at der blandt deltagerne var flere motiverende faktorer for deltagelse i forsøget end blot udsigten til en personlig økonomisk besparelse. Det drejer sig bl.a. om samfundsmæssige og miljømæssige perspektiver. Det var samtidig et resultat af de kvalitative undersøgelser ifm. projektet, at forudsætningen for deltagernes involvering i forsøget var, at det var omkostningsfrit at deltage og at deltagelsen gav en mulighed for økonomisk besparelse.⁵⁶

Rambøll har gennemført et forsøg i SE's område, hvor en del af testpersonerne fik mulighed for at følge et spotprisprodukt, mens den øvrige del blot fik adgang til forbrugsdata og elpriser henover døgnet. Resultatet var, at der kun var en væsentlig ændring i elforbruget i forsøgsperioden hos de forbrugere, som blev afregnet efter spotproduktet. En kvalitativ undersøgelse blandt testpersonerne viste, at gruppen der ikke blev afregnet efter spotproduktet, men blot fik øget information om elforbrug (og spotpriser), i takt med at de fik øget deres informationsniveau vedr. elmarkedet, *ikke* fik øget interesse i at ændre deres elforbrug. Tværtimod tyder resultaterne på, at denne gruppe fik lavere interesse for at flytte elforbruget.

For så vidt angår eFlex-projektet⁵⁷, er der endnu ikke offentliggjort endelige resultater. De foreløbige resultater Dong Energy har offentliggjort tyder på, at testpersonerne i høj grad er aktive og interesserede i at påvirke eget elforbrug for bl.a. at opnå besparelser. Grup-

⁵⁵ Prislefølsomt elforbrug i husholdninger, DI – Energibranchen, SydEnergi, SEAS-NVE, Siemens, Danfoss og Ea Energianalyse (2009)..

⁵⁶ Prislefølsomt elforbrug i husholdninger - sammenfatning, DI – Energibranchen m.fl. (2009), , side 7.

⁵⁷ Dong Energy, 2011

pen af testpersoner er dog ikke repræsentativ for hele befolkningen, idet der er tale om aktive og entusiastiske elforbrugere, som selv har meldt sig til at deltage i projektet. Størstedelen af husstandene, der deltager i projektet har varmepumpe. Resultatet er således ikke repræsentativt for hele skabelongruppen, idet der er tale om forbrugere med et relativt stort elforbrug.

De nævnte forsøg med fleksibelt elforbrug antyder alle, at økonomi og automatisk styring af elforbruget har stor betydning for forbrugernes adfærd og interesse. Samtidig tyder spørgeskemaundersøgelser på, at forbrugere – i hvert fald på papiret – vurderer andre forhold end økonomi som motiverende for en mere aktiv deltagelse i markedet. Det er usikkert i hvilken grad sidstnævnte gør sig gældende i praksis.

Elsparefonden har segmenteret forbrugersiden af elmarkedet, jf. afsnit 3.3.6 ovenfor. Alene 14 pct. af de danske elforbrugere vurderes ud fra spørgeskemaundersøgelsen at være rationelle i deres adfærd herunder at agere i forhold til de potentielle besparelser, som de står overfor. Ca. 40 pct. er meget svære at flytte, nemlig de såkaldt ubekymrede og livsnnyderne. Den resterende gruppe består af såkaldte idealister. Gruppen dækker ifølge Elsparefonden 41 pct. af forbrugerne.⁵⁸ Idealisterne er motiverede til at agere aktivt på elmarkedet, og økonomi er ikke den afgørende faktor for idealisterne, ifølge Elsparefonden, jf. afsnit 3.3.6.

Den relativt store gruppe idealister, som angiveligt går op i deres elforbrug af hensyn til *miljøet*, står umiddelbart i kontrast til Sekretariatet for Energitilsynets spørgeskemaundersøgelse, hvor 81 pct. af respondenterne nævner økonomi som bevæggrund for at skifte elleverandør, mens kun 23 pct. angiver muligheden for såkaldt grøn strøm.⁵⁹

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen vurderer, at gruppen af idealister vil aktiveres ved implementeringen af tredje afregningsgruppe, idet de får indsigt i forbrugsdata fordelt henover døgnet.

Sekretariatet for Energitilsynet stiller sig tvivlende overfor denne kobling – dels at indførelsen af tredje afregningsgruppe i sig selv kan aktivere denne store gruppe forbrugere, og dels at gruppen af såkaldte idealister i praksis dækker så stor en del af de danske elforbrugere. Det er sekretariatets vurdering, at forskellen mellem Elsparefondens og sekretariatets resultater kan være baseret på rent *spørgetekniske* forskelle. Elsparefondens undersøgelse er baseret på holdningsudsagn, hvorimod sekretariatet har spurgt respondenterne til baggrunden for, hvorfor de i praksis ikke har valgt at skifte elleverandør, og hvad der eventuelt kunne få dem til det. Det vurderes, at der ligger en central forskel mellem de to undersøgelser ved at de spørger til *holdninger* og til forbrugerens *valg i praksis*.

Samtidig stiller Sekretariatet for Energitilsynet sig som nævnt tvivlende overfor, at indførelsen af mulighed for timeafregning og adgang til mere detaljeret forbrugsdata, i sig selv kan aktivere elforbrugere, som dog er idealister, men som hidtil har forholdt sig passivt. Her kan det blive afgørende, hvordan elleverandørerne/netselskaberne (før engrosmodellens indførelse) præsenterer forbrugerne for de nye data, der er til rådighed. Det afhænger

⁵⁸ Der er fem pct. af forbrugerne, som Elsparefonden ikke har indplaceret i de fire segmenter.

⁵⁹ Respondenterne har mulighed for at nævne flere bevæggrunde samtidig.

således af, hvor *aktiv* forbrugeren skal være for at blive yderligere oplyst i forhold til, hvad denne er i dag.

Heroverfor står, at der generelt er stigende opmærksomhed omkring elmarkedet i offentligheden. Samtidig vil elafgifterne stige fra 2012 og frem. Disse forhold kan muligvis bidrage til, at flere forbrugere bliver mere opmærksomme på de muligheder, der er på det liberaliserede detailmarkedet for el, og at flere forbrugere af den grund bliver aktiveret.

Det vurderes dog fortsat på baggrund af ovenstående, at økonomi – i hvert fald på relativt kort sigt – er den afgørende faktor for langt størstedelen af de danske elforbrugere ved overvejelser omkring et leverandørskifte og i det hele taget i forhold til deres interesse for at påvirke eget elforbrug. Det vurderes derfor også, at de kommende tiltag på detailmarkedet for el kun i begrænset omfang vil kunne påvirke forbrugerne på anden måde end via økonomiske incitament.

5.5 Konsekvenser for forbrugerne af den manglende mobilitet

Analysen ovenfor viser, at der er risiko for, at en stor del af forbrugerne ikke vil komme til at gøre brug af timeafregningen – i hvert fald på kort sigt. Dette vil både have negative konsekvenser for udviklingen af markedet og for de elpriser, som forbrugerne vil komme til at stå overfor.

En manglende brug af timeafregning vil medføre, at den samlede besparelse som forbrugerne vil kunne opnå (det økonomiske potentiale), der vurderes at kunne indfries, vil reduceres i forhold til, hvad man hidtil har vurderet, jf. tabel 5.13.

Tabel 5.13: Potentiale for gevinster ved fleksibilitet i elforbruget

	Scenarie hvor alle forbrugere er aktive ¹	Sekretariatet for Energitilsynets beregninger	Forskel mellem de to forudsigelser
Samlet økonomisk. potentiale	230 mio. kr.	127 mio. kr.	103 mio. kr.
- Ref. model	-	85,6 mio. kr.	-
- Fleksibelt elforbrug	-	14,7 mio. kr.	-
- Reduktion af elforbrug	-	-3,6 mio. kr.	-
- Elbiler og varmepumper	-	29,9 mio. kr.	-

Kilde: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen og simulationsberegninger fra Sekretariatet for Energitilsynet.

Note 1: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har beregnet et økonomisk potentiale på 381 mio. kr. for hele skabelongruppen. Ovenstående tal er nedjusteret til alene at dække privatkunder.

Potentialet for gevinster kan holdes op imod de omkostninger, der vurderes at være forbundet med implementeringen af timeafregning, jf. tabel 5.14.

Tabel 5.14: Omkostninger og samlet samfundsøkonomisk potentiale (mio. kr.)

	Scenarie hvor alle forbrugere er aktive	Sekretariatet for Energitilsynets beregninger
Samlede økonomiske gevinster	230 ¹	127
Omkostninger		
Omkostninger	190 ¹	190 ¹
- investeringsomkostninger	104. ¹	104 ¹
- måleromkostninger	75 ²	75 ²
- Formidlingsomkostninger	11 ¹	11 ¹
Samfundsøkonomi	-	-63

Kilde: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen og simulationsberegninger fra Sekretariatet for Energitilsynet.

Note 1: Tallene er nedskalerede i forhold til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens analyse.

Note 2: Tallet er reduceret, da der ikke er samme behov for at validere de måledata, som der ikke skal afregnes efter.

Det skal bemærkes, at der formentlig vil være omkostninger til styring af elforbruget, idet forbrugeren skal være i besiddelse af en styringsenhed som bl.a. kan modtage prissignaler. Omkostningerne til denne styring er imidlertid efter Sekretariatet for Energitilsynets vurdering svære at fastlægge på nuværende tidspunkt, hvor denne type styring endnu ikke er udbredt. Det er sekretariatets opfattelse, at det desuden ikke er entydigt, hvordan denne styreboks implementeres – det kan dels være som en styreboks, der styrer hele husstandens forbrug, eller det kan være som en integreret del af fx en vaskemaskine. Derudover er det dels svært at kvantificere, hvor stor en omkostning der bliver direkte væltet over på kunden. Derfor er det valgt ikke at indarbejde dette aspekt i modellen.

Ved at inddrage forbrugermobilitetsaspektet som følge af økonomiske gevinster synes det potentiale, der er ved at indføre timeafregning af skabelonkunder ikke at kunne indfries inden for de nuværende og planlagte rammer. Det bemærkes, at ovenstående analyse forudsiger, at der fortsat vil være omkring 2 mio. elforbrugere med et årligt forbrug lavere end 100.000 kWh, som ikke har et økonomisk incitament til at skifte væk fra deres forsyningspligtleverandør.

Samtidig forudsiger modellen, at selv kunder med et relativt højt elforbrug – fx på grund af elbil – ikke umiddelbart vil have et økonomisk incitament til at begynde at interesse sig for elmarkedet og overveje et leverandørskifte.

5.6 Opsummering vedr. forbrugermobiliteten

Sekretariatet for Energitilsynet vurderer på baggrund af analysen ovenfor, at det næppe er sandsynligt, at potentialet for besparelser ved indførelsen af en tredje afregningsgruppe kan indfries inden for de nuværende og planlagte rammer.

Det er Sekretariatet for Energitilsynets vurdering, at det er en nødvendig forudsætning for at få det fulde udbytte af en tredje afregningsgruppe, at *forbrugerne aktiveres i langt større skala*. Og det er på den baggrund Sekretariatet for Energitilsynets vurdering, at der er behov for andre tiltag på detailmarkedet for el, hvis der skal skabes mulighed for at indfri potentialet ved timeafregning.

Det er derfor Sekretariatet for Energitilsynets vurdering, at der – for at optimere effekten af særligt tredje afregningsgruppe – bør tænkes i øvrige løsninger, som kan bidrage yderligere til at aktivere elforbrugere med et forbrug lavere end 100.000 kWh. Dette for at

undgå, at indførelsen af tredje afregningsgruppe kommer til at være forbundet med flere omkostninger end gevinster for forbrugerne.

Derfor sættes der i næste afsnit fokus på, hvilken grad af regulering der stiller forbrugerne bedst, og som samtidig vil kunne bidrage til at opfylde de målsætninger, der er i relation til integration af mere vedvarende energi.

Flere af de forhold, som Sekretariatet for Energitilsynet har identificeret som værende til hinder for konkurrencen, er knyttet til forsyningspligtreguleringen. Derfor analyseres det i kapitel 6, hvilke muligheder der er for at aktivere forbrugerne og forbedre konkurrencevilkårene generelt til gavn for forbrugerne ved at ændre den nuværende forsyningspligtregulering.

6 Analyse af forsyningspligt

Som det fremgår af kapitel 5, fremstår forsyningspligten og den nuværende regulering af forsyningspligtprisen som faktorer, der hæmmer konkurrencen på detailmarkedet for el.

Generelt er det ud fra en konkurrencemæssig og økonomisk synsvinkel uhensigtsmæssigt med en regulering af slutbrugerpriser, da en sådan regulering griber ind i de markedsmechanismer, der i princippet skulle være med til at presse priserne ned i det rette leje. Reguleringen kan således skabe *for lave* avancer, hvilket betyder, at det bliver vanskeligt for nye aktører at træde ind på markedet. Hvis der er lav avance, fordrer dette et stort antal kunder, hvis der skal skabes en rentabel forretning. Det betyder konkret, at de etablerede leverandører har en fordel, fordi de allerede har en vis kundemasse. Konkurrencen skades derved, idet alene et begrænset antal nye leverandører træder ind på markedet og har svært ved at få fodfæste. Dette kan begrænse effektivitet og innovation i markedet, og dermed også komme forbrugerne til skade. En sådan regulering hører derfor som udgangspunkt til i overgangen til et liberaliseret marked, hvor hensigten om at beskytte forbrugerne kan veje særlig tungt.

EU-Kommissionen har anbefalet, at forsyningspligtreguleringen i sin nuværende form afvikles i takt med, at konkurrenceforholdene på detailmarkedet forbedres. Baggrunden herfor er, at det vægtes tungt, at der skabes muligheder for, at nye udbydere kan komme ind på markedet samtidig med, at også små elkunder kan få glæde af konkurrencen. Udgangspunktet er at markeder med prisregulering bør bevæge sig hen imod en situation, hvor regulering ikke længere er nødvendig. Ifølge EU-Kommissionen forudsætter ophævelse af reguleringen, at markedet er udviklet nok til at dette kan ske uden utilsigtede konsekvenser for priserne.

6.1 Forsyningspligt og timeafregning

Som tidligere nævnt er der i form af tredje afregningsgruppe taget skridt i retning af at afskaffe skabelonkundeafregningen for kunder med elforbrug på under 100.000 kWh årligt. Dermed får også de små forbrugere adgang til timeafregning, hvilket skal anspore dem til et mere fleksibelt elforbrug foranlediget af udsigt til besparelser ved at flytte forbruget til andre tidspunkter af døgnet. Det er et åbent spørgsmål, hvad der skal ske med forsyningspligtreguleringen, herunder priskontrollen.

I dag er der et loft på forsyningspligtselskabernes avance pr. kWh på forsyningspligtproduktet, hvilket kontrolleres af Energitilsynet, der dermed så at sige godkender selskabernes forsyningspligtpriser. Forsyningspligtprisen er en fast skabelonpris pr. kWh og gælder for et kvartal ad gangen. Dette er en forholdsvis let administrerbar metode, hvor der hvert kvartal skal kontrolleres en enkelt pris pr. forsyningspligtselskab, i alt 33 priser pr. kvartal.

Det nuværende forsyningspligtprodukt er baseret på en fast 3-måneders forwardpris, som sikrer forbrugerne en fast elpris i perioden. Dermed får forbrugerne en sikkerhed for niveauet af deres samlede eludgifter samtidig med, at prisen ligger på et niveau, der afspejler den kommercielle del af markedet. En timeafregnet forsyningspligtpris har to uhensigtsmæssigheder.

For det første vil det ikke være foreneligt med at give forbrugerne netop denne sikkerhed for niveauet af deres samlede eludgifter – hvis en passiv elforbruger har sit primære forbrug i spidslastperioder, hvor priserne og dermed også de endelige eludgifter er relativt høje, fjernes det element af forbrugerbeskyttelse, som danner grundlag for reguleringen af forsyningspligtprisen.

For det andet vil de forbrugere, som via (en eventuel ændring i) deres forbrugsprofil vil have en fordel af timeafregning frem for skabelonafregning, i endnu mindre grad end i dag have incitament til at skifte væk fra forsyningspligtproduktet. Denne type forbruger kan i givet fald – uden at tage stilling – alligevel få fordelene ved timeafregning til en stabil og rimelig pris.

Det vil sige, at nogle forbrugere vil miste den beskyttelse, der ligger i den nuværende forsyningspligtregulering, mens andre fastholdes i forsyningspligten. Uanset hvordan de enkelte forbrugere vil blive påvirket prismæssigt, vil timeafregning af forsyningspligtprisen således være uhensigtsmæssig for et stort marked.

Derudover vil en timeafregnet forsyningspligtpris heller ikke forbedre forholdene for nye leverandører, der ønsker at træde ind på markedet, da de problematikker vedr. forsyningspligtprisen, som er beskrevet i afsnit 5.2.1, fortsat vil være til stede.

Samtidig bør der tages højde for, at en overgang til en timebaseret forsyningspligtpris, hvor avancen pr. kWh betragtes og kontrolleres på timebasis, vil betyde betragteligt øgede administrative omkostninger – dels for forsyningspligtselskaberne, der skal lave prisopgørelserne, og dels for Sekretariatet for Energitilsynet. Sidstnævnte vil i givet fald skulle kontrollere timepriser for 33 selskaber, dvs. næsten 24.000 priser i stedet for 33 priser pr. kvartal. Dette er under forudsætning af, at den nuværende godkendelsesprocedure fortsættes. På baggrund af erfaringer med det nuværende system vurderes, at der fortsat vil være behov for en sådan procedure, idet Sekretariatet for Energitilsynet nedjusterer en række af de anmeldte priser.

På baggrund heraf finder Sekretariatet for Energitilsynet som nævnt ikke, at timeafregning af kunder på forsyningspligt er en reel mulighed. Dels på grund af de betragteligt øgede administrative omkostninger, og dels som følge af at dette vil bidrage yderligere til at formindske forbrugernes incitament til at skifte væk fra forsyningspligtproduktet. Derfor er der også i den følgende analyse af forsyningspligten taget udgangspunkt i, at alternativet ikke er, at forsyningspligtprisen timeafregnes, men derimod at den nuværende regulering videreføres.

Såfremt forsyningspligtproduktet ikke timeafregnes, vil det have den konsekvens, at indgåelse af aftaler om styring af (visse dele) af forbruget besværliggøres. Forsyningspligtleverandøren, der ikke timeafregner sine kunder, har ikke de samme muligheder for økonomisk at kompensere sine kunder ved en sådan aftale, da de ikke får den økonomiske gevinst ved at flytte forbruget til billigere tidspunkter på døgnet.⁶⁰ Hvis det vælges ikke at timeafregne forsyningspligtproduktet, bør der på anden måde tages højde for denne uhensigtsmæssighed for udviklingen af detailmarkedet for el.

⁶⁰ På sigt vil skabelonkunders forbrugsprofil kunne ændres på baggrund af flyttet forbrug, hvormed de indirekte kan få de økonomiske gevinster ved det flyttede forbrug.

6.2 Fremtidens forsyningspligt

Som det fremgår af kapitel 5, tyder det på, at de allerede planlagte tiltag i relation til el-markedet (datahub, tredje afregningsgruppe og indførelse af engrosmodel), ikke i sig selv er nok til at få skabt en situation, der gør det tilstrækkeligt attraktivt for forbrugerne at skifte elleverandør. Der skal efter alt at dømme mere til for at få aktiveret forbrugerne. Som nævnt fremstår forsyningspligten og reguleringen af forsyningspligtprisen – sammen med forbrugernes lave interesse og viden om markedet – fremadrettet som værende den mest hæmmende faktor for konkurrencen på detailmarkedet for el. Forsyningspligten har den virkning, at der ikke er et tilstrækkeligt incitament for forbrugeren til aktivt at tage stilling til sin elleverandør. Spørgsmålet er så, hvad der i givet fald skal til for at få skabt de rette betingelser, der er nødvendige for at få aktiveret et tilstrækkeligt antal forbrugere.

I dette afsnit analyseres løsningsmuligheder i relation til forsyningspligten.

6.2.1 Graden af regulering

Et marked kan reguleres mere eller mindre alt efter hvilken grad af forbrugerbeskyttelse, der findes nødvendig. Graden af regulering påvirker samtidig konkurrencen på markedet. Dette gælder også detailmarkedet for el.

Det ene ekstrem er den fulde regulering, dvs. en monopolsituation, hvor der kun er en mulig elleverandør (der kan også være flere elleverandører, som har opdelt markedet geografisk imellem sig), som alene tilbyder el til (stats-)regulerede priser. Dette giver en fuldstændig beskyttelse af forbrugeren, der er sikret levering af el til eneleverandørens (regulerede) priser. Det andet ekstrem er ingen regulering, dvs. fuldkommen konkurrence med mange mulige elleverandører for kunderne. Teoretisk forventes det, at den fri konkurrence kan skabe højere grad af effektivitet, innovation og på sigt derfor også lavere priser til gavn for forbrugerne.

Figur 6.1 illustrerer, hvordan forskellige grader af regulering af elmarkedet har forskellige konsekvenser for konkurrencesituationen og forbrugerbeskyttelse.

For at kunne pejle sig ind på forbrugernes individuelle behov er det en forudsætning, at der er en tilstrækkelig stor kundemasse, som er aktiv, og dermed tilkendegiver deres individuelle præferencer. Som det fremgår af analysen i kapitel 5, er der meget, der tyder på, at de nødvendige rammer for innovation og effektivitet på nuværende tidspunkt ikke er til stede.

I det følgende analyseres lempelser af reguleringen, der kunne bidrage til i højere grad at aktivere forbrugerne.

6.2.2 Ophævelse af prisreguleringen på forsyningspligtproduktet

En mulighed for justering af forsyningspligtreguleringen er at ophæve den nuværende prisregulering af forsyningspligtproduktet.

Ved en afvikling af den nuværende prisregulering frem for en afvikling af hele forsyningspligtreguleringen sikres, at forbrugerne fortsat er garanteret levering af elektricitet, naturligvis mod betaling. Derimod kan en forsyningspligtkunde ikke længere være sikker på, at prisen på forsyningspligtelektriciteten fortsat afspejler markedets generelle prisniveau. For at sikre sig en pris, der afspejler markedets niveau, vil forbrugeren derfor være nødt til at være aktiv i markedet og skifte til et såkaldt kommercielt elprodukt.

Det fremgår af analysen i kapitel 5, at der tilsyneladende ikke er et ret stort konkurrencepres på detailmarkedet for el. Der er dermed ikke det samme nedadgående prispres, som der er i et velfungerende marked. Dette betyder, at der vil være et større spillerum for elleverandørerne, hvis den nuværende prisregulering ophæves. En ophævelse af prisreguleringen af forsyningspligtproduktet forventes derfor i et eller andet omfang at få priserne til at stige på kort sigt. En sådan prisstigning vil påvirke forbrugernes økonomiske incitament til at skifte leverandør, og på et tidspunkt vil der nås et punkt, hvor en tilstrækkelig stor del af forbrugerne ikke længere vil finde forsyningspligtproduktet attraktivt. Aktive forbrugere har den positive virkning, at konkurrencepresset øges og at et nedadgående pres på priserne vil tage til. Når konkurrencepresset øges, reduceres mulighederne for at maksimere profitten ved at lade prisen stige yderligere. Det må derfor forventes, at markedet vil nå et punkt, hvor der vil komme et nedadgående pres på priserne, som følge af øget konkurrence. Det vil sige, at selvom der kan være et forbrugersegment, der på kort sigt oplever stigende eludgifter, fordi de ikke reagerer på stigende priser, er det forventningen, at selv denne gruppe på lidt længere sigt alligevel vil få gavn af den øgede konkurrence. Det skyldes både det nedadgående prispres, som konkurrencen vil medføre, men også de nye produkter og ydelser som en velfungerende konkurrence vil føre med sig.

Størrelsen af prisstigningen vil derfor være en af de centrale faktorer, der er bestemmende for, i hvor høj grad forbrugere på forsyningspligt vil have økonomisk incitament til at afsege markedet for billigere alternativer og skifte elleverandør.

Som det fremgår af forbrugerundersøgelsen i bilag 3, kræver en stor del af forbrugerne en sikker besparelse på mere end 750 kr. årligt, før de vil overveje et leverandørskifte. Samtidig har en af de hidtidige hindringer for at forbrugerne har skiftet leverandør netop været usikkerheden ved besparelsen ved et skifte. Allerede under de eksisterende regler har det været muligt i perioder at opnå besparelser af den krævede størrelsesorden, men besparelserne har været behæftet med usikkerhed bl.a. i relation til sammenligningsproblematik-

ken nævnt i afsnit 3.1. En ophævelse af den nuværende prisregulering på forsyningspligtproduktet med stigninger i prisen til følge, vil dermed i højere grad kunne give en form for sikkerhed for en minimumsbesparelse af den ønskede størrelsesorden. Spørgsmålet er, hvor meget prisen på forsyningspligtproduktet skal stige før en tilfredsstillende andel af forbrugerne aktiveres og skifter leverandør.

I det følgende er der lavet scenarier med forskellige prisstigninger på forsyningspligtproduktet. Scenarierne skal kortlægge, hvor stor en andel af forbrugerne, der jf. simulationsmodellen fra afsnit 5.3, vil kunne forventes at have et økonomisk incitament til at skifte væk fra forsyningspligtproduktet, hvis priserne på dette stiger. Der er fortsat taget udgangspunkt i markedets priser i hele året 2011 for at illustrere forskellene fra simulationsberegningerne i afsnit 5.3. Der er endvidere taget udgangspunkt i, at en større andel af prisen i princippet bliver konkurrenceudsat, idet elleverandøren ved engrosmodellen fremover vil skulle forestå opkrævning af både betalingen for selve elektriciteten samt netydelsen. Der er i første omgang analyseret på hvad effekterne vil være, hvis der sker en stigning på 5 pct. i den samlede betaling, ekskl. afgifter. Det skal bemærkes, at en sådan prisstigning, på grund af de høje afgifter i Danmark, kun vil medføre stigninger i den samlede elpris på ca. 2,5 pct.

Forbrugeradfærden på detailmarkedet for el har historisk set vist sig lidt atypisk sammenlignet med andre markeder. Det er derfor særligt svært at forudsige, hvordan forbrugerne vil reagere på udviklingen i markedet. Nedenstående scenarier kan derfor have en grad af spekulativ karakter, men på trods heraf vurderes det, at resultaterne i sammenhæng med simulationsmodellen i kapitel 5 alligevel kan give nogle indikationer af, hvordan en udvikling af den nuværende prisregulering kan komme til at påvirke forbrugernes adfærd, hvis det medfører prisstigninger.

Der er ligesom i analysen i afsnit 5 taget udgangspunkt i priserne i Østdanmark⁶¹. I tabel 6.1 fremgår de anslåede merudgifter, som kunder med forskelligt forbrug står overfor, hvis der sker en 5 pct. stigning i den samlede pris på forsyningspligtproduktet, ekskl. afgifter.

Tabel 6.1. viser, at fx en familie i parcelhus med et gennemsnitligt årligt forbrug på mellem 4.000 og 4.999 kWh vil stå overfor en anslået merudgift på ca. 281 kr., hvis prisen stiger med 5 pct.. Denne merudgift skal imidlertid ses i sammenhæng med de ekstraudgifter, som forbrugerne vil stå overfor i tilfælde af, at forbrugerne ikke aktiveres, jf. afsnit 5.5. Samtidig skal merudgiften ses i lyset af de positive virkninger, der vil være af en øget konkurrence. Sidstnævnte er dog svært kvantificerbar.

Tabel 6.1. Anslået årlig ekstraudgift, hvis der sker en 5 pct. prisstigning på forsyningspligtprisen, fordelt på forbrugere af forskellige størrelse, kr.

kWh	0-1.999	2.000-2.999	3.000-3.999	4.000-4.999	5.000-5.999	6.000-6.999	7.000-7.900	8.000-8.900	9.000-
5 pct. prisstigning, kr.	73	175	219	281	344	407	470	533	941

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet, simulationsberegninger.

⁶¹ For simulationsberegninger for Vestdanmark henvises til bilag 6.

Hvis forsyningspligtprisen stiger, vil det alt andet lige øge de besparelser, som forbrugerne vil kunne opnå ved at skifte væk fra forsyningspligtproduktet. De besparelser, der fremgår af tabel 5.4, vil således øges med beløbene i tabel 6.1. Dermed stiger også det økonomiske incitament til et leverandørskifte.

De nye anslåede skifterater fremgår af tabel 6.2. Det ses, at skifteraterne ved et 12 måneders fastprisprodukt, hvis forsyningspligtprisen stiger med 5 pct., først markant overstiger 20 pct. ved et årligt elforbrug på over 7.000 kWh. Det er for så vidt angår besparelsen ved at vælge variable priser desuden bemærkelsesværdigt, at det ikke vil kunne aktivere flere forbrugere i de laveste forbrugsintervaller, hvis forsyningspligtprisen stiger med 5 pct. – i de to laveste forbrugsintervaller har en sådan prisstigning således ingen betydning for incitamentet til at skifte leverandør. For en typisk forbruger i parcelhus øges incitamentet til leverandørskift markant, hvis prisen på forsyningspligtproduktet stiger med 5 pct., hvor andelen af leverandørskift ca. fordobles, og godt halvdelen af forbrugerne vil have et økonomisk incitament til at skifte leverandør.

Tabel 6.2. Anslået andel af forbrugerne der vil få økonomisk incitament til at skifte elleverandør, hvis forsyningspligtprisen stiger med 5 pct., pct

kWh/år	Besparelse variabel pris	Besparelse fastpris 12-mdr.
0-1.999	10	10
2.000-2.999	21	21
3.000-3.999	44	17
4.000-4.999	53	13
5.000-5.999	100	20
6.000-6.999	100	19
7.000-7.999	100	58
8.000-8.999	100	38
9.000-	100	100

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet, simulationsberegninger.

Den samlede skifteandel, kan beregnes ud fra skifteraten og antallet af forbrugere i hvert interval, som fremgår af tabel 5.6. I tabel 6.3 ses det anslåede antal af forbrugere, der vil have økonomisk incitament til at skifte leverandør, hvis der sker en 5 pct. prisstigning på forsyningspligtproduktet, ekskl. afgifter.

Tabel 6.3. Anslået antal forbrugere der vil få økonomisk incitament til at skifte elleverandør ved 5 procents stigning i forsyningspligtprisen

0-1.999 kWh	2.000-2.999 kWh	3.000-3.999 kWh	4.000-4.999 kWh	5.000-5.999 kWh	6.000-6.999 kWh	7.000-7.999 kWh	8.000-8.999 kWh	9.000 - kWh	Ialt	Samlet skifte-rate, pct
118.945	103.853	150.222	124.798	68.854	94.670	59.346	39.756	128.292	888.734	37

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet, simulationsberegninger.

Som i kapitel 5 er simulationsberegningerne foretaget under forudsætning af, at alle vælger at skifte til et produkt med *variabel* pris. Dermed overvurderes skifteraten, da det er produktet med variabel pris, der giver den største besparelse. Det er dog ikke alle, der ønsker at vælge et produkt med den usikkerhed, som et prisvariabelt produkt indebærer. I kolonnen yderst til højre i tabel 6.3 fremgår den samlede anslåede skifterate, hvis priserne stiger med 5 pct. Det ses, at hvis forsyningspligtprisen stiger med 5 pct. vil 37 pct. af forbrugerne opleve at have *tilstrækkeligt incitament* til at skifte leverandør. Det er dog usikkert, om forbrugerne i praksis vil reagere helt så rationelt på den øgede prisforskel.

Det kan næppe afvises, at der på kort sigt vil kunne ske en prisstigning på forsyningspligtproduktet, ekskl. afgifter, på 5 pct., de passive forbrugere, når man tager det begrænsede konkurrencepres, den begrænsede stigning i den samlede eludgift og den relative lille budgetandel taget i betragtning. Det er – som nævnt tidligere – vanskeligt præcis at skønne over de kortsigtede prisstigninger. Derfor er det i det følgende valgt at illustrere konsekvenserne af en endnu større stigning i forsyningspligtprisen som følge af en afvikling af den nuværende prisregulering.

Der ses derfor i det følgende på effekterne, hvis der sker en 10 pct. stigning i prisen på forsyningspligtproduktet, ekskl. afgifter, hvilket svarer til en stigning i den samlede elpris på ca. 5 pct. I tabel 6.4 fremgår de anslåede merudgifter, som kunder med forskelligt forbrug står overfor, hvis forsyningspligtprisen stiger med 10 pct.

Tabel 6.4. Anslået årlig ekstraudgift, hvis der sker en prisstigning i forsyningspligtprisen på 10 pct., fordelt på forbrugere af forskellige størrelse, kr.

0-1.999 kWh	2.000-2.999 kWh	3.000-3.999 kWh	4.000-4.999 kWh	5.000-5.999 kWh	6.000-6.999 kWh	7.000-7.999 kWh	8.000-8.999 kWh	9.000- kWh
147	311	437	563	688	814	941	1.067	1.882

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet, simulationsberegninger.

Det ses af tabel 6.4, at den anslåede merudgift ligger mellem 147 og 1.882 kr. årligt afhængig af størrelsen af forbruget. En familie i parcelhus med et gennemsnitligt årligt forbrug på mellem 4.000 og 4.999 kWh vil stå overfor en merudgift på ca. 563 kr., hvis forsyningspligtprisen, ekskl. afgifter, stiger med 10 pct.

De anslåede skifterater, hvis forsyningspligtprisen stiger med 10 pct. fremgår af tabel 6.5.

Tabel 6.5. Anslået andel af forbrugerne, der vil få et økonomisk incitament til at skifte el-leverandør, hvis forsyningspligtprisen stiger med 10 pct., pct.

kWh/år	Besparelse variabel pris	Besparelse fastpris 12 mdr
0-1.999	42	10
2.000-2.999	50	21
3.000-3.999	68	44
4.000-4.999	100	29
5.000-5.999	100	46
6.000-6.999	100	100
7.000-7.999	100	100
8.000-8.999	100	100
9.000-	100	100

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet, simulationsberegninger.

Det ses, at de anslåede skifterater ved et 12 måneders fastprisprodukt selv hvis priserne stiger med så forholdsvis meget som 10 pct., skal forbruget være over 5.000 kWh før der nås skifteandel, der nærmer sig 50 pct. Igen ses det, at der fortsat ikke sker nogen ændring i skifteandelen i de to laveste forbrugsintervaller. Herudover er det for besparelsen ved at vælge variable priser bemærkelsesværdigt, at det fortsat kun vil kunne give tilstrækkeligt incitament til at aktivere godt 40 pct. af forbrugerne i det laveste forbrugsinterval, og halvdelen i næstlaveste interval, hvis priserne på forsyningspligtproduktet ekskl. afgifter stiger med 10 pct. Dette hænger som nævnt sammen med deres lave forbrug. Ud fra dette

synes det rimeligt at konkludere, at disse grupper vil blive meget svære at aktivere uanset hvad. For en typisk forbruger i parcelhus øges incitamentet til leverandørskift som nævnt markant allerede, hvis der sker en stigning i forsyningspligtprisen på fem pct., hvor godt halvdelen af forbrugerne vil opleve at have tilstrækkeligt incitament til at skifte leverandør. Hvis forsyningspligtprisen stiger med 10 pct. vil besparelsen være af en størrelsesorden, hvor 100 pct. af de typiske forbrugere i parcelhus har tilkendegivet, at de finder det økonomisk attraktivt at skifte leverandør.

Hvis en ophævelse af den nuværende prisregulering på kort sig resulterer i opadgående pres på elpriserne af ovennævnte størrelsesorden, kan det således medføre, at forbrugere med elbil, som i dag ikke finder det økonomisk attraktivt at skifte elleverandør, kan blive "tvunget" ud i markedet som aktiv forbruger. Dette fremgår ved at sammenligne skifteraterne i tabel 6.5 med de tilsvarende skifterater i tabel 5.12 i kapitel 5.

Modellens forudsigelser vedrørende det samlede antal forbrugere, og dermed den samlede skifteandel ved en 10 pct. prisstigning i forsyningspligtprisen fremgår af tabel 6.6. Det ses, at hvis der sker en prisstigning på 10 pct. vil 61,5 pct. af forbrugerne opleve at have *incitament* til at skifte leverandør.

Tabel 6.6. Anslået antal forbrugere der vil opleve at få et økonomisk incitament til at skifte elleverandør ved 10 pct. stigning i forsyningspligtprisen

0-1.999	2.000-2.999	3.000-3.999	4.000-4.999	5.000-5.999	6.000-6.999	7.000-7.999	8.000-8.999	9.000 -	I alt	Skifte-rate i alt, pct
502.210	246.650	233.324	235.195	150.459	94.670	59.346	39.756	128.292	1.689.901	61

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet, simulationsberegninger.

Beregningerne viser at en forholdsvis stor gruppe forbrugere vil kunne få en oplevelse af at have et tilstrækkeligt økonomisk incitament til at gå aktivt ind i elmarkedet, hvis forsyningspligtpriserne stiger med 10 pct. Den andel af det samlede forbrug, som disse forbrugere repræsenterer, vil være endnu større, da det er de store elforbrugere, der fortrinsvis vil have incitament til at skifte.

Eventuelle stigninger i forsyningspligtprisen vil medføre, at forsyningspligtselskaberne vil tjene mere pr. leveret kWh, men de vil, som det fremgår af ovenstående simulationsberegninger, også miste kunder herved. Hvor meget prisen på forsyningspligtproduktet vil stige, vil bl.a. afhænge af, hvor stor ekstraindtjeningen er i forhold til den mistede indtjening ved at nogle forbrugere skifter leverandør.

I nedenstående tabel 6.7 fremgår et overslag for nettoeffekten på leverandørernes indtjening i tilfælde af, at de lader prisen stige hhv. 5 og 10 pct., under antagelse af, at forsyningspligtselskabernes nettofortjeneste er 3,6⁶² øre ud af de 4,6 øre pr. kWh som mark-up'en udgør, og med udgangspunkt i de samme priser som modellen i øvrigt bygger på.

⁶² Med antagelsen om en fortjeneste på 3,6 øre pr. kWh, er der 1 øre til dækning af omkostninger, hvilket udgør 21,6 pct. af bruttofortjenesten. Dette beløb synes ikke urimeligt især i lyset af, at forsyningspligtselskaber må antages at have stordriftsfordele i administration, IT markedsføring mv. og dermed lavere omkostninger hertil end fx. et uafhængigt selskab.

Tabel 6.7. Forsyningspligtselskabernes indtjening ved at hæve priserne (anslået)

	Ekstra indtjening ved prisstigning, mio. kr.	Fald i indtjening mistede kunder, mio. kr.	Nettoeffekt, mio. kr.
5 pct. prisstigning	150	51	99
10 pct. prisstigning	170	99	71

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet, simulationsberegninger.

Note: Forudsætningerne er, 1) at netselskabernes nettofortjeneste udgør 3,6 øre pr. kWh ud af de 4,6 øre som mark-up'en udgør og 2) at elpriserne er de samme som i modellen i øvrigt.

Det ses af tabel 6.7, at forsyningspligtselskaberne sandsynligvis fortsat vil have ekstra indtjening, hvis priserne stiger med 10 pct. Ovenstående simulationsberegninger er imidlertid af rent teoretisk karakter uden hensyntagen til hvad der i øvrigt er forretningsmæssigt fordelagtigt. Det må antages, at selskaberne søger at optimere deres profit. Som det fremgår af tabel 6.7 opnås der en højere nettoprofit ved en 5 pct. prisstigning end ved en 10 pct. prisstigning, og denne nettoprofit reduceres yderligere ved højere prisstigninger. Dette skyldes, at modellen forudsiger, at flere og flere kunder vil skifte til et billigere alternativ, når prisen stiger. Samtidig øges konkurrencepresset fra markedets øvrige aktører tilsvarende i takt med, at kunderne aktiveres. Yderligere må det forventes, at den psykologiske virkning af en sådan *stigning* i elforbrugerens udgifter – sammenholdt med udsigten til en potentiel besparelse – i sig selv kan få flere forbrugere end beregningerne umiddelbart viser, til at skifte væk fra forsyningspligtproduktet.

En strategi som indebærer store prisstigninger, vil imidlertid ifølge modellen betyde, at selskaber står til at miste en stor del af deres kundegrundlag, med en større forretningsmæssig usikkerhed til følge. Det er sekretariatets vurdering, at selskaberne ikke på længere sig vil finde en sådan strategi gunstig.

Samtidig må mulige prisstigninger stilles overfor de positive virkninger der vil være af en øget konkurrence. I det følgende afsnit holdes de ekstra eludgifter som følge af prisstigningerne op imod de udgifter, der risikerer at blive overvæltet på forbrugerne op imod hinanden.

Prisstigningernes indflydelse på potentialet for forbrugermobilitet

Som nævnt i afsnit 5.3 er det tidligere beregnet, at der er et potentiale for gevinster ved fleksibelt elforbrug på 381 mio. kr. ved at de nuværende skabelonkunder flytter 12 pct. af deres elforbrug og sparer 21 øre pr. kWh. Sekretariatet for Energitilsynet kom i afsnit 5.3 frem til, at den potentielle besparelse, der kan realiseres på baggrund af fordelingen af kunder mellem forsyningspligtprodukt og kommercielle produkter er mindre – nok i størrelsesorden 127 mio. kr. Sekretariatet har således i kapitel 5 indarbejdet den givne konkurrencesituation på detailmarkedet for el i vurderingen af potentialet af timeafregning. Konklusionen på kapitel 5 var derfor, at der er behov for at tænke i alternative løsninger, der kan bidrage til at optimere effekten af tredje afregningsgruppe via en aktivering af forbrugerne.

En ophævelse af den nuværende prisregulering kan, hvis priserne stiger som i scenarierne ovenfor, føre til en øget aktivering af forbrugerne, jf. tabel 6.2 og tabel 6.3. I det følgende ses der på hvilken effekt ovennævnte scenarier vedrørende stigninger i forsyningspligtpriisen har på potentialet for gevinster ved fleksibelt elforbrug.

Det er som i afsnit 5.3 antaget, at ikke alle forbrugere er skiftet til et timeafregnet produkt, og de skifterater, som prisstigningerne i forsyningspligtproduktet giver anledning til, er dermed afgørende for udmøntningen af potentialet.

I tabel 6.8 fremgår effekterne på de enkelte elementer samt det samlede økonomiske potentiale ved ovennævnte scenarier for stigninger i prisen. Der er som nævnt taget udgangspunkt i, at både elprisen og netydelsen i princippet bliver konkurrenceudsat, og prisstigningerne er derfor på den samlede ydelse, ekskl. afgifter.

Tabel 6.8. Anslået potentiale for gevinster ved fleksibilitet i elforbruget ved stigning i forsyningspligtprisen, mio. kr.

	Scenarie hvor alle forbrugere er aktive (KFST)	Sekretariatet for Energitilsynets referencemodel	5 pct. stigning i forsyningspligtpris	10 pct. stigning i forsyningspligtpris
Samlet økonomisk potentiale	230 ¹	127	168	201
- Referencemodel (prisstigning isoleret set)	-	85,6	133	185
- Fleksibelt elforbrug	-	14,7	11,5	0
- Reduktion af elforbrug	-	-3,6	-6,7	-8,1
-Elbiler og varmepumper	-	29,9	30,2	24,1
Forskel til KFST forudsigelse		-103	-63	-29
Andel potentielt aktive forbrugere, pct		25	37	61
Forbrugertab ²			192	222

Kilde: Simulationsberegninger fra Sekretariatet for Energitilsynet og Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen (KFST).

Note 1: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har beregnet et økonomisk potentiale på 381 mio. kr. for hele skabelongruppen. Ovenstående tal er nedjusteret til alene at dække privatkunder.

Note 2: Forbrugertabet er beregnet som den akkumulerede merbetaling, som de forbrugere der forbliver på forsyningspligtproduktet vil stå overfor.

Det ses af tabel 6.8, at stigninger i forsyningspligtprisen via en øget aktivering af forbrugerne vil forøge det anslåede økonomiske potentiale i forhold til den nuværende situation, jf. afsnit 5.

En markant stigning i det økonomiske potentiale kræver dog en relativt markant stigning i forsyningspligtprisen. Sekretariatet for Energitilsynet vurderer at det er muligt, at der vil kunne være et økonomisk potentiale på ca. 200 mio. kr., hvis der sker en stigning på 10 pct. på de konkurrenceudsatte elementer af elprisen, jf. tabel 6.8.

Det økonomiske potentiale der yderligere nås ved at priserne stiger, skal imidlertid holdes op imod det forbrugertab, som stigninger i forsyningspligtpriserne giver anledning til hos de forbrugere, der ikke flytter sig. Disse forbrugertab fremgår ligeledes af tabel 6.8. Det fremgår, at en stigning i det samlede økonomiske potentiale fra 127 mio. kr. til 201 mio. kr., hvis der sker en stigning i prisen på 10 pct., samtidig medfører et anslået potentielt forbrugertab på 222 mio. kr. Ved en sådan stigning rammer forbrugertabet alene de tre laveste forbrugsgupper, og tabet pr. husstand bliver i gennemsnit ca. 135-400 kr. pr. år.

Det kan overvejes at lave en form for kompensationsmulighed for de forbrugere, der i givet fald rammes af eventuelle prisstigninger, og som samtidig kan have svært ved at indpasse en sådan stigning i eludgifterne i deres budget. Da det netop er de laveste forbrugs-

grupper, hvilket også typisk er dem, der bor i lejlighed, som ifølge Sekretariatet for Energitilsynets beregninger vil blive ramt af eventuelle prisstigninger på forsyningspligtproduktet uden at reagere herpå, kunne en løsning være, at der fx laves en kompensation for meromkostningen, som knytter sig til den allerede gældende ordning om individuel boligstøtte.

Ved at lave en kompensationsordning, der knytter sig til den individuelle boligstøtte, er det muligt at kompensere netop den del af forbrugerne, der i forvejen er støtteberettiget, og for hvem en stigning i elregningen i nævnte omfang kan være en relativt stor udgiftsstigning. Samtidig kan denne ordning begrænse andelen af forbrugere, der falder ind under ordningen, idet en (for) stor støtteberettiget gruppe, kan udhule den forventede virkning, om at selv små prisstigninger kan bidrage til at aktivere forbrugerne i højere grad end tilfældet er i dag.

Stigninger i eludgifterne hos de forbrugere, som ikke skifter væk fra forsyningspligtproduktet, skal imidlertid også holdes op imod de investeringer, der foretages til timeafregning af skabelonkunder. Den fulde gevinst herved vil udeblive, hvis forbrugerne ikke i stort omfang aktiveres, idet de dermed ikke vurderes at få det fulde udbytte af mulighederne for at flytte hhv. reducere deres elforbrug.

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har undersøgt hvilke omkostninger netselskaber påregner i relation til timeafregning af fjernaflæste målere. Omkostningerne relaterer sig dels til investeringer i målerne, dels til måling og validering af data og endeligt til formidling af timedata til forbrugerne.

Med det økonomiske potentiale, som Sekretariatet for Energitilsynet nåede frem til i kapitel 5, viser tabel 6.9, at der vil være et samfundsøkonomisk tab på 63 mio. kr. Dette skyldes, at de omkostninger, der vil være i relation til at kunne timeafregne skabelonkunder, ikke vil kunne dækkes af det nævnte økonomiske potentiale. Det eneste sted disse omkostninger kan dækkes, er hos forbrugerne, og dermed vil det ende med at blive et forbrugertab.

Hvis forsyningspligtpriserne stiger som følge af en ophævelse af den nuværende regulering af forsyningspligtpriserne, jf. ovenstående prisstigningsscenarier, opnås der et yderligere økonomisk potentiale, men som nævnt også et forbrugertab, jf. tabel 6.9.

Tabel 6.9: Anslåede omkostninger og potentialer

	Sekretariatet for Energitilsynets referencemodel	Prisstigning i forsyningspligt-produktet på 5 pct.	Prisstigning i forsyningspligt-produktet på 10 pct.
Samlet økonomisk potentiale	127	168	201
Ekstra økonomisk potentiale i forhold til referencemodel	-	41	74
Omkostninger	190*		
- investeringsomkostninger	104*		
- måleromkostninger	75**		
- Formidlingsomkostninger	11*		
Forbruger tab		- 192	- 222
Samfundsøkonomisk tab	-63	-151	-148

Kilde: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen og simulationsberegninger fra Sekretariatet for Energitilsynet.

Note*: Tallene er nedskallerede i forhold til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens analyse.

Note**: Tallet er reduceret, da der ikke er behov for at validere de måledata, som der ikke skal afregnes efter.

Det samlede samfundsøkonomiske tab ved prisstigninger på 5 hhv. 10 pct. beregnes til 151 mio. kr. hhv. 148 mio. kr. Forbrugertabet ved sådanne prisstigninger er dermed nogenlunde ens, men den økonomiske gevinst er større, hvis stigningen er på 10 pct. Det skyldes, at selv om en stor gruppe forbrugere ifølge beregningerne vil have økonomisk incitament til at gå aktivt ind i markedet, hvis priserne stiger med 10 pct., så står de tilbageværende med en dobbelt så stor prisstigning ved dette scenarie. Der er således et højere tab ved scenarierne uden den nuværende prisregulering end ved referencescenariet, hvilket isoleret set fremstiller en afvikling af den nuværende prisregulering som en mindre god idé på kort sigt. Spørgsmålet er dog, om en afvikling af den nuværende prisregulering på trods heraf vil komme forbrugerne bedst til gode på lidt længere sigt.

Dels er der nogle faktorer, som der skal tages højde for, når ovenstående resultater vurderes. Samtidig er der som nævnt en række andre ikke på forhånd nemt kvantificerbare fordele forbundet med en øget aktivering af forbrugerne, og som modellen derfor ikke tager højde for. I det følgende gives derfor en endelig vurdering og perspektivering af modellens resultater.

Bemærkninger til modellens resultater

For det *første*, betyder det liberaliserede marked, at *ingen* er bundet til at aftage forsyningspligtproduktet, hvorfor alle forbrugere til enhver tid kan undgå eventuelle prisstigninger – hvis forbrugeren finder prisen for høj hos forsyningspligtselskabet (eller andre selskaber), står det dem frit for at vælge en anden leverandør. I det omfang markedet er velfungerende, og andre leverandører leverer el fx til en pris svarende til den hidtidige forsyningspligtpris, er det altså muligt for forbrugerne at undgå det tab, som kan opstå, hvis forsyningspligtleverandøren vælger at hæve priserne.

For det *andet* kan der som nævnt være en psykologisk effekt af en *prisstigning* i stedet for en *potentiell besparelse*. Det kan ikke afvises, at folk i højere grad vil reagere på en klar prisstigning frem for som i dag en potentiell besparelse i forhold til det prisregulerede og dermed relativt prisstabile alternativ. Det kan derfor tænkes, at den prisstigning, der skal til for at forbrugerne vil skifte, beløbsmæssigt er mindre end det, der skal til i dag før de reagerer på udsigten til en potentiell besparelse. Det kan således tale for at flere, end beregningerne forudsiger, vil have incitament til at skifte i erkendelse af, at ingen længere sikrer dem rimelige og stabile priser, og at stigninger i deres udgifter til el simpelthen kan skyldes, at leverandøren udnytter kundens passivitet. Jo større rolle denne psykologiske

effekt spiller i forhold til forbrugernes adfærd i praksis, desto flere forbrugere vil aktiveres, hvis den nuværende prisregulering afskaffes, og jo lavere vil forbrugertabet derfor blive.

For det *tredje* vil det i forbindelse med en eventuel ændring af den nuværende prisregulering være nødvendigt at informere forbrugerne om det fri elmarked, herunder hvad det i praksis kommer til at betyde for den almene forbruger, jf. afsnit 6.2.3. Det er uvist, hvilken effekt en sådan kampagne isoleret set vil få på forbrugermobiliteten, men det vurderes sandsynligt, at den vil påvirke forbrugertabet i nedadgående retning.

Yderligere effekter ved afvikling af den nuværende prisregulering

Det fremgår ovenfor, at en gruppe af forbrugere med lavt elforbrug kan risikere at komme til at betale mere for deres elforbrug fremover, hvis den nuværende prisregulering ophæves, og såfremt de vælger ikke at skifte leverandør. Den nuværende prisregulering var oprindeligt tiltænkt som et midlertidigt tiltag, som skulle beskytte de forbrugere der på daværende tidspunkt blev anset for at have ”begrænsede muligheder” for selv at udnytte de kommercielle muligheder. Dette kunne pege i retning af at bevare nuværende prisregulering.

Situationen er imidlertid, at den del af detailmarkedet for el, der vedrører husholdningskunder, ikke i ret høj grad er modnet, selv om liberaliseringen fandt sted i 2003 – *for ni år siden*. Samtidig er den nuværende prisregulering ovenfor identificeret som en af de afgørende barrierer for den fortsatte udvikling af markedet.

En afvikling af den nuværende prisregulering vil kunne forventes at medføre en række positive virkninger, fordi det vil kunne give kunder med et forbrug af en vis størrelse i husholdningssegmentet et klart incitament til at reagere på prissignaler og dermed bruge det frie elmarked, hvilket også vil kunne føre til en mere effektiv konkurrence på detailmarkedet for el. Der vil her være tale om grupper, som ved en bevarelse af forsyningspligtreguleringen næppe ville anvende det frie elmarked i større omfang – set i lyset af, at har de ikke gjort hidtil.

En mere effektiv konkurrence på detailmarkedet for el kan på længere sigt medføre en række positive og helt afgørende virkninger, bl.a. i form af øget produktudvalg og lavere priser til gavn for forbrugerne, jf. boks 6.1.

Boks 6.1: Afledte effekter ved afvikling af den nuværende forsyningspligtregulering på længere sigt

- 1) Nedadgående prispres på den konkurrenceudsatte del af elprisen
 - a) Øget effektivisering af driften blandt de nuværende forsyningspligtleverandørerne
 - b) Øget konkurrencepres pga. reduktion af barriererne for en effektiv konkurrence.
- 2) Nedadgående effekt på den ikke-konkurrenceudsatte del af elprisen (bedre udnyttelse af Smart Grid)
 - a) Udvikling af automatiseringsydelser
 - b) Størst mulig afkast af investeringer
 - c) Lavere omkostninger til udbygning af elnettet
- 3) Øget komfort for elforbrugerne i dagligdagen som følge af udvikling af nye produkter og ydelser

Punkterne i boks 6.1 uddybes i det følgende. For det *første* vil øget forbrugermobilitet medføre det nødvendige grundlag for at konkurrencepresset øges. Det vurderes dermed, at de nuværende elleverandører vil blive presset til at effektivisere driften endnu mere end de gør i dag for at være konkurrencedygtige, jf. afsnit 5.2.1.

I det omfang en afvikling af prisreguleringen ledsages af øgede priser, vil det kunne indebære, at flere nye aktører vil finde det fordelagtigt at gå ind i markedet, samtidig med at vilkårene for uafhængige leverandører generelt forbedres, fordi der skabes mere lige vilkår for konkurrence. Dermed kan der skabes et nedadgående pres på elpriserne til gavn for forbrugerne.

For det *andet* er øget innovation på detailmarkedet for el nødvendigt for at understøtte virkningerne af smart grid, hvor en automatisering af visse dele af skabelonkunders elforbrug er afgørende for at indfri det potentiale for gevinster ved smart grid, som Dansk Energi og Energinet.dk har beregnet.⁶³ Den del af udrulningen af Smart Grid, der skal ske hos forbrugerne, skal bl.a. ske ved at kommercielle aktører udvikler nye ydelser og produkter, som kan understøtte automatiseret elforbrug hos skabelonkunder.

For at få etableret et marked for de pågældende ydelser skal de kommercielle aktører imidlertid finde det profitabelt at lave de fornødne investeringer i udviklingen af nye innovative løsninger, dvs. der skal være et tilstrækkeligt stort (aktivt) kundegrundlag. Det vil på tilsvarende vis være nødvendigt, at en stor andel af de aktive forbrugere har valgt et timeafregnet elprodukt, da det er derigennem forbrugerne kan opnå en stor del af deres økonomiske gevinster. Vurderes markedet ikke at være til stede, vil udviklingen af teknologierne efter al sandsynlighed ikke ske i ret stort omfang, og der vil således heller ikke være kommercielle aktører til at udbyde de krævede ydelser.

Beregningerne i kapitel 5 viser, at der med de givne tiltag som er undervejs, er potentiale for at godt en fjerdedel af forbrugerne kan aktiveres, hvilket svarer til ca. halvdelen af det samlede forbrug, som husholdningerne repræsenterer. Samtidig forudsiger modellen, at

⁶³ Smart grid i Danmark, Dansk Energi og Energinet.dk (2011).

selv kunder med elbil ikke i tiltrækkelig høj grad, og trods deres relativt høje elforbrug, vil finde det økonomisk fordelagtigt at gå aktivt ind i elmarkedet. Derfor er det tvivlsomt om grundlaget for, at de kommercielle aktører finder, at der er et tilstrækkeligt stort marked for deres ydelser, vil være til stede. Ikke mindst set i lyset af, at andelen af aktiverede forbrugere sandsynligvis er lidt højt sat, jf. kapitel 5.

Derimod ser det ud til, at en ophævelse af den nuværende prisregulering på forsyningspligtproduktet og en efterfølgende prisstigning på kort sigt umiddelbart vil kunne aktivere yderligere op imod en tredjedel af forbrugerne, svarende til ca. en fjerdedel af elforbruget, jf. beregningerne i kapitel 6. Dermed skabes et større kundegrundlag for de kommercielle aktører. Det er forventningen, at prisstigninger kun vil være midlertidige, idet det som nævnt ventes, at der vil komme et prispres fra nye aktører i markedet.

Herudover viser en sammenligning af resultaterne i kapitel 5 og 6, at en afvikling af den nuværende prisregulering kan have den gunstige virkning, at størstedelen af elbilerne får incitament til at forholde sig aktivt til deres elprodukt. Dette er af særlig afgørende betydning for indfrielsen af de gevinster, det forventes at smart grid vil kunne give på lidt længere sigt. Dels fordi elbiler sammen med varmepumper forventes på lang sigt at kunne spille ind i regulerkraftmarkedet. Dels fordi elbiler trods alt udgør det afgørende kundegrundlag i relation til udviklingen af nye automatiseringsydelser. Og endelig fordi opladningen af elbiler forventes at kunne flyttes til tidspunkter, hvor produktionen er billigere og dermed bidrage til at reducere de samfundsmæssige omkostninger til den samlede elproduktion.⁶⁴

Uden en ændring af den nuværende forsyningspligtregulering vil der derfor være risiko for, at man ikke opnår det optimale udbytte af investeringerne i smart grid. Ifølge Dansk Energi og Energinet.dk bidrager elbiler og varmepumper til op mod en samlet gevinst over en længere årrække på 6,8 mia. kr. Det er dog ikke ud fra ovenstående kort sigt model muligt at kvantificere, hvilken betydning en manglende aktivering af elbiler vil have for indfrielsen af de nævnte gevinster. Det synes dog ikke urimeligt at antage, at denne andel vil overstige forbrugertabet ved eventuelle prisstigninger som følge af en afvikling af den nuværende prisregulering, jf. tabel 6.9.

Den manglende forbrugermobilitet blandt især elbilerne kan få den ugunstige konsekvens, at der ikke opnås de forventede besparelser i omkostningerne til netudbygning. I så fald vil nettet skulle udbygges i højere grad end det er lagt til grund af Dansk Energi og Energinet.dk.

Der er således risiko for, at flere omkostninger end forventet vil blive lagt over på forbrugerne, hvis forbrugermobiliteten ikke stiger. Øget forbrugermobilitet vil altså kunne bidrage til en nedadgående effekt på den ikke-konkurrenceudsatte del af elprisen og dermed besparelser for forbrugeren relativt til situationen, hvor den nuværende forsyningspligtregulering opretholdes.

For det tredje skabes samtidig grundlaget for øget innovation blandt elleverandørerne, idet innovation er endnu et middel – udover effektivisering – til at opnå konkurrencedygtighed og dermed tiltrække kunder. På den måde kan der skabes ny værdi for elforbruger-

⁶⁴ Smart grid i Danmark, Dansk Energi og Energinet.dk (2011).

ne via nye ydelser og produkter, som potentielt kan skabe øget komfort for elforbrugerne i dagligdagen.

Det vurderes, at øget innovation på detailmarkedet for el i dag begrænses af den manglende forbrugeraktivitet. Et illustrativt eksempel på, hvor afgørende aktive forbrugere er for udviklingen af nye produkter, er markedet for elpærer. Som bekendt blev glødepæren afskaffet som et led i målsætningen om at spare på energien. Alternativet blev energisparepærene, som dog ikke var ret populære blandt forbrugerne – primært fordi de ikke kunne give den samme type ”varme/hygge” belysning, som de gammeldags glødepærer. Der var derfor stor utilfredshed med afviklingen af glødepæren. Efter skæringsdatoen i 2009, opstod der imidlertid en ny efterspørgsel efter nye typer energisparepærer, som kunne opfylde det samme behov hos forbrugerne, som den tidligere glødepære. Det resulterede i, at der i dag findes en række energisparerigtige alternativer til glødepæren, som samtidig kan opfylde behovet om forskellige typer af særlig ”stemningsbelysning” mv.⁶⁵ Der kan drages en parallel til forsyningspligten, der – ligesom glødepæren – holder forbrugerne fast i det kendte og velfungerende, og dermed også begrænser opblomstringen af nye typer alternative løsninger til forbrugerne. Selvfølgelig er der forskelle på et fysisk produkt som elpærer, og en serviceydelse som en elleverance, men alligevel kan der drages en parallel, idet der også for elleverancer er produktforskelle, f.eks. i form af mere eller mindre miljøvenlige produkter, jf. afsnit 3.1.2.

Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at gruppen af kunder med et lille elforbrug i husholdningssegmentet næppe i stort omfang vil kunne påvirkes til at reagere på prissignaler. I forhold til den samfundsøkonomiske gevinst ved fleksibelt elforbrug betyder det imidlertid også mindre, netop fordi denne gruppe også kun står for en mindre del af det samlede elforbrug. Selvom denne gruppe næppe vil reagere på prissignalerne, vil en bedre konkurrence på detailmarkedet for el, foranlediget af de større forbrugere, også øge sandsynligheden for, at de små forbrugere får gavn heraf. Dertil kan det tænkes, at den forventede øgede produktudvikling på sigt også vil kunne få gruppen af små forbrugere til at reagere. Alt i alt vil det imidlertid være nødvendigt at have særlig fokus på gruppen af små forbrugere i forbindelse med en afvikling af den nuværende forsyningspligtprisregulering.

Endelig vurdering vedr. afvikling af den nuværende prisregulering

De gennemførte analyser og de fremtidige krav til udviklingen af el-markedet indikerer, at det ikke virker som et reelt alternativ at fortsætte den nuværende forsyningspligtprisregulering, idet den kan virke hæmmende på udviklingen af markedet. Derfor vurderer Sekretariatet for Energitilsynet, at en virkningsfuld – og nødvendig – løsningsmodel må medvirke til, at forbrugerne kommer til at betragte deres elleverance som et forbrugsprodukt, overfor hvilket der reageres på prissignaler som i ethvert andet marked.

Der kan derudover være argumenter for i samme ombæring at ophæve selve forsyningspligtproduktet. Forskellige løsningsmodeller vurderes i afsnit. 6.2.3 om afvikling af den nuværende forsyningspligtregulering.

⁶⁵ Konferencen EnergiFors2012: Oplæg ved Peter Selma Gade fra virksomheden I-NO, der bl.a. producerer såkaldte LED-spots, som bl.a. henvender sig til museer, gallerier, butiksudstillinger mv.

6.2.3 Afvikling af den nuværende forsyningspligtregulering

Det er i ovenstående afsnit analyseret, hvad det vil betyde, for den del af detailmarkedet for el, der vedrører privatkunder, hvis den nuværende forsyningspligtprisregulering afvikles. De små erhvervskunder, med et forbrug under 100.000 kWh er dog også som også omfattet af forsyningspligtreguleringen. Det synes ikke urimeligt at antage, at denne gruppe vil reagere markant anderledes på prisstigninger. Derudover forekommer det, at der kan lægges mindre vægt på hensynet til forbrugerbeskyttelse for så vidt angår erhvervskunder.

Der er imidlertid også en alternativ mulighed til sikring af lave priser, nemlig at øge graden af regulering, med henblik på at sikre lavere priser end i dag. Dette synes imidlertid at være i modstrid med målsætningen om at skabe et velfungerende liberaliseret detailmarked for el.

På baggrund af analysen er det Sekretariatet for Energitilsynets vurdering, at den nuværende prisregulering bør revurderes.

Sekretariatet for Energitilsynet finder, at der skal tages stilling til følgende spørgsmål i forbindelse med en evt. afvikling af den nuværende forsyningspligtprisregulering:

- Eventuel ændring af øvrig forsyningspligtregulering
- Skæringsdato
- Eventuel ”Supplier of last resort”
 - o Hvilken gruppe dækkes heraf?
 - o Prisregulering heraf?
 - o Hvilke(n) leverandør varetager disse leverancer? Og hvor længe?

Spørgsmål omkring udformning af en eventuel ”Supplier of last resort ” vurderes i afsnit 6.2.4 nedenfor.

Øvrig forsyningspligtregulering

Som det fremgår af afsnit 6.2.1 er der en række forskellige muligheder for delvis afvikling af forsyningspligtreguleringen. En afvikling af den nuværende prisregulering indebærer således ikke nødvendigvis, at den øvrige forsyningspligtregulering ophæves. Hvor langt der skal gås i forhold til ophævelse af den nuværende regulering afhænger til dels af afvejningen mellem reguleret forbrugerbeskyttelse og hensynet til konkurrencesituationen og de fordele for forbrugerne, der opstår ad den vej. Fx er det en mulighed at bibeholde forsyningspligtbevillingen og sætte denne i udbud, jf. figur 6.1. Det vil formentlig kunne medføre lave forsyningspligtpriser – hvilket naturligvis er til gavn for forbrugerne og en beskyttelse af disse – men det vil også fortsætte den fastlåsnings af forbrugerne som passive, som er identificeret ovenfor. Eftersom markedet i en årrække har været liberaliseret, og der løbende indføres konkurrencefremmende tiltag, som er mere eller mindre omkostningstunge, bør hensynet til en virksom konkurrence på detailmarkedet veje tungt ved beslutning om, hvordan den øvrige forsyningspligtregulering skal se ud. Ud fra overvejelser om at opnå en effektiv konkurrence og opnå de gevinster som en sådan effektiv konkurrence indebærer, kan en udbudsmodel virke som et mindre godt valg.

En anden mulighed kunne være at bibeholde forsyningspligtbevillingen som i dag, dvs. ingen udbudsrunde herfor. Problemet ved denne model er, at der i så fald fortsat vil være en væsentlig fordel for forsyningspligtselskaberne, idet forsyningspligtproduktet bibeholdes, og de ”bekvemme” forbrugere kan falde tilbage herpå. De behøver således ikke til at

forholde sig til el som produkt. Dermed kan el ved denne mulighed forblive et vanekøb, som sker automatisk. Der kan samtidig sættes spørgsmålstejn ved, hvor stor grad af forbrugerbeskyttelse der er i at bibeholde forsyningspligtkonceptet samtidig med, at den nuværende prisregulering er afviklet. Dette kan i værste fald have den ugunstige virkning, at forbrugerne ikke i ret høj grad aktiveres, og dermed ikke agerer på prisstigninger hos forsyningspligtleverandøren.

Det leder til den mulighed, at både den nuværende forsyningspligtprisreguleringen og forsyningspligtbevillingen afvikles på én gang. En sådan afskaffelse vil givetvis skulle følges op med informationskampagner af forskellig art, som oplyser og vejleder forbrugerne om hvad ophævelsen af forsyningspligtproduktet betyder i praksis. Det vurderes, at en afskaffelse af hele forsyningspligten, som den ser ud i dag, vil skabe rammerne for en mere virksom og effektiv konkurrence på detailmarkedet for el, eftersom de selskaber, der tidligere havde forsyningspligtbevilling i højere grad vil være nødsaget til at ”kæmpe” om kunderne, da de ikke længere i samme grad er ”garanteret” hverken indtægt eller loyalt kundegrundlag.

Eventuelle fremtidige prisstigninger vil i så fald blive mødt af konkurrence fra andre leverandører, hvor eventuelle prisstigninger under den nuværende regulering fjernes gennem reguleringen.⁶⁶ I så fald vil de selskaber, der i dag har forsyningspligtbevilling i dette scenarium med tiden skulle agere mere aktivt på konkurrencen for at sikre kundegrundlaget. Alt andet lige kan dette på sigt øge effektiviteten i markedet - især hos de tidligere forsyningspligtselskaber, da de i højere grad vil skulle reducere deres omkostninger for at kunne konkurrere for at holde på deres kunder. Dette vil på sigt kunne give lavere priser.

En afvikling af både den nuværende prisregulering og forsyningspligtbevilling synes bedst at ville indebære, at de samfundsmæssige mål vil kunne realiseres. En afvikling af reguleringen skal imidlertid tage højde for, at en del af husholdningssegmentet (forbrugere med et lavt forbrug) næppe kan ventes at kunne adfærdspåvirkes, ligesom der fortsat skal være en forbrugerbeskyttelse, der er rettet mod de forbrugere, som af den ene eller anden grund står uden elleverance.

Umiddelbart kan der være risiko for, at der i et ureguleret detailmarked for el kan opstå høj koncentration eller måske endda monopoldannelse, idet eventuelle højere priser på kort sigt kan skabe et mere gunstigt marked set med udefrakommende elselskabers øjne. Det kunne således tænkes, at store udenlandske elselskaber i højere grad end i dag ville finde det attraktivt at gå ind på det danske marked, fx ved opkøb af eksisterende udbydere. Såfremt der på længere sigt opstår en situation med markedsmagt hos et enkelt selskab, kan der opstå risiko for urimeligt høje priser – og når den nuværende prisregulering er afskaffet, vil Energitilsynet ikke umiddelbart kunne forhindre en sådan udvikling.

Det er dog Sekretariatet for Energitilsynets umiddelbare opfattelse, at sådanne scenarier vil falde inden for rammerne af konkurrenceloven, herunder dels fusionsreglerne og reglerne for misbrug af dominerende stilling eller konkurrencebegrænsende aftaler (koordineret adfærd).

⁶⁶ www.energitilsynet.dk/el/priser/godkendte-forsyningspligtpriser/forsyningspligtpriser-1-kvt-2012.

Skæringsdato

Ved en afvikling af den nuværende forsyningspligtregulering må der naturligvis vælges en form for skæringsdato. De nuværende forsyningspligtbevillinger udløber ikke på samme tidspunkt. De løber sædvanligvis over en femårig periode og der er givet nye femårige bevillinger i 2012, som altså ikke udløber før i 2017.

Det er Sekretariatet for Energitilsynets vurdering, at en skæringsdato bør være ens for samtlige elforbrugere. Det skyldes primært to forhold. For det *første* for at skabe mindst mulig forvirring omkring tidspunktet for den forestående ændring af markedet. For det *andet* fordi der forud for en afvikling af forsyningspligtreguleringen bør gennemføres en række informationskampagner målrettet forbrugerne. Hvis skæringsdatoen svinger over en længere periode, vil kampagnen blive langt mere omkostningsfuld, hvis den skal målrettes forskellige grupper af forbrugere på forskellige tidspunkter.

Samtidig vurderes det, jf. ovenstående analyse, at en afvikling bør ske relativt hurtigt, da den nuværende forsyningspligtregulering netop er en hindring for, at forbrugerne gør brug af det fri elmarked. Derfor vurderer Sekretariatet for Energitilsynet, at skæringsdatoen bør sættes til datoen for udløb af den forsyningspligtbevilling, som har den seneste udløbsdato. Det vil sige senest i 2017.

Forud for skæringsdatoen bør der som nævnt gennemføres informationskampagner om det fri elmarked samt om skæringsdatoen, og hvad den i praksis betyder for den almene forbruger, herunder at forbrugeren skal tage *aktivt* stilling til valg af elleverandør. Et sådant tiltag vurderes helt afgørende for effekten af en afvikling af den nuværende forsyningspligtregulering.

6.2.4 Supplier of last resort

Det fremgår af EU-parlamentets og Rådets el-direktiv⁶⁷, at der i alle nationalstater skal være en såkaldt *supplier of last resort*. En sådan foranstaltning har ifølge el-direktivet til formål, at *alle* forbrugere *mod betaling* garanteres levering af el.⁶⁸ Er der udfordringer med eksempelvis manglende betalinger mv., er det en kommunal opgave at hjælpe.

Særligt bør tre grundlæggende forhold omkring supplier of last resort overvejes, jf. afsnit 6.2.3. Det drejer sig om hvilken gruppe foranstaltningen kan/skal dække, om der skal være prisregulering af det elprodukt, disse kunder står overfor samt hvilke(n) leverandør(er), der fremadrettet skal varetage disse leverancer samt over hvilken periode de(n) pågældende leverandør(er) skal have bevilling hertil.

For så vidt angår spørgsmålet om hvilken gruppe, ordningen skal dække, gælder at der overordnet set kan være tre forskellige typer hensyn at overveje, når/hvis man vælger at afvikle forsyningspligtreguleringen.

For det *første* er der hensynet, som nævnes i el-direktivet, jf. ovenfor.

⁶⁷ Europa-Parlamentet og Rådets direktiv 2009/72/EF af 13. juli 2009 om fælles regler for det indre marked for elektricitet og om ophævelse af direktiv 2003/54/EF.

⁶⁸ Implementeret i dansk energilovgivning via elforsyningslovens § 34, stk. 1.

For det *andet* bør det overvejes, om der er grupper af elforbrugere, som reelt ikke kan forventes at kunne sætte sig ind i forholdene omkring udbuddet af el og tage stilling til valg af elleverandør.

Endelig kan der ved afvikling af den nuværende prisregulering være et hensyn omkring forbrugere, som har et relativt lavt forbrug af el, og som ikke vil ændre adfærd i større omfang, samt forbrugere som ganske enkelt har svært ved at orientere sig på markedet.

Det er Sekretariatet for Energitilsynets vurdering, at ”Supplier of last resort” under alle omstændigheder skal dække førstnævnte gruppe, dvs. elforbrugere som af den ene eller anden grund ikke kan komme til at indgå kontrakt om leverance af el med en kommerciel aktør på markedet. Det vil typisk være forbrugere, som har vanskeligt ved at få betalt el-regningerne.

Derudover skal det så vurderes, hvorvidt de andre grupper bør dækkes af en ”Supplier of last resort”. Det kan umiddelbart virke som en simpel løsning, idet der utvivlsomt vil være grupper, som kan have svært ved at overskue at sætte sig ind i elmarkedet – uanset hvornår en eventuel afvikling af forsyningspligten finder sted. Samtidig kan visse grupper af forbrugere umiddelbart have vanskeligt ved at klare en stigning i elregningen inden for budgettet. I det omfang, der er sammenfald mellem disse to grupper, er det væsentligt, at der forud for en eventuel afvikling af forsyningspligtreguleringen er taget højde for, hvordan der tages hånd om disse såkaldt udsatte forbrugere. Herudover skal der tages stilling til, hvad der generelt skal ske med kunder med et lavt forbrug, hvis adfærd på markedet vanskeligt kan påvirkes.

Som nævnt kan det være en mulighed at lave en kompensationsordning, der er knyttet til den nuværende ordning om boligsikring. Dette kunne være en enkel måde at sikre de forbrugere, som økonomisk er mest udsatte. Som det fremgår ovenfor, vurderes der at være et vist sammenfald mellem gruppen, der modtager boligsikring, og dem, for hvem en stigning i elregningen kunne være en relativt stor belastning.

Samtidig vurderes denne ordning at kunne begrænse andelen af forbrugere, der falder ind under ordningen, idet en (for) stor gruppe, der er støtteberettiget, kan udhule den forventede virkning, om at selv små prisstigninger kan bidrage til at aktivere forbrugerne i højere grad end tilfældet er i dag.

Hvis ”Supplier of last resort” er begrænset til at udgøre en lille gruppe forbrugere, vil det have den fordel, at problemstillingen omkring tildeling af et stort, loyalt kundegrundlag via bevilling være reduceret til et minimum. Det vil således ikke have afgørende betydning, om en enkelt elleverandør får status af ”Supplier of last resort” eller om flere selskaber deler denne ordning imellem sig alt efter kundens geografiske placering.

Dernæst skal i givet fald besluttet hvilke(n) leverandør(er), der skal have ”Supplier of last resort”-bevillingen. Man kunne vælge at give bevillingen som ”Supplier of last resort” til et enkelt selskab. Dermed vil dette selskab muligvis kunne tjene nok alene ved de kunder, der skal forsynes af denne ”Supplier of last resort”, men de øvrige selskaber, der i dag har forsyningspligtbevilling, vil ikke være sikret nogen indtægt, og de vil derfor være nødsaget til at konkurrere i markedet for at sikre sig, og holde på kunderne.

Endeligt skal det som nævnt vurderes, om og i givet fald hvordan priserne hos "Supplier of last resort" skal reguleres.

7 Konklusion

Sekretariatet for Energitilsynet har i denne analyse identificeret en række barrierer for en effektiv konkurrence på detailmarkedet for el. Barrierer, der alle har udspring i lav mobilitet blandt kunderne og træghed i markedet. Det betyder overordnet:

- At det er tvivlsomt, om den nødvendige produktudvikling og innovation til lavest mulige elpriser kan fremmes, hvis ikke forbrugere og kunder får bedre incitamenter til at handle på det frie marked.

Konkret betyder fraværet af de bedst mulige incitamenter at forbrugernes og kundernes stilling bliver svækket, fordi det:

- Begrænser konkurrencen, og dermed svækker et centralt virkemiddel i ellovgivningen
- Begrænser effektivitet, produktudvikling og innovation hos elleverandørerne
- Begrænser produktudvikling og innovation i den industri, der skal levere intelligent styring af elforbruget i hjemmene og intelligent udstyr til kontorer og fremstillingsvirksomheder
- Begrænser produktudbuddet til forbrugere og kunder i det hele taget
- Begrænser betingelserne for omstillingen til uafhængighed af fossile energikilder til større fleksibilitet i særligt de større kunder forbrugsmønstre og risikerer at føre til store ekstraomkostninger i nyt elnet - omkostninger, der i sidste ende bliver en unødvendig ekstraregning til elkunderne
- Begrænser incitamentet hos nye kommercielle aktører til at træde ind på elmarkedet og tage konkurrencen op.

Analysen konkluderer, at trægheden i markedet ikke kan løses uden en modernisering af den nuværende forsyningspligtregulering. Såfremt målet alene er lavest mulige priser, kan der peges på to mulige veje at gå. Enten en indførelse af en forsyningspligtregulering, der i endnu højere grad sigter mod lavest mulige priser for forbrugerne eller en afvikling af prisreguleringen af forsyningspligtproduktet samt det nuværende bevillingssystem.

Førstnævnte synes imidlertid at være i modstrid med målsætningen om at skabe et vel fungerende liberaliseret detailmarked for el.

En deregulering vil imidlertid øge kravene til adskillelse mellem handels- og netselskaber, dvs. højere grad af unbundling. Det vurderes dog, at engrosmodellen på tilstrækkelig vis vil bidrage hertil.

En modernisering af forsyningspligtreguleringen vurderes i sammenhæng med de allerede besluttede initiativer som især datahub, tredje afregningsgruppe og engrosmodel samt udbredelsen af varmepumper og elbiler at være en nødvendig og afgørende forudsætning for at løse trægheden og immobiliteten på elmarkedet. Rapporten peger på, at en sådan modernisering vil sætte gang i innovationen og efter al sandsynlighed øge presset på priserne på længere sigt til gavn for forbrugerne.

Hvis den nuværende forsyningspligtregulering afvikles, vil prisdannelsen på detailmarkedet for el kunne ske efter samme mekanismer som andre produkter i Danmark. På *kort sigt* vil en deregulering – isoleret set – næppe indebære faldende priser. Sandsynligheden

for at priserne på kort sigt vil stige, er formentlig endda større, end for at priserne forbliver uændrede.

Det er imidlertid Sekretariatet for Energitilsynets vurdering, at en afvikling af den nuværende forsyningspligtregulering vil have en række positive afledte effekter på længere sigt. Mulige prisstigninger bærer nemlig kimen til en udvikling på markedet. En udvikling der virker i retning af at redressere prisstigningen, både fordi nye elvirksomheder vil være motiveret til at træde ind på markedet, og fordi flere forbrugere vil være motiveret til at bruge konkurrencen til at finde alternative leverandører. Øget aktivitet på efterspørgselsiden er afgørende for udviklingen af nye ydelser og produkter, som bl.a. kan understøtte udrulningen af smart grid. Et større grundlag for innovation vil derfor få positive virkninger for den ikke-konkurrenceudsatte del af forbrugernes elpris, da omkostninger til udbygning af elnettet vil holdes nede. En positiv sidegevinst er desuden øget komfort for elforbrugerne i dagligdagen som følge af udvikling af nye produkter og ydelser. Endelig betyder den foreslåede deregulering et stigende pres for effektiviseringer og deraf afledte effekter på den konkurrenceudsatte del af elprisen til fordel for forbrugerne.

En afvikling af den nuværende forsyningspligtregulering vil navnlig indebære en aktivering af husholdninger og de mindre virksomheder med et større forbrug af elektricitet. Derimod kan det næppe ventes, at forbrugere med et lavt forbrug af elektricitet vil ændre adfærd i større omfang. De vil således næppe være aktive i større omfang på markedet. Dette forhold må indgå i overvejelserne i forbindelse med en revurdering af forsyningspligtreguleringen.

Hertil kommer, at en modernisering af forsyningspligtreguleringen *skal* ifølge EU-regler på området suppleres med en beslutning om at indføre et system, så alle forbrugere uanset størrelse og formåen er sikret leverance af elektricitet – mod betaling. Derudover bør en oplysningskampagne i overgangsfasen klæde forbrugerne på til aktivt at tage stilling til valg af elleverandør.

Hovedkonklusionen på analysen er, at forsyningspligtreguleringen i sin nuværende form bør afskaffes. Der er behov for at få flere forbrugere til at være aktive på elmarkedet for at de samfundsmæssige målsætninger på klimaområdet kan ske mest hensigtsmæssigt.

BILAG

Bilag 1 Udvikling i øvrige nordiske lande og Tyskland

I dette bilag sammenlignes elmarkederne i Danmark, Finland, Norge, Sverige samt Tyskland med særlig vægt på detailledet. De nævnte lande er dem vi normalt sammenligner os med. Liberaliseringen af elmarkedet i de øvrige lande er påbegyndt på et tidligere tidspunkt end i Danmark, og må derfor antages at være mere fremskreden. Sammenligningen på tværs af landene kan derfor give nogle indikationer af hvilke faktorer, der spiller en rolle for konkurrencesituationen på detailmarkedet for el, og hvad en eventuel afskaffelse af de regulerede forsyningspligtpriser kan komme til at betyde for markedsudviklingen.

Det er relevant at sammenholde reguleringen i de enkelte lande med udviklingen i centrale parametre som pris, antallet af leverandører og graden af leverandørskift. Derfor sammenlignes i de følgende afsnit de nordiske lande og Tyskland for så vidt angår regulering af elmarkedet i relation til forsyningspligt, og der ses på elforbrug, prisudvikling, produktion af el og leverandørskifte.

Overordnet viser sammenligningen, at der er en række fællestræk ved de nordiske lande og Tyskland. Alle landene er liberaliseret inden for en periode på otte år. Derudover er det et fællestræk, at alle markederne har en form for forsyningspligtregulering. En væsentlig forskel ved reguleringen i Danmark i forhold til de øvrige lande er, at forsyningspligtprisen reguleres. Umiddelbart har detailmarkedet for el i Danmark og Tyskland i særlig grad mange fællestræk. De er de sidste lande til at have gennemført liberaliseringen. Den samlede elpris er høj, hvilket til dels skyldes høje skatter og afgifter i begge lande, og samtidig er forbruget lavt pr indbygger. Antallet af leverandørskift er i begge lande relativt lavt, hvilket må antages i nogen grad at hænge sammen med den relativt lave andel af husholdningernes budget, som udgifterne til el udgør som følge af det lave forbrug, samt muligvis den omstændighed, at der eksisterer en forsyningspligtregulering, hvorved man ikke er nødt til at tage stilling.

Regulering af elmarkederne

Både i Tyskland og alle de nordiske lande er liberaliseringen af detailmarkedet for el i gang. Af tabel 1 fremgår nogle karakteristika for hvert af de fem lande.

Bilagstabel 1.1. Elmarkederne i de nordiske lande samt Tyskland

Land	Tidspunkt for liberalisering ¹	Antal elleverandører	Antal uafhængige elleverandører ²	Prissammenligningsværktøj
Danmark	2003	55	6	elpristavlen.dk/
Finland	1997	67	4	sähkönhinta.fi/
Norge	1995	120	- n.a. -	konkurransetilsynet.no/
Sverige	1996	119	- n.a. -	ei.se/elpriskollen/
Tyskland	1998	939	ca. 100	verivox.de/

¹: Tidspunktet for liberalisering for så vidt angår husholdninger.

²: Elleverandører uden koncernforhold til netværksselskaber. Data mangler for NO, SE og TY.

Note: Det har ikke været muligt at finde helt sammenlignelige data, hovedsageligt fordi tidspunkterne for opgørelserne varierer.

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet (Analyse af konsekvenserne af en afskaffelse af den nuværende elforsyningspligtregulering), regulatorer

Liberalisering

Det norske detailmarked for el blev som de første af de nordiske elmarkeder liberaliseret i 1995⁶⁹. Herefter fulgte det svenske og finske elmarked i hhv. 1996 og 1997, det tyske i 1998 og endelig blev det danske elmarked fuldt liberaliseret i 2003, efter en gradvis liberalisering startende i 2000.

Antallet af handelsselskaber

I Danmark er der pr. juni 2011 omkring 54 elleverandører, hvoraf 33 har forsyningspligt. 35 pct. af elleverandørerne sælger i hele landet. Seks af selskaberne er uafhængige, hvormed skal forstås, at de ikke er koncernforbundne med et netselskab. Disse uafhængige udbydere agerer kun på den konkurrenceprægede del af detailmarkedet.

I Finland var der i 2010 67 elleverandører med forsyningspligt. Herudover var der omkring fire udbydere, som kun agerede på den konkurrenceudsatte del af detailmarkedet og som var fuldt ud uafhængige af netværksselskaber. Antallet af fuldt uafhængige udbydere på detailmarkedet for el i Finland har i hele perioden 2001-2009 været under fem.⁷⁰

På det norske marked er der pr. juli 2011 120 elleverandører. 85 af disse er uafhængige selskaber, dvs. de kun udøver handelsaktiviteter (ekskl. netværks- og produktionsaktiviteter) inden for den juridiske enhed. Dog er mange af disse handelsselskaber koncernforbundne til andre selskaber, der udøver netværksaktiviteter.⁷¹

I Sverige er der pr. juli 2011 119 elleverandører.⁷² Alle disse er direkte uafhængige af netværksselskaber, men data for indbyrdes koncernforhold findes ikke. I 1996 var der over 220 elleverandører i Sverige⁷³, og der er således sket et stort fald i antallet siden liberaliseringen.

Det tyske detailmarked er domineret af fire vertikalt integrerede selskaber: E.ON, RWE, Vattenfall samt EnBW, som tilsammen forsyner ca. 50 procent af markedet. Udover disse selskaber er der ca. 60 regionale samt 725 kommunale leverandører, som udfører både distributions- og detailaktiviteter, samt ca. 150 uafhængige selskaber.⁷⁴

Samlet set er tendensen i de fem lande, at antallet af elleverandører hænger sammen med markedets størrelse i form af forbrugt volumen, jf. bilagstabel 1.3 nedenfor. I Tyskland, hvor det absolutte elforbrug er højest, er der således også flest elleverandører. For så vidt angår de uafhængige elleverandører gælder det, at de udgør en meget lille del af det samlede antal leverandører.

Forsyningspligt

Den udenlandske pendant til de danske forsyningspligtselskaber skal findes under begreberne *default suppliers* og *suppliers of last resort*. Default suppliers er i hovedreglen de elleverandører, som forsyner kunder, som ikke har benyttet sig af muligheden for frit at vælge elleverandør. Default suppliers vil således typisk træde til, hvis en kunde flytter

⁶⁹ Liberaliseringen startede i 1991, men var først fuldt ud implementeret i 1995. I 1997 blev det helt omkostningsfrit at skifte elleverandør.

⁷⁰ Annual Report to the European Commission 2010, s. 45

⁷¹ NVE (Norges vassdrags- og energidirektorat)

⁷² Energimyndigheten

⁷³ Nordreg, Nordic market report 2011, s. 46

⁷⁴ Verivox, German Market History

bopæl uden at vælge en ny elleverandør. En 'supplier of last resort' er en midlertidig elleverandør, som tager over, når en kundes elleverandør ikke kan levere, hvilket typisk finder sted i forbindelse med en elleverandørs konkurs. Definitionerne varierer dog fra land til land⁷⁵, og mange gange skelnes der ikke mellem de to begreber.⁷⁶

I alle de nordiske lande samt Tyskland eksisterer der regler om forsyningspligt eller default suppliers. Nedenfor i bilagstabel 1.2 opridses de primære elementer og forskelle i reguleringerne. Om de enkelte landes regulering kan følgende desuden fremhæves:

- I Danmark bliver alle forbrugere, som ikke aktivt har valgt en anden leverandør automatisk forsynet af områdets forsyningspligtselskab.
- I Finland gælder forsyningspligten også kun for forbrugere med et forbrug under 100.000 kWh om året. Kontraktforholdet oprettes dog først, hvis og når kunden beder om det.⁷⁷
- I Norge har de oprindelige forsyningselskaber efter markedsåbningen i 1995 ageret som default suppliers for de kunder, som ikke har skiftet leverandør eller er flyttet.⁷⁸
- I Sverige blev forsyningspligten officielt afskaffet i 1999. Dog er der et "default supplier"-system, hvor kunder, som ikke aktivt har skiftet leverandør, eller ikke har fornyet en aftale, forbliver kunder hos den seneste leverandør med en aftale om priser på betingede vilkår.⁷⁹
- I Tyskland er det leverandøren med flest kunder i netværksområdet, som agerer som default supplier i perioder af tre år. Her kan forsyningspligtleverandøren således principielt skifte fra en periode til en anden.⁸⁰

⁷⁵ Se f.eks. ERGEG: Status review of the definitions of vulnerable customer, default supplier and supplier of last resort

⁷⁶ Energistyrelsen: Regulering af forsyningspligtselskaber, Analyse af prisreguleringen, november 2007, afsnit 7

⁷⁷ NordREG: Market Design, Common Nordic end-user market, s. 170

⁷⁸ Energistyrelsen: Regulering af forsyningspligtselskaber, Analyse af prisreguleringen, november 2007, afsnit 7

⁷⁹ Energistyrelsen: Regulering af forsyningspligtselskaber, Analyse af prisreguleringen, november 2007, afsnit 7

⁸⁰ ERGEG: Status review of the definitions of vulnerable customer, default supplier and supplier of last resort, s. 22

Bilagstabel 1.2. Forsyningspligt i de nordiske lande samt Tyskland

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Tyskland
Er der forsyningspligt ('obligation to supply')?	Ja	Ja	Ja	(Ja)	Ja
Hvem har pligt til at levere?	Leverandører med licens. Skal opfylde finansielle og tekniske krav	Leverandøren med markedsmagt i hvert distributionsnetområdet	Distributionselskabet har pligt til at levere indenfor eget netværksområde	Det lokale distributionselskab udpeger en leverandør	Leverandøren med flest kunder i netværksområdet
Hvilke ansvarsområder er inkluderet i forsyningspligten?	Levering af el til alle passive kunder i koncessionsområdet	Pligt til at levere el til rimelige priser til forbrugere og andre små kunder	Levering af el til alle kunder uden en ordnær leverandør	- n.a.-	- n.a -
Skal kunden foretage sig noget for at få elektricitet (f.eks. ved flytning)?	Nej, forsyningspligtselskabet vil levere	Ja	Vælges der ikke leverandør, forsynes kunden af forsyningspligtselskabet.	Ja, distributionselskabet skal kontaktes	- n.a -
Er forsyningspligtprisen reguleret?	Ja	Nej, men pris skal være rimelig, hvilket kan tages op af regulator eller konkurrencemyndighed.	Reguleret de første seks uger således, at prisen maks. må være 5 øre/kWh over Nord Pool spot pris	Nej	Nej
Skelnes der mellem default supplier og supplier of last resort?	Nej	Ja	Nej	Nej	Ja
Hvem er 'supplier of last resort'?	Som forsyningspligt	Distributionselskab i første omgang, herefter leverandør med forsyningspligt	Som forsyningspligt	-n.a. -	Som forsyningspligt

Kilde: NordREG: Market Design, Common Nordic end-user market, table 19 og 21 samt regulatorer

Elforbrug

Samlet forbrug

I bilagstabel 1.3 ses det samlede elforbrug i de nordiske lande samt Tyskland i år 2008 fordelt på erhverv og husholdninger.

Bilagstabel 1.3. Elektricitetsforbrug GWh, 2008

	DK	FI	NO	SE	DE
Erhverv	23.041	61.444	76.959	89.720	386.049
Husholdninger	10.333	21.169	34.512	38.929	139.500
I alt	33.374	82.613	111.471	128.649	525.549

Kilde: IEA, Statistics, Electricity⁸¹

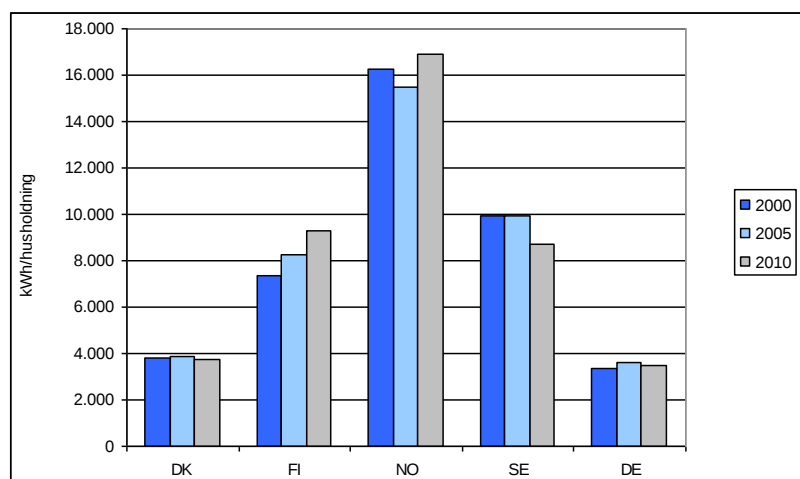
Forbrug pr. indbygger

I bilagsfigur 1.1 ses *husholdningernes* elektricitetsforbrug målt pr. indbygger. Danmark og Tyskland ligger lavest med et gennemsnitligt elforbrug på knap 2000 kWh pr. år pr. indbygger i hele perioden. Tyskland en smule lavere end Danmark. Herover ligger Finland og Sverige med nogenlunde ens forbrug pr. indbygger. Det finske forbrug er i perioden steget fra ca. 3500 til ca. 4100 kWh, mens det svenske forbrug er faldet svagt fra omkring 4800 til ca. 4400 kWh. I toppen ligger Norge, hvor det gennemsnitlige elektricitetsforbrug pr. indbygger er ca. 7500 kWh om året. De tyske og danske husholdninger har således det laveste forbrug. I Finland og Sverige ligger forbruget noget højere, mens de norske husholdninger har det absolut højeste forbrug pr. indbygger.

⁸¹ <http://www.iea.org/stats/prodresult.asp?PRODUCT=Electricity/Heat>

Det høje elforbrug i det øvrige Norden hænger givetvis sammen med en betydeligt mere udbredt brug af elvarme, og skal også ses i sammenhæng med de koldere klimazoner, landene ligger i.

Bilagsfigur 1.1. Elforbrug pr. husholdning de nordiske lande samt Tyskland, år 2000, 2005 og 2010

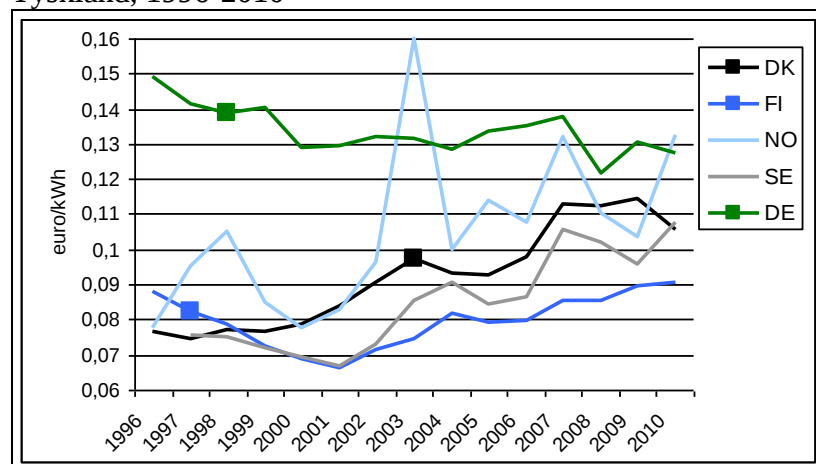

Kilde: Eurostat, tabel tsdpc310, tps00001 og ilc_lvph01 samt sekretariatets beregninger

Prisudvikling

I bilagsfigur 1.2 og 1.3 ses udviklingen i elpriserne for hhv. husholdninger og industri i de nordiske lande samt Tyskland i perioden 1999 til 2010.

Bilagsfigur 1.2. Udviklingen i elpriserne for husholdninger i de nordiske lande samt Tyskland, 1996-2010

Note: Prisen er den gennemsnitlige nationale pris i faste priser uden skatter gældende for den gennemsnitlige størrelse husholdning af medium størrelse med et årligt forbrug på 2500-5000 kWh (før 2007: årligt forbrug på 3500 kWh).

Note: Firkanterne angiver liberaliseringsår, Norge liberaliserede i 1995, og Sverige i 1996, men der mangler data for prisen.

Note: Data mangler for Finland, Norge og Sverige i årene 1991-1995/96

Kilde: Eurostat, tabel tsier040

Overordnet set har der været en stigning i elprisen i alle landene over perioden. Tyskland har i størstedelen af perioden haft den højeste elpris, mens Finland siden 2002 har haft den laveste pris. At priserne er højere i Tyskland end i Norden, fremgår tydeligt af bilagsfigur 1.2.

Det skal bemærkes, at prisniveauet er lavere for industrien, men at udviklingen med en stigende elpris (i hvert fald siden perioden omkring år 2000) har været den samme.

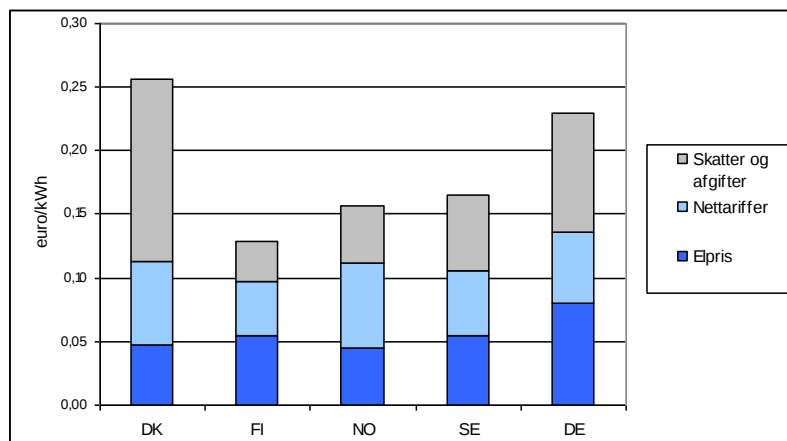
Elprisens komponenter

I bilagsfigur 1.3 ses den samlede pris for el i de nordiske lande samt Tyskland. Den samlede elpris indeholder selve den rene elpris (plus abonnement m.m.), nettariffen (betaling for transport af el) samt skatter og afgifter.⁸²

Det ses, at elprisen eksklusiv nettariffen, skatter og afgifter er højere i Tyskland end i de nordiske lande, hvor prisen ligger på nogenlunde samme niveau.

Det ses også, at den samlede elpris er højest i Danmark. Baggrunden herfor er de høje afgifter, men også i Tyskland ligger elprisen højt, hvilket kan tilskrives både den høje elpris samt relativt høje skatter og afgifter. Finland har den laveste pris uafhængigt af, om skatter og afgifter medtages.

Bilagsfigur 1.3. Sammensætningen af elprisen for husholdninger i de nordiske lande samt Tyskland, 2009

Kilde: Europa-Kommissionen, 2009-2010 Report on progress in creating the internal gas and electricity market, technical annex, table 6.1

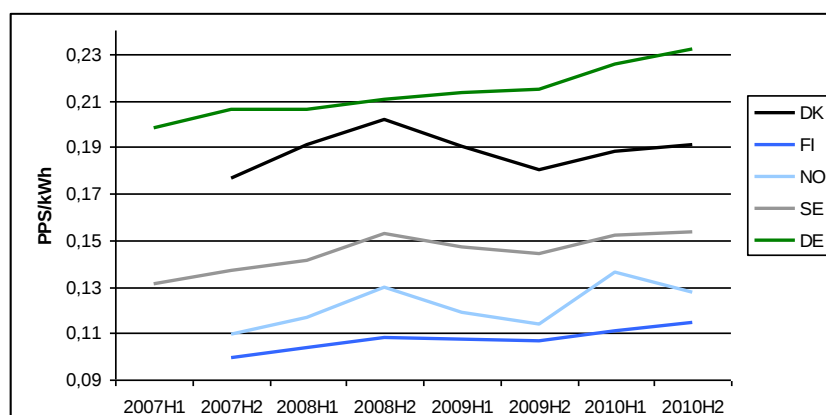
Priser opgjort i forhold til købekraft

Ovenstående sammenligning af priserne i absolutte niveauer siger ikke ret meget om, hvor høje elpriserne opleves af forbrugerne. Ved at opgøre priserne i forhold til forbrugeres købekraft (købekraftsstandarde, PPS), dvs. hvor meget man generelt får for pengene i de enkelte lande, kan der korrigeres for landenes prisniveauer. Nedenfor i bilagsfigur 1.4 fremgår udviklingen i elpriserne i købekraftsstandard inkl. skatter og afgifter.

Det fremgår, at elprisen i Tyskland målt i PPS og inkl. skatter og afgifter fortsat er højere end i de nordiske lande, men at det danske prisniveau inkl. skatter og afgifter ikke er langt fra det tyske. Derudover ses det, at norske prisniveau nu er lavere end det danske. Finland ligger fortsat meget lavt.

⁸² Summen af kategorierne Energi og Udbud samt Netværksomkostninger på bilagsfigur 1.3 svarer omtrent til prisen på figur 4a. Forskellen mellem tallene må tilskrives forskelle i afgrænsninger (f.eks. i forhold til spændingsniveauer) mellem de to kilder.

Bilagsfigur 1. 4. Elpriser for husholdninger i købekraftsstandard (PPS), inkl. afgifter, 2. halvår 2007-2. halvår 2010

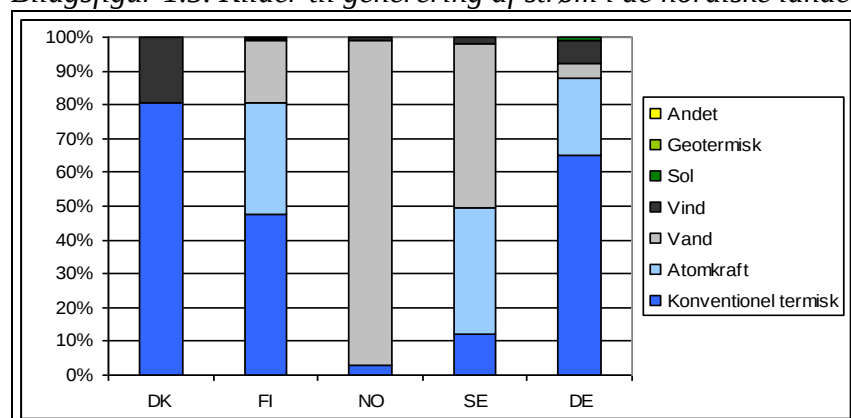
Note: Værdierne for 2010S1 og 2010S2 er foreløbige

Kilde: Eurostat, tabel nrg_pc_204

Produktion af el

Som det fremgår ovenfor, synes elprisen i Norge mere volatil end i de øvrige lande. Det gælder særligt de absolutte priser, husholdningerne står overfor, jf. bilagsfigur 1.2. Udsvingene i den norske elpris kan forklares ved, at Norge i meget høj grad benytter vandkraft til elproduktion, jf. bilagsfigur 1.5. Denne elproduktionsform medfører, at priserne stiger i perioder med lav fyldningsgrad i bassinerne og falder i perioder, hvor fyldningsgraden er høj. Når fyldningsgraden er høj skyldes det en høj produktion, hvoraf en del i så fald eksporteres. Sverige bruger ligeledes en stor andel vandkraft i elproduktionen om end ikke så meget som i Norge (knap 50 procent, jf. bilagsfigur 1.5), og også den svenske elpris udviser en vis volatilitet.

Bilagsfigur 1.5. Kilder til generering af strøm i de nordiske lande samt Tyskland, 2009

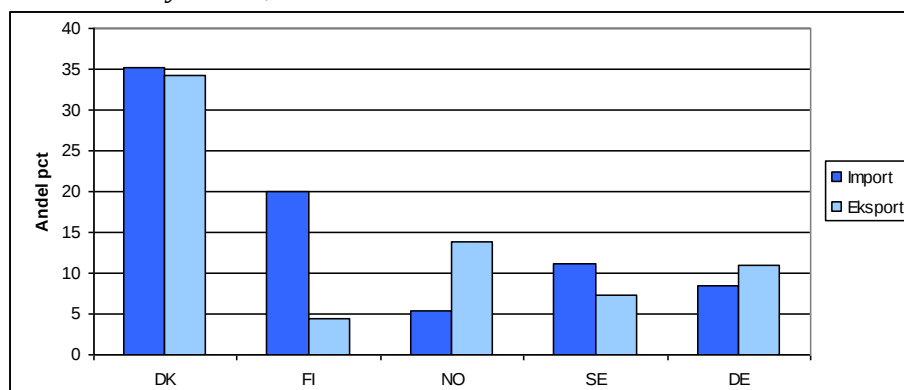

Kilde: Eurostat, Electricity Statistics, Provisional data for 2009

Det må forventes, at udsvingene i den norske elpris mindskes, når handel med el landene imellem stiger i omfang, Norge dermed vil kunne øge eksporten i perioder med høj fyldningsgrad i bassinerne, og importere mere i perioder med lav fyldningsgrad. Dog skal det bemærkes, at kapaciteten på transmissionsforbindelserne landene i mellem sætter begrænsninger for import og eksport. I bilagsfigur 1.6 ses import- og eksportandele for el i de fem lande i 2009.

I Danmark er import-/eksportandelen i forhold til det samlede forbrug væsentligt højere end i de øvrige lande, og udgør omkring en tredjedel af forbruget. De høje import-/eksportandele kan skyldes den relativt store mængde vindkraft, der selvsagt er af meget fluktuerende natur. Til gengæld er import- og eksportandelen næsten ens. De øvrige lande ligger hovedsageligt med import-/eksportandele mellem knap 5 og knap 15 pct., lige bortset fra Finlands importandel, der ligger omkring 20 pct. Tyskland og især Norge er i 2009 nettoeksportører af el, mens Sverige og især Finland har nettoimport.

Bilagsfigur 1.6: Import og eksport af el i forhold til det samlede forbrug i de nordiske lande samt Tyskland, 2009

Kilde: Eurostat, Electricity Statistics, Provisional data for 2009

Leverandørskift

I bilagstabel 1.5 ses de årlige leverandørskift målt som den procentvis andel af antallet af elmålere i de nordiske lande samt Tyskland i 2008 og 2009.

Bilagstabel 1. 5. Årlige leverandørskift i de nordiske lande og Tyskland, 2008 og 2009 (pct. af antal elmålere)

	Hele detailmarkedet		Store industrivirksomheder		Medium industri-virksomheder		Små industrivirksomheder samt husholdninger	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Danmark	2,8	6,2	n.a.	n.a.	13,5	16,5	2,7	6,1
Finland	4,4	8,1	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Norge	7,8	8,1	n.a.	n.a.	7,6	7,9	8,1	8,1
Sverige	8,7	11,2	7,5	10,0	7,5	10,0	9,2	11,4
Tyskland	4,8	4,8	17,4	15,6	4,6	5,9	4,7	4,7

Kilde: Europa-Kommissionen, 2009-2010 Report on progress in creating the internal gas and electricity market, technical annex, table 2.2

For detailmarkedet som helhed er der sket en stigning i antallet af leverandørskift fra 2008 til 2009. Sverige ligger i 2009 højest med 11,2 procent skiftede kunder. Herunder ligger Finland og Norge, hvor andelen er på 8,1 procent, Danmark med 6,2 procent og endelig er 4,8 procent skiftet i Tyskland. Dette afspejler, at forbrugerne i Danmark og Tyskland bl.a. på grund af relativt lavt elforbrug alt andet lige har et lavere økonomisk incitament til at skifte leverandør.

Det bemærkes, at tallene for hele detailmarkedet dækker over såvel husholdninger som industrien. Kunder med et højt elforbrug (industrikunder) vil kunne opnå en større besparelse både i kr. og i pct. ved at skifte elleverandør, og her vil andelen af leverandørskift

derfor typisk være større. Men ses der på små industrivirksomheder og husholdninger bekræftes billedet af, at andelen af leverandørskift er lavere i Danmark og Tyskland end i det øvrige Norden.

Yderligere bemærkes, at leverandørskiftene dækker over såvel forbrugere, som skifter el-leverandør for første gang, samt forbrugere, som har foretaget mange leverandørskift (og flere gange om året).

I Tyskland var det således næsten halvdelen af de forbrugere, der skiftede udbyder i 2009, som også havde skiftet på et tidligere tidspunkt.⁸³ Så selvom der er sket en stigning i det procentvise antal leverandørskift kan det således godt dække over, at færre nye forbrugere har benyttet sig af det liberaliserede marked.

I bilagstabel 1.6 ses de årlige leverandørskift målt som procent af det samlede elforbrug. For Danmark og Tyskland giver denne opgørelsesmetode en højere rate af leverandørskift på det samlede detailmarked.

Bilagstabel 1.6. Årlige leverandørskift i de nordiske lande og Tyskland, 2008 og 2009 (pct. af samlet volumen)

	Hele detailmarkedet		Store industrivirksomheder		Medium industri-virksomheder		Små industrivirksomheder samt husholdninger	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Danmark	11,0	14,5	n.a.	n.a.	18,0	14,0	4,0	15,6
Finland	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Norge	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Sverige	9,2	11,2	9,1	9,2	9,1	9,2	9,7	9,3
Tyskland	9,1	9,5	10,6	10,7	10,0	11,8	5,5	5,5

Kilde: Europa-Kommissionen, 2009-2010 Report on progress in creating the internal gas and electricity market, technical annex, table 2.1

⁸³ Bundesnetzagentur, Monitoring Report 2010

Bilag 2 Kvalitativ undersøgelse på udbudssiden

Sekretariatet for Energitilsynet har i forbindelse med analysen gennemført en kvalitativ undersøgelse af, hvordan handelsselskaberne oplever konkurrencesituationen i deres daglige virke på markedet. Undersøgelsen er dels gennemført som en interviewrække blandt de uafhængige elleverandører. Dels er der foretaget en spørgeskemaundersøgelse blandt alle elleverandører – både de uafhængige og de elleverandører, der er koncernforbundet med andre leverandører og netselskaber.

Hensigten med undersøgelsen var at belyse selskabernes oplevelse af konkurrencen, barrierer for konkurrencen på detailmarkedet for el, indførelse af datahub og samfaktureringspligt og elpristavlen.

Undersøgelsen viser, at der på nogle punkter er stor uenighed mellem de uafhængige hhv. koncernforbundne elleverandører, mens de på andre punkter er betydeligt mere på linie. Især er der stor uenighed om, hvorvidt forsyningspligten er en konkurrencehæmmende faktor, og dermed også om, hvorvidt den bør fjernes. De uafhængige selskaber ser forsyningspligten som en stor barriere for konkurrencen på detailmarkedet, hvorimod de koncernforbundne selskaber ikke anser den som værende et problem. Hertil er der stor uenighed om selskabernes oplevelse af Elpristavlen, hvor de koncernforbundne langt hen ad vejen synes den fungerer efter hensigten, hvorimod de uafhængige leverandører på ingen måde finder portalen anvendelig.

Derimod er der langt større enighed vedr. datahub og samfaktureringspligt. Her er der generel enighed om, at både datahub og samfaktureringspligt vil være med til at øge konkurrencen på detailmarkedet for el. Derudover er selskaberne også generelt enige om, at skabelonafregningen hovedsageligt er en fordel for leverandørerne og en ulempe for kunderne, der ikke kan få de fordele, der er ved et fleksibelt elforbrug.

De uafhængige selskaber mener generelt, at konkurrencen fungerer dårligt, og nogen går så langt som til at efterlyse, at store udenlandske aktører træder ind på markedet, fordi de mener, at det kan være med til at skabe den ønskede dynamik blandt forbrugerne. De store kapitalstærke udenlandske energiselskaber kan satse mere på at få aktiveret de passive forbrugere. En sådan åbning kan ifølge de uafhængige selskaber også komme de mindre aktører til gode, idet der dermed måske kan skabes en større grad af interesse for markedet og de forskellige tilbud, der allerede er der i dag. Denne efterlysning efter mere konkurrence signalerer i den grad den magtesløshed de uafhængige aktører har i forhold til markedet som det ser ud i dag.

Selskaberne i undersøgelsen

Undersøgelsen dækker som nævnt over to grupper af elleverandører. Der skelnes mellem disse to grupper af aktører, da de to grupper historisk og organisatorisk har forskellige forhold til branchen og derfor også kan tænkes at have en forskellig oplevelse af konkurrencen.

Koncernuafhængige elleverandører

Der findes som nævnt seks handelsselskaber på markedet, som ikke er koncernforbundet med et netselskab, nemlig Modstrøm (Aktant), Natur Energi, OK A.m.b.a, Vindstød A/S, Nordjysk Elhandel og Switch – de to sidste har samme ejer. Disse betegnes som de koncernuafhængige handelsselskaber. Vindstød A/S indgik ikke i interviewrækken og har

ikke fået tilsendt spørgeskemaet, da de først er trådt ind på markedet efter undersøgelsens udførelse.

Natur Energi og Vindstød A/S har som de eneste valgt at fokusere på et nichemarked, idet de har fokus på den grønne profil. De andre selskaber konkurrerer hovedsageligt på prisen. Fælles for dem alle er at de prøver at markedsføre sig med en række forskellige typer produkter samt ved at yde en god service – det kan dog diskuteres, om der er nogen, der ikke yder god service.

Selskaberne har tilsammen ca. 160.000 privatkunder. Natur Energi fokuserer som de eneste stort set kun på privatkunder, hvorimod de andre selskaber har flere erhvervskunder end privatkunder.

Fælles for selskaberne er, at de hovedsageligt får deres kunder via opsøgende salg, enten via såkaldt fodarbejde eller ved telefonisk henvendelse.

Koncernforbundne elleverandører

Langt størstedelen af markedet dækkes af de koncernforbundne handelsselskaber, hvoraf 22 leverer andre produkter end forsyningspligtproduktet. Disse handelsselskaber har, som nævnt, fået tilsendt et spørgeskema, og der er kommet svar fra 17 af selskaberne.

Fælles for de koncernforbundne selskaber er, at de med enkelte undtagelser har meget få kunder udenfor koncernens netselskabs forsyningsområde. I gennemsnit har de godt 2 pct. af deres kundemasse uden for forsyningsområdet. Enkelte skiller sig dog ud, idet de har 10 pct., 61 pct. hhv. 80 pct. af deres kundemasse uden for deres netselskabs forsyningsområde. Leverandøren, som har 61 pct. af sine kunder uden for forsyningsområdet, har i spørgeskemaundersøgelsen oplyst, at fokus er på erhvervskunder, idet selskabet ikke finder det rentabelt at gå efter privatkundemarkedet. Ligesom de koncernuafhængige handelsselskaber, lægger de fleste af disse selskaber udover at levere el til konkurrencedygtige priser også vægt på at differentiere sig på at yde en god service. Herudover fokuserer nogle på klimavenlige produkter, andre på lange aftaler og igen andre på enkle koncepter.

Konkurrencen på detailmarkedet for el

De koncernforbundne selskaber har forskellig oplevelse af konkurrencen på elmarkedet, men de fleste mener, at den enten er hård, især på prisen, eller er stigende – enkelte påpeger dog, at konkurrencen er svag, især grundet manglende besparelsesmuligheder og begrænset produktdifferentiering. Flere selskaber påpeger, at konkurrencen er hårdest på markedet for erhvervskunder, hvilket også nævnes af et af de uafhængige selskaber.

Som nævnt mener de uafhængige selskaber generelt, at der er en række barrierer for en effektiv konkurrence, og af konkurrencen som følge heraf må karakteriseres som dårlig. De uafhængige selskaber finder, at dataudvekslingen mellem netselskaberne og handelselskaberne fungerer rimeligt.

Barrierer for konkurrencen

De uafhængige selskaber er blevet spurgt til, hvilke barrierer og andre problemer de oplever i deres ageren på elmarkedet, og generelt opleves der ikke de store barrierer for at

træde ind på markedet, men når man *er* på markedet, opleves en række barrierer for en velfungerende konkurrence.

Selskaberne peger på en række forskellige barrierer for en effektiv konkurrence:

- Forbrugerne er ikke vækket
- Manglende samfakturering
- Forsyningspligtreguleringen, herunder
 - Flytninger
 - Forsyningspligtprisen
- Maksimal bindingsperiode på seks måneder
- Manglende datahub (forskellige procedurer hos 80 kontakter)
- Koncernforbindelse og brandfællesskab

Helt grundlæggende påpeges, at selskaberne agerer i et marked, der ikke er ”vækket”, hvorfor de står overfor den udfordring, at kunderne først skal råbes op og aktiveres.

Bindingsperioden på 6 måneder anses som en barriere, da der er omkostninger ved at tiltrække kunder, og disse omkostninger kan ikke dækkes ved den fortjeneste, der tjenes på kunden i løbet af en seks måneders periode. Dermed bliver det mindre interessant for selskaber at gå ind på markedet for privatkunder, da det ikke er rentabelt, og hermed reduceres konkurrencen. Dette synspunkt påpeges også af flere af de koncernforbundne selskaber.

Herudover anses netselskabernes individuelle processer i relation til udlevering af aftage-numre⁸⁴ ved leverandørskift ligeledes som et problem, da de uafhængige selskaber er nødt til at være bekendt med potentielt omkring 80 forskellige systemer og processer.

Endeligt anfører de uafhængige elhandelsselskaber, at koncernforbindelse og brandfællesskab er hæmmende for konkurrencen. De oplyser samstemmende, at deres kunder ikke forstår, at de efter skift væk fra deres forsyningspligtleverandør stadig får en regning fra det gamle selskab, når de nu har skiftet elleverandør. Med sammenfaldet i selskabsnavne og branding forstår kunderne ikke, at elleverancen og netydelsen er to forskellige ydelser.

Et enkelt selskab anfører, at et problem med den fælles branding desuden er, at der reklameres meget i lokalområderne. Dette f.eks. i form af sponsorater for sportsklubber, som bruges til at skabe loyalitet i nærområdet, hvormed man ikke slipper for den lokale leverandør, selvom man skifter. Dette ligger naturligvis i forlængelse af, at de koncernforbundne selskaber i høj grad er lokalt forankrede, og som nævnt typisk kun har få kunder udenfor eget netområde. De uafhængige leverandører finder generelt, at netselskaber, der er koncernforbundne, har svært ved at adskille aktiviteterne.

Hertil oplever de uafhængige leverandører ofte, at koncernforbindelsen bruges som salgsargument, f.eks. at de tilbyder samfakturering. De uafhængige leverandører mener desuden, at brandfællesskabet giver den lokale elleverandør gratis reklame, når der sendes informationsmateriale ud fra netselskabet.

⁸⁴ Aftagenummeret identificerer elmåleren, og er knyttet til det målested (adresse), hvor måleren er opstillet. Aftagenummeret er unikt, og sikrer, at målere ikke kan forveksles.

Tiltag for at reducere barriererne

Alle selskaberne er blevet bedt om at komme med forslag til, hvordan rammerne for konkurrencen på detailmarkedet for el kan forbedres, og følgende er de hyppigst forekommende forslag:

- Engrosmodel uden kontakt ml netselskab og detailkunder (samfakturering)
- Afskaffelse af forsyningspligtprisen
- Ophævelse/forlængelse af den maksimale bindingsperiode på seks måneder

Flere af de uafhængige selskaber anfører desuden, at klare regler i spørgsmålet om ejerskabet til data kunne afhjælpe nogle af problemerne, f.eks. at der var lige adgang til smartmeterdata. Som det er nu, har netselskaberne ikke pligt til at udlevere disse for ikke-timeafregnede kunder, selvom de ligger inde med dem.

Skabelonkundeafregning

Selskaberne er blevet stillet spørgsmål i relation til fordele og ulemper ved skabelonafregningsformen, og konsekvenser ved en afskaffelse af denne.

Selskaberne er generelt enige om, at skabelonafregningen hovedsageligt er en fordel for selskaberne og en ulempe for forbrugerne. Fordelen for selskaberne ligger i, at det er nemt for dem at administrere kunder efter den samme skabelon. Ulempen for forbrugerne ligger i, at de ikke får nogen fordele af at flytte deres forbrug til perioder med billigere el, og der dermed ikke er incitament til at ændre forbrugsmønstre. Forbrugerne holdes på denne måde passive. Det er bemærkelsesværdigt, at selskaberne anser skabelonafregningen som en fordel, idet den netop kan bidrage til at begrænse forbrugermobiliteten.

For så vidt angår konsekvenserne ved en afskaffelse af skabelonkundeafregningen er selskaberne langt fra enige. Med hensyn til prisen er der meninger om alt fra, at den vil stige, over at den bare vil variere henover døgnet og blive mere kundespecifik, og at "det gode forbrugsmønster" dermed belønnes, til at den vil falde. Udbuddet af produkter vil ifølge de fleste af selskaberne øges.

Endeligt er der for så vidt angår forbrugets størrelse også delte meninger, hvor nogen mener, at en afskaffelse af skabelonafregningen vil medføre en udjævning af forbruget henover døgnet, nogen at det vil være uændret, og endeligt nogen at forbruget vil falde.

Datahub og samfakturering

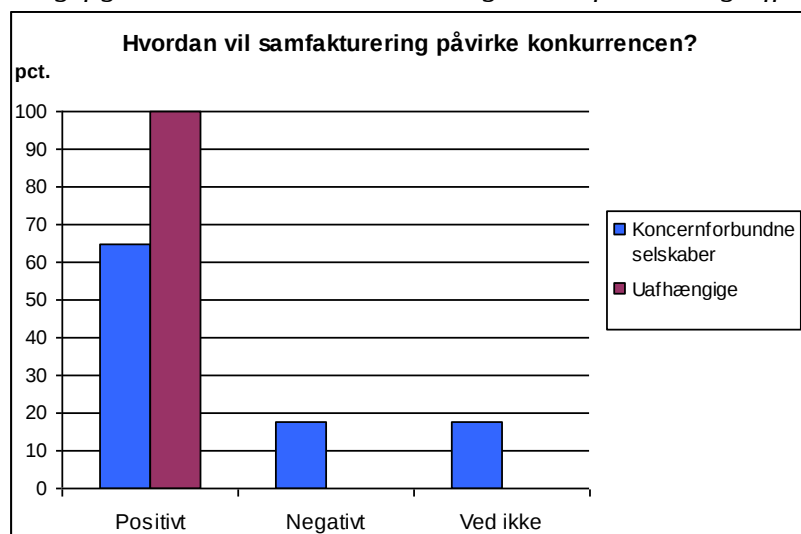
Selskaberne - både de uafhængige og de koncernforbundne - ser generelt frem til, at datahub'en bliver sat i drift, og mener, at datahub'en vil forbedre udvekslingen af kundedata, fx ved leverandørskift. Det er derfor også forventningen blandt selskaberne, at deres omkostninger til indhentning af forbrugerdata dermed vil falde. Dog påpeger enkelte af de koncernforbundne selskaber, at datahub'en ikke i sig selv vil give øget konkurrence, da det, som en af dem nævner, "bare er en datacentral". Hertil pointeres det også fra de uafhængige leverandører, at der skal mere til, for at det bliver rigtig attraktivt for nye aktører at gå ind i markedet. De uafhængige selskaber mener, at markedet i dag er for låst og fungerer for dårligt til, at det kan betale sig at afholde etableringsomkostninger og lave den forretningsmæssige satsning, der skal til.

Nogle af de uafhængige selskaber pointerer også, at fordelene ved datahub'en er kritisk afhængigt af, hvilke data der puttes ind i den. Herudover finder de, at det er kritisabelt, at datahub'en kun *klargøres* til at håndtere samfakturering, men at det ikke nødvendigvis er indeholdt i den version, der træder i kraft 1. oktober 2012.

Som nævnt påpeger flere af de uafhængige selskaber, at to regninger/manglende samfakturering udgør en barriere. Et enkelt af selskaberne betegner endda dette som værende det største problem i markedet, og flere oplyser samstemmende, at samfakturering er afgørende for kundernes forståelse af markedet. Flere af selskaberne oplever, at langt hovedparten af henvendelserne til kundeservice omhandler to regninger – nogle har nævnt op mod 80 pct. - og at de direkte mister kunder på, at der udsendes to regninger.

Blandt de koncernforbundne selskaber er der også, den holdning, at samfakturering vil give øget konkurrence, jf. bilagsfigur 2.1. Imidlertid er der et mindretal af selskaberne, der mener at det enten ikke vil have nogen betydning, eller mener, at det vil skabe flere problemer end fordele, bl.a. i relation til dårlige betalere og i relationen mellem selskaberne, specielt vedr. økonomiske forhold. Enkelte selskaber påpeger også, at de mener, at samfakturering vil give øgede omkostninger til de vagt og serviceordninger, der skal sikre kunden adgang til at indberette fejl og problemer døgnet rundt, da disse funktioner skal oprettes hos elleverandøren, samtidig med, at de skal bibeholdes i netselskabet. Disse omkostninger vil kunderne komme til at betale.

Bilagsfigur 2.1. Selskabernes holdning til samfaktureringseffekt på konkurrencen

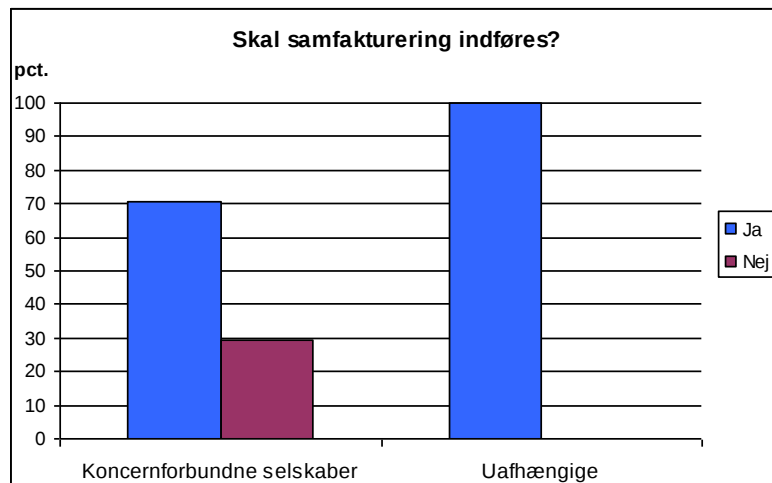
Note: Grundlaget for denne figur er tolkning af kvalitative svar fra selskaberne.

Note: Der er kun 5 uafhængige selskaber, og for 2 af dem er der tale om tolkning af interviewsvar

De uafhængige selskaber oplever, at der hovedsageligt er to hindringer for at de kan tilbyde samfakturering. For det første er der netselskabernes forskellige faktureringsperioder, som er administrativ tung for uafhængige selskaber, der har kunder i mange forskellige netområder. Derudover er den garantistillelse, som netselskaberne kræver, en stor hindring, idet de uafhængige elleverandører skal stille en garanti, der ofte er tre gange så stor, som den fordring de selv har med kunden. Grunden til den store garantistillelse i forbindelse med samfakturering er bl.a., at netselskaberne efter gældende regler hæfter for betaling af moms og afgifter til SKAT. Moms og afgifter udgør ca. halvdelen af den samlede betaling for elektricitet, hvilket netselskaberne vil være sikre på at kunne betale. Herudover vil netselskaberne have garanti for deres egne indtægter.

Derfor ser de uafhængige leverandører selvsagt også store fordele ved muligheden for en fremtidig samfakturering. Blandt de koncernforbundne selskaber er der også, jf. bilagsfigur 2.2, overordnet set opbakning til samfakturering.

Bilagsfigur 2.2. Selskabernes holdning til, om samfakturering skal indføres

Note: Der er kun 5 uafhængige selskaber, hvoraf der for 2 af dem er tolket på deres svar i interview.

Med enkelte undtagelser er alle selskaber generelt enige om, at det er handelsselskabet, der skal have kontakten med kunderne, og at det derfor skal være dem, der sender regningen ud. Men det er også afgørende for flere af selskaberne, at de ikke selv skal stå med hele risikoen, og at der må findes en løsning på dette problem med netselskaberne. Endelig mener nogle af de uafhængige selskaber, at der for at forbedre muligheden for samfakturering skal laves en vis harmonisering af netselskabernes faktureringsperioder.

Forsyningspligt

I relation til forsyningspligten er der noget mere divergerende meninger mellem de uafhængige og de koncernforbundne elleverandører.

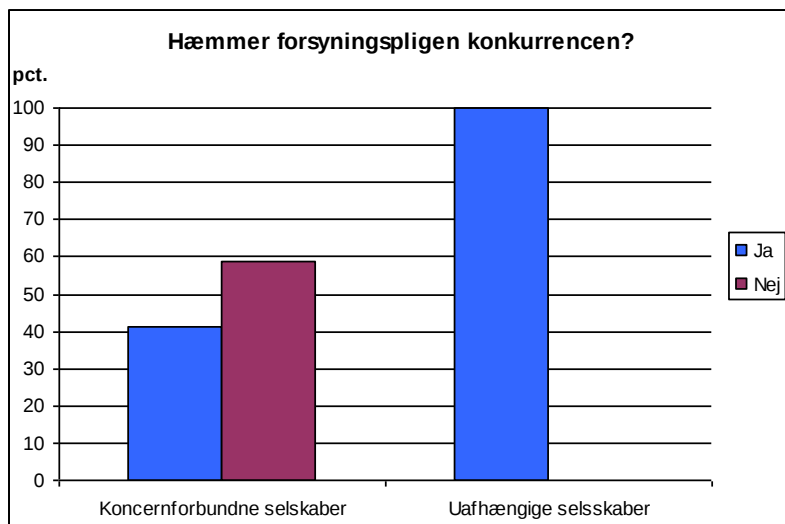
Blandt de uafhængige leverandører er der bred enighed om, at forsyningspligten og forsyningspligtprisen hæmmer konkurrencen på markedet. Det er ifølge de uafhængige leverandører svært at konkurrere med den meget lave forsyningspligtpris, og forbrugerne skifter ikke, når besparelsen er begrænset. Et enkelt selskab mener, at den virker som en sovepude for forsyningspligtvirksomhederne, da de dermed har et stort og sikkert kundegrundlag.

Et andet problem, som flere af de uafhængige selskaber også påpeger, er, at man automatisk tilknyttes det lokale forsyningspligtselskab, når man flytter, på trods af, at kunden har valgt en anden leverandør. De uafhængige selskaber oplyser, at de mister kunder af denne årsag, og de fleste af selskaberne oplever, at kunderne som oftest ikke kommer tilbage. Det at selskaberne ikke kan fastholde kunderne i forbindelse med flytning anses som en begrænsning af konkurrencen, og anses af selskaberne som en markedsfejl.

Blandt de koncernforbundne selskaber er meningerne delte. Knap 2/3 af de koncernforbundne elleverandører anser ikke forsyningspligten som en konkurrencehæmmende faktor, jf. bilagsfigur 2.3, da de mener, at det står kunderne frit for at skifte leverandør af el. Enkelte af de koncernforbundne elleverandører mener dog, at det er et problem at forbru-

gerne ikke behøver at foretage noget valg, og nogle anfører på linie med de uafhængige selskaber, at det er forsyningspligtprisen, der er et problem, da forsyningspligtproduktet som følge af prisreguleringen er svært at konkurrere imod.

Bilagsfigur 2.3. Selskabernes holdning til forsyningspligtens effekt på konkurrencen

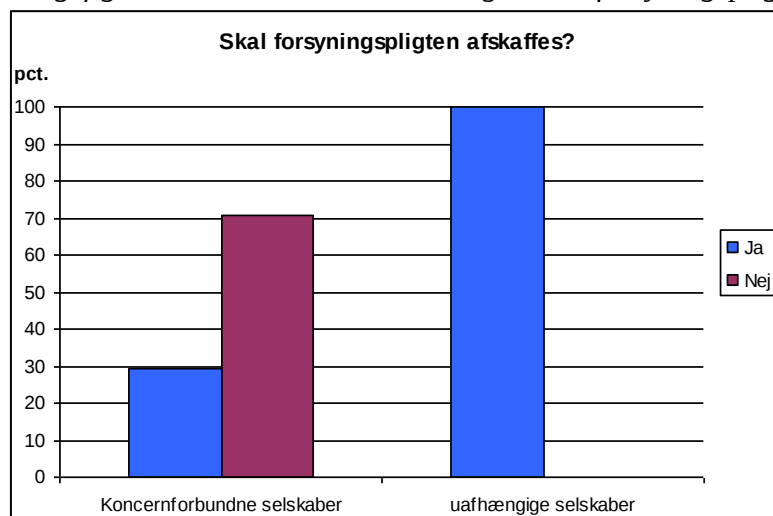
Note: Det skal bemærkes, at nogle af de koncernforbundne selskaber, der ikke mener, at forsyningspligten i sig selv hæmmer konkurrencen, alligevel mener, at reguleringen af forsyningspligtprisen hæmmer konkurrencen.

Note: Der er kun 5 uafhængige selskaber, og for 2 af dem er der tale om tolkning af interviewsvar.

De uafhængige selskaber mener generelt, at forsyningspligten bør fjernes, og et af selskaberne udtrykte undren over, at alle åbenbart betragtes som ”svage forbrugere”, der bør beskyttes. Selskaberne mente i stedet, at kunderne skal tvinges til at tage stilling, og at der i stedet indføres en ”supplier of last resort” (som evt. ikke har attraktive priser, som et af selskaberne foreslog).

De koncernforbundne selskaber er med enkelte undtagelser imod en afskaffelse af forsyningspligten, da de mener, at denne skaber sikkerhed for forbrugerne, især de svage. Enkelte af de koncernforbundne selskaber finder dog en afskaffelse af forsyningspligten og især reguleringen af forsyningspligtprisen som en god ide, da den i for høj grad hæmmer konkurrencen – en af disse foreslår på linie med de uafhængige leverandører en model med en ”supplier of last resort”.

Bilagsfigur 2.4. Selskabernes holdning til, om forsyningspligten skal afskaffes

Note: Det skal bemærkes, at nogle af de koncernforbundne selskaber, der ikke mener, at forsyningspligten skal afskaffes, alligevel mener at reguleringen af forsyningspligtprisen skal afskaffes.

Note: Der er kun 5 uafhængige selskaber, og for 2 af dem er der tale om tolkning af interviewsvar

De uafhængige selskaber forudser, at en fjernelse af reguleringen af forsyningspligtprisen på kort sigt vil medføre højere priser, men at det på sigt vil øge konkurrencen, med lavere priser på længere sigt som resultat, hvis forbrugerne ellers agerer rationelt. Blandt de koncernforbundne selskaber mener ca. halvdelen, ligesom de uafhængige selskaber, at prisen vil stige på kort sigt, og falde/være som nu på lang sigt, mens der blandt de koncernforbundne selskaber er flere, der tror, at prisen vil stige, både på kort og på lang sigt. Næsten alle er dog enige om, at produktudbuddet vil stige. Næsten alle er ligeledes enige om, at der skal tages forholdsregler, hvis forsyningspligten afskaffes, især i forhold til de svage forbrugere.

De meget forskellige holdninger til forsyningspligten ligger givetvis i selskabernes historie og dermed deres tilgang til markedet. De koncernforbundne selskaber sidder som følge af forsyningspligten fortsat med en meget stor andel af kunderne, og kan derfor have en mindre interesse i at øge konkurrencen, end de uafhængige leverandører har.

Udbud via Elpristavlen

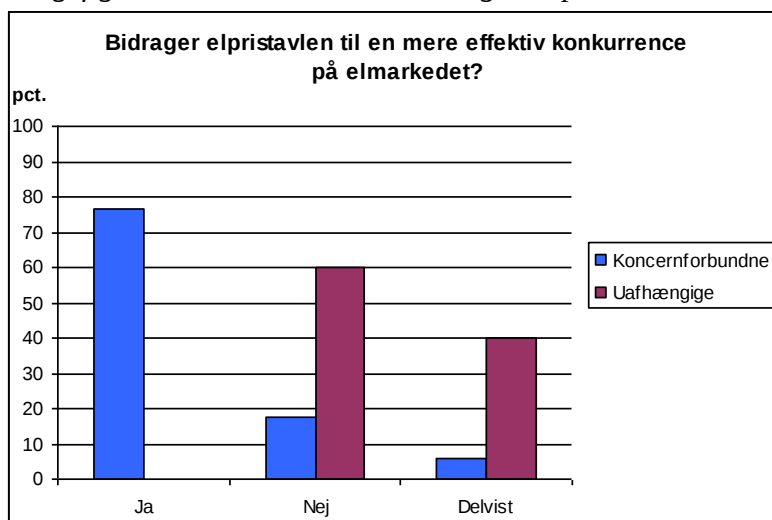
Der er blandt de uafhængige selskaber bred enighed om, at elpristavlen ikke fungerer tilfredsstillende, og hovedparten mener ikke, at de overhovedet får nogle kunder fra elpristavlen. Det skal dog bemærkes, at interviews med de uafhængige selskaber fandt sted inden justeringen af elpristavlen i september/oktober 2011.

Selskaberne påpeger forskellige problemer ved elpristavlen. Nogle af problemerne er, at man ikke kan sammenligne produkterne, at den *alene* sammenligner på prisen og at der er nogle produkter, der slet ikke kan passes ind. Endeligt finder selskaberne, at siden ikke rammer det brede publikum, som den burde.

Flere af selskaberne mener, at elpristavlen bør inddeles i nogle kategorier, og at der skal foretages nogle valg, inden der kommer priser frem – dette f.eks. i relation til risikoaversion eller grøn profil. Dog ikke *for* mange valg, da det skal være simpelt.

Blandt de koncernforbundne selskaber er holdningen generelt set mere positiv – især efter den opdatering der blev foretaget i september/oktober 2011 – og langt de fleste af selskaberne mener, at siden fungerer nogenlunde, og bidrager til øget konkurrence. Flere af selskaberne påpeger dog, at brug af elpristavlen kræver et grundlæggende kendskab til markedet, og at siden derfor hovedsageligt rammer de i forvejen aktive og prisbevidste forbrugere samt de mere ressourcestærke forbrugere.

Bilagsfigur 2.5. Selskabernes holdning til elpristavlen i relation til konkurrencen

Note: Der er kun 5 uafhængige selskaber, og for 2 af dem er der tale om tolkning af interviewsvar

Der er bemærkelsesværdigt store forskelle på de to grupper af handelsselskabers syn på elpristavlen, hvilket muligvis igen afspejler de to gruppers forskellige tilgang til markedet generelt.

Bilag 3 Ekstern forbrugerundersøgelse

Sekretariatet for Energitilsynet gennemførte i efteråret 2007 en undersøgelse, som belyste en række forhold vedrørende forbrugermobilitet på detailmarkedet for el. Undersøgelsens resultater viste, at kun meget få forbrugere (ca. 2 pct.) havde valgt at skifte elleverandør, men at 77 pct. på daværende tidspunkt kendte til muligheden for at skifte. Den tidligere undersøgelse blev lavet fire år efter liberaliseringen af det danske detailmarked for el. For at belyse udviklingen i den mellemliggende periode har Sekretariatet for Energitilsynet gennemført en lignende undersøgelse i 2011. Nedenfor gives en sammenligning af de to undersøgelser.

Analyseinstituttet Epinion har på vegne af Sekretariatet for Energitilsynet gennemført en undersøgelse af private forbrugeres viden om og adfærd på detailmarkedet for el. Undersøgelsen indeholder en klarlægning af respondenternes kendskab til og viden om elmarkedet, forståelse og brug af elpristavlen samt viden om og benyttelse af muligheden for at skifte elleverandør.

Formålet med undersøgelsen er at få skabt et indblik i, hvilket niveau af viden om elmarkedet den almene forbruger har, samt hvad der skal til for at få forbrugerne til at skifte elleverandør og derigennem øge forbrugermobiliteten på detailmarkedet for el. I dette afsnit fremhæves de centrale resultater af undersøgelsen, og disse er desuden inddraget i Sekretariatet for Energitilsynets analyser.

Der er flere faktorer, forbrugeren skal have kendskab til og interesse for, såfremt denne skal agere aktivt på detailmarkedet for el. Nogle af de væsentligste er størrelsen af husstandens elforbrug, hvilket produkt der anvendes, kendskab til netselskab og elleverandør samt hvorledes betalingen fordeler sig imellem disse to. Herudover er forbrugeren risikovillighed en medvirkende faktor set ift., om man vælger at gå ind på markedet, og hvilket produkt man i givet fald vælger.

Helt overordnet tegner forbrugerundersøgelsen et billede af et generelt manglende kendskab til detailmarkedet for el blandt en stor andel af forbrugerne. På den baggrund må forbrugernes svar derfor også tages med forbehold, idet en række af spørgsmålene kan være svære at besvare med en begrænset viden om markedet. Blandt andet afviger andelen, der har forsyningspligt, fra de øvrige kilder, der er til rådighed. Resultaterne af undersøgelsen kan dog på trods heraf give indikationer af forbrugernes viden om og interesse for markedet mv.

I det følgende fremhæves særligt seks dele af undersøgelsen. Det drejer sig om (i) kendskab til eget forbrug og elregning, (ii) generel viden om markedet, (iii) brug af elpristavlen, (iv) viden om muligheden for leverandørskifte, (v) årsag til leverandørskifte, og (vi) villighed til leverandørskifte.

Undersøgelsen er foretaget som web-undersøgelse via Epinions Danmarkspanel i juni 2011. Undersøgelsen består af 21 spørgsmål omkring detailmarkedet for el samt seks baggrundsspørgsmål og resulterede i 1003 besvarelser af spørgeskemaet.

Viden om husstandens elforbrug og elregning

Undersøgelsen indikerer, at mange forbrugere ved meget lidt om eget forbrug, herunder både størrelsen af forbruget og hvem leverandøren er. Undersøgelsen viser, at 24 pct. ikke

er klar over størrelsen af husstandens elforbrug. Tilsvarende angiver 24 pct. at de ikke ved, hvilket elprodukt husstanden har. Hertil kommer, at en næsten tilsvarende andel på 22 pct. ikke kender til husstandens årlige udgift til elektricitet. Der er tale om oplysninger, som er relativt let tilgængelige, hvorfor denne udvidenhed i sig selv peger på en begrænset interesse for markedet hos en relativt stor del af forbrugerne.

For at have en idé om, hvor meget det er muligt at spare på husstandens elregning, er det en grundlæggende forudsætning, at forbrugeren er klar over, at det kun er ca. 25 pct. af den samlede elregning, der går til betaling til husstandens elleverandør. Det er således alene muligt at opnå besparelser på ca. en fjerdedel af elregningen ved skift til anden elleverandør.

Forbrugerundersøgelsen viser, at der er 61 pct. af respondenterne, der ikke har kendskab til dette forhold og yderligere 17 pct., der svarer forkert på spørgsmålet om, hvordan elregningens sammensætning ser ud, jf. tabel 3.1 nedenfor.

Bilagstabel 3.1: Over din elregning betales der til transport af el, energibesparelser, offentlige forpligtelser, elafgifter, moms og for selve elforbruget. Ved du, hvor stor en andel af din husstands samlede elregning selve elforbruget udgør?

Procentandel	
Ca. 25 %	22 % (217)
Ca. 50 %	12 % (122)
Ca. 75 %	5 % (55)
Ved ikke	61 % (608)
Total	100 % (1002)

Kilde: Epinion

Ved en nærmere undersøgelse af respondenternes baggrund, er der ikke nogen klar sammenhæng i, hvem der har størst kendskab til elforbrug og elregning. Der kan dog anes en tendens til, at gruppen af mænd over 60 år, som har en lang videregående uddannelse, har et lidt større kendskab til den samlede elregning end de øvrigt adspurgte.

Viden om markedet

Nedenstående tabel viser, at der generelt er et meget lille kendskab til produkterne på elmarkedet, idet hele 41 pct. af respondenterne svarer, at de *ikke* har kendskab til nogen elprodukter. En næsten lige så stor andel på 39 pct. har kendskab til forsyningspligtproduktet, mens fastprisprodukt, produkt med variabel pris og CO2-produkt alene er kendt af omkring en fjerdedel af respondenterne.

Bilagstabel 3.2: Hvilke af følgende elprodukter har du kendskab til?

Procentandel	
Forsyningspligtprodukt (husstandens produkt såfremt der ikke er valgt andet)	39 % (388)
Fast pris produkt (ej forsyningspligtprodukt)	28 % (282)
Produkt med variabel pris (fx spotpris)	24 % (237)
CO2-produkt (grøn strøm)	26 % (262)
Andet, notér:	0 % (5)
Intet kendskab	41 % (409)
Total ¹	158 % (1003)

¹ Totalen summer til mere end 100 pct., da der var mulighed for at give flere svar.

Kilde: Epinion

Tabellen viser også, at hele (100-41-39 pct.) 20 pct. af respondenterne kender til et andet produkt end forsyningspligtproduktet, men ikke forsyningspligtproduktet.

Bilagstabel 3.3 viser respondenternes kendskab til elleverandører. Et enkelt selskab – DONG Energy – er kendt af næsten 1/3 af respondenterne, mens SEAS-NVE ligger nr. to med 10 pct. De øvrige selskaber er kun kendt af maksimalt seks pct. af respondenterne. Set i forhold til at detailmarkedet for el har været liberaliseret i næsten ti år, er der et bemærkelsesværdigt lavt kendskab til elleverandørerne.

Bilagstabel 3.3: Top of mind elleverandører.

Elleverandør	Antal
Dong Energy	282 (29 %)
SEAS-NVE	102 (10 %)
NRGI	54 (6 %)
Energi Midt	36 (4 %)
Syd Energi	35 (4 %)

Kilde: Epinion

Alt i alt kan der stilles spørgsmålstegn ved, om respondenterne reelt har kendskab til de i bilagstabel 3.3 listede elleverandører, eller om netop disse selskaber er nævnt fordi de også er netselskaber og for fleres vedkommende i øvrigt agerer på en række andre markeder.

Bilagstabel 3.4 nedenfor understøtter dette, da kun 39 pct. af respondenterne tilkendegiver, at de har kendskab til, at husstanden både har en elleverandør og et netselskab. Tabellen viser også, at dobbelt så mange i gruppen 60+, som gruppen 18-29-årige har kendskab til, at husstanden både har en elleverandør og et netselskab.

Bilagstabel 3.4: Har du kendskab til, at din husstand både har en elleverandør og et netselskab?/
Hvad er din alder?

Procent- andel	Total	18-29	30-44	45-59	60+
Ja	39 % (395)	24 % (33)	34 % (82)	44 % (160)	47 % (120)
Nej	42 % (417)	46 % (63)	48 % (116)	38 % (139)	38 % (99)
Ved ikke	19 % (191)	30 % (42)	18 % (42)	19 % (68)	15 % (39)
Total	100 % (1003)	100 % (138)	100 % (240)	100 % (367)	100 % (258)

Kilde: Epinion

Viden om og benyttelse af muligheden for at skifte elleverandør

Det er væsentligt for konkurrencen på detailmarkedet for el, at forbrugeren har kendskab til muligheden for at skifte elleverandør. Hele 68 pct. af respondenterne svarer, at de har kendskab til dette. Af disse 68 pct. har 72 pct. hørt om muligheden via aviser og andre nyhedsmedier.

Bilagstabel 3.5: Kender du til muligheden for at skifte elleverandør?

Procentandel	
Ja	68 % (687)
Nej	27 % (273)
Ved ikke	4 % (43)
Total	100 % (1003)

Kilde: Epinion

Det fremgår af bilagstabel 3.6, at 104 respondenter har skiftet elleverandør én gang, mens 17 hhv. 3 har skiftet to hhv. tre gange.

Bilagstabel 3.6: Hvor mange gange har din nuværende husstand skiftet elleverandør?

Procentandel	
Har ikke skiftet elleverandør	82 % (563)
1 gang	15 % (104)
2 gange	2 % (17)
3 gange	0 % (3)
4 gange eller derover	0 % (0)
Total	100 % (687)

Kilde: Epinion

Undersøgelsen viser, at hele 30 pct. ikke kan huske, eller ikke ved, hvor stor deres besparelse ved skiftet har været, mens besparelsen for 31 pct. af respondenternes vedkommende vurderes til at have været under 250 kr. om året. Dette indikerer, at andet end økonomi har påvirket forbrugeren beslutning om skift af leverandør. Sidstnævnte undersøges nærmere i det følgende.

Årsag til leverandørskift

Undersøgelsen viser, at respondenternes besparelser ved leverandørskift har været relativt små. Alligevel har de fleste af dem, der har skiftet elleverandør, angivet økonomi som årsag til leverandørskiftet (54 pct.). En langt mindre andel (18-20 pct.) har angivet, at årsagen til skiftet har været CO2-produkter, utilfredshed med tidligere elleverandør eller markedsføringsmateriale fra andre leverandører.

Undersøgelsen viser samtidig, at der aldersgrupperne imellem er stor forskel på årsagen til leverandørskift. Det økonomiske aspekt er, for alle grupperne over 30 år, langt den mest tungtvejende årsag til leverandørskift, men for de unge er muligheden for CO2-produkter, dvs. grøn strøm, en lige så tungtvejende årsag til leverandørskift, som det økonomiske aspekt.

Villighed til at skifte leverandør

De respondenter, der kender til muligheden for leverandørskift, men som ikke har benyttet sig af denne mulighed, er blevet spurgt om, hvad der skal til for at få dem til at skifte. 69 pct. svarer, at de end ikke har overvejet at skifte leverandør.

Når der spørges til, hvorfor respondenten ikke har skiftet leverandør, svarer langt størstedelen (60 pct.), at usikkerheden omkring besparelsen er en vigtig faktor. Bilagsabel 3.7 viser årsagerne til, at et leverandørskifte ikke er sket.

Bilagstabel 3.7: Hvad har afholdt dig fra at skifte elleverandør?

Procentandel	
Det tager for lang tid i forhold til hvad man kan spare	15 % (85)
Usikkerhed om besparelse ved et skifte	60 % (339)
Jeg mangler information om, hvordan det skal gøres	19 % (109)
Usikkerhed omkring hvorvidt jeg vil stå uden strøm i en periode	6 % (31)
Jeg interesserer mig ikke for hvem, der leverer min strøm	21 % (118)
Andet, notér:	15 % (84)
Ved ikke	4 % (25)
Total ¹	140 % (563)

Kilde: Epinion

¹Tabellens svar summerer til mere end 100 pct., da der kunne angives mere end 1 svar.

Betragtes aldersfordelingen bagved svarene i bilagstabel 3.7, er det mest påfaldende, at det hovedsageligt er de unge, som ikke interesserer sig for, hvem der leverer elektricitet til dem, hvilket kan virke lidt ejendommeligt set i relation til, at det også er de unge, der er mest pejlet imod f.eks. grønne produkter. Der antydes således en tendens til, at de unge forbrugere under 30 år enten ikke er interesseret, eller at de går op i det på grund af miljøhensyn.

Det der er interessant i denne sammenhæng er at vide, hvad der kan få folk til at skifte elleverandør. Gruppen af respondenter, som hidtil ikke har skiftet elleverandør, er derfor også blevet spurgt, hvad der *kunne* få dem til at skifte. Langt de fleste respondenter (81 pct.) angiver i denne forbindelse muligheden for økonomisk besparelse, som værende den

faktor, der kunne være udslagsgivende, og det billede tegner sig for alle aldersgrupper. Herudover angiver 23 pct. at muligheden for at få CO2-produkter kunne få dem til at skifte. Igen er det mest de unge, der angiver denne mulighed som noget, der kunne være udslagsgivende. Bilagstabel 3.8 viser respondenternes svar.

Bilagstabel 3.8: Hvad kunne eventuelt få dig til at skifte elleverandør?

Procentandel	
Muligheden for økonomisk besparelse	81 % (708)
Utilfredshed med nuværende elleverandør	20 % (177)
Øget elforbrug	5 % (46)
Muligheden for bedre service end nuværende elleverandør kan tilbyde	11 % (101)
Muligheden for CO2-produkt (grøn strøm)	23 % (206)
Markedsføringsmateriale fra andre elleverandører	6 % (57)
Andet, notér:	5 % (40)
Ved ikke	8 % (73)
Total	160 % (879)

Kilde: Epinion

Note: Respondenterne har haft mulighed for at give mere end ét svar, hvorfor totalen er større end 100 pct.

Deltagerne er blevet spurgt til, hvor stor besparelsen i givet fald skal være, for at de vil overveje et leverandørskifte. Hertil svarer mere end halvdelen (52 pct.), at besparelsen skal være på 750 kr. eller mere årligt for at det kan foranledige et leverandørskifte. Stort set ingen vil skifte for mindre end 250 kr. årligt.

Ses der på svarene fordelt på indkomst og alder fremgår det, at unge og respondenter med lav indkomst kræver en mindre besparelse i kr. for at ville overveje et leverandørskift, hvilket kan antages at hænge sammen med, at unge typisk ligger i lavindkomstgrupperne, f.eks. hvis de er studerende.

Endelig er deltagerne blevet spurgt til, hvor lang tid de maksimalt vil bruge, hvis de er garanteret en besparelse på minimum 500 kr. om året. Konklusionen herpå er, at det ikke er noget forbrugerne vil bruge ret lang tid på – langt de fleste (61 pct.) vil maksimalt bruge en time på et leverandørskift, mens yderligere 15 pct. er villige til at bruge 1-2 timer.

Forståelse og brug af elpristavlen.dk

Formålet med www.elpristavlen.dk er, at øge gennemsækelighed for så vidt angår elleverandørernes priser og produkter og på den måde gøre det mere overskueligt for forbrugeren at tage stilling til et eventuelt leverandørskifte.

Det fremgår af bilagstabel 3.5 ovenfor, at det er 68 pct. (687 personer) af respondenterne, der har hørt om muligheden for at skifte elleverandør. Gruppen af respondenter, som ikke kender til muligheden for leverandørskift er ikke blevet spurgt om kendskab til elpristavlen, da det lægges til grund, at forbrugeren i så fald heller ikke har kendskab hertil. Ud af de 687 adspurgte personer er det alene 39 pct., som har kendskab til www.elpristavlen.dk. Og heraf har kun en tredjedel reelt besøgt hjemmesiden. Det kan på den baggrund udle-

des, at kun ca. otte personer for hver 100 af deltagerne i undersøgelsen (i alt 1003) har været inde på hjemmesiden.

Bilagstabel 3.9: Der eksisterer en hjemmeside, der hedder www.elpristavlen.dk. Her har du muligheden for at se priserne på el fra de forskellige elleverandører samt links til de respektive elleverandørers egne hjemmesider. Har du været inde på denne hjemmeside, www.elpristavlen.dk?

Procentandel	
Ja	12 % (82)
Nej, men har hørt om hjemmesiden	27 % (185)
Nej, har hverken hørt om eller besøgt hjemmesiden	61 % (420)
Total	100 % (687)

Kilde: Epinion

Af de respondenter der har besøgt hjemmesiden vurderer i alt 73 pct., at den er enten anvendelig eller meget anvendelig, mens kun 2 pct. mener den er direkte uanvendelig, jf. bilagstabel 3.10 nedenfor.

Bilagstabel 3.10: Hvor anvendelig synes du www.elpristavlen.dk er?

Procentandel	
Meget anvendelig	17 % (14)
Anvendelig	56 % (46)
Hverken/eller	24 % (20)
Uanvendelig	2 % (2)
Meget uanvendelig	0 % (0)
Total	100 %

Kilde: Epinion

Sammenligning med sekretariatets forbrugerundersøgelse fra 2007

Som nævnt indledningsvist udførte sekretariatet tilbage i 2007 en tilsvarende undersøgelse. De to undersøgelser er begge lavet blandt ca. 1000 private forbrugere på det danske detailmarked for el. Den nye undersøgelse er noget bredere end den fra 2007. Sidstnævnte undersøgte, hvorfor forbrugerne ikke skifter elleverandør, og hvad der eventuelt skulle til for at øge forbrugermobiliteten. Den nye undersøgelse har et noget bredere fokus, idet den i højere grad undersøger forbrugernes generelle kendskab til markedet, herunder er forbrugerne i den nye undersøgelse også blevet spurgt til deres kendskab til elregningens sammensætning, kendskab til markedets aktører, elpristavlen mv.

En sammenligning viser, at en lavere andel af de adspurgte i 2011 har kendskab til muligheden for leverandørskifte. I 2007 kendte ca. 77 pct. til muligheden, mens tallet i 2011 lå på ca. 68 pct. Dette fald er umiddelbart bemærkelsesværdigt, men tallene er som nævnt behæftet med usikkerhed, da undersøgelsen dækker et meget begrænset udsnit af forbrugerne, hvorfor faldet ikke i sig selv kan tages som udtryk for et faldende kendskab til og interesse for markedet, men må ses i en større sammenhæng.

Samtidig viser undersøgelserne, at en større andel af de adspurgte har skiftet leverandør. I 2007 var det alene 2 pct. der havde skiftet, mens det i 2011 var 12 pct. Denne forholdsvis store stigning stemmer overens med øvrige kilder til leverandørskift, og antyder en positiv udvikling i markedet.

For så vidt angår forbrugernes angivelse af baggrunden for leverandørskift, er billedet forholdsvis uændret mellem de to undersøgelser. Økonomien spiller en helt central rolle. Iøjnefaldende er det dog, at forbrugerne nu i højere grad angiver muligheden for at købe grøn strøm (klimaprodukter) som afgørende - i 2007 angav ca. 11 pct. denne faktor som afgørende, mens tallet i 2011 var mere end dobbelt så højt, og lå på 23 pct. Der er således en ikke overraskende tendens til et øget fokus på klimaprodukter, hvilket i sig selv kan medvirke til at skabe dynamik i et ellers trægt marked.

De adspurgte angiver i begge undersøgelser, at de ikke vil afsætte ret meget tid i forbindelse med et leverandørskifte. Mest bemærkelsesværdigt er det i den forbindelse, at 39 pct. af de adspurgte i 2007 ikke var villige til at afsætte tid til et leverandørskifte, mens det i 2011 alene var 16 pct.

Sammenligningen af de to undersøgelser trækker således lidt i forskellig retning, idet tallene antyder at færre kender til muligheden for at skifte, mens andre tal antyder en lidt øget interesse.

Opsummering

Det kan på baggrund af undersøgelsen konkluderes, at forbrugermobiliteten fortsat er lav, men dog er steget siden den tidligere undersøgelse i 2007.

Samtidig viser undersøgelsen, at viden om – og interessen for – elmarkedet fortsat er yderst begrænset. Et udtryk herfor er eksempelvis, at en forholdsvis stor gruppe af de adspurgte ikke har noget kendskab til selv helt basale forhold som eget elforbrug, egen leverandør eller eget produkt. Lav interesse og manglende viden er i sig selv en svær barriere for den fortsatte udvikling af markedet.

Ydermere antyder undersøgelsen, at kun meget få benytter sig af elpristavlen, der ellers er tiltænkt som et bindeled mellem markedets aktører, og som skal øge gennemsigtigheden på markedet.

Undersøgelsen tegner samtidig et billede af, at der er stor usikkerhed blandt forbrugerne om, hvor meget de reelt kan spare. Ca. 60 pct. angiver usikkerhed ved besparelsen som det, der afholder dem fra at skifte, hvilket er bemærkelsesværdigt. Tallene viser også en spirende interesse for klimaprodukter, hvilket kan åbne for mere konkurrence på andre parametre end pris. Sidstnævnte resultater antyder et potentiale, såfremt forbrugerne i højere grad oplyses.

Bilag 4 Uddrag af ny lovtekst vedr. bl.a. engrosmodellen

Bilagsboks 4.1: Ekstrakt af engrosmodellen, L 575 af 19. juni 2012.

Energinet.dk etablerer datahubben:

§ 28, Stk. 2. Energinet.dk skal udføre følgende opgaver:

nr. 7) Etablere og varetage driften af en datahub til håndtering af måledata m.v. og til varetagelse af nødvendige funktioner og kommunikation til brug for elhandelsvirksomhedernes fakturering, herunder formidling af information om gældende regler vedrørende afgifter.

Netvirksomheders indberetningspligt:

§ 22, Stk. 3. Netvirksomheden indberetter oplysninger vedrørende virksomhedens aftennumre til den datahub, som Energinet.dk etablerer og driver, jf. § 28, stk. 2, nr. 7, efter vilkår fastsat af Energinet.dk i henhold til § 31, stk. 2, om forbrug af elektricitet, tarifoplysninger og anden information af betydning for elhandelsvirksomhedernes fakturering, jf. § 72 b, stk. 1. Netvirksomheden varsler via datahubben væsentlige ændringer i priser og vilkår i henhold til regler fastsat af klima-, energi- og bygningsministeren.

Datahubben håndterer PSO afregningen

§ 28, stk. 2, Energinet.dk skal udføre følgende opgaver:

nr. 8) Indberette oplysninger til datahubben om tariffer og om omkostninger til offentlige forpligtelser, jf. § 8, og via datahubben varsle væsentlige ændringer i priser og vilkår i henhold til regler fastsat af klima-, energi- og bygningsministeren.

Elhandelsvirksomheder skal registreres i datahubben:

§ 72 a. En elhandelsvirksomhed skal være registreret som bruger af datahubben for at kunne varetage sine opgaver efter § 8, stk. 5, § 72 a, stk. 3-6, og §§ 72 b-72 d i henhold til ikkediskriminerende vilkår fastsat af Energinet.dk i medfør af § 31, stk. 2.

Elhandelsvirksomheder skal informere om markedsforhold:

§ 72 a, Stk. 4. Elhandelsvirksomheden skal udføre informationsaktiviteter for at sikre gennemsigtighed om markedsforholdene for alle forbrugergrupper og herunder informere om forbrugernes rettigheder i relation til forsyningspligt.

§ 72 a, Stk. 5. Elhandelsvirksomheden skal give den enkelte forbruger informationer om elforbruget og udviklingen i dette.

Elhandelsvirksomheder skal give døgnservice

§ 72 a, Stk. 6. Elhandelsvirksomheden skal behandle klager fra forbrugere og sikre en døgnservice, der formidler kontakt til den relevante netvirksomhed og Energinet.dk vedrørende nettekniske forhold.

Samfakturering:

§ 72 b. Elhandelsvirksomheden køber net- og systemydelser af netvirksomhederne og Energinet.dk og fakturerer forbrugerne for levering af elektricitet inklusive net- og systemydelser, elafgifter m.v. Betaling af omkostninger til offentlige forpligtelser, jf. § 8, og elafgifter m.v. viderefaktureres uændret til forbrugeren. Endvidere videreføres netvirksomheders bindende midlertidige prisnedsættelser uændret til forbrugerne. Fakturering bagud sker mindst fire gange om året og senest 2 måneder efter udgangen af en 3-måneders-periode.

Stk. 2. En forsyningspligtig virksomheds betaling for net- og systemydelser viderefaktureres uændret til forbrugeren.

Stk. 3. Elhandelsvirksomheden sikrer forbrugerne mulighed for uden beregning at kunne indhente information i datahubben om forbruget på eget aftagenummer.

§ 72 d. Netvirksomhederne og Energinet.dk fakturerer elhandelsvirksomheden for deres ydelser ud fra det samlede forbrug i en måned og betalingen herfor på elhandelsvirksomhedens aftagenumre. Betalingen skal ske med en betalingsfrist på 14 dage fra datoen for fakturaens udstedelse, dog tidligst 25 dage regnet fra månedens udgang.

Stk. 2. Elhandelsvirksomheden afregner elafgifter med told- og skatteforvaltningen ud fra det samlede forbrug, der er faktureret på elhandelsvirksomhedens aftagenumre, og efter lov om afgift af elektricitet. Beløbet reduceres med forbrug, når forbrugeren har aftale med told- og skatteforvaltningen om egen afregning af elafgifterne i henhold til § 4 i lov om afgift af elektricitet.

Kommunikation om måledata:

§ 72 c. Kommunikation om måledata m.v. mellem en elhandelsvirksomhed og netvirksomhederne og Energinet.dk vedrørende konkrete aftagenumre sker via datahubben i henhold til forskrifter udstedt af Energinet.dk i medfør af § 31, stk. 2. I særlige tilfælde, der fastlægges i bekendtgørelsen om program for intern overvågning for net- og transmissionsvirksomheder og Energinet.dk i henhold til lov om elforsyning, og i henhold til procedurer fastlagt i Energinet.dk's forskrifter, vil der via datahubben kunne ske kommunikation om enkelte aftagenumre, der involverer både elhandelsvirksomhed og netvirksomhed.

Stk. 2. Elhandelsvirksomheden indberetter data til datahubben vedrørende identifikation af forbrugeren på et givent aftagenummer, som elhandelsvirksomheden har indgået aftale med. Elhandelsvirksomheden indberetter endvidere oplysning om aftalte betalingsvilkår og data om særlige afgiftsforhold for konkrete aftagenumre til brug for faktureringen.

Stk. 5. Elhandelsvirksomheden indhenter via datahubben oplysning om

forbrug og tarifoplysninger m.v. på hvert enkelt aftagenummer, som er omfattet af en aftale med elhandelsvirksomheden. Elhandelsvirksomheden kan tillige indhente oplysning om det summerede forbrug og den samlede betaling herfor til hver enkelt netvirksomhed og Energinet.dk. Forbruget af elektricitet opgøres ud fra målte eller beregnede data.

Stk. 6. Told- og skatteforvaltningen kan indhente rapporter fra datahubben om det forbrug og de dertil knyttede elafgifter, den enkelte elhandelsvirksomhed skal fakturere sine forbrugere. Endvidere kan det forsikrings-selskab, der varetager forsikringsordningen, jf. § 72 a, stk. 3, indhente kopi af rapporterne om de elafgifter, den enkelte elhandelsvirksomhed skal fakturere sine forbrugere.

Stk. 7. Årsafregning, periodisk slutaftregning og slutaftregning ved ophør af et aftaleforhold sker så vidt muligt ud fra målte data. Hvis det ved afregningen ikke er muligt at foretage måleraflæsning, skal netvirksomheden indberette oplysning til datahubben om et skønnet forbrug i henhold til Energinet.dk's forskrifter. For meget betalte acontobeløb tilbageføres til forbrugeren samtidig med årsafregningen eller slutaftregningen.

Tvangsflytning af kunder, når elhandelsvirksomheder misligholder

§ 72 d, Stk. 3. Såfremt en netvirksomhed eller Energinet.dk afbryder sin ydelse til en elhandelsvirksomhed i henhold til betingelser for anvendelse af transmissions- og distributionsnet, der er fastsat efter offentliggjorte og af Energitilsynet godkendte metoder, jf. § 73 a, overføres elhandelsvirksomhedens aftagenumre, der i datahubben er knyttet til den berørte netvirksomhed eller til Energinet.dk, uden forsinkelse af Energinet.dk til de relevante forsyningspligtige virksomheder, jf. § 34, stk. 1. De berørte forbrugere aftager herefter elektricitet til den efter § 72 fastsatte pris.

Stk. 4. Såfremt en elhandelsvirksomhed mister sin registrering i datahubben, jf. § 72 a, stk. 2, overføres elhandelsvirksomhedens aftagenumre af Energinet.dk til de relevante forsyningspligtige virksomheder, jf. § 34, stk. 1.«

Tvangsflytning af Kunder, når kunden misligholder:

§ 72 c, Stk. 3. Såfremt en elhandelsvirksomhed ønsker at ophæve sit aftaleforhold med en forbruger, indberetter elhandelsvirksomheden ophævelsen af aftaleforholdet til datahubben, hvorefter forbrugeren overføres til den relevante forsyningspligtige virksomhed, jf. § 34, stk. 1.

Stk. 4. Når et aftaleforhold ophører, oplyses den relevante netvirksomhed via datahubben om dato for aftalens ophør. Netvirksomheden skal herefter sikre, at der foretages slutmåling hos forbrugeren.

Ministeren kan give påbud til Elhandelsvirksomheder om afregistrering af datahubben

§ 72 a, Stk. 8. Klima-, energi- og bygningsministeren kan give påbud til en elhandelsvirksomhed, der groft eller gentagne gange misligholder forpligtelserne nævnt i stk. 3-6. Ved manglende opfyldelse af et påbud kan klima-, energi- og bygningsministeren fratage elhandelsvirksomheden dens ret til at

være registreret i datahubben. Elhandelsvirksomheden vil kunne registreres på ny, hvis den på et senere tidspunkt kan godtgøre, at den opfylder kravene i stk. 3-6.

§ 72 a, Stk. 9. Klima-, energi- og bygningsministerens afgørelse efter stk. 8, 2. pkt., kan af den virksomhed, som afgørelsen vedrører, forlanges indbragt for domstolene. Anmodning herom skal fremsættes over for klima-, energi- og bygningsministeren, inden 4 uger efter at afgørelsen er meddelt virksomheden. Afgørelsen skal indeholde oplysninger herom. Klima-, energi- og bygningsministeren anlægger sag mod den pågældende virksomhed efter retsplejelovens regler om borgerlige sager.

Prisdifferentiering:

§ 73, Stk. 1, efter 1. pkt.: Prisdifferentiering af hensyn til effektiv udnyttelse af elnettet og forsyningssikkerhed er tilladt.

Bilag 5 Konkurrenceproblemer, der forventes løst

Sekretariatet har i kapitel 5 identificeret en række forhold, som hindrer den fortsatte udvikling hen imod en effektiv konkurrence på detailmarkedet for el. En række af disse forhold forventes løst i forbindelse med de allerede planlagte initiativer på markedet, jf. rapportens kapitel 4.

Det er tale om følgende forhold:

- Forvirring omkring elregning (herunder to regninger)
- Skabelonkundeafregning hindrer muligheden for timeafregning
- Forsyningspligtreguleringen, herunder:
 - Tilknytning til forsyningspligt ved flytning
- Koncernforbindelse og branchefællesskab
- Udveksling af data ved leverandørskift
- Manglende samfakturering

Disse forhold gennemgås nedenfor.

Forvirring omkring regningen

Danske elkunder befinder sig som nævnt i rapportens afsnit 3.1.6 i to forskellige aftaleforhold for at kunne få leveret elektricitet. De har således både et netselskab, som afregner dem for transport af el, og en elleverandør, som afregner dem for deres forbrug af el. Der er i relation til elregningen en væsentlig fordel for kunden ved at være på forsyningspligtel – eller at have en elleverandør, som er koncernforbundet med netselskabet i området – eftersom kunden i dette tilfælde kun får én samlet regning for både transport og forbrug af el. Elkunder, der skifter til en anden elleverandør, vil fortsat være nettilslutningskunde hos netselskabet, og vil dermed som noget nyt opleve at få tilsendt to regninger – én fra netvirksomheden og én fra den uafhængige elleverandør. At kunden ved et skifte, som noget nyt, får to regninger i stedet for én kan betyde, at leverandørskiftet og markedet opleves uigennemskueligt, da det kan være svært for kunden at forstå, at man stadig efter et leverandørskift får en regning fra den gamle leverandør (netselskabsdelen).

Problemstillingen kan forværres, hvis kommunikationen fra netselskaberne ikke er klart adskilt fra andre af koncernens selskaber, hvormed det bliver utydeligt for kunden, at der er tale om to forskellige ydelser, med hver deres pris, hvor den ene er en monopolydelse og den anden en fuldt ud konkurrenceudsat ydelse, hvor der kan vælges et andet alternativ.

Sekretariatet for Energitilsynet har set flere eksempler på dette siden liberaliseringen af detailmarkedet for el.⁸⁵ Sagerne har primært handlet om sammenblanding af kommunikation fra netselskab og elleverandør på hjemmesider.

Da engrosmodellen indebærer, at kunden alene har ét enkelt kontaktpunkt, nemlig elleverandøren – mens netselskabet bliver engrosleverandør – vil der fremover for så vidt angår regning være lige vilkår for alle elleverandører, uanset om disse er koncernforbundet til et netselskab eller ej.

⁸⁵ Bl.a. Sekretariatet for Energitilsynets afgørelser af 7. juli 2010 hhv. 26. maj 2010. Begge sager vedrører sammenblanding af hjemmesider.

Samtidig øges gennemsigtheden for forbrugeren, idet forbrugers elregning fremover ikke længere behøver indeholde priser for transport af el (netselskabets abonnement og tarif). Som på telemarkedet vil der fra 2014 blive tale om en engrosydelse, som ikke længere skal fremgå som en forbrugsafhængig størrelse på elregningen – det vil være op til den enkelte elleverandør om denne vælger at lade engrosprisen fremgå af forbrugers regning eller ej.

Skabelonafregning hindrer muligheden for timeafregning

Indførelsen af en 3. afregningsgruppe betyder som beskrevet i rapportens afsnit 4.2, at kunder med et årligt forbrug under 100.000 kWh som noget nyt får adgang til timeafregning af deres elforbrug. Dermed kan de få spotprisafregning, og får adgang til de økonomiske fordele, der kan være ved et fleksibelt elforbrug. Det er fortsat uafklaret, hvor stor en del af skabelonkundegruppen, der bliver inddraget i udbredelsen af 3. afregningsgruppe.

Skabelonafregningen har i sin nuværende form den u hensigtsmæssige virkning, at forbrugere som afregnes efter denne ordning afskæres fra at udnytte muligheder for tidsdifferentierede elpriser. Dermed begrænses det økonomiske incitament til at flytte elforbruget til tidspunkter på døgnet, hvor el er billigere.

Skabelonordningen indebærer, at mindre kunder med et årligt forbrug lavere end 100.000 kWh betaler én fast kWh-pris, uanset hvornår på døgnet elforbruget ligger. Samtidig stilles der ved ordningen ikke krav om, at netselskaberne skal hjemtage forbrugsdata – udover en enkelt årlig aflæsning – fra skabelonkundegruppen, hvilket isoleret set er omkostningsbesparende for netselskaberne og dermed i sidste ende også for forbrugere. Ordningen har dog samtidig den begrænsning, at elforbrugere der er skabelonafregnet, ikke har incitament til at flytte (dele af) deres forbrug til tidspunkter, hvor engrosprisen på el er lav, og hvor der samtidig er stor ledig kapacitet i elnettet.

Dermed fjerner skabelonkundeordningen samtidig en del af det økonomiske incitament til at skifte væk fra forsyningspligtproduktet, som forbrugere kunne få, hvis timeafregning var en mulighed. En ophævelse af skabelonafregningsordningen ville åbne for en række nye tidsdifferentierede produkttyper på detailmarkedet for el. Denne udvidelse af alternativerne til forsyningspligtproduktet ville alt andet lige gøre det mere attraktivt at skifte væk fra forsyningspligtproduktet.⁸⁶

Uanset om den tredje afregningsgruppe kommer til at indeholde hele gruppen af skabelonkunder eller i første omgang begrænses til alene at indeholde den del af kunderne, som har det største elforbrug eller som efterspørger timeafregning, vurderer Sekretariatet for Energitilsynet initiativet som værende et vigtigt skridt i retning af en fuldstændig afskaffelse af skabelonkundeafregningen, hvilket har flere klare fordele.

For det første opnås dermed et mere fleksibelt detailmarked for el, hvor selv de mindre kunders elforbrug kan indgå i ligningen om udbud og efterspørgsel af el i koblingen med målsætningen om at begrænse udbygningen af det traditionelle elnet. Rent teknisk er den tredje afregningsgruppe således afgørende for de fremtidige målsætninger om indførelsen af et smart elnet (smart grid).

⁸⁶ Sekretariatet anser det ikke for en reel mulighed at indføre timeafregnede forsyningspligtprodukter, jf. kapitel 8 nedenfor.

For det andet vurderer Sekretariatet for Energitilsynet, at indførelsen af en tredje afregningsgruppe har gunstige virkninger på konkurrencen, idet leverandørerne får mulighed for at udbyde en ny type produkter, som adskiller sig fra forsyningspligtproduktet. Samtidig kan denne åbning for timeafregning af mindre kunder i kombination med smart grid føre nye produkter med sig, eksempelvis kan elforbrugere med elbil eller varmepumpe købe sig til at få optimeret sit elforbrug fra centralt hold i forhold til prisernes bevægelser henover døgnet.

Tilknytning til forsyningspligt ved flytning

Når en elforbruger flytter fra sin bopæl, tilknyttes kunden automatisk forsyningspligtproduktet i det nye område, med mindre kunden forud for sin flytning kontakter sin nuværende leverandør og anmoder denne om at melde ”leverandørskift” til det lokale netselskab.

For det første er det bemærkelsesværdigt, at det behandles som et *leverandørskifte*, at en kunde, der flytter fra én adresse til en anden, ønsker at *bibeholde* sin elleverandør efter flytningen. Ikke mindst fordi de færreste forbrugere er opmærksomme på dette forhold, og de ikke gøres særligt opmærksom herpå.

For det andet viser Sekretariatet for Energitilsynets kvalitative undersøgelse af udbudssiden, at de uafhængige leverandører anser netop dette markedsdesign som et af de største problemer for konkurrencen. Samtlige uafhængige leverandører vurderer, at de mister kunder på grund af denne regulering. Kunder, som i de fleste tilfælde *ikke* kommer tilbage.

På et marked, hvor det i forvejen er tungt at flytte forbrugerne, er det ekstra problematisk med et markedsdesign, hvor kunder automatisk kan flyttes tilbage til den tidligere leverandør. Denne ordning bidrager således til at gøre det omkostningstungt og uattraktivt at træde ind på detailmarkedet for el som ny leverandør.

Engrosmodellen indebærer, at elleverandørerne bliver elforbrugernes primære kontakt. Det betyder bl.a., at ved flytning til ny adresse, har kunden som noget nyt har mulighed for at melde flytning til elleverandøren i stedet for netselskabet, idet denne er det naturlige kontaktpunkt. I disse tilfælde bliver elleverandøren således orienteret om flytningen, og kan således melde til det netselskab, der dækker den nye adresse, til hvilken leverandør kunden skal tilknyttes.

Hertil kommer, at det planlægges, at version to af datahub’en skal kunne håndtere flytninger direkte, således at både elleverandør og netselskab får besked ad den vej.

Samtidig planlægger Energinet.dk, at version 2 af datahub’en skal kunne håndtere, at når der meldes flytning, så flytter leverancen af el fra den valgte elleverandør automatisk med.

Koncernforbindelse og brandfællesskab

Det er vigtigt for konkurrencen på detailmarkedet for el, at det er tydeligt for kunderne, at der er tale om to forskellige ydelser med hver deres pris, hvoraf den ene er en monopol-ydelse, mens den anden er en konkurrenceudsat ydelse, og derfor kan vælges fra. Ved sammenblanding af fx kommunikation kan kundernes overblik over elmarkedet svækkes,

hvormed forbrugerens reelle mulighed for at sammenligne priser ligeledes svækkes. Det manglende overblik kan dermed betyde, at færre vælger at benytte sig af det frie leverandørvalg.

Som nævnt i bilag 2 finder de uafhængige elhandelsselskaber netop, at sammenfald i selskabsnavne i et koncernfællesskab og en fælles branding medfører, at kunderne ikke forstår, at elleverancen og transport af elleverancen (netydelsen) er to forskellige ydelser. Dette bakkes op af vores forbrugerundersøgelse, jf. bilag 3, hvor det fremgår, at hovedparten af forbrugerne netop ikke er klar over, at der er tale om to forskellige ydelser.

Det anføres desuden, ligeledes jf. bilag 2, at et problem med den fælles branding er, at der reklameres meget i lokalområderne, f.eks. i form af sponsorater for sportsklubber. Når kunderne så, på grund af den fælles branding, har svært ved at gennemskue, at der er tale om forskellige leverandører af netydelse og elleverance, kan det dermed føles som om, at man på grund af de mange reklamer i lokalområdet ikke slipper for den lokale elleverandør, selvom man skifter til en anden leverandør. Nogle vil så måske tænke, hvorfor man overhovedet skal skifte elleverandør. Hertil kommer, at de uafhængige leverandører oplever, at brandfællesskabet giver den lokale elleverandør gratis reklame, når der sendes informationsmateriale ud fra netselskabet. Endeligt oplever de uafhængige leverandører, at koncernforbindelsen bruges som salgsargument fra de koncernforbundne handelsselskaber, f.eks. i forhold til, at de tilbyder samfakturerings, jf. senere.

De uafhængige leverandører oplever i det hele taget, jf. bilag 2, at selskaber, der er koncernforbundne, har svært ved at adskille aktiviteterne på trods af, at der er klare regler herfor i elforsyningsloven. Sekretariatet for Energitilsynet kan som nævnt bekræfte, at der findes en række eksempler herpå.

Koncernforbindelser og brandfællesskaber mellem de koncernforbundne selskaber vurderes på baggrund af ovenstående at bidrage negativt til udviklingen af en effektiv konkurrence, idet de lokale elleverandører derigennem opnår en konkurrencemæssig fordel.

Med indførelsen af engrosmodellen, vil de koncernforbundne elleverandører ikke længere kunne drage den samme fordel af at netselskabet er i kontakt med forbrugeren, og dermed har mulighed for at ”brande” koncernen overfor deres fælles kunde.

Udveksling af data ved leverandørskift

I forbindelse med et leverandørskift, skal den leverandør, der skiftes til, indhente en række oplysninger om kunden, herunder aftagenummer, fra kundens netselskab.

For handelsselskaber, der agerer på landsplan, betyder det i dag løbende kommunikation med alle landets netvirksomheder for at indsamle de relevante oplysninger, og skal være bekendt med alle netselskabernes individuelle processer, dvs. pt. potentielt 70-80 forskellige systemer og processer. Dette giver selvsagt anledning til store administrative omkostninger hos de involverede handelsselskaber, og anses også af især de uafhængige selskaber som et stort problem, der komplicerer deres ageren i markedet, jf. bilag 2.

De højere administrative omkostninger til indhentning af kundedata hos handelsselskaber, der agerer på landsplan, er omkostninger, der selvsagt skal dækkes, og det kan kun gøres ved opkrævning heraf hos kunderne i form af en højere elpris. På den måde begrænses de pågældende selskabers muligheder for at være konkurrencedygtige i markedet, og pro

blemerne i relation til dataudveksling mellem handelsselskaber og netselskaber er derfor med til at svække konkurrencen i detailmarkedet for el.

Allerede ved indførelsen af den første version af datahub'en, som forventes at træde i kraft 1.marts 2013, vil alle elleverandører på lige vilkår kunne hente aftagenumre på nye kunder direkte via datahub'en, og uafhængige elleverandører vil således ikke længere være ringere stillet, idet de ikke længere skal bruge ressourcer på at kontakte op til 80 forskellige netselskaber, som har forskellige procedurer mv.

Manglende samfakturering

Den manglende samfakturering skaber forvirring hos kunderne, hvis de vælger at skifte elleverandør, og den bliver derfor en konkurrencehæmmede faktor på forbrugersiden.

Det forhold at der er to separate aftaleforhold er ikke tydeligt for kunderne, hvis de får leveret forsyningspligtproduktet, hvorimod det med al tydelighed fremgår, hvis man skifter leverandør, og dermed får tilsendt to regninger – og den problemstilling er også eksisterende på leverandørsiden.

Flere af de uafhængige selskaber oplever, jf. bilag 2, at kunderne finder forholdet med de to regninger besværligt, og de oplever, at der direkte mistes kunder på, at der udsendes to regninger, da nogle kunder vælger at gå tilbage til forsyningspligtselskabet (det koncernforbundne handelsselskab), fordi de ikke kan overskue to regninger.

Faktisk oplever de uafhængige leverandører som nævnt ofte, at koncernforbindelsen bruges som salgsargument i form af, at de tilbyder samfakturering.

Den manglende samfakturering synes dermed at være en barriere for konkurrencen på detailmarkedet for el, da der tilsyneladende er kunder, der måske allerede på forhånd, men i hvert fald efter at have prøvet at få to regninger, opgiver et leverandørskifte, hvormed de kommercielle leverandører mister kunder. Muligheden for samfakturering af de samlede elydelser for uafhængige elleverandører anses derfor som værende en væsentlig faktor i forhold til at fremme konkurrencen på det frie marked.

Dette forhold løses med indførelsen af engrosmodellen, idet leverandøren for så vidt angår fakturering bliver kundens eneste kontaktpunkt.

Bilag 6 Beregninger af forbrugermobilitet med udgangspunkt i prisniveauet i Vestdanmark

Beregningerne i analysens kapitel 5 tager udgangspunkt i en forbruger, som er bosat i Østdanmark. Da priserne generelt er lidt lavere i Vestdanmark, kan denne antagelse medføre, at de økonomiske gevinster modellen beregner er lidt højere, end en del af forbrugere på det danske elmarked reelt oplever. Dermed bidrager antagelsen til at overvurdere antallet af forbrugere, der flytter sig. For at illustrere, hvad denne antagelse betyder for analysens resultater gengives i det følgende hovedresultaterne, som de ville se ud, hvis der i stedet blev taget udgangspunkt i en forbruger, der er bosat i Vestdanmark, hvor priserne som nævnt er lidt lavere. Denne forbruger har derfor også alt andet lige udsigt til relativt lavere gevinster ved at skifte væk fra forsyningspligtproduktet sammenlignet med en forbruger bosat i Østdanmark.

Nedenstående resultater dækker både analysen i kapitel 5 og 6.

Kapitel 5 forbrugermobilitet

Beregningerne viser, at det forventede potentiale i form af reducerede eludgifter (eller i form af øget indtjening hos virksomheder, som sælger nye typer elrelaterede ydelser, som bidrager til forbrugernes fleksibilitet eller reduktion af elforbruget) ved reduceret eller flyttet forbrug falder fra 132 mio. kr. til 114 mio. kr., hvis der tages udgangspunkt i prisniveauet i Vestdanmark frem for i Østdanmark. Der er som nævnt udsigt til relativt lavere økonomiske gevinster ved at skifte væk fra forsyningspligtproduktet for en forbruger bosat i Vestdanmark, hvorfor resultatet er som forventet.

Bilagstabel 5.1: Potentiale for gevinster ved fleksibilitet i elforbruget (udgangspunkt i Vestdanmark)

	Scenarie hvor alle forbrugere er aktive*	Sekretariatet for Energitilsynets beregninger	Forskel mellem de to forudsigelser
Samlet øk. Potentiale	230 mio. kr.	114 mio. kr.	116 mio. kr.
- Ref. Model	-	71 mio. kr.	-
- Fleksibelt elforbrug	-	14,5 mio. kr.	-
- Reduktion af elforbrug	-	-2,9 mio. kr.	-
- Elbiler og varmepumper	-	31,3 mio. kr.	-

Kilde: Konkurrence- og forbrugerstyrelsen og Sekretariatet for Energitilsynet

Note*: KFST har beregnet et økonomisk potentiale på 381 mio. kr. for hele skabelongruppen. Ovenstående tal er nedjusteret til alene at dække privatkunder.

Forskellen mellem de to forudsigelser stiger fra 98 mio. kr., jf. tabel 5.13 i analysens afsnit 5.5, til en forskel på 116 mio. kr., såfremt der tages udgangspunkt i en forbruger, der er bosat i Vestdanmark, som det er gjort ovenfor.

Antagelsen om at prisniveauet i Østdanmark er repræsentativt for hele markedet bidrager således isoleret set til at modellen i analysens kapitel 5 overvurderer antallet af forbrugere, der aktiveres på baggrund af de økonomiske gevinster, der har udsigt til. Der er tale om, at modellen i kapitel 5 forudsiger, at den andel af det samlede elforbrug i skabelonkundegruppen, der så at sige aktiveres (ca. 56,9 pct.) er ca. 8 procentpoint højere end den andel der forudsiges ved beregninger baseret på prisniveauet i Vestdanmark (ca. 49,1 pct.). Det vurderes på den baggrund, at antagelsen ikke er kritisk afgørende for modellens resultater.

Kapitel 6 Fremtidens forsyningspligt

Beregningerne viser, at det forventede potentiale ved en prisstigning på 5 pct. falder fra 168 til 154 mio. kr., men at potentialet ved en 10 pct. prisstigning er uændret, hvis der tages udgangspunkt i prisniveauet i Vestdanmark frem for i Østdanmark. Der er som nævnt udsigt til relativt lavere økonomiske gevinster ved at skifte væk fra forsyningspligtproduktet for en forbruger bosat i Vestdanmark.

Bilagstabel 6.1. Potentiale for gevinster ved fleksibilitet i elforbruget ved stigning i forsyningspligtprisen (Vestdanmark)

	Scenarie hvor alle forbrugere er aktive, nedjusteret *	Sekretariatet for Energitilsynets beregninger (kap. 5)	5 pct. stigning i forsyningspligtpris	10 pct. stigning i forsyningspligtpris
Samlet øk. potentiale	230 mio. kr.	114 mio. kr.	154 mio. kr.	201 mio. kr.
- Ref model	-	71 mio. kr.	118 mio. kr.	153 mio. kr.
- Fleksibelt elforbrug	-	14,5 mio. kr.	15 mio. kr.	32 mio. kr.
- Reduktion af elforbrug	-	-2,9 mio. kr.	- 33 mio. kr.	- 65 mio. kr.
-Elbiler og varmepumper	-	31,3 mio. kr.	54 mio. kr.	81 mio. kr.
Forskel til KFST forudsigtelse		- 116 mio. kr.	- 76 mio. kr.	- 29 mio. kr.
Andel potentielt aktive-rede forbrugere, pct		22	33	61
Forbrugertab			212 mio. kr.	208 mio. kr.

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet og Konkurrence- og forbrugerstyrelsen

Note*: KFST har beregnet et økonomisk potentiale på 381 mio. kr. for hele skabelongruppen. Ovenstående tal er nedjusteret til alene at dække privatkunder.

Forskellen mellem forudsigelserne ved 5 pct. prisstigning stiger fra 63 til 76 mio. kr., mens den for en 10 pct. prisstigning er uændret, jf. tabel 6.8 i analysens afsnit 6.2, såfremt der tages udgangspunkt i en forbruger, der er bosat i Vestdanmark.

Antagelsen om at prisniveauet i Østdanmark er repræsentativt for hele markedet bidrager således isoleret set til at modellen i analysens kapitel 6 for så vidt angår en 5 procents prisstigning i forsyningspligtprisen overvurderer antallet af forbrugere, der aktiveres på baggrund af de økonomiske gevinster, de har udsigt til ved en sådan stigning i forsyningspligtprisen. For så vidt angår skifteraten ændres denne ved en 5 pct. stigning fra 37 til 33 pct. Derudover undervurderes forbrugertabet, idet flere forbrugere fortsat er på forsyningspligt og derfor oplever prisstigningen. For en 10 procents stigning betyder det dog intet for så vidt angår den samlede andel af forbrugerne der aktiveres, når alle de planlagte initiativer inddrages. Der er dog forskel på, hvilke initiativer der isoleret set bidrager til det samlede økonomiske potentiale. Forbrugertabet reduceres derudover en smule. Antagelsen er således heller ikke kritisk afgørende for resultaterne i kapitel 6.

Bilag 7 Følsomhedsberegninger vedr. forbrugernes besvarelse af spørgsmål om deres krav til den økonomiske gevinst ved et skifte

Af tabel 5.3 i analysens afsnit 5.3.1 fremgår i akkumuleret form hvorledes en række forbrugere har svaret på, hvilke krav de stiller til økonomiske besparelser for at et skifte af elleverandør bliver realistisk. Af bilaget her fremgår dels de procentvise besvarelser for hver enkelt gruppe forbrugere samt følsomhedsberegninger for de svarprocenter, som ligger til grund for beregningerne analysens kapitel 5.

Bilagstabel 6.1: Andel af forbrugere, der vil skifte alt efter besparelsens størrelse (fordelt efter strømforbrug), i pct.

KWh/år	< 250 kr.	250-500 kr.	500-750 kr.	750-1000 kr.	> 1000 kr.
0-1.999	10	32	23	15	20
2.000-2.999	3	17	29	26	24
3.000-3.999	1	16	27	24	32
4.000-4.999	2	11	15	24	47
5.000-5.999	0	5	15	25	54
6.000-6.999	0	8	12	31	50
7.000-7.999	0	5	21	32	42
8.000-8.999	0	0	13	25	63
9.000 og derover	3	3	3	9	82

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet (baseret på data fra Epinion)

Note: En andel (mellem 5,7 og 16,7 pct. af de adspurgte i hvert interval) har noteret, at de ikke ved, hvilken besparelse, der skal til for at de er villige til at skifte. Denne del af forbrugerne er fordelt ud på de øvrige grupper med samme fordeling som fordelingen af de øvrige besvarelser på intervallerne.

Følsomhedsberegninger

Beregningerne i kapitel 5 er foretaget med den ændrede forudsætning, at alle besvarelser i bilagstabel 6.1 ovenfor i stedet havde været 10 pct. højere. Bilagstabel 6.2 nedenfor viser, at konsekvensen heraf ville have været, at det beregnede potentiale i form af reducerede eludgifter (eller i form af øget indtjening hos virksomheder, som sælger nye typer elrelaterede ydelser, som bidrager til forbrugerens fleksibilitet eller reduktion af elforbruget) ved reduceret eller flyttet forbrug stiger fra 132 mio. kr. til 135 mio. kr., hvis der tages udgangspunkt i 10 pct. højere skifterater i hver af grupperne bortset fra den sidste, som selvsagt er beregnet som en residual, således at den samlede andel af forbrugerne, der skifter væk fra forsyningspligtproduktet, hvis besparelsen er større end 1000 kr. årligt fortsat er 100 pct.

Bilagstabel 6.2: Potentiale for gevinster ved fleksibilitet i elforbruget (følsomhedsberegninger vedr. antagelse om at SET's forbrugerundersøgelse er repræsentativ)

	Scenarie hvor alle forbrugere er aktive *	Sekretariatet for Energitilsynets beregninger	Forskel mellem de to forudsigelser
Samlet øk. Potentiale	230 mio. kr.	135 mio. kr.	95 mio. kr.
- Ref. Model	-	89,1 mio. kr.	-
- Fleksibelt elforbrug	-	19,1 mio. kr.	-
- Reduktion af elforbrug	-	-8,0 mio. kr.	-
- Elbiler og varmepumper	-	34,8 mio. kr.	-

Kilde: Konkurrence- og forbrugerstyrelsen og Sekretariatet for Energitilsynet

Note*: KFST har beregnet et økonomisk potentiale på 381 mio. kr. for hele skabelongruppen. Ovenstående tal er nedjusteret til alene at dække privatkunder.

Tilsvarende kan laves beregninger af, hvordan modellens resultater ville påvirkes, hvis relativt færre respondenter i forbrugerundersøgelsen havde angivet at de ville være villige til at flytte væk fra forsyningspligtproduktet ud fra de angivne besparelsesintervaller. Ved et tilsvarende fald på 10 pct. i andelen af forbrugere i de enkelte besparelsesintervaller vil ovennævnte potentiale reduceres til ca. 128 mio. kr. Altså et fald på ca. 4 mio. kr. i forhold til analysen i kapitel 5.

Alt i alt vurderes ovenstående at være ændringer af så begrænset størrelse, at antagelsen om at sekretariatets forbrugerundersøgelse er repræsentativ vurderes som rimelig, idet modellens resultater holder, selv om forbrugerne i praksis skulle fordele sig lidt anderledes på besparelsesintervallerne. Samtidig bemærkes, at Epinions Danmarkspanel, som danner grundlag for undersøgelsen, er sammensat med henblik på at sikre repræsentativitet ift. hele den danske befolkning og de adspurgte i sekretariatets undersøgelse er fordelt efter både køn, alder, uddannelsesniveau og postnr.

ENERGITILSYNET

Carl Jacobsens Vej 35
2500 Valby

tlf. 4171 5400
post@energitilsynet.dk
www.energitilsynet.dk

